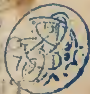
OPVS DE ANIMA SINE DVBIO NOVVM ET OMNINO DIVINVM

omni Doctrinæ genere refertũ Phylosophis, Theologis ac Concionatoribus ad primæ necessarium.

AVTHORE THEOLOGO EXIMIO Antonio Marrapha a Martina prefessionis Predicatoriæ.

Colleg. Rom. Soc. Iesu [illegible]

·M· ·A·

FERDINANDI VA-
CHEDANI BRVNDISINI
ad lectorem Carmen.

Pulcher adest, nitidusq; nouo modo pumice fert
En liber in cupidas sic hominumq; manus.
Hunc iuuenes cupiere, simul cupiere senesq;
Proderit hic iuueni, proderit hicq; seni.
Non hic Romulidũ narrantur facta priorum
Fictaq; nec stygii monstra timenda Iouis.
Immensi reuelata sibi secreta Tonantis
Ore refert, fallor, spiritus ore refert.
Quicqd habet ueterũ nõ infima turba sophorũ
Continet, & quicquid pagina sacra docet.
Quid tibi cum falsis (immensa uolumina) libris
Christicola? hæc manibus scripta tenẽda tuis.
I liber I fœlix, pigrumq; expelle timorem
I liber, I uolitans docta per ora uirum:
Tu modo & exiguo ne ducas parcere nummo
Suscipe, & hoc lætus perlege lector opus:

AD AMPLISSIMVM AC ILLVSTRISSIMVM VIRVM

Dominum Ioh. Petrum Charrapham .S. S. R. E. Reuerendissimum Cardinalem Theatinum. ac Neapoli tanum Archiepiscopum.

Frater Antonius a Martina

S. P. D.

A EST nostri temporis infoelicitas Ill. ac Reuerẽdiss. Princeps, ut q̃ q piã efficere, aut nolint, aut neq̃ ant, si ab alio postea tradantur ea inuidiæ urgentissimis stimulis agitati aut penitus destruere, aut mordicus insectari prorsusq; dilaniari ne desinant. Quæ cũ ipse animaduerterem, intimoq; mentis scrutinio uolitarem, cum hasce elapsis diebus lucubratiũculas studiosorum precibus conscripserim, non facile eas fluctuanti pelago committendas duxi, ni alicui prius Mecænati nuncupatæ, eius ueluti tutæ regimine possint momorum, ac zoilorum inflatis buccis obstrepentium caninisq; dentibus, ac uipereis morsibus lacerantium æstus ac tempestates susq; deq; facere. Mihi autem hac in re nõ mediocriter cogitanti tu in primis, ac præ cæteris occurristi, quem hoc dignum quantulocumq; munere iudicarem, nec me ad hoc sors, aut fortuna, aut repens consideratio impulit, uerum intima quædam tuarum in quam amplissimarum uirtutum perpensio etiam atq; etiam adhortatur. Nam (ut eximias tuas uirtutes paulo

altius referam) cū nobilissimis parētib⁹ summi
gn̄is Carraphæ ort⁹ esses ut ãplissimoꝝ nataliū
splendorem conseruares, maiorum tuorum in
omni genere doctrinæ præclarissimorum uesti-
giis innitēdo, qui quidem quanti qualesq; claru
ere eximie uirtutes, heroica integritas, raraq; ꝓ-
bitas Domini Iohãnis Charraphe comitis Mō-
toriioſtēdūtcui⁹ fauore(hoc op⁹) uřo im̄ortali
nomini ꝯsecraui (q̃ tuo affixa ingenio tuæ uelu-
ti uirtutis incitamēta fuere) nil a teneris(ut græ
ci dicunt) unguiculis, q̃ eximium aliquod,
teq; tuisq; maioribus dignum cogitasti, nihilq;
tibi morū honestate, bonaꝝq; literarum studio
fuit unq̃ antiquius, quod futuræ probitatis speci
men dignoscebatur. euectior autem factus id tu
is uigiliis, tuoq; studio effecisti, ut facile inter co
etaneos prim⁹, ad rei literariæ(quod in uotis po
tissimum habuisti) fastigium aspirares. Breui
enim tempore poeticæ, oratoriæ, philosophiæ,
ac Theologiæ candidatus euasisti, græcasq; cum
latinis literis ita coniunxisti, ut uniuersalem sciē-
tiam(quam græci encyclopediam appellāt) faci
le absolueris. Ad quam non tanto summa dili-
gentia, summæq; uigiliæ: quanto ingenii rara
fœlicitas, acumen, ac per spicatia adiumento fu-
ere. Quæ & cum semper omnibus nota fue-
rint, tum& maxime cunctis admirantibus eflu-
xere, cū te ꝓ orthodoxæ fidei defensione pu-
gnantem subtiliter & copiose quotidie au-
diamus. Quod tuarum uirtutum adeo
uerissimum index extitit, ut diuina quadam

prouidentia pro christianæ fidei, literatorumq; utilitate, meiq; presertim quamuis indigni, infimæq; classis hominis factum fuerit, ut te in Singularissimum S. S. R. E. Cardinalem eligerent. præmium amplissimarum tuarum uirtutum, quamuis non suffitiens conueniens tamen & oportuuum. Iure igitur tibi pater amplissime mei hisce studii fructus tibi deberi censeo, nec eo solum nomine quo & cæteri bonarumq; literarum cultores sunt tibi obnoxii (ꝓpterea ꝙ ab amplissima tui magistratus specula cunctis & faues & consulis, ipsisq; nõ mediocre præbes exemplum morum inq̃ præstantiæ, eximiiq; doctrinæ cultus imitandũ, Pie magnificentie. Rrligionis: integritatis: castitatis, in agendis rebus solertis ac diligẽtis industrie omni genisq; doctrinæ sacrosancti Collegii uenerandus es pater seculiq; nostri dec⁹ haberis & lucerna sup candelabrũ collocata quæ luceat omnibus q in domo sunt) ipsiq; fœlices sibi annos pollicentur si te studiorũ suorũ patrẽ ac censorẽ sint habituri in cuius iuditio & beneuolẽtia conquiescant.

Quãobrẽ me uitæ pœniteret, si non aliqđ grati animi mun⁹ aliqua in patte demonstrarẽ, qđ cũ aliis id effectibus apire non ualeã, hac mihi præstita occasione, duxi aliquod grati animi munus ostendere, si hosce mei studii fructus tibi detulero. Me autem in his publicandis timidulum non mediocriter recreat, & reficit acerrimi tui iuditii consideratio, tuiq; apud literatos omnes non infima reputatio. probabũt & enim

quam plures: qui fortasse damnassent, dum hæc sub amplissimo tuo nomine publicata conspexerint. Nihil enim tanto uiro dicandum fuisse existimabunt, quod non sit omni cura, studio, ac diligentia elaboratum, tuaq; quasi castigata censura hæc ipsa perlegisse nō pœnitebit. Quamuis (testis sum mihi ipse) nihil est hoc in opere enarratum, quod non ex Thomæ libris, Peripetetico rumq;, ac probatissimorum theologorum sententiis sit excerptum. Accipe itaq; mearum hanc uigiliarum particulam, eoq; suscipe animo, quo traduntur, haud enim minus regium est pauca & benigne & comiter suscipere, quam magna largiri, & ne benignas tuas aures meo hoc susurro diutius obtundam, finem meis nugis imponam, unum tantum addam, q amplissimū mihi premium existimabo, si hæc te probasse intellexero, susceptiq; me laboris non pœnitebit. Vale Mi Mæcenas me q ut seruū ama Neapoli XXV. Decēbris M. D. XXXXIX.

LOCORVM INSIGNIVM HVIVS OPERIS INDEX

Secundum Alphabeti ordinem.

FINIS.

ALIQVA ERRATA QVE IMPERITIORES OFFENDERE POSSENT HIC ADNOTAMUS QUE SIC LEGANTUR UT SUBIICIMUS.

ALIQVA ERRATA QVE IMPE-
ritiores offendere possent hic adno
tamus Que sic legantur
ut subiicimus.

Folio 8. uer. 31. transmu-tantis.
Fo. 12. uer. 33. peccato.
Fo: 15. uer. 18. parentes
Fo. 19. uer. 31. ꝯtingit.
Fo. 20. uer. 11. coll̄
Fo. 20. uer. 46. ꝯclusionē
Fo. 22. uer. 1. il tempo
Fo. 24. atergo ī imargine, Respōdetur.
Fo. 34. uer. 40. quia
Fo. 36. uer. 23. ꝓductā
Fo. 37. uer. 14. triplici
Fo. eodē. uer. 19. potētiā
Fo. 40. uer. 7. omnipotēs
Fo. 44. uer. 2. ꝓductū
Fo. 45. uer. 41. argumēta
Fo. eodē uer. 57. ad
Fo. 46. uer. 20. huius
Fo. eodē. ner. 23. tp̄ore.
Fo. 47. uer. 36. eēt.
Fo. 48. uer. 19. cōtēnūt
Fo. 49. uer. 28. tp̄ore.
Fo. 50. uer. 10. & 14. arbitrii, & arbitrium.
Fo. eodē. uer. 60. uidens

fo. 53. uer. 23. inhibetur
Fo. 54. uer. 10. superiꝰ
Fo. eodē uer. 38. dicendū.
Fo. eodē. uer. 40. seq̄cibus
Fo. 55. uer. 12. sentētiā
Fo. 58. uer. 43. māle
Fo. 61. uer. 35. sicut
Fo. 62. uer. 19. sicut
Fo. eodē uer. 34. crediderūt
Fo. 63. uer. 38. ꝯiūctionē
Fo. 64. uer. 8. omnium
Fo. eodē uer. 19. omnibus
Fo. 65. uer. 27. insipiētia
Fo. 66. uer. 30. odii
Fo. 68. uer. 36. intelligūt
Fo. 69. uer. 19. adhuc.
Fo. 71. uer. 51. sugestionē
Fo. 72. uer. 36. origene.
Fo. 75. uer. 14. nec
Fo. eodē uer. 26. nec.
Fo. 76. uer. 47. ostēderēt
Fo. 79. uer. 14. nihil
Fo. 81. uer. 6. fuerunt
Fo. 81. uer. 21. inspirata
Fo. 82. uer. 51. ausi.
Fo. 82. uer. 61. qui

Fo. 83. uer. 23. Que	fo. 96. uer. 53. patitur
Fo. 83. uer. 55. omnium	fo. 97. uer. 31. app̄hēſio
Fo. 84. uer. 13. nullā	fo. 97. uer. 34. eorum.
Fo. eodē. uer. 59. quaſi	fo. 98. uer 14. aīam
Fo. 85. uer. 29. actus	fo. 98. uer. 15. indigeť
Fo. eodē uer. 36. uero	fo. 100. uer. 38. cognitiōe
Fo. eodē uer. 50. aliquam compoſitionem.	fo. 100. uer. 44. habeat
	fo. 101. uer. 14. facile
Fo. 86. uer. 2. habeť	fo. 101. uer. 24. aut
Fo. 86. uers. 12. numero	fo. eodē uer. 55. habent
Fo. eodē uer. 58. principio	fo. 102. uer. 8. rationi
Fo. 87. uer. 8. non.	fo. 102. uer. 26. frigidā
Fo. eodē uer. 18. cognoſceť	fo. 104 uer. 62. pars
Fo. 88. uer. 2. quare	fo. 105. uer. 45. uideo
Fo. 88. uer. 15 imp̄fectiꝰ	fo. 106. uer. 62. habetur
Fo. eodē uer. 43 iſtos	fo. 108. uer. 33. deus
Fo. 89. uer. 2. ſufflauit	fo. eodē uer. 37. hominē
Fo. 89. uer. 27. eſt	fo. 109. uer. 5. aliqua
Fo. 89. uer. 31. uero.	fo. eodē uer. 50. creata.
Fo. eodē uer. 48. ſimilis.	fo. 110. uer. 42. agente
Fo. 90. uer. 43. per	fo. 111. uer. 8. uidendū
Fo. 92. uer. 59. atractꝰ	fo. eodē uer. eodē exptis
Fo. 93. uer. 8. omnia	fo. eodē uer. 22. nutriūť
Fo. 93. uer. 33. elementis	fo. eodē uer. 61. uidereť
Fo. 93. uer. 37. cōtrariis	fo. 112. uer. 27. homines
Fo. 94. uer. 14. putabāt	fo. eodē uer. 40. ſcire
Fo. 94. uer. 15. inſanguine	fo. eodē uer. 60. ille
fo. 95. uer. 8. mouens.	fo. 113. uer. 50. agere
fo. 95. uer. 32. ꝯtinēs	fo. 114. uer. 1. aliquod
fo. 96. uer. 51. ſenſum	fo. 116. uer. 1. potentius
fo. 96. uer. 37. quidem	fo. eodē uer. 7. enim

fo. 117. uer. 17. primo
fo. codē uer. 23. nisi
fo. codē. uer. 37. potētia
fo. 118. uer. 45. prius
fo. codē uer. 57. deo
fo. 1[illegible]. uer. 14. effectus
fo. codē uer. 17. effectum
fo. codē uer. 22. ducitur
fo. codē uer. 54. gaudere
fo. 123. uer. 2. in
fo. 125. uer. 37. absq;
fo. 127. uer. 17. incorruptibilem
fo. codē uer. 30. opationis
fo. 128. uer. 18. rei
fo. codē uer. 26. igitur
fo. codē uer. 34. destructis
fo. 129. uer. 5. subiecti
fo. codē uer. 49 habeat
fo. codē uer. 50 necesse
fo. 130 uer. 42 omnis
fo. 132 uer. 24 usus
fo. codē uer. 33 probam⁹
fo. 137 uer. 50 cognoscēs
fo. 138 uer: 6 corruptibilis
fo. 139 uer. 15. Quare
fo. 141 uer. 27 potentia
fo. 143 uer. 19 edidit
fo. 145 uer. 3 maiori
fo. 148 uer. 3 negotii
fo. codē uer. 38 solum
fo. 152 uer. 14 nostrum
fo. codē uer. 21 Tertia
fo. 153 uer. 9 exterminii exterminium
fo. 154 uer. 47 infernum
fo. 155 uer. 30 Bñdictū
fo. 156 uer. 14 ergo
fo. codē uer. 22 aperte
fo. codē uer. 23. animas
fo. 157 uer: 15 presente
fo. 159 uer. 9. peius
fo. codē uer. 60 humanis
fo. 160 uer. 39 ponunt
fo. codē uer. 60 nauis
fo. 162 uer. 62 premitur
fo. 165 uer. 52 effectus
fo. 167 uer. 46 comodis
fo. 174 uer. 5. terrenis
fo. codē uer. 10 ordinate
fo. 174 uer. 32 nephādā
fo. codē uer. 61 Angelis
fo. 175 uer. 59 animalia
fo. 177 uer 7. deserta
fo. 180 uer. 1. refellamus
fo. 181 uer. 17 ꝓbamus
fo. 184 uer. 25 seq;
fo. 185 uer. 12. pro
fo. 193 uer. 35 affitietur
fo. codē uer. 47 sempiterna
fo. codē uer. codē amem⁹
fo. 194 uer. 23 in aliis

fo. 195	uer.23	expositionis		fo. 207	uer. 20	orizonte
fo. eodē	uer. 38	cōpositis		fo. eodē	uer. 22	substātiis
fo. 198	uer: 59	posuimꝰ		fo. 39	uer. 39	nihil
fo. 200	uer. 56	beati		fo. 208.	uer. 58	potentia
fo. 201	uer. 26	intelligeř		fo. 206	uer. 2	mortalitatē
fo. eodē	uer 56	habent				
fo. 202	uer.59	substantiali				
fo. 203	uer. 11	relinquat̃				
fo. 203	uer. 61	omne				
fo. 204	uer.45	indagatořs				
fo. 205	uer. 25	uno				
fo. 206	uer. 16	hac				

¶ Reliqua errata impssio- nis defectu cōmissa, q̃ hic nō notantur Prudenti Lectori corrigenda dimictun- tur quum mini- ma sint.

LIBER DE NON TIMENDA MORTE: EDITVS

Per Clarissimum Artium, & sacræ Theologiæ Doctorem Magistrũ Antonium alias (Marrapham Martinesem Ordinis Prædicatorum Neapolitani Studii Regentem, ac Methaphisicam publice profitentem.

CAPITVLVM PRIMVM.

In quo ponitur Exordium.

VLLA Etenim res, quæ sub concauo orbis lunæ, atq; infra cœlestes spheras reposita est, maiori cũ sollicitudine, cura, & admiratione conspicit: q̃ humana operatio, qua fragilis hominum, & caduca natura, a lubrico, trãsitorioq; statu: ad æternam uitam trãsmutatur. Nec uero absq; ulla ratione, humana mens, stupore quodam infunditur, eoq; cœlestia corpora, eorumq; influentiæ elementorum præparationes, & terrarũ dispositiones, tot. tantosq;. & uarios, ac diuersos, deniq; innumerabiles, ac omni admiratione dignos effectus in inferioribus producunt, iusta illud philosophorũ principis, primo Methaurorũ, (Necesse est hunc Arist. pri. methaurorũ

mundum inferiorem, continuum esse superioribus lationibus, ut oīs uirtus eius inde gubernet. A quibus (præter humanā, ac rōnalē mētē,) naturali instinctu, naturaliq; consuetudine, & inclinatiōe nunq̄ deuiat, sed animal illud rōnale, (quod hō dicitur:) licet suorū principiorū ratione, necnon sua proprietate, mortale nūcupatur, suæ tn̄ operationis rōne, ac rōnis operatione, non solū inter immortalia, sed ēt inter cœlestia collocat. Nec obstat, q̄ oīa quæ per naturalē generationē, aut aliquā aliam trāsmutationē, sub cœlo inesse producta sunt, certa experientia, (vt nos ipsi experimur) deficere uidentur, qua defectione, per tot. tantosq; riuulos, tot tantasq; lacunas, mortales denominamur. eoq̄ ipsis mediātibus, ad mortem ducimur/ quā nulla ope, nullaq; operatione quantūcūq; præstanti, euitare possumus, eoq̄ necesse est semel unūquodq; sub cœlo animatū, & ideo hominē ēt, mori, propter cōponentia principia (vt dixi) ac propter inobedientiā primorū parentū, ob quā nosq; crudeles, & asperas ipsius diuinæ legis penas huc usq; patimur, ac usq; in ultimū Iudicii diem patiemur. Sed ne mihi metipsi opponā, & nunc unū, nunc aliud dicere, ac per diuersa loca, hinc inde uagari uidear, propositum meū sequar, & quare moriamur quoq; pacto intelligendum id sit declarare incipiam. ¶ Cum. n. infinita illa, ac, æterna bonitas. summaq; iustitia Deus gloriosus, iustitiam sine misericordia desegere noluisset, q̄uis mortē ipsam, propter suorū

præceptorum transgressionẽ in nostros patres, ac in posteros, in penã cõstituit: nihilominus cũ anima hominum, sit pars dignissima angelicæ naturæ similis, tanq̃ ad ultimã suã perfectionẽ. corpori superueniens, & ut ipsa cum angelis intelligentiã participãs, a brutis separaretur, ipsam deficere noluit, sed tantũmodo cõstituit, ut altera pars cõpositi (quod corpus uocatur) & quod p ipsam substentatur inesse, ipsius seperatione, ac remotione, reduceretur quasi in nihilum. Quapropter nil aliud est mors nisi aĩæ a corpore seperatio, qua remota humanæ operationes prorsus deficiunt. R emanet ergo animã ipsam a corpore seperatã, ẜm operũ suorum merita, præmia consequi. Sed si mundanis affectibus, cœlesti influentia, elementariq; dispositione, cum corpore fuerit inclinata, nostrum quidẽ intelligere a sensibus occupabitur, Qua de re illa quidem operatio uel (ut rectius dicam habitus) omni quidẽ laude est dignissimus, quo a talibus affectibus detrahimur, & ad illã cœlestem patriã cũ angelis oĩ seculo permansuri peruenimus. Si ergo oĩa quæ in hoc seculo a nobis habentur, discutere uolumus, solã uirtutẽ in excellẽti, sublimiq; gradu, nos cõstituere reperiemus, eoq; oĩa alia, quasi in instãti, & sicut umbra ab oculis nostris euanescũt, Nã quid pulchritudo corporũ? Quid sanitas? quid imperii dominationes? quid filiorũ maxima copia? seruorũ multitudo? diuiciarũ immẽsitas? q̃d patriæ libertas? quid deniq; omnes corporis de-

lectationes,Nõne in uno apice,aut (vt dixi)quasi in instanti a nobis abstrahi uidentur,& tamen hæc oĩa sub cœlesti dominio reponunť, O ergo diuina uirtus, O splendidisſimum lumen, tu uiatores omnes in quieto,trãquilloq; statu reponis, Exte dominationes, exte fortitudines, exte cunctæ diuitiæ libertates: necnõ incomutabiles, ac sempiternæ delectationes habentur, Tu sola tanq̃ uera,ac fidelis socia,noctes atq; dies in periculis,in diuitiis, in solitudine: ac multa hominũ copia,alũnos tuos tecum habes, Tu hoc in transitorio statu,eos cæ'ebres,& post mortem,ipsam (quæ amortalibus acerbisſima nuncupatur.)diuinos:atq; immortales constituis.Dic ergo quæso, Quis nã qui diuinæ uirtuti adheret,qui nõ cœlorũ influentias quãtumcũq; aduersas,non terraꝝ calamitates prudẽti aĩo tulisset? immo humanas ipsas prosperitates, (quod lõge dignius laude ẽ) æquo aĩo:temperata prudẽtia ob solam uirtutẽ, intuemur,Quid ergo opus est dictu?ubi uirtus, ibi & humana perfectio posita est,ut ait Curcius Virtus(nil intemptatum ommicit.)Et Ouidius. 14.Methamorphoseos. (In uia uirtute nulla est uia.)Quid ergo dicã de ista sancta ac uenerabili operatione quã uirtutẽ dicimus? Si mihi linguæ centũ:oraq; centũ inessent,minime uel cẽtesimã eius partẽ referre possem,Nonne,& ipsa tripartitã illã psonalẽ distinctionẽ,in una essentia inuenire docuit,nõne spherarũ numerũ,planetarum motũ,elemẽtoꝝ cõmixtionẽ,rerũ naturaliũ prin

Curcius
Ouidius
Metha. 14.

cipia,mariū:ac fluuiorum originē, rerūq; generationē, & corruptionē,diuinarū ſcientiarū cognitionē,oīum hominum cōplexionē, deniq; in mortalitatē ipſam nobis oſtendit? Hæc nos unicuiq; ius ſuū tribuere docuit,hæc domeſtica, ac priuata nobis conſuluit, hæc uitia,adulteria,dolores oēs, deniq; huius uitæ calamitates, poſtremo, & ipſam acerbisſimā mortē,(de qua loquemur,)uincere,ac ſuperare,nobis ꝓculdubio dedit.Hoc illæ Titus Liuius declarat,in Decade,de 2.bello Punico,Vincit tamē oīa illa ꝑtinax uirt⁹, uincit uere uincit & ꝓcipue mortē.eoq; oēs gloriosos dicim⁹,quoꝝ aīæ uirtutibus inſignitæ relicto hoc corporis fragili carcere migrāt in cœlū, Et iō illæ quoq; ſummus orator Cicero in lib. 1. Tuſculanaꝝ q̄ſtionū, Mortē a uirtutibus excedi uoluit. Nemo inq̄t,parū diu uixit,q̄ uirtutis ꝑfectæ:ꝑfecto ſuntus ē munere.Hoc idē Seneca ultima Tragediaꝝ uoluit, Nunq̄ ſtigias ferē ad undas inclita uirtus uiuite fortes. Hoc idē Titus Liuius in eadē Decade. 2. Punici lib. 5. Cū Lucius Marcius Romanus,ꝓclarus miles ſuos cōmilitones,ad pugnam exhortari uoluit:ita inquit. Vos quoq; uelim milites, nō lamētis lachrimiſq; tāq̄ extītos ꝓſeq, Viuūt,uiuētq; Scipiones fama reꝝ geſtaꝝ.Sꝫ quocieſcūq; occurret memoria eorū, uelud adhortātes, ſignūq; dātes, uideatis eos ita ꝓlia inire, Cōcludēdū ergo eē cēſeo, ne hinc īde uagari uidear,q̄ ex hoc eximio,ac ſingulari dono, (quā uirtutē dicimus) ꝓmiū quodamſingu-

Titus Liui⁹ in Decade

Cicero. 1. Tuſcula-narū

Seneca Tragediaꝝ ultra

Titus Liui⁹ in eadē Decade

Aristotelis 4.Ethicorũ cap.7. lare orir (quod est honor, ac fœlicissima gloria mortalibus.) Iuxta illud Aristotelis.4. Ethicorũ. Maximũ c.7.ãt horũ id ponendum est, quod diis tribuimus, & quod maxime desiderant, q in dignitate sunt: & quod in optimis est pmiũ, tale ãt honor, Maximũ.n.utiq; hoc eorũ quæ exterius

Cicero pro MarcoMarcello bonorum, Qua de re Cicero in orone, p Marco Marcello, gloriã ita diffiniuit, Gloria est Illustris ac puagata magnorũ, in suos ciues, uel in patriã, uel in oẽ genus hoĩum fama meritorũ, & Vergi-

Verg.10. Eneydos lius.10.Eneydos, Cũ inducit Ioue Herculẽ cõsolantẽ, p morte Pallãtis, Euãdri filii, qui mortem parui faciendã esse asserebat, dum quis uirtuose, in hac uita uixerit, Stat sua cuiq; dies, breue & inrepabile tp̃s, Oĩbus est uitæ sed famã extẽdere factis, hoc uirtutis opus, Quapropter concludo humanã illam operationẽ esse intuendam quæ nos ad illam eternam uitam pducit. Nec istã seperationẽ animæ a corpore, (quæ mors nũcupatur) quam a primis principiis, ac a nostris primis parentibus, traximus timendam esse. Et ideo in sequenti meo sermone de mortis metu loquar, q̃ quidem minime timenda est, cum ex necessitate, consequi debeat. Postea uero de animæ immortalitate, ne quis eam cum corpore, (iuxta Epicuri sententiã) interire existimet sermonem faciam.

CAPITVLVM SECVNDVM.

In quo probatur philosofica ratione de necessitate quemlibet mori, & ideo non est timenda mors.

VAMVIS Enim humanam naturam Deus gloriosus cũ corporum pulchritudine, ac intellectualiũ habituũ excellentia, necnon cũ maxima gloria, & honore, ac in omni parte, perfectã creauerit ex limo terræ ad sui ipsius imaginẽ, & similitudinẽ, ut habetur Genesis primo, actamẽ ipsam naturalibus uariationibus, necnon illi seuere morti subicere uoluit, Ideoq; præsentẽ meam cõclusionẽ, puta necesse est hoiem mori ideoq; mortẽ timendã non esse, quo ad facultas ingenii suppetit ꝓbare intẽdo, nequis aliter putans: his mũdanis laqueis se inuoluat, & illã santam ueritatẽ, quæ nos ad æternam uitam ducit, derelinquat, Quare hanc meã uerã ꝑfecto cõclusionẽ, primo rõnibus. 2. Tũ gẽtiliũ, tũ sacrosanctæ christianæ religionis authoritatibus probabo, Ideoq; primã nunc rõnẽ sumere cẽsui, q̃ talis est. ¶ Omne cõpositũ, ꝓductũ ineẽ, ab aliqbus principiis cõponentibus, oportet resolui in ipsa cõponẽtia, Sed corpus humanũ, est cõpositũ, a suis principiis, ipsum cõponẽtibus, ergo oportet resolui in sua cõponentiã, Maior est Arist. 1. Phisicoꝝ, Oẽ quod fit, fit & corrũpit̃, & quod corrũpit̃, aut ex cõtrariis, aut in contra-

Genesis 1.

Arist. 1. Phi.

Arist. ria.i.in cõponẽtia. Minor ẽt est nota p Arist. eodẽ. 1. Omne quod est, est compositum ex prin cipiis cõponẽtibus. Sed corpus aiatum est, ergo cõpositum est ex principiis cõponentibus: quare etiam, conclusio est uera, quia stantibus præmis-

Arist. 1. Posteriorũ fis ueris, cõclusio redditur uera/ 1. Posteriorum. ℂ Præterea, quociescunq; aliqua composita, cõponuntur ex contrariis principiis, illa talia sunt corruptibilia. Sed humanũ corpus est compositũ ex cõtrariis principiis, ergo humanum corpus de necessitate erit corruptibile. Maior patet, qa

Arist. 1. Phi. oẽ quod corrũpit, corrũpit rõne cõtrarietatis. 1 Phisicorũ, Si ergo in aliquo cõposito, sunt cõtrarietates, rõne taliũ principiorũ. Illud cõpositũ, oportet q dissoluat, idq; notũ est, ẽt, ecq qlibet substãti æ corruptio, p discõuenientẽ rei, fit alterationẽ q corrũpit, quare quod corrũpitur, a contrario corrũpitur, Patet ac ẽt minor, p pbationẽ

Arist. 1. Phi. minoris primi argumẽti, & p Arist. 1. Phisicorũ, ibi Oĩs igit principia cõtraria faciũt, ergo cõclusio uera, Ex quo satis expresse apparet, q si aliq cõtraria nõ hẽrẽt (de substantiis loquor) qa accidẽtia nõ sp a cõtrario corrũpunt, sed a cõseruatiui defectu, ut lumẽ ĩ medio, p p lucidi absentiã, illa minus corruptibilia essent, q re satis pbatũ ẽ intẽtũ. ℂ Præterea. Oẽ cõpositũ ex materia admixta priuationi est corruptibile, Sed humanuz corpus est cõpositũ ex materia admixta priuationi, ergo humanũ corpus est corruptibile. Maior patet, cũ priuatio sit cã, aptitudinalis appetit⁹ ma.

teriæ,ad recipiēdū formā,& iō dicimus, ꝙ mate ria est cā corruptionis, secundū opinionē oīum Philosophorū.Ista.n.talis aptitudo,oportet ꝙ reducat̃ ad āctū,aliter frustra esset ꝓducta,deus āt & natura nihil frustra fecerūt,Et iō uolūt philosophi & maxime Arist.1.Phisicorum,ꝙ materia semꝑ appetit formā,sicut turpe bonū,& fœmina uirū,qa nunq̄ saciatur forma,quā habet,eoꝙ priuatio,q̄ est unū ex trib⁹ naturalibus principiis nunq̄ seperat̃ a materia. Est tamē intelligēdū cū dico materiā(horū inferiorē dico) qa materia cœli nō est eiusdē rōnis cū horū inferiorū materia,iuxta illos,qui ponūt in cœlo esse materiā,qa ibi nō est admixta priuatio(ut refert s.T.2.Phisicorū necnō saciatur forma,quā habet,ergo opꝫ tale cōpositū ex tali materia, sui appetitus rōne: appetat aliā formā,& ꝙ reducat̃ ad actū, qđ fieri non posset,nisi ꝑ corruptionē,maior est nota cum oē cōpositū phisicum aīatū, est compositū ex materia & forma. ℭ Præterea,Oē quod mensurat̃ motu, & tꝑe est corruptibile, sed corpus humanū mēsurat̃ motu & tꝑe,ergo de necessitate est corruptibile. Maior est Arist.8.Phisicorū, Nullus motus est perpetuus præter circularē, & hoc ꝓpter motū cœli. patet ēt ꝑ Arist.3.Phisicorum.c.de motu.Cū in quolibet motu sit termin⁹ a quo,& terminus ad quē.Et ꝙ tēpus sit cā corruptionis, patet ꝑ Arist.4.Phisicorū &.1.Cœli & mundi.Perpetua nō sunt in tēpore,ergo nullū perpetuū habet determinatū tēpus,ergo q̄ mēsu/

Arist.

Arist.8.Phi.

Ari.4.Phi. &.1.Cœli et mūdi.

rant tpe sunt corruptibilia, qa i rõne ppetui eē nõ possunt. Minor pbat cũ quodlibet generatũ, habet principiũ suæ gñonis, & ultimũ suæ corruptiõis, cũ gñõ psupponat corruptionẽ, tanq̃ suũ cõtrariũ, p Arist. 1. de gñone & corruptione. Et gñõ & corruptio hñt determinatũ tps, p Arist. 2. de gñone. c. ultimo ac clare uidemus, et sensu p3, quod rõne nõ indiget. Nõne uidemus a principio humaná gñonẽ, p tot, & tátas ætates pcurrere, ultimo uitam cõplere: ergo conclusio uera.

Aristo. 1. de gñotione et corruptiõe

¶ Præterea. Oẽ qđ gñatur, aut gñatur ex quodã infinito, aut ex quodam finito, nõ ex infinito, qm nõ reperit, iuxta sententiã Arist. 3. Phisicorum & 1. Cœli et mũdi, ac ẽt in. 1. de Gñone aĩaliũ ubi dicit. Natura refugit infinitũ, ergo qđ gñat, gñatur ex finito, sed qđ est finitũ est terminabile, & corruptibile, ergo seqtur, corp⁹ humanũ qđ gñatur ex finito, ꝙ est finitũ: & p cõsequẽs corruptibile. Cõcludo ergo his rõnibus, corpus humanũ de necessitate corrũpi, quam corruptionẽ mortem uocam⁹. Multæ ẽt aliæ rõnes hic adduci possunt, & maxime cũ cõponat corp⁹ ex quatuor elemẽtis: q̃ quatuor cõtrarias qualitates habent, quæ cã sunt corruptionis, Sed tũ qa in medicorum rõnibus illas adducam, tũ breuitatis gratia, tum etiam quia mea intentio non est an corruptio sit, probare, Ideo prætermittam.

Arist. 3. Phi.

Quæ autem dicta sunt a philosophorum mentibus, ac rationibus probata sufficiant.

CAPITVLVM TERTIVM
In quo illud idem, probatur rationibus ex medicina sumptis.

T Igitur cōclonem meā, medicinalibus. Quoq; rōnib⁹ (q̄uis medic⁹ nō sim) magis firmē. necnō ut, illā puersam hoīum ɔsuetudinē prorsus diripiā. Cū oē hoīum gen⁹ tot gemit⁹, totq; lachrimas fundūt, cū aliquis hac caduca, trāsitoriaq; uita priuat̄. Illud eādē meā cōclusionē resumēs dicā. Veni ḡ q̄so. O medicoꝝ princeps Auic. tuaq; mihi tela afferas. Nōne uita nr̄a in calido, humidoq; cōsistit? eoq; calido uiuimus, humido nutrimur, nōne calidū agit in humidū ipsum resoluēdo, eoq; calidū est agēs nāle, humidū uero radicale est passum. Nōne posuisti prima primi. c. de ætatibus. Quod humidū se hꝫ tanq̄ mā, & subiectū, calidū āt tanq̄ agens in tali humido. Et tu ipse dicis, eoq; aīa, seu nā est uirt⁹ q̄ agit in tale humidū, mediāte instrumēto, qđ ē calō īnat⁹, & hoc p̄cepto dei. Nōne tua ista sunt uerba? Et mā nō patit̄ p se, nec p se creat̄, imo hꝫ opationē uirtutis, ī eā agētis. Virt⁹ āt hoc agēs ē aīa, aut nā p̄cepto dei, neq; agit, nisi cū instrumēto, & illud est calō innatus. Si ḡ ita ē, cū ista talis actio, puta caloris in humidū cōtinue ꝓcedat resoluēdo, tāq̄ agēs, necesse ē, q̄ talis actio, deficiēte subiecto, habeat terminū, & finē, ḡ deficiente actione caloris in humidū, pp ipsius ɔsumsionē,

Auicenna prima primi cap. de ætatibus

oꝫ ꝙ accidat ſeꝑatio cōponentiū, quā in hoībus mortē dicimus, Quod hoc ſit ueꝝ, ꝓbat̃ ipſius Auic. authoritate c. Suꝑallegato. Calō quoq; ina tus, q eſt intus, ad hoc uiuat, & labor ꝓueniēs ex motionibus corporeis, & aīalibus, q̄ neceſſariæ ſunt in uita, & defectus naturæ, ad reſiſtendū illi toti ſp. Oīs. n. coporeæ uirtutes ſunt finitæ. Hoc āt rōcinatū fuit in ſcīa nāli eius, ḡ opatio nō ſemper exiſtit in materiis &c. Ergo ſi talis oꝑatio, puta caloris, nō ſp exiſtit in materiis, puta in humido, qđ eſt mā, deficiente tali oꝑatione, de neceſſitate accidit mors. ¶ Præterea oīa uiuētia hābēt diuerſas ætates, & hoc ſenſitiua, ac intellectiua aīa. Et ætates diſtinguunt̃ ſm diuerſas actiōes calidi in humidū, ac ſecūdū diminutiōeꝫ, & augmentationē, calidi innati, aut humidi, diſcurrendo, ḡ ſecūdū medicos ꝑ iſtas ætates uidem⁹ ex neceſſitate ꝯſeq deperditio humidi radicalis, & ꝑ ꝯñs neceſſe eē mori, ut pꝫ ꝑ deſcriptiones ipſius ætatis. Quid ḡ eſt ætas? ætas eſt mēſura menſurans, diſpōnes corporis uiuētis. A Thoma aūt de Karabo ſic diffinit̃. Etas eſt terminus uitæ aīalis: quo creſcit, & ſtat occulte, & manifeſte diminuitur. Chriſtophorus uero de ſancta Sophia, ſic eā deſcribit. Etas eſt diſpō accidentalis, cōplexioni principal'r attributa, tꝑali peryodo mēſurata, ſecūdū uariā ꝓportionē calidi nālis, ad humidum radicale. Albertus āt magnus oīum ph̄oꝝ dec⁹. (Ita inqt) in libro de iuuentute, & ſenectute. Etas eſt ſpatiū tpis in iuuētute relictum, in quo uirtus

Auicēna

Thomas de Karabo

X p̄ophor⁹ uero de ſctā Sophia

Magnus Albertus ī lib. de iuentute & ſenectute

uitæ,oēm pficit suæ mēsuræ motū, uel opationē nisi p accidēs impediatur. Describit̄ ēt & a cōciliatore sic.Etas est dispō aīalis pmanētiæ,mediāte cōplexione,reb⁹ uiuētibus attributa, exactiōe calidi in humidū,& cuiusdā influxus causata,tali periodo mēsurata,qua illud auget̄,stat,declinat, aut decrescit.¶ Cōsideremus ḡ supra scriptas descriptiones & clare uidebim⁹ nil aliud esse ætatē nisi quādā dispōnē tp̄e mēsuratā,a tp̄e mēsurante.Sed qd̄ mensurat̄ tp̄e,ē terminabile,& ex necessitate corruptibile,ut in superiori cap̄.,pbatū est &c.Et iō ſm diuersam actionē calidi in humidū,in nobis q̄tuor gn̄ales mutationes,secūdū uariā ,pportionē ipsius calidi ad humidū reperiūt̄, qa aliqn̄ pōt ipm extēdere ad magnā dimensionē,& q̄titatē(quā augmētū dicim⁹)& hoc fit in tp̄e adolescētiæ,q̄ usq; ad triginta annos se extēdit.Aliqn̄ nō pōt ipm humidū,pp̄ ei⁹ terrestreitatē amplius extēdere,sed sub æquali mēsura p̄t corpus ꝯseruare,& hoc usq; ad 35,uel 40 annos fieri pōt,& est ætas iuuentutis. Aliqn̄ aūt, calidū ipsum corpus,in æquali mēsura cōseruare nō p̄t nec ī æquali robore,quare calor decrescit, ac diminui incipit,nō tn̄ manifeste:& hoc fit usq; ad 60.annos,quæ ætas primi senii dicitur. Vltimo uero calidū ipm,humidū multū terrestrificatuȝ, nullo mō regulare p̄t,itaq; manifeste ꝯtinuo decrescit,& hoc fit in ultima ætate quā decrepitam uocamus,q̄ est finis uitæ de hoc.Ergo uide Auicēnā prima primi c. de ætatibus. Et hoc idē uo-

Cōciliator.

luerũt illi prisci patres medicorũ principes. Diuus Ipocras Anforismorum prima anforismo illo. Et q crescũt plurimũ hñt ĩnatũ calorẽ plurimo, ꝙ indigẽt nutrimẽto, si uero nõ corpus cõsumit. Et Galenus cõmẽto illo, cũ hãc Ipocraticã sententiã exponeret, ꝙ si ita est ꝙ uita humana cõtinue procedit, ſm istas diuersas, in humidũ calidi operatiões facta diminutione calidi, ꝑ humidũ terrestrificatũ, ex necessitate opus est, mortẽ ꝯseq, cũ principiũ nãlis uitæ in calido cõsistat. ¶ Præterea uita nõ ꝯsistit (ut dixi) nisi stãte ꝓportione calidi ad humidũ, sed ista talis ꝓportio, licet posset beneficio medici tardari, nõ tñ põt ꝑpetuari, ꝙ nec uita, ꝙ de necessitate sequitur mors, ꝙ hoc ita sit ꝓbat. Oẽ. n. agens nãle agens in mãm finitam, actionẽ hꝫ finitã, ac tãdiu durat ꝗ diu hꝫ subiectũ: ac mãm: talẽ actionẽ recipientẽ, sed calor innatus, est agẽs nãle, humidũ uero radicale subiectũ recipiens: qđ est finitũ, ꝙ hꝫ actionẽ finitã, & nõ ꝑpetuã, ꝙ cõclo uera. ¶ Præterea Galenus in lib. de regimine sanitatis, ac in lib. de tabe: ponit oẽ gñabile esse corruptibile. Et iõ ibi quendã pħum derisit, qui librũ scripsit, in quo nunꝗ senescere docuit: & hoc anno 40. suæ ætatis, cũ autẽ usqꝫ ad 80. se extẽderit, facto (rõne cõsumptiõis humidi, & caloris innati) naso acuto, oculisqꝫ cõcauis, quæ senis accidẽtia sunt, & caloris cõsumptionẽ significãt, cũ ab oĩbus derisus eẽt, nõ oẽs insenescibiles fieri posse retulit, sed a nã cõstructos, qđ Galenus ipse maximã fatuitatẽ putauit,

Ipocras amforismoruꝫ prima

Gal. de regimine & de tabe

Galenus

iō ibi dixit,oīa gn̄abilia penitus corrūpi. ¶Præterea quorꝫ principia sunt corruptibilia,cōposi/tū opꝫ esse corruptibile de necessitate, sed humani corporis principia sunt corruptibilia,& si nō forma,quæ aīa est ītellectiua in hoībus a foris ueniens,tn̄ mā hæc & priuatio. Verum secus dicē/dū est de mā prima,quæ quo pacto incorruptibilis sit,sicut ingn̄abilis hꝫ uideri in primo de phi/co auditu. Ergo & ipsum de necessitate est cor/ruptibile,hoc aūt ꝓbatū fuit in ph̄orꝫ rōnibꝰ c. superius posito cū yle.i.prima mā, est cā corru/ptionis rōne priuationis,iō hic dimictat̄. Sꝫ hoc tm̄ dixi,qa Galenus loco quo supra hāc rōnē ponit ¶Præterea.Non solū rōne materiæ,corpora sunt corruptibilia,sed ēt rōne materiæ cōcretæ, & signatæ,quod ꝓbatur ſm medicos. Oē mixtū cōponit̄ ex ꝯriis,puta ex quatuor cōtrariis ele/mentorū qualitatibus,& ꝑ hoc dicūt ph̄i.ac & medici,mixtionē fieri uiolentā,nihilo tn̄,ul̄is nā aliquo tꝑe mixtū cōseruat,ipo℞ ꝯrietate sopita. Si g̃ ita ē,ꝙ mixtio ē uiolēta,rōne ꝯriorꝫ(ut di/xi.)Cū nullū uiolētū sit ꝑpetuū,cū nāli forma ca/reat,g̃ humanū corpus,quod mixtū est rōne cō/cretæ materiæ, ex necessitate est corruptibile. ¶Præterea.Oīs indiuiduorꝫ mā ē finita,sed nulla uirtus infinita.in mām finitā recipi pōt, iuxta illud Arist.8.ph̄orꝫ,ergo corpus humanū rōneꝫ infinitā suæ perpetuitatis habere nō pōt, & sic ꝑ ꝯn̄s de necessitate est corruptibile. ¶ Præterea. Oīs restauratio deperditi facta ꝑ calorē nostri

De phioco auditu ph̄s

Arist.8.phi.

corporis trāsmutationis alimēti, & ipsum ꝑuer tentis repatit̄. Cū oē agēs in agendo repatit̄, primo de gñatione. Sed alimentū in principio, corpori ꝯtrariū existit, ergo agēs, ex ꝯria pugna repassuꝫ, tādē debilitatū, opꝫ deficere, ut uinū multæ aquæ mixtū demū reddit̄ aq̄ticū, primo eiusdē, ergo corpus humanū ex necessitate est corruptibile. ℭ Præterea cessante corruptione, cessat gñō, ꝙ corpus humanū si nō corrūperetur, nō generaret̄, ꝓbat̄ quia mixta ordinantur ad gñonē ut maneant, ergo si cessaret corruptio, cessaret gñō, q̄a gñata semper manerēt, ac ēt posito uno oppositoꝶ, ponitur & reliquū. Ita remoto uno oppositorū reliquū quoq;, cū ꝯria simlr̄ se ponāt, & perimāt: rōne relatiuæ oppositionis in ipsis inclusæ ſm pħos, ergo gñō unius, est alterius corruptio, & sic e ꝯrio, quare necesse est corpus humanū, ex necessitate esse corruptibile rōne sui finis. ℭ Præterea ubi reperit̄ cā producēs mortē, ibi de necessitate accidit corruptio, & p ꝯsequēs mors, sed in corpore humano reperit̄ talis cā, ꝙ ꝓbat̄ q̄a ſm Arist. 3. ꝓblematū: & Auicēnā primo canone: in corpore humano reperit̄ ꝯrietas quæ mortis cā ē: ut superius dictū est: q̄a ibi sunt primæ quatuor qualitates, ad inuicē aduersantes. Reperit̄ q; ibi caloris nālis actio in humidū: q p accñs dupplr̄ se perimit, primo q̄a humidū ꝯsumit: tum ēt q̄a humor in digestione causatus, (q nutrimētalis a medicis nūcupat̄: aqueus reddit̄, q̄a tale: quale humidū restaruari nō p̄t: quin maximā

I, de gñone Arist.

Ibidē Arist.

Arist. 3. problematum Auic. I. canone

ximā

ximā dissolutionē patiat. Aliqñ ēt suffocat eius quantitate:ac qualitate,in hoc.n. continens non parum operatur, eoq; continue corpora nostra resoluit. Aliquando stellarum uirtutes: ut in sequenti capitulo declarabimus. Aliquando autem aliæ res non naturales in corporibus assiduæ,exi stentes,quare omnibus istis superuenietibus, secundum medicoꝝ sententiā, oportet restaurati uam uirtutē esse finitā,& per cōsequēs uitā defi cere,quare necesse est,corpus humanū esse corruptibile,cū corruptionis causas habeat. Cōcludēdum ergo esse putaui his rationibus,ex necessitate corpus phisicū esse corruptibile,& per cōsequens corpus humanū,cū plurimas causas cor ruptionis habeat. Nec mihi hoc opponi pōt,q; ta le humidū radicale pōt restaurari, & per consequens nulla fit deperditio,quia ex dictis intelligi pt,quo pacto talis restauratio fiat, immo si uirt ipsa esset infinita,infiniteq; potens, adhuc accideret mors:quia semper redditur subiectum ter restrius,ac siccius q̄ oportet, quod inconsonum est uitæ, sed quia hoc declarare, esset trāsgredi de genere in genus,quod nō est præsentis speculationis,ideo prætermictat,hæc enī dicta sunt, quæ pro mea uera hac conclusione faciūt,ex medicorū mentibus collecta.

CAPITVLVM QVARTVM

In quo illud idem aliquibus astrologicis rationibus probatur.

ATVRALIS: Etenim oīum animantiū, ac terræ uiuentiū appetitus est, ut unūquodq; inesse con/seruari desideret, & tanto magis aīaliū, quidē rōnaliū, q̄ inter alia uiuētia pp suum intelligere, maiorē perfectionē hñt. Sed illa ēt iusta lex seuera inter mortales, ut puta q̄ oīa orta occidant, cōtinue humanæ, ac nāli cōseruationi repugnat, & q̄ ultra terminum, a nā determinatū unūquodq; aīatū esse sortiri nō posit, ad quē opus est necessario peruenire, eoq; redenda ē terra terre, Iuxta illud qđ.s.mater æc/clesia primo die sacrosanctæ quadragesimæ cō/memorat. Memento h.q.c.e.&.i.c.r. Et hoc etiā nos clare uidemus: iō tali appetitu uiuētia omnia priuantur. Et cū supius phicis, ac medicinalibus rōnib9 satis a me pbatū sit, unūquodq; necessa/rio mori. In pñti quoq; capitulo illud idē aliqb9 astrologicis rōnib9 pbare intēdā, ut si cui aliqd scrupuli in mentē relictū sit, his rōnibus oīno re/moueat. Venio ḡ, & primā meā astrologicā rō/nē sumā, q̄ talis ē. Nōne oēs astrologi ponūt cœ/lestia corpora reuolutionem quādā hēre, quā cō pletā ponunt, qñ ad illa puncta, ipsa talia reuersa sunt corpora, quæ eoꝝ motus principia fuerūt, ad quæ necessario ipsa puenire ponūt, quē motū

in.36000.annis cõplere dicunt. Et pp hoc aliqui stoici: ac et pictagorici, in hũc errore deuenerũt, q pp huius motũ oĩa reuertebant ut prius, itaq uiuẽtes principio mot⁹ primæ sphæræ, & ĩꝫ mortui essent, cõpleto tñ tali motu, ad pristinã uitã puenirẽt, sꝫ de huiusmodi falsitate alias loquar, talis ãt motus, mẽsurat tpe, qa in.36000. annis, ğ ex nã talis motus oĩa gñabilia rõne tpis, quod cã ẽ corruptionis, & q facta ẽ reuolutio sui principii, cũ ultimo termino, sunt corruptibilia, & sic p ꝯñs ex necessitate corpus humanum. ¶ Præterea. Quicquid est cã causæ est cã causati, ut ait Proculus in lib. de causis, Sed corpora cœlestia sunt causæ ægritudinis, q̃ cã est mortis. ğ corpora cœlestia sunt causæ mortis, & p ꝯñs ex necessitate mortẽ iducũt. Minor ãt huius rõnis ꝓbat, qa astrologus alicuius natiuitatẽ noscens, sciet in quã ægritudinẽ rõne suoꝝ planetarũ, uenturus erit, ut puta sciens directionẽ gradus yleg ascendẽtis, calidã ægritudinẽ ex humore colerico uenturã, ad locũ martis gñati cognouerit, quæ cã est mortis, humidũ extinguẽdo, q̃ qdẽ ægritudo ex necessitate eueniet, & rõne talis influẽtiæ. Quod aũt ægritudo sit cã mortis, ẜm astrologos ꝓbat. Vnde Ptolomeus in cẽti loquio, Astrologus optimus ait malũ euitare poterit: secũdũ stellas futurũ: cũ eius nãm ꝓsciuerit, uel gradũ yleg, & ascẽdentis cũ aliis signatoribus uitæ p ymagines: fortunãdo: (ꝑ malo mortẽ intelligẽs) ğ si corpora cœlestia inducũt ægritudinẽ in humanis corpo-

Proculus in lib. de causis

Ptolomeus ĩ centi loqo

ribus,q̄ cā est mortis,inducunt ēt mortē:& sic ꝑ
ꝯñs,rōne corpoꝝ superiorū,de necessitate istis
inferioribus accidet mors,& secūdū diuersas pla
netarū,influentias diuersæ ægritudines inducun
tur,q̄ causæ sunt mortis quare &c. ℂ Præterea
aliquæ ꝑ acutæ ægritudines aliqñ mortē inducē-
tes,ex cœlestibus corporibus ducunẗ,ḡ ipsa cor-
pora cęlestia mortē inducūt.Quod hoc sit uerū,
probaẗ authoritate Auicēnæ prima 4. c. de cau-
sis febris pestilentialis dicentis,Et principiū oīuꝫ
horū sunt formæ ex formis cœli faciētes esse ne-
cessariū illud,cuius aduentus ignoraẗ. Et paulo
post subdit,Immo opꝫ ut scias,ꝙ cā prima lon-
ginqua, ad illud sunt figuræ cœlestes, & ꝓpin-
quæ dispōnes terrestres,ḡ clare habemus,ꝙ aspe
ctus cœlestiū corpoꝝ,ex necessitate sunt ægritu
dinū causæ,q̄ causæ mortis sunt. ℂ Præterea, Il-
lud idē probaẗ authoritate Ptolomei in lib.qua-
tripartiti tractatu.2. cap.8.Mars uero cum solus
fuerit dispōnis dñus,erit occasio detrimenti, ꝓ-
uenientis ex siccitate gñalr. Et subdit quibusdā,
ēt hoībus cōtinget ꝑꝑ hoc mors repentina ægri
tudines cū febribus,tertianæ febres, empisis, ac
mors subitanea & festina.Maxime āt his qui cir-
ca iuuentutis extremitatē uersanẗ. Et paulopost
subdit: cū mercurius itaq; solus fuerit dispōnis
dñs,ipse gñaliter cōmiscebiẗ,ubi dicit post. Est
ēt siccæ ægritudinis occasio, necnon & febrium
quotidianarū,tussiū,ac uomituū ptisis &c. Quæ
oēs ægritudines causæ sunt mortis.Et in c. 2. Idē

Auic.prima 4. c. de causis febris pestilentialis

Ptolome⁹ in lib.q̄tripartiti tractatu 2. c.8.

Idem

Ptolomeus ait. Leonis quidē ſignū calorē & aerē turbidū uľr deſignat, eius partes p̄cedētes aerem calidū & turbidū, ac mortalitates annuntiant. Et Ariſt. in. 2. de gñatione, Motus ſolis in circulo Zodiaci adducit ad nos gñans, & ſe ducit a nobis. Quare his auctoritatibus concludo corpora cœleſtia ex neceſsitate ſuæ influentiæ in his inferioribus mortē inducere. ¶ Pro ueriori tamen notitia, ac cōfirmatione aliā duntaxat rōnē afferā. Vltimo uero ipſi? Ptolomei auctoritatē q̄dā, q̄tā uim in corporib? inferiorib? ſupiora habeāt citabo. Veniat ḡ rō, ſi corpora cœleſtia influunt in nām ipſaꝫ debilitādo. ḡ multo magis in illis, q̄ gñata ſunt ab ipſa nā in eſſe particulari, ſed ipſa corpora illud efficiunt. ergo multo magis corpora naturaliter generata corrūpunt. Sed corpus humanū poſt primam ade creationē, p gñationē ē p̄ductū, ḡ ipſuꝫ corpus nāliter, rōne corporū cœleſtiū ē ex neceſsitate corruptibile. Q̄d aūt nā ipſa debilitādo proceſsit, p̄bať. Quanto magis aliquid diſtat a ſuo principio, tanto magis debilitať, ut pꝫ in lib. de mūdo ubi dř, qa iſta terrena fuerūt remota a cōmodo diuino, exſſt corruptibilia multi turbinis plena, q̄d ēt apparet in lib. de cauſis. Sed nā ipſa humana, quo ad corpus moderna multū diſtat a ſuo principio, & ab adā. ḡ ipſa nā ſp debilitādo procedit, hoc ēt p̄batur. Nā ſi ſcripta ab illo p̄pheta digniſsimo, (q meruit uerba illa ſanctiſsima diuini luminis ab illo mellifluo ore, (ſi ita dici pōt) fluxa p̄cipere, Moy

Ariſt. 2. de gñone

Ptolomeus

Ariſt. in lib. de mūdo

Lib. de cau.

ſen inq̃,uera ſunt multũ eẽ nãm debilitatã com prehẽdemus. Nõne legimus. 1. Geneſeos, hoĩes ab origine mundi, longioris extitiſſe uitæ? Adã 930.uixit annis. Mathuſalẽ.969. Noe uero.700. & ſic de aliis.Poſtea uero non ita longeui fuerũt

Moyſes

ſicut Moyſes,Dauid,& Aaron,ut ipſe Moyſes ĩ libro eodẽ ait, In pſona dei loquẽs. Nõ pmictã ſpiritũ meũ in hoĩe,qa caro ẽ, ultra cẽtũ & uiginti annos,q̃ qdẽ nãlis eſt uita,ac et cõdecẽs uiuer, ẽt ſm Aſtrologos, Tanti.n.ſunt anni ſolis maiores.Nũc ãt uidem⁹,tãtã hoĩs uitã defeciſſe, ut uix 80.annoꝝ ſpacio extendaẽ.Et iõ illæ pſeudo propheta Machomectus ait uitã mediocrẽ in.70.annis coſtare,(ut ait) Cõmẽtator.2.cœli & mundi,

Cõmẽtator 2.cęli & mũdi

Amplius ꝙ ita ſit probaẽ. Qm̃ cũ nã humana uiderit in ſe ipſam ſaluari non poſſe: miſerta eſt ſollicitudo diuina:ut quod non poſſet in indiuiduo cõſeruari:cõſeruareẽ in ſpecie,ei uirtutẽ ge

Ari.in.2. de aĩa & i.2. de gñone aĩaliũ

neratiuã tribuens,ut ait Ariſt. in.2. de anima: & in.2.de gñone aĩaliũ,Quæ ẽt ſalus,& pmanentia nõ ſimplr eſt,& per ſe.Sed p accidẽs, cũ ſit admixta rei corruptibili exteriori.Et iõ in præſenti uita cõſtituta eſt,cũ uſu ſex rerũ nõ nãliũ,ſine quibus humanũ corpus uiuere non põt, in futura ãt uita cõſtituta eſt in corruptibilis & perpetua, & hoc quo ad rõnalẽ aĩam,(ut declarabo)Itaꝗ nullo exteriori adminiculo indigebit corruptiuo.Et iõ deus glorioſus,cuius eſt cũcta ordine quodam

12.Meth.

diſponere,ut ait Ariſt.12.Methaphiſicæ,nãm ita pduxit,ut demũ pcedens debilitãdo finireẽ.Vt

uita oĩ corruptibili derelicta ac accidentali, substantiali & ꝑpetua cū eo fruamur in cœlis, quare uidemus nām ipsam debilitari, & breuiori tēporis spatio mensuratā, ꝗ hoc ēt uerū fit, uide Ptolomeū in suo quatripartito ubi dicit. Vim aliquā in mā alathir existere quæ ad terrestres res usq; ꝑueniēs eas mutare cōpellat. Quare his rōnibus cōcludo nullo mō mortē eē timendā cū ex necessitate cōsequi debeat: & nullo mō aliter esse pōt: & sufficiāt q̄ ꝓ meæ cōclusionis ꝓbatione adduxi. Secūdū philosophorū medicoꝝ ac astrologorum rōnes. Veniā ḡ in sequens capitulū id idem authoritatibus probaturus.

CAPITVLVM QVINTVM

In quo illud idem probatur gentilium authoritatibus.

TANTAE Igitur efficatiæ, tātæq; authoritatis fuit peccatū nīorum primorū parentū ut quod ab illo iusto, æternoq; iudice in eorū penā institutū fuit, in posteros oēs inde nascētes talis pena descēderet, quā qdē mortē appellamus. Vnde uas illud electiōis Paulūs. 5. ad Romanos, ita inquit. Propterea sicut per unū hoiem in hunc mūdū peccatū intrauit, & ꝑ peccatū mors, ita & in oēs hoīes mors ꝑtransiuit, in quo oēs peccauerūt. Illud idē authoritas Aurelii Paul. Rom.

Aug. in lib. de diuitiis & ꝯcupiſcētiis

Auguſtini comprobat in librode diuitiis & cō-cupiſcentiis, & in de fide ad Petrum, tranſumpti ue de conſecratione diſtintione.4.cap̄.Firmisſime, ubi dicitur, firmisſime tene, & nullatenus du bites, ꝙ omnis homo qui ꝑ concubitum uiri & mulieris concipitur cū peccato originali naſcat.

Aug. de ciuitate. 13. cap̄.3.

Et idē Auguſt. 13. de.c.d.c.3. Cū loqmur de ſtatu inocētiæ, eoꝙ a principio cōditionis humanæ erāt hoīes a ſtatu inocētiæ īmunes, & a lege mortis. (Ita inqt fatēdū ē) primos hoīes ita fuiſſe inſtitutos, ut ſi nō peccaſſent, nullū gen⁹ mortis experirent. Sed eoſdē primos peccātes, ita fuiſſe morte multatos, ut qcqd eoꝝ ſtirpe fuiſſet exortū, eadē pœna teneret obnoxiū. Et idē. 4. c. pro magnitudine qppe culpæ illius, nām dānatio mutauit in peius, ut qđ pœnal'r ꝓceſſit in peccātib⁹

Idem

hominibus primis, etiam naturalter ſequeret in naſcētibus cęteris. Et idem in libro de baptiſmo paruulorum ait, fiebat ordo iuſtitiæ, ut ſicut anima domino ſuo, ita corpus ei obediret. Et idem

Sap.1.c.

in primo prognoſticon. Vide mortē nō a Deo, ſed per errores intus ueniſſe hominibus in Paradiſo delitiarum poſitis. Et ideo ſcribitur Sapientiæ cap̄.primo. Deus mortem non fecit, ſed impii, manibus propriis accerſierunt eam. Quare

Orig. ſuper leui.c.9.

origēnes ſuper leui.cap̄.9. Ita inquit. Si homo ab initio elegiſſet uitam, nūquam humanum genus

Geñ.3.

mortalem conditionem teneret. Et Geneſis.3. dicitur, Quia audiſti uocem uxoris tuæ dico tibi. Quia in ſudore uultus tui uiſceris pane tuo, do-

hec reuerteris in terrã. De qua sumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Et Geesis.2. Quacũq; hora comederis, morte morieris. Qua propter omnes hoĩes qui in hũc mũdũ uenerũt, ac & uenient de necessitate mortui sunt, & mori debent præter illos quos sancta mater æcclesia usq; in iudicii diem pro nostra fidei cõfimatione uiuere affirmat. Nec aliqua terrena sapientia, nec aliqua dignitas quãtũcunq; maxima, nec dominatio quãtũcũq; potẽtissima, nos a tali effectu, ac inducta pœna liberare potest, ecq coram Deo, qui summe est iustus, iustusq; iudex personarũ dignitas nullo modo præualet, ut bene ait Paulus Apostolus.6.ad Ephæ. Exceptio personarũ non est apud deũ. Quare quod aliter esse non potest, illud timendũ esse non puto, Et licet superius a me, necessario mortẽ cõsequi ꝓbatũ sit, In præsenti tñ capitulo, illud idẽ ꝙ mors unicuiq; cõtingat, gentiliũ auctoritatibus probare intendo. ❡ Veniat ergo primo loco, & meã cõclusionem affirmet, ille cordubensis summus cõmentator Auerroes, in ꝓlogo phisicorum ubi dicit. Et cum uiderit, ꝙ mors cõtingerit ex necessitate hyle, siue materiæ, tunc erit audax ex necessitate. O ꝗ præclaræ philosophæ ꝗ clare pro me ac mea conclusione loqueris. Auicenna uero prima primi capite de ætatibus ita inquit. Et est ætas minuendi, cum manifesta uirtutis debilitate, & hæc qdẽ est ætas seniũ, & finis oĩum uitæ. Et idẽ c.eo dẽ. Amplius si hæc uirt? infinita foret, & semper

Gen̄.2. | Paulus.6. Eph. | Auer. ꝓlog. physi. | Auicenna | Idem

permutationē in corpore faceret ei⁹ quod dissol uit̃ æqualr̃,& uno mō dissolutio:tñ uno mō nō esset,immo semp̄ cotidie augeret̃, & corp⁹ qdē dissolutionē tollerare nō posset & dissolutio hu miditatū finiret. Quare concludit oīno mortem ꝓuenire, & paulo post dicit, Et postq̄ sic est,oꝫ ut necessario mā destruat̃,& calor extinguat̃,& idē c. eodē ait. Et hæc est mors nālis cuiq; indi uiduo destinata,s̄m suā cōplexionem,usq; ad ter minū,quē in sua potētia habet,ad suā humidita tē cōseruādā. Quapropter Seneca id considerās retulit. Mors est debitū,quod q̄sq; tenetur solue re oī tp̄e,oī loco,oī hora,& oī mō, & idem Se neca ad Lucillū ait. Nihil tñ æque tibi ꝓderit ad cōtēperantiā oīum rerum q̄ frequēs cogitatio hui⁹ incerti itineris,& idē Seneca ad eundē. Molestū est iniquis mortē ante oculos hēre, ista tā seni,q̄ iuueni debet eē ante oculos, Et ad eundē. Quoti die morimur, quotidie.n.demit̃ aliqua pars ui tæ,& tūc quoq; cū crescim⁹,uita decrescit, infan tiam ammisimus,demū pueritiā,demū adolescē tiam: usq; ad hesternū,quicq̄d transit tēporis pe rit. Et idē ad eundē,corpora nr̃a rapiunt̃ flumi nū more, qcq̄d uides cū tp̄e currit nihil ex his q̄ uidem⁹ manet. Et idē ad eundē,incertū ē quo lo co mors te expectat,tu itaq; eā in oī loco expecta Et ad eūdem. Erras si in nauigatione tm̄ existi mas minimē eē,quo morte uita deducit̃, in oī lo co æque tenue interuallū ē,nō ubiq; se mors tam ꝓpe ostēdit,ubiq; tam prope ē. Et prima episto

Seneca

Seneca ad lucillū

Epist.23.

Epist.1.

ta ad Lucillũ, Quẽ mihi dabis q aliqđ preciũ tẽ/
pori ponat, qui diẽ æxtimet: qui intelligat se quo/
tidie mori, In hoc.n. fallimur, ꝙ mortẽ nõ perspi
cimus, magna pars.n. iã ꝑteriit, qcquid ætatis re
tro est, mors tenet. Et idẽ ad Lucillũ. Oĩs dies, &
oĩs hora, ꝙ nihil sumus ostendit, & aliquo argu/
mento recenti: admonet fragilitatis oblitos, cum
æterna meditantes, respicere cogat ad mortẽ. Et
idẽ ad eundẽ, Eo ibis, quo oẽs eunt, quid tibi no Epist.78.
ui ẽ, ad hãc legẽ nat⁹es, hoc patri tuo accidit, hoc
matri, hoc maioribus, hoc oĩbus ante te, hoc oĩ/
bus post te. Et Plato cũ uidisset mortẽ nullo mõ Plato in phe
euitari posse, ac necessario peruenire ita ait, in drone
phædrone, ut Cic. libro primo Tusculanarũ quæ
stionũ recitat. Tota.n. ꝑhiorũ uita meditatio est
mortis. Et idẽ Plato in lib. de immortalilate ani/ Idem
mi ita ait. Tritũ siquidẽ, & ad oẽs de cãtatũ uitã
nr̃am peregrinationẽ quãdam esse. Et Cicero in Cic. Tuscul.
prolo.5. Tusculanarũ quæstionũ, ita inqt. Cũ Pi/
thagorã ad leontẽ, philiasiorũ principẽ, ponit re
spondentẽ. Cum Leon ipse eũ interrogasset, qd Leon
nã hoc nomẽ philosophus importaret, ita ait Pi Pithag.
thagorã respondisse ferř, similẽ sibi uideri uitã
homĩum, & mercatũ eum q habereť maximo lu
doꝝ apparatu, totius grætiæ cælebritate. Nã ut il/
lic alii corporibus exercitatis, gloriã, & nobilita/
tẽ coronæ peterẽt. Alii emendi, aut uendẽdi q̃stu
ducerenť. Esset aũt qđ dã genus eoꝝ, idq; uel ma
xime ingenuũ q nec plausum, nec lucrũ q̃rerent
sed uisendi cã uenirent, studioseq; ꝑspicerent

quid ageretur, & quomodo itē nos quasi in mercati quadam cælebritate ex urbe aliqua sic in hanc uitam, ex alia uita, & natura profectos, alios gloriæ seruire &c. Ponit ergo hic Pithagoras uitam nostram esse transitoriam. Et idem primo Tusculanarum questionum de morte loquēs ait. Est enim interitus quasi discessus & segregatio earum partium, quæ ante interitum iunctione aliqua tenebantur. Et idem Cicero in libro de senectute, frustra sperat adolescens se diu uicturum. Quid enim stultius q̄ incerta pro certis habere? quoniam etiā illa ætas multo plures q̄ senectus mortis habet casus. Et idem Cicero primo Tusculanarum quæstionum habes somnum imaginem mortis, eāq; quotidie induis & dubitas', Et Ouidius. Tempora labūtur, tacitisq; senescimus annis. Et Verg. 10. Eneydos. Stat sua cuiq; dies, breue & irreparabile tempus. Hoc idē auctoritate Socratis cōfirmatur, qui cum ab Atheniēsibus in carcere positus eēt, a quodam sibi hoc modo relatum fuit, Socrates. Athenienses te morti condemnarunt, ipse autem q̄ primum respondit. Et illos natura. O aurea uerba q̄ clare mortis necessitatē ostendūt. Multas præterea gentiliū auctoritates adducere possem, sed ne in antiquorū morem incidam, cum gaudeāt breuitate moderni, tum quia satis superioribus, meam conclusionem probaui, hæc in præsenti capitulo dicta sufficiant.

Idem Cic. de senectute

Ouid.

Verg.

Socrates

CAPITVLVM SEXTVM

In quo illud idem sanctorum autoritatibus probatur.

ATIS Quidem consona, necnõ & perfectisfima est, theologorũ sentẽtia, & maxime in primo sentẽtiarũ distintione octaua, ubi fertur, ꝙ licet essentia diuina simplicisfima sit, nihilo tamẽ in se attributales pfectiones continet. Quare Auerroes. 5. methaphisicæ, ita inquit. Deus enim cõtinet perfectiones oĩum entium, quas quidem dispõnes humana mens, ab effectu diuinitus operato pcipit eẽ in deo. Quapropter iõ uoluit ipsa diuina bonitas, multos euenire effectus, ut sua gloria, ac opatio manifestet' ut scribitur Ioannis. 9. de cœco nato. Cum.n. ipse unicus Dei filius ab apostolis interrogaretur, quis nã peccasset? ipse aut partẽes eius. Sic rñdit. Neq; hic peccauit, nec parẽtes eius sed ut manifestent' opa Dei in illo. Qua de re uoluit ipse deus gloriosus mortẽ gñalẽ in pœnã ducere, nõ pp peccatũ solũ, qa aliter solũmodo originali pctõ cõcepti tali pœna punirent'. Sed nos uidem⁹ nõ solũ q cũ pctõ originali orti sunt sed iustisfimos hoẽs sctõsq; uiros ab uteroq; sctĩficatos tali pœna puniri, ĩmo ut dei fili⁹ talẽ pęnã ñ excluderet, & si ab originali culpa fuerat exẽptus, Itaq; unũquodq; aĩatũ necesse ẽ mori. S3 hoc ipse facere uoluit, ut oñderet' q̃ta sit illa sũma sua iustitia ĩ Adã

I. Sent. di. 8.

Auer. 5. Methaphisicæ

Ioãnis 9.

Declarata: ob suorū pceptorū transgressionē, & hoc etiā efficere uoluit, ut hac mūdana caducaq; uita, tēporalibusq; bonis derelictis, oēs deo seruire, quo nil melius, nil sancti⁹ excogitari pōt aīum mēteq; eleuarent. ¶ Præterea: Cum nrā gñō, ac corruptio, nāliter in nobis insita sit, ut ait Arist. in. 2. de gñatione. Motus solis in circulo zodiaci adducit ad nos gñans & seducit a nobis, Ideo ipsam corruptionē, quā mortē uocam⁹, timere nō debemus, sed mētes nrās ad bene beateq; uiuendum erigere, ut ad debitū finē attingere ualeam⁹ & ut hoc clarius fiat: sanctorū ac theologorū authoritates, quid de morte sentiāt dicā: Et cur cōtinue nos in mentē mortē habere debeamus ꝑ q̄ q dē re, Hyeronimus ad Ciprianū retulit. Qui. n. quotidie recordat̄, se eē moriturū, cōtēnit pñtia & ad futura festinat. Et idem, ad Paulinū, facile contennit oīa, qui semꝑ cogitat se moriturū, Et idē ad heliodorū de uita nepotiani: Platonis sententia ē oīum sapiētū uitā meditationē esse mortis, habes ḡ q̄ præclare meam sentētiā affirmat, Et idē Hyeronimus ad eūdē ait. Debem⁹ & nos animo præmeditari, quód aliqñ futuri sumus, & ꝙ uelimus nolimus, longius ab esse nō pōt. Nam si noningētos uitæ excederemus annos, uelut añ dilluuiū uiuebat gen⁹ humanū, & Mathusalē tēpus nobis donaret̄, tñ nihil esset præterita longitudo, q̄ eē desiisset, Et. n. inter illū qui uixit decē annos, Et illum qui uixit mille, postq̄ idē finis uitæ aduenerit & irrecusabilis mortis necessitas,

Arist. 2. de gñione

Hyeronim⁹ ad Ciprianū

Idē ad Paulinum

Idem ad Heliodorū

Idē ad eūdē

tranſactū oē tantūdē eſt, niſi ꝙ magis ſenex onuſtior peccatorū faſce proficiſcit̃, Optima quæq; dies miſeris mortalibus æui. Prima fugit, ſubeūt morbi triſtiſq; ſenectus. Et labor & duræ rapit in clemētia mortis. Reſpice quæſo q̃ digne, ac optime hic eloquentisſimus Hyeronimus de morte loquit̃. Et idē ad eundē Xerſes illæ rex potentiſſimus, q ſubuertit montes, ꝓſtrauit maria, cū de ſublimi loco, infinitā hoīum multitudinē, & innumerabilē uidiſſet, exercitū fleuiſſe dr̃, eoꝙ poſt cētū annos nullus eoꝝ quos tūc cernebat ſup ui-cturus eēt. O ſi poſſemus in talē aſcēdere ſpeculā, de qua uniuerſam terrā ſub nr̃is pedibus cerneremus, iā tibi oſtenderē totius mundi ruinas, & gētes gētibus, & regnis regna colliſa, alios torqueri, alios necari, alios abſorberi fluctibus, alios ad ſeruitutē trahi, hic nuptias ibi planctū, illos naſci iſtos mori, alios affluere diuitiis, alios mēdicare. Et non ſolum Xerſis exercitū, ſed totius mūdi hoīes, qui nunc uiuunt in ſpatio breui morituros. Vincit̃ ſermo rei magnitudine, & minus eſt oē qđ dr̃. Redeamꝰ ergo ad nos, & quaſi a cęlo deſcēdētes pauliſper nr̃a uideamus, ſentis ne obſecro te qñ infans, qñ puer, qñ ſenex factꝰ ſis quotidie morimur, quotidie cōmutamur, & tñ æternos nos eſſe credimus. Hæc ergo illæ ſanctisſimus uir. Et Aug. 5. de c. d. Diffiniendo uitā q̃ clare mortē approbat, ubi dicit, Vita hæc ē deceſſio morientiū, & ſucceſſio mortuoꝝ. Et idē 9. de c. de capl'is 9. & 10. ait. Plato. n. cum de ſtu-

Virg. 6. Enedos

Hyeronimꝰ

Aug. 5. de ciuitate dei

Idem

manis animis ageret, Pr̃ inqt. Misericors morta-
lia illis uincula faciebat, Ita hoc ipsum qđ mor-
tales sunt hoĩes corpe, ad misericordiã Dei pa-
tris ptinere arbitrat⁹ ẽ, ne semp huius uitæ mise-
Idem ria teneant. Et idem primo de ciuitate dei. c. 11.
ait. Quid. n. interest quo mortis genere uita ista
finiat, qñ ille cui finit amplius mori nõ cogit?
Cũ ãt unicuiq; mortaliũ, sub quotidianis uitæ hu
ius casib⁹ innumerabiles mortes, quodammodo
imminẽt q̃diu incertũ ẽ, quæ nãm earũ uentura
sit. Quæro utrum satius sit unã ppeti mortẽ mo
riẽdo, an oẽs timere uiuẽdo, & paulopost dicit.
Mala mors putanda nõ est quã bona uita præces
sit, neq;. n. facit malã mortẽ, nisi qđ seqt mortẽ.
Idem sup Gen̄. Et idẽ Aug. sup Gen̄. exponẽdo testũ illũ. Mor-
te morieris, ita ait. Morte morieris. i. morti obli-
gat⁹ eris, uel mortis reatũ incurres. Et idẽ Aug.
Quãuis annos multos post uixerunt illo tñ die
mori cœperunt, quo mortis legẽ priusquã in se-
niũ ueterascerent acceperunt. Data est ergo po-
testas morti, eiiciendo illos e uita pp eoꝝ culpã,
Idem sup Gen̄. Et idẽ sup Gen̄. Quid profuit illis longa uita q-
bus oĩno mors est subsequuta. Et idẽ cõsiderans
quanta mors ista crudelis sit, ac ẽt necessaria præ
sentẽ uitã cõtẽnẽdo, ita inqt. O uita fallax, & um
bratica, plena laqueis multis, nunc gaudeo, sæpe
tristor. nunc uigeo, sæpe infirmor. nunc uiuo, sta
tim morior. nunc fœlix appareo, statim miser ui
deor. nunc rideo, statim fleo. sicq; oĩa mutabilita
ti subiacẽt, ut nihil una hora, uno statu pmaneat.

hinc

hinc timor, hinc tremor, hinc fames, hinc sitis, hinc calor, hinc frig⁹, hinc labor, hinc dolor exuperat. Importuna enim mors mille modis homines quotidie rapit, hunc nanq; febribus, illũ opprimit dolore, hunc consumit fame & siti illum extinguit, hunc mors suffocat aquis, illũ perimit flãmis, hunc interimit gladio istum dentibus bestiarum, hũc trucidat ferro, illũ ueneno corrumpit, & sic mors misera tot modis uitã finiri compellit. ¶ Praeterea sup hęc omnia, magna est miseria eius, quia cum nihil sit morte certius, nil tñ hora mortis incertius, Ignoratq; hõ finem suum & cũ stare se putat perit spes eius, & nescit ubi, quo mõ qñ, & tñ certus est q eum mori opz. O aurea uerba. O praeclare sentẽtiæ. O q̃ ponderanda sunt dicta ista. Nonne omnia uera sunt, quæ a tam praeclaro doctore dicta sunt? Nõne clare uides necessario te moriturũ? Et idẽ Aug. de. c. d. 10. c. ait. Ex quo. n. quisq; in isto corpore morituro esse cœperit, nunq̃ in eo non agitur ut mors ueniat, hoc. n. agit eius mutabilitas toto tempore uitæ hui⁹, (si tñ uita dicẽda est) ut ueniat ad mortẽ. Nemo quippe est qui nõ ei post annũ sit, q̃ añ annũ fuit: & cras q̃ hodie, & hodie q̃ heri, & paulopost q̃ nunc, & nũc q̃ pauloante, morti ꝓpinquior, quoniã quicquid tpis uiuitur, de spatio uiuendi demitur, & quotidie fit minusq̃ quod restat, ut oĩno nil aliud sit tẽpus uitæ huius, q̃ cursus ad mortẽ. Et idem ipse. c. eodẽ ait. Qui ergo usq; ad mortẽ productiora spatia tẽporis agit,

Idẽ de c. d. cap. 10.

Idem

nõ lentius pergit,ſed plus itineris cõficit. Habes ergo ex hoc mellifluo doctore q̃ manifeſte mortem pronũciat. Vñ clare uidemus mortem eẽ, & unicuiq; ineſſe quã neceſſe eſt eẽ. Vt idẽ Geñ.1. ubi dicit. Nil aliud eẽ mortẽ niſi uitæ priuationẽ, quæ in pœnam primoꝝ parẽtũ fuit inſtituta. Et lʒ hæc mors ſm naturæ curſum, quæ nãlis dr̃ uiolẽter ineſſe poſſet, de utraq; tñ intelligẽdũ ẽ. Oẽs ĝ morimur, aut nãlr, aut uiolenter. Ad hoc .n. nati ſumus ut moriamur. Et licet hoc neceſſario cõſeq uideam⁹, nihilomin⁹, ipſa ẽ ultimũ terribiliũ, ut ait Ariſt.3. Ethicorũ c.9. Vltimũ terribiliũ eſt mors. Et ut ita ſit nõne legimus Matthei 26. & Marci.12. Luce.22. Ieſum Dei filiũ eam ipſam timere qñ dixit. Pr̃ ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte, uerũ tñ fiat nõ ſicut ego uolo, ſed ſicut tu. Voluit.n. mortis neceſſitatẽ oñdẽ, lʒ ipãʒ timere uideat̃, qñ dixit. Pater ſi poſſibile ẽ tranſeat a me calix iſte. Cum ipſa in primo parente in pœnã a coeterno patre fuerat ordinata qui nec ipſi filio parcere uoluit.

Idẽ Geñ. 1.

Ari.3. Ethi. cap.9.

Matthei 26.

Marci 12.

Luce 22.

CAPITVLVM SEPTIMVM
In quo declarat̃ mortẽ unicuiq; euenire.

QVOD Autem unicuiq; mors eueniat, iã declarandũ eſt, & iõ ſic eẽ probatur auctoritate Pauli ad Hebræos c.13. Nõ habemus hic ciui-

Paul. ad hebræos c. 13.

tatē p.f.f.i.Hanc ēt sententiā cōfirmat Bernardus. Benardus
Certus es o hō qa morieris, sed oīno incertus es ubi, quomō & qñ. Et Iob c.14. Homo natus de Iob c.14.
muliere breui u.t.r.m.m.Et in Psalmo nōne cāta Psal.
tur. Quis ē hō q.u.&.n.u.m? Et Eccl.3. Oīa quæ Eccl.3.
de terra sunt in terram reuertētur. Et Eccl. 7. In Eccl. 7.
oībus operibus tuis memorare nouissima tua. Et Eccl. 15.
Eccl.15. Ante hoīes uita & mors. Et Eccl.14. Me Eccl.14.
mor esto, qm̄ mors nō tardat. Et Eccl.cap.eodē. Oīs caro sicut fenum ueterascit, & sicut folium fructificās in arbore uiridi. Alia gñar, alia deiiciūr, sic gñō carnis & sanguinis, alia finit, & alia nascit. Oē opus corruptibile in fine deficiet. Habes itaq; humanissimæ lector ex superioribus dictis, ac ēt sanctoꝝ auctoritatibus, unūquodq; animatū corpus ad seniū puenire, quæ est ætas uitæ finē inducēs, & p ꝯñs mortē. ḡ clare ꝓbaui meā cōclusionē uerā eē. Quod cū ita sit, protrahamꝰ animū, mentemq; nostram a falsis huius mundi deliciis, falsaq; spe, cum oīa ista quæ uidemus simul cū corporibꝰ trāsitoria, caducaq; sint & reponamus totā mentē, totū aīum, totāq; spem nostrā ad illa æterna gaudia, ad illāq; æternā uitam & relicto hoc terreno, atq; corruptibili corporis carcere, cū Angelis æternā gloriā habere ualeamus. In illa ḡ spem reponamꝰ, illā amemꝰ, illā optemus cū nihil aliud sit spes, q̄ habitus quidā cū uirtute cōueniēs hoībus. Operemur ḡ ut cum Angelis in illa æterna sede collocati, omni humana spe deposita, in hoc tēporali, trāsitorioq; mū-

do uiuentibus eã relinquamus.Cũ.n.ſpes ſit circa priuata,iõ nõ niſi in hoc mũdo exiſtẽtes ſpem habeñ poſſunt,eoq̃ q apud iferos ad æterna ſupplicia cõdẽnati ſunt, ſpẽ aliquã habere nequeũt. Quare ꝑ optime ille uulgaris Poeta Dantes retulit c. deinferno canto.3.

Dantes

Canto.3.

Di nanzi a me non fur coſe create,
Se non eterne; & io eterna duro,
Laſciati ogni ſperanza uoi chentrate.

Illi uero q ad ſuperos,nequaquã.Cũ ipſis ꝑfectiſſimũ obiectũ repreſenteñ quo cõplete ſaciãñ.Nã ſm̃ theologoꝝ ſentẽtiã.In eis nõ eſt appetitꝰ regꝝ aliquarũ.Vñ 3.Sentẽtiarũ dr̃,ꝙ in patria ꝓprie, nec ſpes,nec fides eſt,cũ ibi ſit clara,& aperta uiſio,& nõ ſpecularis,aut enigmatica.Eſt ḡ ſpes ſ꧌ magiſtrum ſentẽtiarum libro 3. diſtictione 26. Quædã uirtus qua mediãte ſpiritualia, ac ſempiterna bona cũ fide ſperanñ. Quare clare p3 uerũ ſpei obiectũ immobile cõſtãſq̃ eſſe,necnõ ab oĩ uarietate & trãſmutatione exẽptũ:q̃re ab immortali obiecto oĩs ſpes tolliñ. Relinquamus ḡ terrena,amemus cœleſtia, relinquamus caduca, amemus æterna,& cũ ita fecerimus, mortẽ ipſa꧌ (l꧌ neceſſario cõſequañ)nullo modo timebimꝰ, Sed cęci mortales,o mundanarũ rerũ amatores, dicite quæſo.Vbi ſunt tot tantæq̃ amplæ diuitiæ ab huiꝰ mũdi ſecularibus,& æccleſiaſticis perſonis habitæ?Vbi uaſa auro ſplẽdentia?ubi uaſa argento confecta?ubi margaritarũ ac gẽmarũ magna copia?ubi equoru꧌ multitudo?ubi ditisſima

3.Sentẽtiaꝝ

& ornata indumēta? ubi tot coronæ ꝑciosis lapidib⁹ ornatæ? ubi purpurei colores? Quid eis ꝓfuerūt aurati lecti? quid aureæ culcitræ? quid diademata? ubi tot ꝑces, & inclinationes eis a subditis exhibitæ? ubi & subiectiones pene ab innumerabilib⁹ eis ꝑstitæ? Nōne sicut umbra trāsierūt? O ꝗ miserū atq; īfelicē q oēȝ suā mētē, oēmq; aīum trāsitoriis, mortalibusq; reb⁹ applicat. Nōne dies sicut umbra declinant, & tēporalia cū eis? O uos mundo dediti, qd uobis utilitatis affert immensus labor? intollerabile suppliciū, famæ, potestates, dominationes? Nōne in paruulo tēporis spatio oīa in terrā, & nos mortales oēs cuȝ eis tanꝗ ad matrē reuertimur? Nōne ipsa nr̄a mater ē? cū de⁹ gloriosus ex limo terræ nos formauerit, primo Geñ. Formauit. n. de⁹ hoīeȝ ex limo terræ. Mementoꝗ hō quia cinis es, & in cinerem reuerteris. Legit̄ ēt in Liuio ab urbe ꝯdita libro I. ꝗ postꝗ superbus Tarquinius Gabios expugnauerat eius filii ad delphorum oraculū accesserūt. Illudq; interrogauerūt, cum eis Iunio Bruto exñte, qs eorū in Regno successurus patri esset? quibus oraculū rn̄dit, Illū post Tarquiniū regnatuꝝ, qui prim⁹ matrē oscularet̄. Brutusq; (aliis nō intelligētibus) in terrā cæcidit, eāq; obsculat⁹ fuit, (ꝑ matre terrā intelligēs.) Illi uero mox Romam uenerū t, ut suā qsq; prior genitricē osculari conaretur, Oraculi dictū nō intelligētes, quare post Tarquinii mortē primus Romanoꝝ Consul Brutus creat⁹ fuit. Dicite ꝗ q̄so. Nōne oīa, sicut & hoīes

I. Geñ.

Liui⁹ ab urbe lib. I.

mori contingit? oĩa quæ in hoc mũdo sunt sicut umbra euanescunt. Nõne oĩa uanitates? Quare ille sapiens Salomon primo Ecclesiastes dicit. Vanitas uanitatum & oĩa uanitas. Quid.n.hʒ hõ de uniuerso labore suo quẽ substinet sub sole, &c. Dicite nã quã firmitatẽ: aut stabilitatẽ ex alienis regnis, atq; regionibus uestro Imperio subiicien dis habetis? Quid tributa habere ab alienigenis? Nonne quanto magis uester aĩus ad ista terrena exardescit, tanto magis cito ad mortẽ ducimini? Nõne tot tãtiq; uiri præstãtissimi Imperatores, Reges, Principes, & qui in Papatus dignitate habiti sunt, præterea Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Milites, Proceres, Plebei deniq; oẽs q in hunc mũdũ uixerũt mortui sunt? Quare q̃ optime ille Franciscus Petrarca Poeta dignissimus in Triumpho de Morte ait.

Salomõ Ecclesiastes. I.

Petrarcha i triũpho de morte ca. I.

Iui eran quei, che fur detti felici,
Pontifici, regnanti, e'mperadori:
Hor sono ignudi, miseri, & mendici.
V son hor le richezze? v son gli honori,
Et le gemme, & gli scettri, & le corone,
Et le mitre con purpurei colori?
Miser, chi speme in cosa mortal puone:
(Ma chi non ve la puone?) & s'ei si truoua
A la fine ingannato, e ben ragione,
O ciechi'il tanto affaticar che gioua?
Tutti tornate a la gran madre antica,
E'l nome vostro a pena si ritroua.
Pur de le mille vn'utile fatica,

Che non fian tutte vanita palesi,
Chi'ntende i vostri studi, si mi'l dica
Che ual a soggiogar tanti paesi,
Et tributarie far le genti strane
Con glianimi al suo dáno sempre accesi?

Habes ergo q̄ optime hic bonus uir loquitur. Q r̄ oïa mors soluit lachrymis, nec flectit ullis. Non exoratur, sed riget illa prece. Nunq̄ fessa sedet, nūq̄ ferre sceptra quiescit. Cœdere uulneribus nec medicina ualet. Quáobrem est textus in autentica de nuptiis columna.4. 8. deinceps ibi. Omne similiter mors soluit, Oēs ergo morimur, Oēsq; in sepulchris corrupti reponimur. O uita ergo fallax, o uita misera, nōne oēs q te possederūt mortui sunt? Quapropter & Vgo libro primo de aïa q̄ optime refert. Dic mihi ubi sunt amatores mundi qui ante pauca tēpora nobiscū fuerunt? Nihil ex his mansit nisi cineres, & uermes. Attēdite diligēter quid sunt. Et quid fuerunt? Hoïes fuerunt sicut tu, comederūt, & biberunt, riserunt, duxerūt in bonis dies suos, in puncto āt ad īfernū descēderūt, hic caro eorū uermibus, illic aïæ ignibus deputant', donec rursus infelici collegio colligati sempiternis inuoluantur incēdiis. Vna.n.pœna inplicat quos unus amor in crimine ligat. Quid profuit illis inanis gloria? Breuis letitia? mūdi potētia? carnis uoluptas? falsæ diuitiæ? magna familia? ubi risus? ubi iocus? ubi saltus? ubi iactantia? ubi arrogatia? de tanta letitia, quāta tristitia? post tantā uoluptatē tam gra

Autētica de nup. coll. 4

Vgo lib. primo de aïa

uis miseria, de illa exultatione cecíderũt in magnam ruinam, & in magna tormenta. Quod illis accidit, tibi quoq; accidere potest, quia homines humus de humo, limus de limo, de terra es, & de terra uenis, & in terram reuerteris quoniam ueniet dies ultima quæ subito ueniet, hæc ille. Hæc autem omnia Augustinus in libro de spiritu & uita considerans ait. O breuis uita, quæ tãtos decipis, tantos seduxisti, tantos obcecasti, quæ dum fugis nihil es, cũ uideris umbra es, dulcis es stultis, amara sapientibus, qui te amant nõ te cognoscunt, & qui te contemnit te intelligit. breuis es, & nihil, ueh qui tibi credunt, bene qui te cõtemnunt, uere nõ es uita quam ostendis, qui tibi amicus est, inimicus Dei constituitur. Quare cũ ista uera sint, & meam firmissimam cõcluuonem tot tantisq; auctoritatibus, ac etiam rationibus approbauerim: huic præsenti capitulo finem ponere constitui, licet multis aliis auctoritatibus: conclusionem ipsam probare possem: quæ breuitatis causa dimictantur. Sed hominum quisq; cum se necessario moriturum cognoscat, supradictis rationibus: & auctoritatibus Deo tota mente seruire, totoq; corde animum eleuet, ut relicto hoc mortali, atq; caduco corpore: immortalẽ illam animam (de qua in sequenti loquar) ad paradisi gloriam cum Angelis sanctis peruenire compellat.

Aug. in lib. de spũ & uita

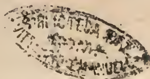
CAPITVLVM OCTAVVM

In quo probatur ratione temporis unum quodq; ad corruptionem duci.

VM Superius, philosophorũ rõnibus, satis a me probatũ fuerit tẽporis rõne, necessario mortẽ consequi, quantũcunq; diu aĩata uixerint, in pñti captulo hoc illud idẽ aliquibus. Et gentiliũ, & sanctorum auctoritatibus omnia tẽpore perire ꝓbare intendã, ne aliquid huic meo tractatulo deficere uideat. Vt autem ad intẽtũ deueniã, quãdã, philosophorum principis auctoritatẽ accipiã, primo cœli & mũdi ubi ipse uult. Quod unumquodq; hũs eẽ naturale atq; principiũ ex necessitate ẽt oportet in tẽpore, ut ad finẽ deueniat. Quare dicunt philosophi, ꝙ oĩa quæ sub cœlo sunt, ac eius uarietatem accipiẽtia: nullo pacto æterna esse possunt. Quod ẽt cõfirmat 3. Eccl. ubi dr, ꝙ oĩa quæ sub sole sunt, nullo pacto ꝑpetua esse possunt. Quare clare habemus, oĩa quæ in tẽpore mensurant, ea in tpe deficere. Et iõ dicit Eccl. 17. Deus creauit de terra hominẽ, & ẜm imaginẽ suã fecit ilũ, & iterũ cõuertit illũ in ipsam. Et ẜm se uestiuit illũ uirtute, numeros dierũ, et tps dedit illi &c. Vñ oĩa ista inferiora tẽpori subiacent, tpeq; mensurant. Quapp ignobilissima, uilis, ac caduca hominũ uita debet denoĩari, cũ tot, tantisq; calamitatibus, ac miseriis subiiciat, quot, quãtasq; me-

Phi.
Arist. 1. cœli & mũdi
Eccl. 3.
Eccl. 17.

diãte tpe, cœleris mot⁹, sphærarumq́ dominiũ, in ista inferiora inducunt, itaq́ continue pergit, ac cõtinue diminuit ipsa trãsmutatione mediante. Quãobrẽ cũ oĩum aĩantiũ uita in motu consistat, Et motus quidẽ semp in alteratione sit (ut ait Arist. 3. physicoꝝ) ubi dicit, q́ cũ mot⁹ sit act⁹ entis mobilis inq̃tũ mobile opȝ q́ semp sit in eo alteratio & iõ dicit. Specieꝝ unaqueq́ ipsius alteratio q̃dẽ alterabilis, ſm q́ est alterabile endelechia. Et cũ qlibet motus istoꝝ inferioꝝ mensuret tpe, necesse est ista inferiora corpora tẽpori subiaceãt, & p ꝯñs ab ipso corrũpant. Veniant ḡ testes, & hãc meã sententiã affirment. Nõne Iacob patriarcha sanctissimus nr̃am uitã peregrinationẽ quãdã eẽ dixit, ut habet Geñ. c. 47. Cuȝ a Pharahone interrogaret. Quot suorũ annorũ dies essent? Ipseq́ respondisset dies peregrinationis uitæ meæ centũ uiginti annorũ parui & mali. Et Iob cũ maximas nr̃æ uitæ calamitates cognouisset, ita inquit. 7. c. Memẽto qa uẽtus est uita, mea, & nõ reuertet oculus meus ut uideat bona. Et. 14. c. Homo natus de m. b. u. t. r. m. m. q quasi flos egredit & fugit uelut umbra, Habemus ḡ uitã nr̃am semp rõne tẽporis fluere, & in motu eẽ, & p ꝯñs rõne tẽporis diminui. Quare Iacob⁹. 4 asseruit. Quæ est uita ur̃a? Vapor est ad modicũ parẽs. Vnde ḡ tãta superbia in tãta miseria? Hoc idẽ habet ab illo glorioso poeta dicto Petrarcha in illa cãtilena quæ incipit. Si e debile el filo, a cui s'attiene, Vbi dicit in p̃cipio suæ secũdæ di

Ari. 3. Phy.

Iacob Patriarcha

Geñ. c. 47.

Iob 7. cap.

Cap. 14.

Iacob⁹ 4.

Petrarcha

ctionis. Il tempo passa, e l'hore son si pronte, A fornir il uiaggio ch'assai spacio non haggio, Pur ad pensar, com'io corro alla morte. Est ergo humana uita celer, & adeo ꝯtinue iugiterq; ad suū finē tēdēs, necnō tēpori associata, ut oīa quæ sub cœlo sunt, ab ipso, motū, & tēpus habeāt. Et ideo bene dicit Arist. 4. Physicoꝶ. Quod tēpus ē passio cœli, & ab eodē ēt eodem. 4. dr̄. Tēpus diffiniendo, ipsum eē mēsurā motus cœli & solis. Est ergo nr̄a uita sm̄ cœli ac solis dispositiones tp̄e mēsurata, suoq; cœleri motu, & ab ipsis contrarias dispositiōes accipiēs. Vnde ēt 3. Ecclesiastes dr̄. Tēpus nascendi, & tēpus moriendi, tp̄us plantandi, tp̄us euellēdi, quod plantatū est, tp̄us occidendi, & tp̄us sanandi, superioribus nāq; tēporibus uita deperdit, & taq̄ instrumēto cœleri tp̄is motu inremediabiliter labit, Hoc ēt confirmat Ouidius. 15. Methamorphoseos. Nihil est toto quod pstet in orbe, cūcta fluūt, oīsq; uagans formatur imago, Ipsa quoq; assiduo labunt tp̄a motu. Nō secus, ac flumen, neq;. n. cōsistere flumen, Nec leuis hora pōt, sed ut unda impellitur unda, Vrgeturq; eadē ueniens, urgetq; priorē, Tēpora sic fugiunt pariter, pariterq; sequuntur, Et noua sunt semper, nam quod fuit ante relictū est, Fitq; quod haud fuerat momentaq; cuncta nouantur. Habes ergo quāta est tp̄is celeritas, Tendimus ḡ ad mortē. Est. n. mors nāl̄is oīum terre uiuentiū finis, qui nullo pacto euitari pōt. Cogitem⁹ itaq; q̄ breue sit uiuere nostrū, q̄ breuis hominū tran-

Petrarcha parte. I.

Ari 4. Phy.

Eccl. 3.

Ouidio 15. metham.

situs,& cũ ita fecerim⁹ mortẽ ipsam nullo modo timebimus. Quã quidẽ necessariũ est ut eueniat, & quod necessariũ ẽ aliter esse nõ põt. Eãq; audacter, libentiq; aĩo recipiam⁹, cũ eã cogitauerim⁹, quod autẽ ita sit faciẽdũ. Audi quid dicit Seneca ad Lucillũ, Epistola. 19. Docẽs nos ad finẽ nosip sos pparare. In freto uiximus moriamur in portu. Audias ẽt q̃so, q̃ pclar̃ ille ẽt Cic. I. Tusculanarũ qõnũ uitã nr̃am assimilat. Apud Hypaniũ fluuiũ q ab Europæ parte impõtũ influit. Arist. ait Bestiolas quasdã nasci, quæ unũ diẽ uiuũt. Ex his ğ hora octaua quæ mortua est, puecta ætate mortua est, quæ uero occidẽte sole, decrepita, eo magis si etiam solstitiali die, confert nostrã longissimã ætatẽ cũ æternitate, in eadẽ ppe modũ breuitate, qua illæ bestiolæ reperiuntur. O ğ digna sententia, o præclara similitudo. Nonne & ita ab infantia ad puectam: ac deniq;, ad decrepitã oẽs hoĩes, se transferunt? φ si optime cõsiderabim⁹ quasi in instanti nostra profluit uita. Quid ergo nobis est, an diu, an parumper uiuamus, si temp⁹ omnia destruit, oĩa diripit, oĩa deniq; sicut acerbissima fera deuorat? Quid ğ illis lõgitudo uitæ pfuit? Quid Ade? Quid Caym? Quid Enos? Quid Caynan? Quid Mathusalem? Quid & Noe? Deniq; omnibus qui ante Diluuium uixerunt? nõne omnes mortui sunt? certe sic. Immo omnes tẽpore consumpti sunt.

Seneca ad lucillũ Epist. 19.
Cic. I. Tusc.

CAPITVLVM NONVM
In quo disputatur an rectius sit in cunis mori q̃ longo tempore uiuere.

VANA Est ergo illo⁊ opinio,q uitæ longinquitatẽ,eius breuitati antecedũt.Sicut & illi qui quasi philosophantes,illam pliorũ propõnẽ Primo Phy. assumunt dicentes. Semper nã a p 1.rõ
ꝑetit bonum,cũ ipsa ab intelligẽtia nõ errãte reguletur.Sed uiuere est effectus naturæ bonus, g̃ nãliter appetibilis,quare dr̃ primo physico⁊,q̄ unũquodq; appetit eẽ, & cõseruari in specie sua. Sed quanto magis aliquod bonũ longius, diffusiusq; participat̃,tanto magis illud est laudabile, ergo quãto magis aliqua uiuunt,tanto magis illud bonũ participant,rectius etiã asserũt longius uiuere,& ad ꝑfectã ætatẽ peruenire,q̃ breui tẽporis spacio.Mouenturq; & alia rõne,fama bona est bonũ,ab oĩbusq; appetibilis,sed tale bonũ 2.rõ nõ põt breui tẽpore acquiri,nisi multũ uita ꝓlongetur,g̃ rectius est uitã esse longiorẽ,q̃ breuiori tpis spacio uiuere. ℂ Præterea ꝑpter nostrũ q̃dẽ uiuere longũ, scientia acquirit̃, quæ in breui 3.rõ tempore acquiri nõ põt,qua mediante, ad ipsius summi boni cognitionẽ,ac ad ultimæ fœlicitatis acquisitionẽ peruenimus, quod qdẽ bo[illegible] breue tẽpus acquiri nequimus,g̃ multo rectius est uitã prolongari,q̃ in breui deficere.O g̃ erroneam sentẽtiã,O ꝑuersam opinionẽ(et in maximo sua

datã errore. Habeamus principẽ Phõr ꝓ ueritatis defensione. Quid ǧ ipse dicit 7. Politicorũ. 7. Politicorum
Nõne eius ista sunt uerba? Omne ens quod imp fectum est, est melioris gratia. ꝙ si ita est, habita aĩæ pfectione, ac ipsius ultimo bono, ad corporis perfectionẽ acquirendã operã dare ulterius nõ debemus. Qua de re oẽ bonũ, oĩsq; humana delectatio perfectior iudicat̃ respectu aĩæ q̃ respectu corporis: eoꝙ oĩs humana operatio pfectissima est respectu aĩæ, tanq̃ ad finẽ ad quẽ ordinat̃. Cum oẽ agẽs agat ꝑpter finẽ, 2. Phicorũ. 2. Phicorũ
Stãte ǧ pro uero, ꝙ aĩa rõnalis, ſm Gentiliũ opinionẽ, & maxime diui Platonis, ac ẽt ſm sanctissime nostræ fidei ueritatẽ, immortalis est, a Deo creata, aut ſm Platonẽ in humano corpore a cœlo superueniens, cũ primũ in cœlũ reuertit̃ suũ: ipsa summũ bonũ acquirit, suamq; beatitudinẽ, quæ est ipsius essentiæ diuinæ fruitio, Qui quidẽ effectus paruulis, ac in prima ætate morientibus, sine dubio euenit: quẽ longo uiuẽtes tpe sine maximo labore habere nõ possunt, ac dubiũ ẽ si habere possunt, cũ nos nostra uita, ad malum, magis q̃ ad bonũ inclinet. ℭ Præterea quãto magis uiuimus, tanto magis causam peccandi habemus, & dato ꝙ longiori tempore uiuentes ad illũ debitum finẽ perueniãt, sicut & qui in prima ætate, nõne rectius cẽsetur ipsum sine labore acquirere, q̃ illũ eũdẽ maxima cũ miseria, maxima angustia, summaq; amaritudine obtinere? Adhuc nõne rectius est mori in illa ætate in qua nõ

Opi. Plat.

ſupereminet uis peccati, q̃ in qua maxima cumu latur peccatoꝝ copia? In infantia nullũ quidẽ genus eſt peccati, maxime cũ originale peccatũ, per ſanctisſimi baptiſmatis aquã, ex illa ſanctisſima Seruatoris noſtri IESV Pasſione inductã remotũ ſit, qua ſtatũ innocentiæ posſident, qui recipiũt, q̃ de re q tũc tpis ex hac uita recedũt, ſtatiꝫ in cœlũ cœleri tranſitu pergunt & oẽ peccatorũ genus (quod ꝓpter longũ uiuere cõmitti põt) ibi ammictitur. Manifeſtisſimum ẽ eſt utilius, ac rectius eſſe, in cunis mori, q̃ ad prouectam ætatẽ, quãtũcũq; longisſimã peruenire. O ẽ hoĩum falſam opinionẽ. O ꝓteruã ſententiã, Quid ex diu turna uita acquiritur niſi labor, & dolor? Nõne meã ſentẽtiã Cicero quoq; primo Tuſculanarũ qõnũ affirmat? cũ inqt. Certe ſi ante obiiſſemus, mors nos a malis, ñ a bõis extraxiſſet. Nõne multa mala uiuẽtib⁹, pp longũ uiuere eueniunt quæ niſi diu uixiſſent, minime eueniſsẽt? Diſcurre ergo O mẽs mũdana quot fuerũt, qui a fœlicisſimo ſtatu ad miſerrimã calamitoſisſimãq; uitã deuenere. Quid Priamo qd Metello? qd Pompeo? qd nõnullis aliis qui uſq; ad hodiernũ diẽ uitã hñt? quid pleriſq; dominis ac principibus? nõne pp longã eoꝝ ætatẽ ad tot tantaſq; calamitates deuenerunt? Quorũ quidẽ mors, anguſtiæq; p totũ orbẽ reſonant. Vbi ergo eoꝝ pompe? ubi dignitates? ubi honores? ubi regna? ubi poteſtates? Nonne in inſtanti tranſierunt. Habes ergo, q̃ rectius ſit mori citius, q̃ uitã longo tẽpore habere. Cic. I. Tuſc.

Cic.ubi s. Qua de re idē ēt Cicero libro eodē ponit (teste Apolline.)Optimū quod uiuentibus accidere ꝑt ē mors.Ergo quanto citius consequit᷑ tanto citi⁹ fœlicitas homini acquiritur.Et idē Tullius ibidē

Cic.de Sileno fertur ēt de Sileno.Fabella quædā qui cū a Myda captus esset ,hoc ei muneris ꝓ sua missione dedisse scribit᷑, docuisse Regem, nō nasci homini longe optimum esse,ꝓximū aūt, ꝗ primū mori.

Euripide poeta Hoc idē ab Euripide Poeta ꝯfirmat᷑, q in hominū natiuitatibus flere docuit,in eorū uero morte maximas cantilenas afferendas eē.Hoc idē ille

Crantor Poeta Crantor pro morte filii Terinei Elisii retulit,Ignaris hoīes in uita mentibus errant, Euthyno⁹ꝑ otit᷑ fatorū munere læto,Sic fuit utili⁹ finiri, ipsiq; tibiq;.Hoc idē uoluit ille paciētissim⁹

Iob c.10. mitissimusq; Iob c.10. Quare de uulua eduxisti me:q utinam cōsumptus essem ne oculus me uideret,fuissem q̄si non essem, de utero transaltus ad tumulū.Et cum maximas huius uitæ calamitates aspexisset nō solum in cunis mori rectius eē

Idem c.3. putauit , sed nullo mō nasci, Cū dicit.3.c. Pereat dies in quo natus sum,& nox in qua dictū est cōceptus est hō.Clare immo clarissime patet: ꝗ miserrima sit huius nostræ uitæ longitudo.Nec ob

Rn̄ditur ad ad rōnes et primo ad primā iectiōes in ꝯriū obstāt cū ibi æquoce(hoc nō rē uiuere)accipiat᷑,eoq; dupplicē habeat rōnē,(qđ æquiuoci ē.) Vno ergo mō uiuere accipit᷑ ꝓ om

Arist.2.de anima nium aīatoꝝ esse:ut ait Aristoteles 2.de aīa cum dicit.Viuere uiuētibus est eē.secūdo mō nō solū ꝓ esse accipit᷑,sed ēt ꝓ ipsius eē nimia longitu

gitudine

gitudine, Itaq; nō solū appetitus est ad eē, sed ad longū eē, & q̄diu illud esse participatur. Dicendū ergo est q illud primū esse, est quod ab oib⁹ appeti debet, cū rectius sit hēre eē: q̄ nō eē, nō tñ sequit̃ uiuere scđo mō acceptū, esse desiderabile. Cum istud tale esse ultra diuinā uoluntatē, ac terminū ab ipsa constitutū, appeti nō debeat qđ si tñ appetitur naturalis tñ appetit⁹ est, nō autem rōnalis. Nec duæ aliæ rōnes nobis cōtradicūt, cū fama (ad quā acquirendā tpis longitudo necessaria est,) mundana sit, aīæ potius detrimētū acquirens, cū potius (ut ita dicā) ꝓ uana gloria acquiratur, ut post mortē de eo, qui eā acqsiuerit aliqua memoria remaneat. Supius aūt ꝓbatū fuit rectius eē perfectā operatonē hr̃e respectu aīæ, q̄ respectu corporis, q̄ pfecta opatio, cū i cunis morimur, ac breuioris tpis spacio statim acquiritur (ut superius dictū est) cū gloria æterna, pfectior sit mundana. Immo hæc aliquando nos ad maximas ducit calamitates, aliqñ uero ad ꝑditionē, maxime cū ultra modū a uiuentibus appetit̃. Nōne Bruto maxima p eā infelicitas superuenit, qui (ut iustus iudex uideret̃), ꝓprios libros interfecit. O q̄ grādis īfelicitas fuit, quā ꝓ tali fama acquisiuit, ut ait Vergilius. 6 Eneydos. Animāq; superbā, ultoris Bruti fascesq; uidere receptos? Cōsulis imperiū, hic prim⁹ seuasq; secures, Accipiet natosq; pr̃ noua bella mouentes. Ad pœnā pulchra ꝓ libertate uocabit. Infelix. Qđ & nos ad ꝑditiōē ducat audias Augustinū 5. de ci. d. c. 4.

Soluunt̃ reliquæ duæ

Verg. 6 En. Brutus cecauit libros

Aug. 5. de ciuit. dei c. 4.

Gloriæ.n.cupiditati meli⁹ resistit sine dubitatione,q̃ cedit.Tāto.n.quisq; est Deo similior, q̃to & ab hac imūditia mūdior.Q̃r talis appetit⁹ ab ipo eodē libro c.17.deperdi docet qñ dicit.Tolle iactātiā.Quid oēs hoies sunt,nisi hoies?Eodē āt mō rñderi pōt ad.3.Cū statim illi aīæ pfectissimū obiectū representet, ita illis q longo tpe uiuūt,mediāte sciētia nō sine dubio tñ op⁹ ē acqri. Habes ḡ dubitationē fallacē,in ueritatē ductam. Quid ḡ longitudo uitæ pdest,si oīa tpe cōsumi, atq; deleri,oīaq; uelut umbra aut uētus,labi uidemus,& nobis poti⁹calamitates,q̃ utilitatē aliquā afferat? Audias Ciceronē in libro de somnio Scipionis loquētē q̃ pulchre,& oīa tēpore,ac etiam famā ipsam consumi referentē. Cernis profecto quātis in angustiis se nostra gloria dilatari uelit, ipsi aūt qui de nobis loquuntur q̃ diu loquentur. Quin si cupiat proles illa futurorum hominum deinceps uniuscuiusq; nostrum laudes a patrib⁹ acceptas posteris prodere,tñ propter eluuiones, exustionesq; terrarum ac quæ accidere tempore certo necesse est, non modo non æternam, sed ne diuturnam quidē assequi gloriam possumus. Et ideo paulo post refert. Sermo enim ille omnis & angustiis cingitur his regionum quas uides, nec unquam de ullo perennis fuit,obruitur hominum interitu obliuione posteritatis extinguitur.

Cic. de somnio Scipiōis

CAPITVLVM DECIMVM

Et ultimum huius Libri. In quo concluditur omnia tempore corrumpi.

ONSIDERANDVM Est ãt, O aĩa rationalis ex superi⁹ dictis, oĩa tẽporalia quãtũcũq; desiderata, ultimoq́; ad nostræ uolũtatis libitũ finita, (eoq; ad nihilũ tẽdũt) esse uanitates. Vñ primo Eccl. dicit. Vanitas u et o.u. Nõne clare uidem⁹ oĩa in instãti deperdi? nõne corporũ pulchritudines? nõne corporalis sanitas? nõne magnæ diuitiæ? regna, status, filioꝝ copia, deniq; oẽs terrenæ delectatiões in istãti trãseunt? cũ de tpe nõ habeamus nisi instãs 4. Physicorũ. O g̃ infelicẽ q oẽm suã spẽ mũdanis ponit in bonis, cũ in ipsis certitudo aliqua nullo mõ eẽ possit, cũ trãsitoria sint, atq; caduca, nũc quidem sunt, hinc ad horã ea cõsumpta cernim⁹, tanq̃ in manib⁹ fortunæ existentia. Per pulchre g̃ recitat Cic. in paradoxis ꝯ Publiũ Clodiũ. Cui uero oĩs spes, & rõ & cogitatio pẽdet ex fortuna, huic nihil põt eẽ certi, nihil qđ habeat exploratũ sibi p mãsurũ unũ diẽ. Ex q̃bus colligi põt, oĩa p̃terire ueluti uulgo dicit. Oĩa p̃tereũt, p̃ter amare Deũ. Oĩa ergo ĩfra sphærã actiuorũ, & passiuorũ existẽtia, necesse est trãsmutationẽ habere, & ad finem deuenire. Quare nõ sine rõne ista mũdialis machina, actiuorũ, & passiuorũ sphæra, a philosophis nũcupat, cũ in ipsis reponant elemẽta, in quib⁹ primæ ꝯriæ qualitates reperiunt. Vñ oĩa

Eccl. I.

4. Phy.

Cic. in paradoxis

q̃ infra ipsam sunt, corruptibilia sunt, itaq̃ pompæ oĩsq̃ bonorũ magnitudo, eoq̃ a terrenis reb⁹ esse participant, (tẽporis rõne,) corruptibiles eẽ dicunt. Nõne stat⁹, dominationes, regna, deniq̃ oĩa ista inferiora tpe ꝓtereũt? Et si nãlis rõ, a nobis in supioribus inducta, aliqbus intellectib⁹ nõ sufficiat, nãlẽ experiẽtiã illud idẽ demõstrare uidem⁹. Discurram⁹ ḡ. Vbi nã Octauiani magnitudo? Qui ob suã sapiẽtiã: & singularitatẽ, ĩ Impio ꝓter cęteros monarcha meruit appellari? Vbi C. Cæsaris triũphi? Vbi Alexãdri Macedonis regis glĩa? Vbi Epyrothe Pyrri opinio? Vbi deniq̃ Darii faust⁹ & põpa? Vbi & Anthiochi diuitiæ? Vbi Epaminũde ꝓstantissimæ uirtutes? Vbi dignissimæ Philippomenis laudes? Nõne oĩa tꝑs diripuit ac deniq̃ prostrauit? nõne oĩa tpe labũtur? Vbi est illa magna Babilonia? ubi potentissima Carthago? ubi & superbissima Troya? Vbi & illa armigera Thebis? ubi iustissima Lacedemonia? ubi Athenes studiosissima omniũ pene philosophorum ac scientiarũ mater dignissima? Vbi deniq̃ illa superbissima, ac prædominans Roma totius mundi caput, & regina? Nõne omnes transierũt? oẽsq̃ tpe cõsumptæ sunt? & si nõ oĩno, tñ similitudinẽ aliq̃ ĩter eas eẽ, quæ nũc sunt, & quæ olim fuerũt, nemo q̃dẽ iudicet. Cõsiderem⁹ iterũ an ali qui tpales dñi suis in regnis fuerũt æterni? an cõsumpti tpe? Nõne apud Asirios fuit prima dñorũ regnatio, tpe q̃dẽ Nini, principio Regũ, (ut Iustinus refert, & cęteri oẽs Historici) q̃ dẽ ipse solus meruit primo Regna Prouinciasq̃ subiicere.

Vbi Octauianus. Cæsar? Alexander? Pyrrus? Darius Antiochus? Epaminũda Phyloppomenes? Vbi Babilonia Carthago Troya Thebis Lacedemonia Athene Ninus

Sed nec Asſiriorũ regnatio fuit æterna,qui cum. 1350 annis regnaſſent,a Medis cõſumpti fuerũt. Sed nec ẽt Medi æterni,poſt. 200.n.annos a Perſis deuicti fuerũt.Sed nec Perſi æterni. Nam poſt 200.alios annos a Græcis ſubmisſi ſunt. Quid ẽt græci,nõne tunc tpis in Romanoꝝ dñio deuenerũt,& utinã adhuc ſub eis eẽnt.Cũ nũc a pfidisſimis Teucris ferro trũcãtur,& ut mancipia posſideãt.Quid de Caldeorũ regno?Quid Hæbreorũ?Egyptioꝝ? Troyanoꝝ? Nõne oĩa defecerũt? Oĩaq; tps arripuit?Quid de reb⁹ publicis. Si recte cõſiderare uelim⁹, nõne tot, tãtaſq; tpa conſumpſerũt? Vbi ḡ Athenienſiũ poteſtas?aut Macedonũ?ubi & illa pſtãtisſima Carthaginẽſiũ reſpublica?Vbi Romanoꝝ Cõſulatus eiuſq; Imperium?Vbi ẽt illa inclita olim Tarentinorũ fama? Vbi & Piſanoru3 fauſtus?Vbi tot tantæq; Italicæ dñationes? Prætermictam⁹ ḡ alias h⁹ mũdi uarietates enarrarẽ, q̃s q dẽ ſi exprimere uellẽ,nec liguã, nec calamũ ſuffecturos cẽſeo.O ḡ tps,uelut ſupbisſima q̃dã fera deuorator.Nõne tu,tot tãtaſq; ĩ reb⁹ uarietates,ac pmutationes inducis? Quare Poetæ q figmẽtoꝝ pceptores ſunt, Saturnũ ponũt filios deuorarẽ.Nõne ſaturnũ,p tpe ĩtelligũt? Certe ſic.Vñ Cic.cũ iſtã tpis cõſumptionẽ oñdere uoluiſſet,ita inqt. Saturnus ãt appellat⁹ẽ,eoq ſaturetẽ annis.Edere ãt natos fingiẽ, qa cõſumit ætas tpis ſpacia,anniſq; pteritis,ĩſaciabilr expletur.Nõne clare habemus, oĩa a tpis lõginquitate abſorberi mutari, & corrũpi.Corruptũ eſt.n.cognomen meũ(Marrapha) quod in pdeceſſorib⁹

Medi
Perſe
Græci
Romanoꝝ ĩperatoria
Teucri
Caldei
Hebræi
Troiani
Cicero

LIBER SECVNDVS DE ANIMARVM PRODVCTIONE

Editus per Clarissimum Philosophiæ & sacræ Theologiæ Doctorem, Magistrum Antonium alias (Marrapham Martinensem ordinis Prædicatorũ Parthenopei Studii Regentẽ ac Methaphisicã publice ꝓfitẽtem.

CAPITVLVM PRIMVM
Quod continet Exordium.

MMENSA Porfunditas summusq;(ut ita dicã) ipsius aiæ abissus talẽ tãtãq; confusionẽ,& talẽ ac tantũ stuporẽ humanis mentibus inducũt, ut excecata ipsius intellectus, & ẽt cõfusa cognitione aliis niã onusq; q̃rẽdi nõnnulli relinquũt maxime uero cũ itellus ipe a mã quã inuestigare nitit lõgo ĩteruallo excedi uideat.Sicut.n.solis lux ad maiorẽ cœcitatẽ cũ q magis fixe ĩtuet ducit ita,& a profunditate mẽ tãq̃ a lucæ q̃dã illius mẽs obfuscat q̃ ultra suas uires ĩtelligere conat. Ego qdẽ a taȝ ingenti, tãq; ardua mã desistẽ cogerer ecq;

ipſi⁹ ꝓfunditatē nec me⁹ capit ītellꝰus, nec meū os:meāq; linguā ipſa3 exprimē poſſe cognoſco. Et q̄to ſepi⁹ id ī mētē duco:tāto magis a tā taliq; labore deſiſtē,ac talē tātāq; ꝓuīciā ne aſſumerē ipſe mecū cogito.S3 cū duo ſint quæ ut hoc exeq debeā:me admonēt ob ea laborē ipm aſſumere ꝯcreui.Primū q̄dē q̄a tm̄ de ea loq̄r:q̄tū mei ige nii ībecillitas,meuſq; ītellꝰus capē pōt altisſimas: ac ꝓfundas de ea ſpeculatiōes illis relinquēs quo rū intellꝰus ſicut Aq̄la ſup altisſimos mōtes euo/ lat,ab oībus q̄dē(ut arbitror)excuſabor quū ne/ mo dat q̄d nō hēt iuxta illd q̄d uulgo dr̄.Satis ḡ dignū eē putaui tm̄ de ea alloq q̄tū adeſt facultas. Secūdū tū q̄d me id efficē cogit.ē fides aīo collo cata ex ſpe:quā hūc meū rudē tractatulū humani/ tatib⁹ atq; clemētiis legētiū habeo,cū nō audaciæ nec temeritati:meæq; p̄ſumptioni imponēt. Sed poti⁹ id eē putabūt.tū ut meos labores(quo ad fa cultas ſuppetit)aliis ꝯmunicē,tū ut ne a litteris(q bus a teneris annis nutritus ſum) abſtrahi uidar. Quāobrē his cōpulſus rōnibus ad quæ dicturus ſum deueniā,huicq; tractatui initiū ponā: ubi de aīæ īmortalitate loq̄r.Cū.n.in libro de mortis ne ceſſitate loquut⁹ fuerā quæ (rōne materiæ unius pars cōpoſiti exn̄tis) oībus uiuētibus neceſſario euenit.In ſequēti uero de altera parte quæ uti for ma ac pfectio tali materiæ,exiſtit,loquendū fore putaui.Et cū talis forma rōnalib⁹ intellectiuā aīa ſit a foris ueniēs,nec a potētia materiæ ineſſe ꝓ/ ducta,ut uegetatiua q̄ uegetabilia aut ſenſitiua q̄ ſenſibilia informat,iō de tali aīæ parte quæ intel/

lectiua dr,an ipsam cũ corpib⁹ iterire necesse sit (iuxta Epicuri sentẽtiã)an relicto cõpore ad suũ principiũ redeat loquar. Hoc ğ uolumẽ talr ordinabo. Primo.n.rõnib⁹ ꝓbabo: ac auctoritatibus aĩaз itellectiuã a potẽtia materiæ nõ eẽ ꝓductã. Scđo ipaз a deo creatã eẽ cũ corpi ĩfũdi debeat. Vltimo ipsaз imortalẽ existere Phoꝝ & Gẽtiliũ rõnib⁹ ac auctoritatib⁹, necnõ theologoꝝ oñdã.

CAPITVLVM SECVNDVM
In quo probatᷣ animã intellectiuã cũ semine ac a potẽtia materiæ eẽ ꝓductã.

MVLTI Eniз ãtiquoꝝ Phoꝝ: nec nõ & q suas opiniones in hæresi maxima fundarũt aĩam intellectiuã ex potẽtia materiæ (mediãte semĩe) ꝓductã eẽ: sicut uegetatiua, & sensitiua ausi sunt asserẽ. Qua de re delirauerũt ut aĩa ĩtellectiuã (sicut et aliæ formæ corruptibiles) corruptibilẽ eẽ posuerũt: ac ipsa cũ corpoꝛe interiat. Sз cũ supius ĩ primo libro de mortis necessitate loquut⁹ fuerim, ne pp hoc quis ĩ tã grãdẽ errorẽ incidat, putãs hoĩes corporali morte extinctos, aĩas eoꝝ intellectiuas cũ corporib⁹ extingui, & hac de re brutis: morib⁹ deteriores fierẽt, iõ post librũ de nõ timẽda morte, hũc de aĩæ ĩmortalitate ĩ lucẽ ducere decreui, cũ supi⁹ mortẽ nil aliud eẽ ꝓbaui, nisi sepationẽ aĩæ a corpe, nõ tñ pp hoc ĩtellectiuã aĩam, cũ altera parte cõpositi perire cẽsendũ ẽ. Et cũ hoc.s. mater Ecclia

ſed ex ſemine ducitur,& per coytū ſeminatur.
¶ Adhuc ſi anima enim adeo crearet̃ ſequeret̃ 4
ipſum deum eſſe cooperatorum adulterorū cau/
ſam,cū ex adulteris pueri generant̃ illicito qui/
dem cōcubitu. In quo anima intellectiua reperi/
tur. Sed hoc deo dicere incōueniens eſt maximū,
ſeqt̃ ꝙ̃ rationales animas a deo nō eſſe creatas.
¶ Amplius, Omne enim actū alicuius efficiētis 5
ꝯſequens,ab illo efficiente,per eſſe cauſatur. Sed
anima rōnalis ſemper actū generationis ſeqtur,
qui generantiū parentum actus eſt. ꝙ̃ ipſa anima
per eſſe a parentibus generantibus ꝓducit̃. Ma/
ior enim per efficientis definitionem apparet.
quare(ut ille Seuerinus Boetius refert.) Efficiens
eſt quod mouet,& operatur ad hoc, ut aliqḋ fit.
Minor de ſe nota eſt. ꝙ̃ dicendum eſt aīam ipſā
intellectiuam per uirtutem generatiuā (mediāte
ſemine) eē productā,& nō ab extrinſeco a deo.
¶ Præterea hæc ſententia ex Geneſi probat̃,nō/ 6
ne dicit̃ Geñ. 46. Cunctæ aīæ quæ egreſſæ ſunt
de femore Iacob. 66. Intelligēs ꝓ humana prole
ex Iacob deſcendente. Sed cum nihil de hominis
femore egredit̃,niſi ex ſemine cauſetur. ergo ip
ſa ītellectiua aīa ex ſemine cauſari uidet̃. ¶ Præ/
terea Omne enim ducens materiam in tranſmu/ 7
tationē per ſubſtātiā,neceſſe eſt ꝙ coniungat̃ il/
li quod traſmutationem recipit. Sed forma qui/
dem ſubſtantialis eſt tranſmutans materiam ſcḋm
ſubſtātiam. ꝙ̃ neceſſe eſt ꝙ coniuncta ſit illi. Si ꝙ̃
illi coniūcta ē:nō ē a foris ueniēs:uel a deo infuſa
ſed poti⁹(mediāte ſemine)a uirtute informatiua.

parẽtũ.huius ãt rõnis maiorẽ.ita ꝓbamus. Acci-piẽdo Arist.dictũ.7. phioꝝ primoq; de gñone & corruptione.Vbi uult ꝙ ĩter agẽs, & paciẽs ñ põt eẽ mediũ,sed transmutãs est agẽs.Id qđ trãſmutaẽ est paciẽs.ğ ĩter trãſmutãs,& qđ trãſmutaẽ ñ ẽ mediũ,qa si ĩter agẽs,& paciẽs eẽt mediũ agẽtis actio a tali medio posset ĩpediri.Minor ãt rõnis de se nota est. Si gñonis modũ inqrẽ uolumus qa cũ gñio quæ substãtialis transmutatio est aliud nõ sit,nisi substãtialis formæ ĩtroductio suꝑ mãm.Si ğ ita ẽ.cũ forma sit agẽs,mãq; paciẽs, & ĩter agẽs,& paciẽs, mediũ ponere incõueniẽs eẽ ꝓbaui,ğ necesse ẽ tale agẽs in mã,tanq̃ in paciẽte sine medio cõiũgi. ğ aĩa ipsa cũ substãtialis forma sit.in gñone corporis a uirtute informatiua mediãte semine a corporis mã ducit & nõ a foris ueniens,nec ab extrinseco a deo.ſ. creata..

8 ¶ Præterea cã efficiẽs gñonis agẽdo inducit formã substãtialẽ in mã.ut pȝ p ipsius efficiẽtis diffinitionẽ,cũ efficiẽs sit id qđ mouet, & opaẽ ad hoc ut aliqd fiat(ut superiꝰ allegãdo Boetiũ dixi) qa mã se habet ut subiectũ,& recipiẽs.Forma ãt ut agens,& ꝑfectio, sed semẽ est cã efficiẽs gñonis,cũ semen uiri sit agens, sanguis mestrualis sit mã ſm phios,ac & medicos,cũ hoc medici nõ negarẽt,(licet maxima ĩter eos ꝯuersia sit,an mulier ĩ gñone.i.semẽ mulieris ꝯcurrat actiuæ, an solũ uiri semẽ.Hoc tñ nihil est,cũ iã dicãt semẽ uiri principaliꝰ cõcurrere q̃ mulieris.Hic ğ talis diuersitas relinquaẽ.)ğ ipsuȝ semẽ agẽdo substantialẽ formã inducit,sed cũ in hoĩe forma substã-

tialis aĩa rõnalis sit.ğ ipsa aĩa a tali agente ducit & nõ ab extrinseco causante (ut puta Deo.) Hui⁹ rõnis maiorẽ ꝓbaui. Minor in 2. Physicorũ habetur ibi sol & hõ gñant hoĩe3. Sol ğ est cã efficiẽs remota gñonis. Hõ uero sui ipsius semẽ cã ꝓpinqua, cõclusio ğ uera. ℭ Amplius omne qđ mouet & operatur ad hoc ut aliqd fiat: & qescit illo operato, ac facto, includit illud operatione illa ut finẽ, s3 semẽ in opatione aĩatoꝝ mouet: & operat ad hoc ut ducatur aĩa in organicũ corpus, ac ipso facto quiescit. ğ semẽ ipsum est cã efficiens gñonis aĩatoꝝ s3 formã quã ĩ hoĩb⁹ rõnalẽ aĩa3 uocamus. Maior ãt p agẽtis (diffinitionẽ supius positã) nota ẽ. Minorq; in. 16. de aĩalibus scribitur ubi fert semẽ efficere illud in sanguine sicut coagulũ in lacte, s3 coagulũ se h3 ut agẽs lac qdẽ ut mã. ğ semẽ agẽs ẽ, sanguis mẽstrualis mã. remanet ğ aĩam ipsam a semine tãq̃ ab agẽte eẽ ꝓductã. ℭ Præterea Aĩa qdẽ rõnalis, aut p se ĩ fun 10
dit in mã, aut ab aliqua cã agẽte: nõ p se, cũ nil p se mouet, nisi solus de⁹ gloriosus, eoq; oẽ quod mouet, moueri ab aliquo necesse est, nec aliquis phiłoꝝ hoc diceret, nec q datorẽ formaꝝ ponũt: nec sacrosancta theologia, quæ aĩa3 rõnalẽ a deo creatã ponit. qa primi ponũt formã ipsam in corpore a datore formaꝝ informari. Secũda uero a prima cã (q̃ ẽ de⁹ gloriosus) tũ qa sequeret aĩam ipsam eẽ respectu sui ipsius mouẽs, & mota3, ac creãs, & creatã. si cãm qdẽ nõ hẽret quod absurdũ ẽ dicere. ğ ab aliqua cã efficiẽte ꝓducit. Tũc sic, aut illa cã efficiẽs p se agit in tali introductiõe

tenebrẽt in ſequẽti cap̃.Hãc maximã difficultatẽ (quo ad facultas ſuppetit,meiq; ĩgenii ĩbecillitas affuerit)ĩtẽdam declarare aĩa3 qdẽ rõnalẽ aſſerẽs nullo pacto a potẽtia mẽ eẽ ductã, ſed a deo creatã. Quapp ĩ illoꝝ oppoſitũ eſſe uideo. Illã ſciẽtiã oĩu3 mr̃em ſctiſſimã theologiã,necnõ aliquoꝝ phĩoꝝ firmiſſimã ſentẽtiã.tã,tãtãq; illoꝝ pverſa3 opĩonẽ, & ab oĩ ueritate alienã ueriſſime repugnãtes,q̃ firmiſſimis rõnib⁹ rei ueritatẽ affirmãt,aĩa3 qdẽ nr̃a3 ĩtellectiuã ab oĩpotẽti,æternoq; deo(a quo cũcta creãt̃)eẽ creatã, & ĩ inſtãti ſuæ creationis in corpore infuſam, ut in inferioribus capitulis uerisſimis rõnibus declarabo. Qua de re in libro de dogmatibus Eccſiaſticis dr̃ q aĩæ rõnales nõ ſeminant̃ p coytũ. Et in libro de aĩaliũ gñatione dr̃ a phĩo q ſolus intellect⁹ relinquit̃ a foris euenire.Et ut clarius ueritas obluceſcat unuſquiſq;.n.hoc in mẽtẽ ducere debet.Quod de hac re multi multa diuerſimode loquuti fuerũt.Vnde ille peruerſisſimus hæreticus Apollinaris ſuperiorib⁹(quas dixi)rõnib⁹, multiſq; aliis compulſus eſt dicere aĩ m quidem ĩtellectiuã nõ a deo creatã:ſ3 mediãte ſemine ex potẽtia materiæ ductã.Quare dixit aĩa3 ab aĩab⁹ ſicut corpa a corpib⁹ gñari.Credidit.n. q nullũ in mãle & a mã remotũ,alicui⁹materiæ. mãliſq; ſubiecti poſſ3 eẽ forma,cũ oẽ in mãle ſit oĩmõ a mã ſeperatũ. Si aĩa qdẽ intellectiua nõ eſſet a ſemine producta,& a deo tamen creata eſſet qdẽ (ut eſt)ĩmaterialis,& oĩno a mã remota q̃re nullo pacto copis phyci forma eẽ poſſ3, nec cũ tali

In libro de dogmatib⁹ Eccl'iaſticis

Liber de aĩaliũ gñone

Hæreticus Apollinaris

mãli corpore ꝓiũcta. Sȝ nos phyci corporis ipaȝ esse formã. clare uidemus, ac eius actũ, ut in 2. de aĩa scribit̃. aĩam eẽ actũ corporis phici, organici, potẽtia uitã habentis, qđ de oĩ aĩa dr̃, ꝙ his dictis, nullo pacto aĩam intellectiuã a deo creatam, sȝ a potẽtia materiæ ductã, mediãte semine, dicẽ ausus est. ℂ In hũc. n. absurdissimũ errorẽ nõnulli antiquoꝝ phioꝝ inciderũt, eo maxime Epicureoꝝ scola, q̃ hac de re ipsam cũ corporib⁹ interire affirmauit. cuius quidẽ rei, Atheniẽsis q dã phus Epicurus noĩe Socratis q dẽ auditor: a quo oẽs eius imitatores, epicurei dicti sunt, iuuentus fuerat, q nõ solũ hãc puersam sentẽtiã retulit, sȝ uoluptatẽ ꝓ summo bono posuit, nec deũ humanas res curar̃ putauit, nilq; agere: ac ociosum eẽ, cõplurimorũq; erroꝝ causas retulit. De h⁹ãt ꝑuersissima falsitate apud Aug. 18. de. c. d. legi põt. Hic ꝙ relinquat̃, cũ hoc, ꝑsens sentẽtia ñ reqrat. ℂ Mota. n. fuit illa nephãdissima schola. aĩaȝ q dẽ cũ corpore interire ut diceret ex hoc, ꝙ cũ ꝑsupponebat deũ de his humanis rebus curã nõ hẽre, immo ociosum eẽ, nihilq; agẽtẽ. Relinquebat̃ ꝙ aĩam intellectiuã ipsam nõ a deo creatã, sed sicut aliæ formæ nãles, quæ p gñonẽ (uirtute seminis) producũt̃. Ita ipsamq; ꝓduci, cũ nil deus de his inferioribu⁹ agat. ℂ Quãtũ ꝙ hæ duæ opiniões in errore fundent̃, a quocũq; intellcu facile cõprehẽdi pt. ℂ Fuit. n. de hoc alia opinio. quæ peripateticoꝝ ẽ, ponẽs qđ ĩ intellectũ a foris euenit̃ (ꝑ aĩa intellectiua intelligẽs.) quæ a foris euenit disposito ac organizato corpore, & nõ a potentia

In 2. de aĩa scribit̃ eius definitio

Epicureorũ schola

Epicur⁹ Socratis auditor

Aug. 18. de ciuitate dei

materiæ mediāte semine, ut uegetatiua, & sensitiua (q̄ i uegetabilib⁹ & sensibilib⁹ substātiales formæ sunt) eueniūt, cū q̄ tñ sentētia, quoad aīæ ꝓductionē nō ex potētia materiæ sancta, ac oīum sciētiaꝝ dignisſima. Theologia nō discrepat, ponensq; aīam ipsam intellectiuā nō a potētia materiæ, ut aliæ ductā: immo ipsam ponit a deo creatā, humanoq; corpori ifusam, ut in c. de aīæ creatione loquar. Quod qdē ꝓbare multis nixa est rōnibus quatū (ꝓ ueritatis declaratione) aliquas ponem⁹. Veniat ḡ prima rō q̄ tlis ē. Nulla qdem uirtus actiua ultra suum genus agere pōt. Cum ḡ ītellectiua aīa, eoq; operationē sup oīa corpora eleuatā habeat (quā ītelligere uocamus) nullo corporali organo affixā, oē corporeū gen⁹ excedat. ḡ nulla corporalis uirtus aīam intellectiuā ꝓducere pōt. Huius aūt rōnis maior, declaratione, ac ꝓbatione nō indiget. cū nemo qui pħicis litteris operā dederit illā negaret. Minor āt in lib. de aīa certa reddit̃ cū ītelligere sit ꝓpria ipsi⁹ aīæ operatio ab oī corporali organo separata. Si ḡ ita est cū oīs actio uirtutis q̄ in semine est nō est nisi per aliquā corporeā uirtutē: eoq; īformatiua uirtus mediāte triplici calore agit. s. cœli, ignis & ipsius aīæ. ḡ aīa ipsa intellectiua inceē, p seminis uirtutē nō ꝓducit̃. ℭ Adhuc. Oīs quidē uirt⁹ in semine existens. agit in uirtute gñantis aīæ. s. q; aīa gñantis est actus corporis, necnō ipso utens corpore in sua operatione. sed in operatione intellectus nō cōmunicat corp⁹. ḡ uirt⁹ ītellectiui principii ꝓ ut ītellectiuū ē ad semē ꝑtinē nō pt. Qua

Theologorū 8. opinio

Prima rō

Libri de aīa

Arist ĩ lib; de gñne aĩa/lium

de re mot⁹ fuit Arist.in lib.de gñone aĩaliũ,ut di
ceret ꝙ solus intellect⁹ relinquit̃ a foris euenire.
Est.n.eodẽ mõ de intellectiua aĩa dicẽdũ, cũ ipa
habeat opationẽ sine corpore,ꝑ se quidẽ, & nõ
in alio nisi ut forma subsistẽs, q̃re sibi eẽ,& fieri
debet̃.Si g̃ ẽ uirt⁹incorporea,ẽ qdẽ ĩ mãlis sub/
stãtia.Substãtia aũt in mãlis inesse,nõ nisi ꝑ crea
tionẽ:& nõ ꝑ gñonẽ ducit̃,(ut ĩ sequẽti cap. de/
clarabit̃.) ergo aĩa intellectiua nõ ducit̃ ꝑ gño/
nẽ a potẽtia materiæ mediãte semine. ❡ Q꜠ ãt
ꝑ se sit subsistens ꝓb꜡t̃.cũ.n.dixi superius, aĩam
intellectiuã hẽre operõnẽ sine corpore & cũ qua

3. de aĩa

corp⁹nõ cõmunicet,ut habet̃ in 3.de aĩa.Nihil ãt
ꝑ̃t ꝑ se operari,nisi qđ ꝑ se subsistit, cũ operari
nõ sit nisi entis in actu.Vnde eodẽ mõ aliqd ope
rat̃ quo est.quare nõ dicim⁹ ꝙ calor calefaciat,
sed calidũ.g̃ dicẽdũ relinqt̃, aĩam ipsaꝫ humanã
ꝑ se eẽ subsistẽtẽ.Qua de re clare dici põt, aĩam
ipsam intellectiuã,cũ per se sit subsistẽs,ac ĩ mã/
lis,sine corpore operõnẽ hñs ñ ꝑ gñonẽ eẽ du/
ctã,sed ꝑ creationẽ a deo glorioso (ut infra cla/
rius disputabit̃.) Si tñ aduersarius.hoc idẽ nega
ret aĩam ipsam nõ incorporeã,neqꝫ in mãlẽ, sed

Diuersitas pħoꝝ de anima

corporeã esse,et ꝑ ꝯñs mãlẽ(ut aliq pħi fuerũt)
q inesse ipsi⁹ aĩæ multũ diuersificati fuereũt, oꝙ
aliq aerẽ,aliq ignẽ,aliq tñ athomos,aliq armo/

1. de aĩa

niã,aliq cõplexionẽ aliq sanguinẽ eẽ dixerũt.ut ĩ
1.de aĩa,& in multis aliis locis disputatur.aliq tñ
ipaꝫ posuerũt cõpositã ex mã & forma.hoꝝ aũt
falsitatẽ in c.sequẽtib⁹ ubi de hac mã diffusi⁹ lo/
quar reprobabo.Ad ꝑ̃sens tñ ꝓ aduersarii cõfu

fione, meæq; ueritatis declaratione una dũtaxat rõne aïam ītellectiuã nõ eẽ corporeã & mãlẽ, ſed in corporeã & ĩmãlẽ demõſtrare intẽdo: ad hoc ut magis de hac re ueritas illuceſcat quæ talis eſt. ℭ Oẽ.n.corp⁹, aut aïatũ ẽ, aut inaïatũ, cũ aïatũ, & inaïatũ in linea pñtali ei⁹ differẽtiæ ponanť. Si.n. aïa corp⁹ eẽt, aut erit corp⁹ aïatũ, aut inaïatũ. Si qdẽ corp⁹ inaïatũ eẽ dicereť, tũc corp⁹ organicũ ab inaïato aïareť. qđ dicere ẽ incõueniẽs, ac ridiculũ. Si tñ ipſa aïatũ corp⁹ eẽt, tũc de ipſa iterũ interrogatio relĩquereť utrum ipſi⁹ aïæ, aïa ſit corpus, uel nõ, & ſi corpus. an aïatũ, uel in aïatũ, ſicut pri⁹. qđ eẽt de hoc in infinitũ ꝓceſſus, quod nã refugit, qr̃ đđm ẽ aïam nullo pacto eſſe corpus. Qua de re ueritas argumẽti his ꝯcludiť rõnib⁹. ℭ Veniat ğ 3. rõ q aïam ĩtellectiuã a potẽtia mẽ nõ eẽ ꝓductã nobis oñdat q hæc ſit. Oïs.n. forma q de potẽtia mẽ eſt educta, p trãſmutationẽ mẽ ineẽ duciť, eoq mãm trãſmutari, ẽ ipſam de potẽtia, in actũ reduci. Cũ.n. in ſuꝑiorib⁹ rõnib⁹ dixim⁹ aïam intellectiuã in ei⁹ opatiõe totũ mẽ poſſe excedẽ, eoq ei⁹ opatio ẽ abſq; mã, q qdẽ intelligẽ ẽ, (ut dixi.) ğ ipſa aïa p mẽ trãſmutationẽ ineſſe nõ reduciť., & ſic p ꝯñs nec p uirtutis actionẽ q in ſemine reperiť. ℭ Adhuc ſi aïa non eẽt a foris ueniẽs. tũc aut eẽt ex aïa, aut ex carne. Impoſſibile ẽ.n. dicẽ eẽ ex carne, qa ex corpe ñ fit niſi corp⁹, aïa ãt ut ꝓbatũ ẽ nõ ẽ corpus, & in ſequẽti qõne recti⁹ ꝓbabiť. đđꝫ ğ eẽt, aïaꝫ eẽ ex aïa qđ fieri ñ poſſe ita ꝓbať. ℭ Aut.n. ſi ita eẽt, eẽt ex tota, aut ex parte, ñ ex parte cũ ſimplex ſit.

3. ro

4. rõ

Si ex tota cū ḡ aliqs gn̄et aliquē. ſi det ei totā ani mā ſuā, ipſe deſineret uiuere, aīamq̧ hēre: qđ ex preſſe falſuꝫ ē. ℂ Ampli⁹ illoꝝ q̄dē principioꝝ opōnū eē q̄ ſine corpore ſunt, nō eſt p̄ corporis gn̄onē, ſed aīæ q̄dē itellectiuæ opatio p̄ organū corporeū. nō eſt, ſed ſine corpore ḡ ipſius eē p̄ ſe minis traductionē nō incipit, nec p̄ ꝯn̄s p̄ corporis gn̄onē. Maior eſt de ſe nota eoꝙ pp̄ hoc dicimus uegetabilē, ac ſenſitiuā aīam ex ſemine ꝓducī, q̄r eoꝝ opationes ſine corpore eē nō pn̄t,

In lib. meth. qa res ſicut ſe hꝫ ad eē, ita ad opari ut in lib. metaph. dicit̃. Minor uero lꝫ ſupi⁹ declarata fuerit, cū dictū ſit eius opationē (q̄ intelligere eſt) eē ſine corpore. Pro maiori tn̄ declaratiōe ita ꝓbabit̃.

Ariſt. 1. de anima Et lꝫ ab Ariſt. in primo de aīa dictū ſit. ipſuꝫ intelligē eē ꝓpriā ipſi⁹ intellectiuæ aīæ paſſionē: eoꝙ talis paſſio in corpore nō redūdat, ſicut aliæ quæ ab aīa in corpus redūdant: ut ſunt gaudē, triſtari, &c. lꝫ dicat ibidē ꝙ intelligē aut eſt phantaſia: aut nō ſine phātaſia, quo pacto intelligēdū ſit, hoc pn̄s mā nō reqrit: iō p̄terire decreui. ſufficit tn̄ ibi eē diſputatū talē paſſionē eē ſoluꝫ ipſi⁹ aīæ.

Ibidē

Ibidē Qđ ēt 3. eiuſdē ꝯfirmat̃. cū ibi dicat̃ intellectū poſſibilē eē ſepatū. & immalē: nihilo tn̄ p̄ter has auctoritates argumēti minorē tal'r ꝓbabimus: illā pn̄oꝝ maximā accipiēdo q̄ in fine ſcđi poſterioꝝ ponit̃ ꝙ ſēſus eſt particulariū intell'us tamē

2. Poſter. uliū. Quod ēt in 2. & 3. de aīa ſcribit̃. Et iō in-

2. & 3. de anima telle⁹ nil intelligit, niſi qđ intelligit̃ abſtractum ſit a cōditionibus mē, q̄ ſunt hic, & nūc, quas indiuidiales: & particulares uocamus. Cū ḡ ita ſit &

oē qđ recipiť p modū recipientis recipiť. Si igiť qđ intelligiť ē immāle,eoq; ē a cōditionib' materiæ abſtractū (ut diximus ĝ & ītelligēs ē īmāle necnō a mā ſemotū eodē quidē mō ei⁹ operatio quā intelligere uocamus: hoc etiāq; confirmať. Cū formę cōtrarioꝝ quæ in materia habēt eſſe rōne cōtrarietatis ad inuicē ſe mutuo expellunt, quæ eædem tamē, cū in intellectu ſunt, cōtrariæ nō exiſtūt. Sed unū ꝯrioꝝ eſt ratio intelligibilis alterius,eoq; unū p aliud cognoſciť. ĝ in intellectu non habēt eſſe materiale, quare cūcludiť intellectū eſſe ſimplicē & immaterialē, & ſic p cōſequens eius operatio. Quapropter clare dicim⁹ ſuperioribus rōnibus animā intellectiuam nullo pacto mediante ſemine a potentia materiæ eſſe productā. ¶ Quamobrē remota aliorū ſentētia ſine præiuditio ita aſſerere decreui. Omnes formæ præter intellectiuā animā,in mā generabiliū & corruptibiliū ſunt,quæ mediante ſemie ex ipſa & per actionē calidi,frigidi,humidi,& ſicci.per commixtionē educunť.ipſa tñ intellectiua infundendo creať,& creādo a prima cā infundiť quæ deus eſt glorioſus,qđ nō ē de uegetabili, ac ſenſibili anima đđm.eoq; ipſe in ſemine ſunt.potētia tñ,& nō actu ut paulo poſt declarabim⁹.De aīa āt intellectiua dicim⁹,q; ad dei imaginē creata ē. nec niſi ſolū deū habet efficientē. In hominis tñ ſemine uirtus formatiua humani corporis membrorū exiſtit:quibus formatis intellectiua anima per creationem a deo infunditur. Vt in ſequenti capitulo declarabitur.

CAPITVLVM QVARTVM

In quo ponũť notabilia aliq̃ ueritatẽ oñdẽtia.

T Vt diffusius, ac mõ clariori hæc mã manifesteť, aliq̃ notãda assumere uolui. Quorꝝ primũ hoc sit. Cuȝ.n.rõnalis aĩæ, multæ fuerint opiniones, fuit.n. primo Platonis opinio.q ipsam in stellis creatã posuit ut in alio libro diceť, ꝙ nõ de potẽtia mẽ ducať, & nõ solũ hoc de intellectiua sensiit. sed & de oĩbꝰ aliis, q̃ tñ ab intelligẽtia sepata, corporibꝰ uniõť. ℭ Cõtraria tñ positio Epicuri, ac Apollinaris sentẽtiæ exñs. Posuit.n. Plato aĩas eẽ creatas in cõparibꝰ stellis, post uero, istis organicis corporibus formatis p planetarꝝ orbes, ad hæc uiuificãda descẽdũt, demũ corruptis corporibus ibidẽ reuertũť, & post modũ suo loco & tpe ad alia corpora iterũqꝫ deueniũt. Hãc tñ opĩonẽ p optime Macrobius in de somnio Scipionis describit. Voluit.n. ipse intellectiuã aĩam nõ eẽ corporis formã, lȝ multas in corpore aĩas existere dixit. Posuit qdẽ aĩaȝ nutritiuã in epate, rõnalẽ in cerebro, irascibilem in felle, uitalẽ ac cõcupiscibilẽ in corde. ℭ Motꝰ .n. fuit hoc ut diceret eo ꝙ uoluit aĩam qdẽ ĩ corpore nõ uniri ut forma, sed ut motor, dicẽsqꝫ eã in corpore eẽ sicut nauta naui. Vbi ergo diuersæ actiones. Secũduȝ gñã ponẽdæ sunt, ibi & diuersos motores ponere opȝ. Aliꝰ ẽ g̃ in naui, qui gubernat, alius q remigat, cũ eorꝝ diuersitas, nauis unitati nõ repugnet, eo ꝙ sicut actiones ordinatæ

Opinio Platonis

Macrobius in de sõnio Scipionis

ſunt,ita & motores,eoq; unus ſub alio ordinat̃, ita hoı̄s,aut aı̄alis unitati,non repugnat ſi plures aı̄æ in uno corpore,ut motores ordinant̃,ſm̄ ordinationē aı̄æ opationū,poſuitq; ēt formas ſepa ratas quæ u'ia erāt,quæ p̄dicant̃ de ſēſibilibus, inq̄tum ab eis ſunt participata. Et iō uoluit q; iō ſortes aı̄al dr̄, inq̄tū aı̄alis ideā participat, & hō inq̄tū hoı̄s ideā.Hæc.n.illæ bon⁹Plato de unione aı̄æ ad corp⁹ ſenciit. Ariſt.tn̄ q aı̄am intellectiuā nō ut motor corpori uniri, ſed ut forma poſuit Platonis opı̄onē in libro de aı̄a reprobat,eō maxime ad illas aı̄æ partes q̄ in ſuis op̄ib⁹, organis corporeis utunt̃,Ponensq; Ariſt,exēplū in aı̄alibus quæ decila uiuūt,eoq; in qualib; eoꝝ parte, diuerſæ aı̄æ operōnes inueniunt̃ ſicut appetit⁹& ſenſus.Hoc tn̄ eē nō poſſet,ſi aı̄æ operōnū diuerſa principia tāq̄ p̄ eēntiā diuerſis corporis partibus diſtributa eſſent. In hac āt Platonis opı̄onis reprobatione nō me extendam,cū hic de hoc nō loqmur. ſed cū de pluralitate formaꝝ agemus. ibi diffuſius diſputabit̃,iō relinquat̃, hæc tm̄ dixi,ut diui Platonis ſentētiā manifeſtarē aı̄a; qdē ītellectiuā ex potētia materiæ nō eē ꝓductā aſſerētis.l; in capitulo de ei⁹ creatione diffuſi⁹ loq̄r.

Plato ēt poſuit u'ia ſeperata

Opı̄o Ariſt. de anima

¶Notādūq; 2. qd ē qd̄ p̄ traductionē ı̄portat̃. Nā traductio ipſa duo dicit diuiſionē.ſ.& originē.Dicūt.n.aliq diuiſionē,& originē diuerſimode dicere,qa qdā uolūt q; dicat diuiſionē a toto: exēplū adducētes de ligni parte,quæ ſi a ligno ſepararet̃,illa pars extraduci minime diceret̃:eoq; ex ſola ligni diuiſione fieri habet.Ibi ḡ diuiſio ē,

2.Notādū

Quid ſit traductio

ſʒ ñ ē ibi ꝓpriæ origo. Et ſilr e ꝯ dicim⁹ ĩ aliqb⁹ ē origo. ñ tñ diuiſio, qa teſte Auic. Ignis ab igne gñat, ñ dr̃ extraduce gñari, qa q̃uis ibi origo ſit tñ diuiſio minime ē, qa nihil ſepat̃ ab igne gñante, dũ gñat ignē. Et iõ dd̃ʒ ē iſtã diuiſionē magis attēdēdã eē ſʒ locũ, q̃ ſʒ totũ, ut ĩ his q̃ extraduce gñant̃, diuiſio ñ fiat ſicut a toto & parte, ſʒ ſicut alic⁹ rei ꝯiũctæ pars ſm locũ. ¶ Pro quo notãdũ ē & 3. ꝙ ſemē ſe hēt ad aĩal ſicut illd̃ qd̃ fit de ſuꝑfluo alimēti. Ordinauit. n. ſagax nã ꝙ alimētũ ſũptũ dũ ĩ ultima ē digeſtione (qd̃ q̃ſi oĩa mēbra ē, dũ mēbro ꝯiũgit̃,) ſtatiʒ ĩ illi⁹ mēbri nãʒ tranſubſtãtiat̃. Iſtud. n. alimētũ ordine nē (ne totũ in mēbra ꝯuerteret̃) ſemē ꝓducit atq; ex ipo, ſemē fit. Q̃r uocãt phi & medici ſemē eē alimēti ſuꝑfluitatē, ñ ita ſuꝑfluũ ꝙ nulli ꝯferat. Sʒ ſuꝑfluuʒ tm̃ ĩ ĩdiuiduo nõ ãt ſpēi, eoꝙ ꝓ ſpē ꝯſeruãda neceſſariũ ē. qd̃ ſic declaro. Nã (ut dictũ ē,) cũ ex ultima digõne fiat illd̃ qd̃ ē q̃ſi oĩo puꝝ, & q̃ſi oĩa mēbra. Si id oĩo ſuꝑfluũ eēt, & ĩ aliq̃ utilitatē mi n⁹ ordinaret̃. oĩo ĩcõueniēs eēt. q̃ de re ne ipʒ totalr̃ fruſtraret̃, decreuit nã id ut ĩueniret̃ ꝓ ſpēi ꝯſeruatiõe. ut ex eo fœt⁹ ꝓducat̃, q cũ genitore ſilr̃s exiſtat. Qd̃ qdē diuina ꝓuidētia ſic eſſe diſpoſuit (ut recte phoꝝ prĩceps aſſeruit.) Qd̃ reliquo mõ ꝯpleuit d̃s ꝯtinuã faciēs gñonē, & qd̃ ñ p̃t ꝑpetuari ĩ eodē nuõ, ꝑpetuaret̃ ĩ eadē ſpē. Q̃r ꝯcludēs dico, ꝙ ſi ſemē ē ſuꝑfluũ alimēti, & ñ ꝯuerſuʒ ĩ mēbra, nec ꝑ ꝯñs ĩ totũ ꝯuerſuʒ, nõ erit ſicut ꝑtis ſepatio a toto ſemĩs traductio (quo aĩæ traducũt̃ q̃ extraduce gñant̃.) Sʒ ſicut ei⁹ ſe-

Auicēna

3. Notãdũ

Quõ ſe hʒ ſemē ad aĩal

Phoꝝ prin.

parō,qđ ab illo loco,ſ3 locū ꝯiūctū ē. Qđ certe apparet,qa ſi ſic ꝑtis ſepatio a toto eēt,cū dolorē ſemē ip3 emicteret,nō āt cū delectatiōe,ut experiētia oñdit expertis.¶ Eritq; 4.aduētēdū nil alid eē formā đ potētia mē duci, niſi trāſmutarē mā3 de potētia ipſāq; in actū reducē.Intellectiua qdē aīa (cū totū mē poſſe excedat,) eoq; opōnē aliq̄ ſine mā,ac ſimplr a mā ñ đpēdētē h3 (ut iā ſuperi⁹ dixerā)ac rōnib⁹ ꝓbaui de mē potētia ñ ducit,cū nullū īmāle a māli aliquo duci poſſet.Erit ḡ đđ3 ipa3 ꝑ mē trāſmutationē nō duci, nec ex ꝯñti ꝑ uirtutis actionē i ſemie exñtē.¶ Pōt hoc idē manifeſtari,eoq; actio i ſemie exñs, ibiq; ē ꝑ aliq̄ uirtutē corporeā,ſ3 pñantes oēs tripiici calore,ignis.ſ.cęli,et aīæ formatiua uirt⁹agit.Aīa3 tñ ītellectiuā oē corporeū gen⁹excedē uidemus, (ut dixi.)Nō ḡ đđ3 ipa3 ex ſemie(ut aliæ ſunt formæ)ꝓductā.¶ Aduerte igr̄.5.lector ſi formas q̄ dē de qotētia mē ductas ītelligē uelles, opus ē ut gñonis modū ītelligas.Cū.n.oīs act⁹ ſit ꝑ formā, oportet q; gñationis actus per formā perficiatur. Quam primū ḡ ſemen ad matricem immittitur, uirtus informatiua tale mouet ſemē, ac quod eſt in ſemine de aīali,nāli,& uitali ſpū.itaq; ſpumoſum reditur.(ut habetur ex medicorū principe Auicenna libro 3.fen.21.c.2.de generatione embrionis.)ibi cum matre colligitur ſuper ſperma. tūc potentia diſpoſitionu3 quæ aduenit illic eſt ſpumoſitas ſpermatis,& ex operatione uirtutis formatiuæ. Et ueritas quidem diſpoſitionis ipſius ſpumoſitatis eſt ex hoc q; uirtus informatiua

4.Notādū.

5.notādū

Auic.lib.3. fen.21.c.2. de gñone embrionis

Galen⁹ i lib. de cā membroꝝ, & in lib. de spermate

Ari. ī li. animaliū

Magn⁹ Albert⁹ lib. 2. aīaliū tract. 2. c. 3.

mouet illud qđ ē ī spermate, ex spū aīali, nāli & uitali ad minerā uniuscuiusqȝ oꝝ, ī q̄ figit̄, &c. hoc idē uoluit Gal. ī lib. de cā mēbroꝝ, semē eē spūm, & humorē spumosū3. Id idēq; asserit ī lib. de spermate ubi modū gñonis exqsitissime narrat. nec hoc negāt phi & maxime prīceps Arist. in lib. aīaliū, ac & magnus Albertus lib. 2. aīaliu3 tractatu 2. c. 3. de principio formali corporis ꝙ ab aīa est in semine, ubi q̄ pulchre uirtutē formatiuā exponit, q̄ hæc āt sit hic declarare pñs mā ñ reqrit. Ad itētū ḡ ueniam⁹, ea tm̄ declarādo q̄ ꝓ nr̄a ueritate sufficiāt. Reddito ḡ spumoso semie ipa qdē uirt⁹ formatiua ad corpis formatione3 opat̄, ui pr̄is aīæ agēs. cū pr̄is aīæ, tāq̄ principali gñanti gñō attribuat̄ (eoꝙ ex ui animæ ꝯcepti) postq̄ ēt aīa inest, fieri nō posset, cū fœt⁹ seipsu3 gñare nō possit, ſ3 a pr̄e gñat̄. Q̄r aūt ex ꝯcepti aīa fieri nō posset hic nō op⁹ ē dictu: cū de hoc ñ agam⁹. Habita ḡ ueritate formatoq; corpore, talis qdē embrio opa uitæ exercē incipit, eoꝙ nutrit̄, atq; augmētat̄ q̄ tm̄ opatiōes uegetatiue aīæ attribuūt̄, q̄ ex ui aīæ gñantis fiūt, sicut & corpis formatio, demū talis embrio aīæ sensitiuæ uires exercet a tali aīa ꝓductas, sicut & de uegetatiuæ opatiōib⁹ dixim⁹. Clare ḡ p3 ꝙ tā aīa uegetatiua q̄ sensitiua ī embrione, ex uirtute semīs ꝓducūt̄. Habet̄ ḡ manifeste ex dictis ꝙ tā aīa uegetatiua q̄ sensitiua eaꝝ opōnes hñt in corpore fundatas itaꝙ nulla ē eaꝝ operō q̄ corporū gen⁹ excedat, cū eaꝝ eductio fiat in corpore, eoꝙ aīa uegetatiua & sensitiua ꝑ gñonē ex semīs mā ducūt̄. q̄ tm̄

quo pacto i semie sint hoc mō itelligas. Capiam⁹ g Ari. ꝓpōnē. 16. de aïalib⁹ cū eo asseram⁹, ſ3 ali quē modū eē i semie, ſ3 aliquē uero nō. nō.n.ibi actu sūt, ſ3 potētia. potētia qdē tā efficiēs, q̄ mā itelligit ibi phs p efficiēs, n̄ aïa3, ſ3 cal3, p mām qdē humidū, ſ3 semis ꝯplexionē, & nā3 ꝯmixtū. Qr manifeste refert calidū triplici uirtute agere cęli ignis & aïæ. Ignis q̄ a ei⁹ uirtute mediāte sub tilia attrahūt apta aïationi. Virtute cœli eoꝗ ſm eā ē principiū formæ, & spēi, & uirtute aïæ cū ea mediante uim formatiuā, & organoꝝ gn̄atiuā: a uirtute gn̄atiua pr̄is accipiat. Quapp refert phs aïa3 eē in semine sicut artificiatū in artifice. Non .n. artificiatū ſm esse, & suā spēm ē in artifice ſ3 sicut in effectiuo. eoꝗ sicut in effectiuo ē operis rō, q̄ ꝓportio efficiētis ad opus est. Ita sensibilis aïa & uegetabilis sicut i effectiuo sunt in semine: in quo ē ꝓportio ad eādē formā & spēm ſm na/ turā. Sec⁹ āt est dicēdū de intellectiua aïa, q̄re nul lo mō est in semie, nec sicut in effectiuo, nec per substātiam, sed a deo trino & uno esse creatā & corpori infusam.

Propō Ari. 16. de aïali bus

Aïa ē in se mine sicut artificiatū in artifice

CAPITVLVM QVINTVM

In quo cōcludit̃ p supius dicta aïam intellecti uā nullo pacto ex potētia mē eē ꝓductā.

VM Enim ita sit (ut iam dictū ē) pt facile cuiq; intuēti patere animā ip sam intellectiuā nullo mō ex potē/ tia materiæ esse productā, eoꝗ eius

Aĩa ĩtelle&i ua totũ cor/ poreũ gen? excedit

operatio totũ corporeũ gen⁹excedat,qđ eẽ nõ posset si sicut & aliæ formæ eẽt ꝓducta,cũ nullũ corporeũ posset esse cã alicuius incorporei.Rõnalis aũt aĩa ꝑ suũ intelligere,est a mã absoluta, nec ẽ alicuius corporis partis actus, si tñ ipsius operatio a corpore nõ dependet a corporalibus uirtutibus principiũ habere nõ põt,ut.16. de aĩalibus a phõ ꝓbatur eoq; nos intelligẽdo ab hic,& nũc abstrahimus,quæ sunt materiæ seu corporis cõditiones.Quare ipsa sola est q̃ ab extrinseco & a foris a prima cã ꝓgredit̃.Siquis aũt scire uellet uirtus quæ in hoĩs est semine,ꝓpter quid est? sine dubio responderi põt. Duplici quidem de cã. Prima nõ nisi ut formatiua , ac organoꝝ gñatiua.Secũda ad organoꝝ factorũ salutẽ,ut de ꝑditi fiat restauratio,prima per uirtutẽ gñatiuã trahitur,secũda per nutritiuã cõpletur . Quod hoc ita sit audias i principẽ Arist.de somno,& uigilia & in lib.de aĩalibus.Primo in gñone formantur mẽbra superiora,puta cor:& postea inferiora,et ꝓpter hoc in primis sex mẽsibus magnus ẽ fluxus nutrimẽti,in superiora attracti, per uirtutẽ formatiuã quæ est in semine & hoc de prima cã intelligit̃. De secũda ãt intellexit qñ in 2. de aĩa retulit q̃ nihil alit̃ nisi qđ hꝫ uitã , & aĩaꝫ.Quare ex superius dictis haberi põt quæ sunt illæ formæ,aut(ut ita dicã)animæ,quæ ex potentia materiæ ducunt̃,& quæ nõ, iõ obiectionibus in oppositum exhibitis ex eis quæ dicta sunt faciliter potest respõderi.

Phus.16.de aĩalibus

Propter qd sit uirt? formatiua?

CAPITVLVM SEXTVM

In quo soluunẽ argumenta principa lia in oppositum.

D Primũ r̃ndeẽ ꝙ in hoĩs gñone corp⁹ ẽ qđ mediãte semĩe duciẽ & ꝑ uirtutẽ formatiuã organizaẽ & disponiẽ cęsq; aliæ formæ, ꝑter rõnalẽ aĩam (ut supi⁹ dixi) de potẽtia materiæ ducũẽ. Sed rõnalis solũ a glorioso oĩpotenti q; deo infundẽdo creaẽ. Et cũ ĩ argumẽto dĩ ꝙ ſi ita eẽt alia actio agẽtis esset ad mãm aliaq; ad formã, & ex duobus agentibus unũ simpl̃r eẽ nõ posset. dico illud eẽ ĩtelligẽdũ ſi illa diuersa agentia ad inuicẽ non ſint ordinata ipſis tñ ad inuicẽ ordinatis unus dũtaxat effectus duciẽ. Iam.n.clare patet. ꝙ in oĩ gñone causa primaria & secundaria reperiunẽ. Secũda aũt cã in uirtute primæ agit primaria tñ uehemẽtius agit q̃ secũdaria ut ait ꝓcul⁹ in sua prima ꝓpõne libri de causis. posſumusq; in hoc ita exẽplũ tribuere. Nã unus effectus artificialis in nã a principali cã & ab instrumentali duciẽ tñ magis ꝓprie attribuitur principali agenti q̃ instrumẽto. Ita dico ꝙ cũ oĩs causa nãlis efficiẽs ad oĩpotẽtẽ deũ cõpareẽ sicut instrumẽtũ ad ꝑncipale agẽs. ac sicut cã sc̃daria ad primariã ꝙ talia agẽtia ita ad ĩuicẽ ordinata ñ ꝓhibẽt unũ effectũ ꝓducẽ, itaq; ĩ gñato aliqd ꝓduciẽ ꝑ actionẽ nẽ aliqd uero ꝑ actionẽ alteri⁹ cãæ. hoĩs ḡ corp⁹ ẽ qđ formaẽ simul uirtute dei tãq̃ Ad primũ

principalis agẽtis & uirtute seminis tãq̃ agentis secũdi. Ipse tñ de⁹ oĩpotẽs sua actione aiam humanã ꝓducit, quã uirt⁹ seminis ꝓducere nõ potest, sed ad eã disponit. Cõcludẽdũ g̃ censeo talia agentia ita ordinata ꝙ unũ simpl'r faciãt non impediũt, & ita ex dictis ad argumẽtũ p͡z respon

Ad scd̃m sio. ¶ Ad scd̃m p superius dicta posset responderi nihilominus ꝓ euidẽtiori notitia ita respondeat. Cõcedẽdo oẽ g̃ñans sibi simile in spẽm generare. hoĩem aũt sibi simile in spẽm g̃ñare nõ ẽ aliud, nisi qa uirtus seminis hoĩs disponit ut introducat aĩa rationalis, quæ eius ultima forma ẽ, & ex qua homo spẽm sortiri dicim⁹, nõ tñ cõcludit argumentũ eã ipsam a semine traduci, sed disposito corpore uirtute seminis, pro introductione talis formæ a deo glorioso creãdo infunditur, & eo modo dicimus hoĩem sibi simile͡z in

Ad tertiũ specie g̃ñare. ¶ Ad 3. dicimus nõ eẽ simile de ꝓductione bruti a bruto, & hominis ab homine, quia cũ anima bruti sit tm̃ forma & corruptibilis potest de potentia materiæ educi, anima uero rõnalis cum hoc aliquid si⁺, & in corruptibilis & nõ educitur ex p̃iacẽte materia. (ut probatũ est) necesse est eã produci ex nihilo & per consequẽs

Ad quartũ creari. ¶ Ad 4. dicim⁹ aliud eẽ op⁹ naturæ aliud uoluntatis. Opus quidẽ uolũtatis in adulteris malũ est, ut puta cõcubitus eoꝝ eoꝝ uolũtas est mala, opus uero naturæ est corporis formatio, et infusio aĩæ quã deus operat̃, quod quide͡z opus naturale est. deum aũt operationi nature cooperari ultimã ꝑfectionẽ inducẽdo, nõ est inconueniẽs,

cũ adiuuet ad opus naturæ & nõ ad opus uolũta tis quod malum eſt. Ipſe.n.glorioſus deus debet naturæ cooperari eoꝙ totius naturæ motor eſt. ¶Ad.5.reſpondet̃ efficiẽs eſſe duplex quod rẽ operat̃: & quod operat̃ ad rẽ. argumentũ uero tenet de efficiẽte primo modo dicto, ut puta ꝙ rem operat̃, nõ autẽ de ſecũdo mõ. Omuipotẽs aũt deus ſua bonitate cooperat̃ uoluntati operantis qñ.n.quis quod in ſe eſt efficit deus ei gratiam infundit, & ſic deus cooperat̃ in gñone hominis, qñ natura efficiẽs humani corporis organa ſufficiẽter formauerit, deus glorioſus rõnalẽ animã creando infundit, quæ quidẽ infuſio non fit ex poteſtate efficiẽtis nãlis, ſed ex ordine operationis dei, ad opus naturæ. Et patet reſpõſio ad argumẽtũ ꝙ l3 aĩa rõnalis ſequatur actũ gñonis, tñ ipſa anima nõ producitur a parentibus: cum talis ꝓductio nõ poſſit fieri ab efficiẽte nãli, ſed a prima cã quæ tali agenti cooperatur. Auctoritas aũt illa Boetii Seuerini de efficiẽte primo mõ ſumpto intelligit̃. ¶Ad. 6. dicimus ſ̃m ꝙ omnes ſanctiſſimi præſtanteſq; uiri aſſerũt, ac illa3 auctoritatẽ gloſantes ꝙ eſt ibi figura a grammaticis Synecdoche noĩata, qa ponitur pars pro toto, anima.ſ.quæ pars eſt cõpoſiti ꝓ toto homine. Nam ſicut multoties in ſcriptura ponit̃ aliqñ caro pro toto hoĩe, ut habet̃ Geñ.6.ubi dicit̃. Non permanebit ſpũs meus in hoĩe in æternũ, qa caro eſt. Et Ioannis primo. Verbum caro factũ eſt. Gloſat Aug. Caro ponit̃ pro toto homine dicẽs ut ex hoc uerbũ factu3 eſt caro, quia dei filius fa-

Ad quintũ

Boe.

Ad ſextũ

Geñ.6.

Ioannis.1.

Aug.

ctus est hō.ita ēt multoties anima ponit̄ ꝑ toto hoīe.ut habet̄ etiā in Gen̄. Factus est hō in aīam uiuētē.&.14.c.Da mihi aīas cętera. tolle tibi animas.i.hoīes.

Ad septimū

¶ Ad.7. Respōdeam⁹ dicēdo uerꝫ esse quod argumētū ꝯcludit de aīa uegetatiua & sensitiua,quæ esse habent fundatū in corpore & ducūtur de potētia materiæ, itaq; nō excedūt eē materiale'. Est ḡ bene uerū ꝙ opꝫ in tali trāsmutatione transmutās cōiungi cū illo quod trāsmutationē recipit,& in istis formis concludit argumentū,si tn̄ aliter eēt,sequerent̄ incōueniētia in argumēto posita.Immo de necessitate eēt poneī datorē formaꝝ,ut uoluit ille diuus Plato. Sꝫ hec esse nō pōt,cū a duobus agētibus immediatis:& nō ad inuicē ordinatis,unus effectus ꝑuenire nō pōt. Si ḡ ex uno fieret materia cōpositoruꝫ, & in natura,& a substātiis seperatis fieret forma substantialis,unū cōpositū ex mā & forma nō eēt ex eis,quia seperatoꝝ agētiū ꝑ substātiā & actū seperati sunt effect⁹,& iō argumētū totū cōtra formarū datores cōcludit,(ut dixi.) Sed secus est in aīa rōnali,quæ totū materiæ posse excedit,ut sæpe sæpius in superioribus dixi, ac rōne probaui. Nō pt ḡ talis aīa mediāte aliquo corporeo duci. Sed sufficit mām eē dispositā a uirtute formatiua gn̄antis ꝑ introductione talis formæ,īmediate a deo patre creatæ. Per respōsiōes.n.quas (deo duce) duob⁹argumētis seq̄ntib⁹dabo ad hoc idē facili⁹ poteris rn̄dere. Q̄r dico argumētū nō cōcludere ꝯtra rōnalē aīam, sed cōtra alias formas quæ materiæ īmersæ sunt.ac nullo mō a mā separatæ

ratæ

ratæ ꝙ ĩ talib⁹ trãſmutãt cõ ꝯiũgi cũ quo trãſmutatione recipit. Et ad ꝓbatione maioris dicim̃ ꝙ ĩtelligit de agẽte et paciẽte nãli, i qb⁹ op⁹ ẽ ut cõmunicẽt in mã, & ꝙ agẽs tãgat patiẽs ſecus ẽ in aĩa rõnali. ℂ Ad.8. ꝯcedo ꝙ ſemẽ ẽ cã efficiẽs gñonis, q̃tũ ad ꝓncipia corpalia, & q̃tũ ad tradutionẽ formaꝝ, q̃ ĩ mẽſæ sũt ĩ mã (ut dixi ĩ rñſioẽ ſupiori.) Sec⁹ aũt ẽ ĩ aĩa rõnali q̃ abſoluta ẽ a mã, nec ẽ alicui⁹ cõpis partis act⁹. Si g̃ oꝑatio ipſi⁹ ñ depẽdꝫ a corpoꝛ, nõ põt hẽre principiũ a uirtutibus corporalib⁹ ut ẽ de intẽtiõe Ariſt. 16. de aĩalib⁹. Quare dicim⁹ aĩaꝫ ſolã rõnalẽ ab extrinſeco a foriſq; ĩgredi. Ad argumẽtũ dicim⁹ ꝙ cã efficiẽs gñonis inducit formã ſubſtãtialẽ. dico ꝙ inducit illã formã, q̃ põt hẽre principiũ a uirtutib⁹ corporalib⁹. Cuꝫ g̃ dicit̃ ꝙ ſemẽ ẽ cã efficiẽs gñonis cõcedo q̃tũ ad principia corporalia (ut dixi). Sed cũ dr̃ in hoïe aĩa rõnalis ẽ forma cõcedo g̃ ipſa ducit̃ á tali agẽte. nego ꝯſitiam qa nõ ꝑt habere principiũ a uirtutibus corporalib⁹, ſed ſufficit ꝙ tale ſemen diſponat mediante uirtute formatiua mãm pro introductione talis formæ, q̃ ab extrinſeco. i a deo uenit. Vñ uirt⁹ q̃ ẽ in ſemĩe hoĩs, nõ ẽ niſi formatiua & gñatiua organoꝝ, & ad reſtaurationẽ deꝑditi. quo aũt pacto id fiat iã ſupi⁹. c. 4. notãdo 4. et 5. diffuſi⁹ declaraui ibi uide. ℂ Ad. 9. ꝑt ꝑ hæc dicta rñderi ꝙ ſemen in aĩatoꝝ oꝑatione, mouet et diſponit ut ducat̃ aĩa ĩ corpoꝛ. alr̃ aĩa uegetatiua, & ſenſitiua, alr̃ aĩa ĩtellectiua, q̃re ille ducũt̃ ex potẽtia mẽ ꝑ uirtutẽ fõmatiuã, iſta uero introducitur ab extrinſeco. i. a deo, diſpoſito tñ, ac organizato corpore ab ipſa tñ uirtute, cũ ipſa excedat oẽ genus 4

mē.qñ ergo ꝯcludit ꝙ ē cā efficiēs aīatorū ſm formā, dico ꝙ in aīa itellectiua ē cā diſpōnēs ꝑ itroductione, & hoc uoluit Ariſt. eodē .16. de aīalibus ꝙ ſola ē q̄ ingredit ab extrinſeco & ſic p3 rñſio ad argumētū. ¶ Ad ultimū ḡ dico ꝙ aīa rōnalˢ ī inſtanti ſuæ creationis a deo glorioſo infundit. S3 argumētū cōcludit de aliis formis ſubſtātialib⁹, puta de aīa uegetatiua, & ſenſitiua, q̄ ſunt formæ in mā īmerſæ (ut ſuperi⁹ iā ſepi⁹ dictū ē,) eo ꝙ indigēt in earũ operatione organo corporeo, nō pt īmediate a cā ſepata induci, ſed a cā corporea ꝓxima, (ut iā dixi,) ſed aīa ipſa rōnalis q̄ totū eē mē excedit, diſpoſito corpore ꝑ uirtutē formatiuā gñantis, de⁹ ipſe oīpotēs ſtati3 creādo aīa3 tali diſpoſito cōpori infūdit cū ñ poſſ3 in māle a re māli ineſſe ꝓduci. Et iō dicim⁹ ꝙ oēs aliæ fōmæ traducūt tanq̄ a cā ꝓxima a calo, humido, frigido, & ſicco ī ſemīe reptis. S3 aīa rōnalis ꝓducit īmediate a deo diſpoſito corpe ñ tāq̄ a cā operāte rē, ſ3 a cā cooperāte ad rē puta ad gñonē, qa īfundit aīam rōnalē eā creādo q̄ infuſio nō poſſet fieri ex poteſtate efficiētis nālis. ſed ex ordine opationis dei ad opus nē (ut iā ad 6. argumētū reſpōdēdo dixim⁹.) ¶ Habes ḡ præclariſſime lector quo pacto hæc forma q̄ aīa rōnalis dr̄ corpori cōiūgit, ab ipſa oīu3 cāꝝ cā. Quapp ad argumēta inoppoſitū facta p3 rñſio, & ꝑ ꝯñs tā tātāq; erroneā ſen tētiā ex dictis in nihilū eē ductā. Et ſic huic pñti lib. finē īponere decreui. oēs legentes deprecās, ſiquid ineptū ac diminutū dictū fuerit, id tū meæ ignorantiæ, tūq; difficultati mē tribuant. Laus Deo.

Explicit lib. ſcd̄us de aīaꝝ productione.

LIBER TERTIVS DE ANIMARVM CREATIONE.

Editus ab insigni Theologo & philosopho Magistro Antonio (Marrapha, a Martina Praedicatoriae familiae et i almo, ac regulari Conuentu. S. Dominici de Neapoli Regete: ac publico Methaphysico.

CAPITVLVM PRIMVM Quod continet Exordium.

OSTQVAM Superius tã difficili materiæ omnipotẽtis Deo auxilio finẽ imposui in qua animã rõnalẽ nõ a potẽtia materiæ mediãte semine (ut aliæ corruptibiles) fore ductã, ꝑ ut facultas affuerat esse ꝓbaui, in pñti tamẽ parte illã magis arduã, de eius creatione in lucẽ ducere decreui. ¶ Sed cũ unũ esse sit primũ entiũ totius esse ꝑfectionez plenã possidens (qđ deũ dicimus) ut refert .s. doctor in prologo sui tertii cõtra gentiles, ex cuius ꝑfectionis abundantia oĩbus existẽtibus eẽ largit, ut nõ solũ primũ entiũ, sed & primũ principiũ oĩum esse cõprobet, eẽ aũt aliis tribuit nõ necessitate nature, sed sm̃ uolũtatis arbitriũ. Eapp

ad ipsum recurrere statui, eiusq; implorãdo auxilium, ut sui lumis gratia & si me insufficiētē esse cognosco hãc ut mãm agrediar meū aīū, meãq; mētē illustret, & si nõ ut tã subtilis difficultas requirit, aliquas tñ particulas declarare ualeã.

CAPITVLVM SECVNDVM

In quo argumēta ponunť ꝓbantia animas ante corpora esse creatas, & hoc ſm illos q aīarū creationē ponūt.

VM Enij multas requirat hæc mã difficultates, anteq̃ initiū sumã ꝓsentē qõnē (ut in aliis solitus sum efficere) talr ordinabo, eoq; ꝓ huius rei declaratiõe difficultates amplissime (ut de ea re ueritas illucescat) discutiēdæ mihi uidenť. Qua de re primo argumenta probantia humanã aīam ante corpus cē ꝓductã adducã. Scdo uero argumēta ꝓ ueritate facientia ponã 3. tã pñorꝫ sigillatim, ac theologorꝫ de hac re loquētiū sententiã afferam difficultates necessarias ꝓ declaratione materiæ ponēs. Vltimo uero ad argumētorꝫ rñsionē deueniã, q̃ oīa suis capitulis clare patebunt. ¶ Ad primæ g̃ partis declarationem uenio ubi ꝓbabo aīam humanã añ corporis infusionē cē ꝓductã. Qua pro re ita arguať. Certū.n.ē ſm pñantes cēs finē oēm principio proportionari, sed humana aīa post corpus in fine remanet cū immortalis sit (ut in sequenti qõne cū de eius īmortalitate ageť uidebiť.) g̃ se-

quicq́ in principio fuit creata ante corpus. Maior. n. nota ē p̄ p̄ños. Minor patebit inferi⁹ (ut dixerā) ḡ cōclusio remanet uera cū si ita nō eēt seq̄ret finē nō proportionari principio ꝯ ueritatis intētionē. ḡ si in fine remanet post corp⁹, seq̄ret in principio fuisse creatā añ corpus. ¶ Praeterea theologoꝝ. n. opinio est opus creationis & distinctionis, opus ornatus p̄cessisse. Sed producta est aīa inesse a deo p̄ creationē, corpus uero factū est in fine ornatus. ḡ hoīs aīam dicēdū est ante corp⁹ oē eē p̄ductā, qđ p̄bare intēdimus. Et lʒ huius rōnis maior uera sit, p̄ maiori noticia necnō p̄ aliquoꝝ negantiū cōfusione, ut asserūt, ac a ueritate discedētiū, eā tñ ita ẜʒ eos probabo. Legit̄. n. primo geneseos ī principio creauit deus c. & t. terra aūt er. in. & ua. Vbi uolūt doctores cōmuniter quatuor eē primo creata: nāṁ quidē angelicā, cœlūq; empireū māṁ corporalē informē, & tp̄us postea uero sex dieb⁹ distintionis opere esse distincta ac ornata, ueꝝ in hac sentētia. Augustinū eē nō inuenimus, qui quideʒ ponit duo primo creata nāṁ. s. angelicā, & māʒ corporalē, sed de hoc alias, quicq̄d tñ sit oēs cōcedūt ista duo p̄cedere formationē. Et si ẜm Augustinū nō duratiōe saltim nā. lʒ alioꝝ sanctorū opinio sit mē īformationē duratiōe p̄ceder̄ formationē. ḡ clare pʒ ẜm utrāq; opinionē maiorē argumenti dicūt eē uerā. Minor uero si negaret̄, ita p̄bāt eā capiētes dictū Aug. sup̄ Gen. ad lr̄aʒ. Spūales & corporales creatur̄ creatae sunt a deo a principio t̄pis, sed aīa est creatura spūalis. ḡ crea

ta a deo a principio tpis. ℭ Prætetea dr̃ Geñ.1. Creauit.n.deus hoīem ad imaginē,& similitudinē suā. Est aūt hō ad imaginē dei ſm rōnalē aīa3, ḡ sequiť eē in esse p creatione,ḡ stante maiori ac minori uera argumentum remanet esse uerum.

3 ℭ Arguiť ēt & 3.ad principale. Illa spūlis substātia q̄ q̄tū ad eē a corpore nō depēdet nec q̄tū ad ꝓductionē, s3 aīa rōnalis nō depēdet q̄tū ad eē a corpore,ḡ nec q̄tū ad ꝓductionē.3.argumēti maior ē no.minorē uero ita ꝓbabo,eē māle differt abesse imāli,sed eē corpis ē mālæ, esse uero aiæ imāle,ḡ eē aiæ differt ab eē corporis. Sed nullū esse imāle depēdet a māli,ḡ eē aiæ rōnalis nō dependet a corpore. Immo eↄ qa eē corporis humani ab eē aiæ depēdet,eoq̧ humanū corp⁹ sine aīa pmanere nō pōt qa nō reperiť aīam esse pp corpus. Sed corpus pp aīam,ḡ seqtur ſm hoc q̧ potius corp⁹ deberet formari ſm exigētiā aīæ,q̄ aīa ſm exigētiam corporis,ḡ si absolutū, est ante dependēs ſm bonos phos,& logicos, ac methaphisicos prius debuerit ꝓduci aīa quæ est absoluta,nō depēdēs a corpore,q̄ corpus quod dependet ab ipsa. Illud idē quod dixerā,ēt ꝓbať. Id ad cuius exigentiā fit alterū prius ē illo, sed ad exigentiā aīæ fit corpus,ḡ aīa est ante corp⁹. ḡ uř q̧ oēs aiæ antequā sua corpora sint ꝓductæ fuere

4 quare argumētū uerū. ℭ Adhuc & quāto arguiť illud qđ operatur per se opatur sibi sile,ḡ si aīa p se opereť in nā,oporteret q̧ illud esset in aīa, tūc sic. aut igitur eam de nihilo faceret, aut de aliquo, si dices q̧ de aliquo,ḡ de aliqua mā,& tunc

esset ens cōpositū,ac in nā pfectū,& p gñonē pductū qđ clare falsuȝ est |quare relinquit℞ q₉ sunt añ corpora ex nihilo creatæ posteaq̧ i corporāt℞ ḡ clare pȝ aīas ante oīa corpora creati. ℭ Quinta eoꝝ rō hæc sit. Nulli dubiū eē credo hoīem ex parte corporis cōmunicare cū brutis,ex parte q̄dē aīæ cū angelis q̄tū.s.ad spūalē substātiā,& eorū itelligere. Tūc arguo sic si humanū corp⁹ uno, & eodē die productū est cū brutoꝝ corporibus puta sexta die,ut habet℞ Geñ.1.ḡ aīa eius rōnalis cū angelis eodē die pduci debuit. Sȝ angeli creati fuerunt ante corpora,uel statim a principio cū corporali mā,hoīs uero corpus productuȝ fuit sexta die (ut dictū est.) ḡ seq̄t℞ hoīum aīas añ oīa corpora eē creatas. ℭ Sexto arguit℞ sic,sicut se habent formæ,exñtes in pōa ad pōam illam, ita se hñt ēt formæ,q̄ nō sunt i potētia in aliquo ad ea in q̄bus sunt,hui⁹ aūt argumēti ueritatē ita pbabo formā potētia exñtē in aliqua mā cū ex ea ipsa ducit℞ actū eē dicimus,ḡ a simili aīam rōnalē q̄ nō de mā ducit℞ eius,in quo est actū esse & substātiā eē dicendā,qđ aūt ē eoꝝ formæ q̄ educūt℞ de mā, oēs simul factæ sunt in essentialibus rōnibus in illa (ut Aug. asserere uidet℞.) ḡ ille ēt q̄ nō educūt℞ de potētia mæ.ēt simul factæ sūt in illa in essentialib⁹ rōnib⁹,nō aūt pc ssunt simul fieri in mā,cū nō educātur de illa, ḡ simul factæ sunt in actu,sed actus pcedit potētiā,ḡ forma pcedit in esse mām,sed cū aīæ sint actus,&,formæ corpora uero materiæ & potētia.ḡ aīæ hñt eē ante oīa corpora. ℭ Ampli⁹. Quāto magis aliq̄d appro-

5 (margin, beside "Quinta")
6 (margin, beside "Sexto")
7 (margin, beside "Ampli⁹")

pīnquat origini, ac oīum reꝝ causæ, tanto prius debꝫ in ēē ꝓduci, sꝫ sic ē ꝙ aīa plus apꝓpīquat pncipio, seu origini, q̄a plus apꝓpinquat ad deū
7 q̄ q̄dē oīū ē pncipiū, q̄ corp⁹ humanū, ḡ aīæ añ cōpora fuer̄ creatæ qđ ē ītētū, hui⁹ aūt argumēti maioē ita ꝓbabo, illud magis apꝓpinquat ōigini, seu ꝑpcipio qđ magis ē illi simlē, sꝫ simliō ē aīa origini seu pcipio q̄ corpus, qr simlis ei in
8 simplicitate, & spūalitate ḡ rmanet maiorē ēē uerā, & p ꝯñs argumētū ueꝝ. ℂ pp&8. arguiť sic oē qđ hꝫ rōnē cōporalē, ac tpalē, cōruptibile, ē et mōtale: qđ aūt dixi notū ē cū omē cōpositū nāliter corrūpať, et dissoluať tū& si tpale. rōne tp̄ris motū mēsuratis, & p ꝯñs cā ē cōruptiōis si ḡ aīa creareť in cōpor̄, seq̄reť ꝙ haberet rōnē in corpor̄, si uero rōnē haberet in corpor̄, ḡ ēēt
9 mortalis cui⁹ oppositū ī seq̄nti tractatu ꝓbabiť, ḡ seqť aīas añ corpora ēē creatas. ℂ Adhuc sit hæc nona rō p̄supponēdo nihil aliud eē creationē, q̄ ex nō entib⁹ aliq̄d facer̄, cū creatio ē alicu/ i⁹ ex nihilo factio, Tūc arguitur sic, aut aīæ factæ fuerint gñaone, rōne diuine ꝓuidētie aut sūt factæ ex ñ entib⁹, & p ꝯñs create sigillatim pte ad corpoꝝ successioēm, ut tenꝫ p̄suppositū, si p̄mo mō tūc seq̄reť ꝙ fieret successiue ex successione gñis, & tūc ēēnt corruptibiles queadmodū omia alia q̄ ex successione gñis fiūt, si uero .2. mō seq̄/ reť mosis dictū ñ ēē ueꝝ, ꝙ deus post sextū diē reqeuit ab omī ope qđ patr. qđ glosās Augu/ stin⁹ supGñ. ita dicit, īueniēs ē ꝙ aliq̄d, fit creatū post septimū diē in quo reqeuit deus ab omī oper̄ suo .i. creationis, distinctiōis: & ornat⁹, ḡ

dẽm ẽ aĩas ipas nõ ẽẽ creatas sigillatim ad suc-
cessionẽ corpoꝝ,sꝫ añ oĩa corpora operibꝰ sex
dieꝝ,aut ẽẽ incõparibus stellis. ut uoluit Plato.
¶ p̃p̃ & .10. arguiť sic maiorẽ distãtiã cõphẽ- 10
dimꝰ inter corporale et sp̃uale,q̃ inter miscibi-
lia corpora,sꝫ tn̄ia miscibilia corpora. p̃ns ꝓdu
cta sũt sepatim,q̃ sint ad ĩuicẽ mista ad tercii co
stitutionẽ,ḡ pari rõne aĩa q̃ qd sp̃uale ẽ p̃us de
buit ꝓduci,q̃ corpori uniri, cũ sit maior distã-
tia inter ea q̃ inter miscibilia, ḡ ñ ẽ craata in cor
poř,ḡ añ corpus.¶ Ampliꝰ.11.Certũ.n.ẽ repiri 11
sp̃uꝫ p nãꝫ suã omino sepatũ,et sp̃uꝫ sua nã sẽp
ꝯiũtũ,ḡ repiť sp̃s q natꝰ ẽ ẽẽ sepatus,&ꝯiũtꝰ p̃
mũ dicimꝰ ẽe substãtias sepatas ut sũt Angli s̄m
sp̃um corporeũ,.3. uero dicimꝰ ẽẽ animã huma
nã,ḡ si aĩa humana sui nã ẽ sepata , ḡ uř ꝙ aĩæ
sepatim a suis corporibus debuerint ꝓduci, &
postea simul uniri, ḡ seq̃ť eas añ corpora ẽẽ cre
atas.¶ Duodecimo uero sic arguať,& capiamꝰ 12
dictũ Gñ.p̃mo ubi d̃r faciamus hominẽ ad ima-
ginẽ,& similitudinẽ nr̃am,qđ dictũ ẽ si bñ ppẽ
dis sexto die,sꝫ post septimũ subd ť fõmauit.n.
deus hõeꝫ de limo tře ut habeť ibi ḡ p̃ma fõma
tio referť ad aĩam,Sc̃da uero ad corpus, ḡ seq̃ť
ꝙ p̃ꝰ fuit facta aĩa,q̃ corpꝰ.¶ Quare his argu-
mẽtis ꝓbatũ relinq̃ť aĩas rõnales añ corpora ẽẽ
creatas,lꝫ .n.mľtis rõnibꝰ hoc idẽ ꝓbari posset,
nihilo tñ breuitatis cã, p̃termittať, tũ qr capľis 13
inferioribus(deo duce)dũ oĩum sentẽtiã ponã,
eoꝝ dicta,ac rõnes clarius apparebũt: Quãuis
n.q ponũt unitatẽ intellectus,& p ꝯñs unicã in-

tellectiuam aīam eius creationē negēt, cū ponāt eā eē ꝑpetuā, & eternā, ut in hoc libro declarabit, hæc tm̄ diximus ſm illos qui aīaꝝ crationē poſuerūt.

CAPITVLVM TERTIVM INQVO PONūtur rōnes ueritatē oñdētes, aīam. ſ. intellectiuam poſt corpus eſſe creatam, aut in corpore.

T aūt huius rei ueritas humanis mētib⁹ innoteſcat, poſtq̄ argumētē in oppoſitū ducta, nec ñ falſitatem oñdētia poſueram, in pñti tm̄ capl'o argumēta, ac rōnes ꝓ ueritate firmiſſime faciētes adducā, Veniat ĝ ꝑma ueritas q̄ hæc ſit omnis. n. actus ꝓprius in ꝓpria ſit potētiia, ſ3 aīa intellectiua actus ē ꝓprius corporis cū eius ſit forma (ut alias ꝓbabit) In hoc tractatu, & ſm Ariſtotelē. 2. de aīa, actus ē corporis pĥyci organici pōa uitam hētis, ſeqt igitur aīam ipam intellectiuā añ corpus non eē ꝓductā, ſ3 in corpore tanq̄ in propa pōa. ℭ Ad huc huius. n. rei ueritas patere pōt omībus Moſis libros legētibus, nā legit Geneſeos ꝑmo Formauit. n. deus hōinē de limo tr̄æ, ſubditq; poſtea & in ſpirauit in faciē eius ſpiracl'ū uitæ, ĝ uidebitur ꝑmū formaſſe hōinē q̄ntū da corpus, cū dixit formauit de limo tr̄æ, & poſtea creauerat animā illiq; infundēdo dū dixit, & ſpirauit infaciē eius ſpiracl'ū uitæ, qd' de aīa intelligit, a qua de/

pēdet ēē,& uiuere, ḡ clare pȝ aīam in corpore ēē creatā,& ñ añ corpus,& si p aduēsarium ad hēc diceret,ꝙ hoc argumēto ñ tollit aīam ñ ēē añ corpus creatā,qa lȝ pus formauerat corpus q̄ aīmā corpori infūderet,nihilo tñ ñ seqt eā añ ñ ēē creatā,qt argumētū ꝯcludit q̄ntū ad ifusionē,ñ aūt q̄ntū ad creatōē,Replicādo dr ꝙ dicēdo spirauit in faciē eius spiraclm uitæ de creatione intelligit sm August.sup geñ:ad lrām,eo ꝙ dicere deū in spirare, est dicere spūm facere, si ḡ pmo formauit corpus, post uero inspirauit.i. spū fecit,seqt,et q̄ntū ad creationē,etq̄ntū ad ifusionē, Mosis dictū ēē intelligendū qt argumētū ueꝝ. ℭ .3. arguo sic Deus,& nā nil uanū ac frustra faciūt,sȝ si aīæ añ corpora ēēnt creatæ seqret,deū:& nām qd uanū opasse, qt seqt aīas ñ ēē añ creatas,huius aūt rōis maior no.ē,minō uero ita ꝓbet,illud .n.esset uanū in nā,qd ꝓpū actū ñ oparet, sȝ si aīæ añ corpora ēēnt creatæ ēēnt hui⁹modi ḡ eoꝝ ēē ēēt uanū,hoius aūt ꝓbāis maior est uera,minor ꝓbatur, Nā certū ē ꝙ opatio aīæ ē ēē actū corporis illudq; mouere, tunc sic.Si aīa creat añ corp⁹,qro: de illo tpori in quo ē añ corp⁹,et certū ē ꝙ ñ ē act⁹ corporis, nec mouet corpus,ḡ ñ hīt opationē ꝓpā,ḡ eaꝝ esse uanū ēēt in nā,qd ualde ē in ꝯueniēs, quare dd m ē aīas añ ñ ēē creatas. ℭ Adhuc arguitur sic,aīa intellectiua naturaliter ē corporis forma, sȝ cētū est oīum phantiū sentētia nālē omēȝ formā,aut simlr cū mā ꝓduci,aut mām sequi,ḡ sequit cū ipsa corporis sit forma ꝙ ꝓducta est

ac simlr maior, s3 cū aliqui tenent aīam intelle/ctiuā ñ ēē corporis formā, & tūc maiorē nega/rent, iō eā ꝓbabo, Vnūqdq; debēet differre ab alio p ꝓpriā formā, qr ut habet a principe .5. methaphisice dria sumit a fōma rei, s3 sic ē q hō differt ab aliis animalibus aīa intellectiua, ergo seqt aīam intellectiuā corporis ēe formā, qd sic ēē app3 qr a forma illi9 spei sumit specifica dria aliquā spetiē ꝯstituēs, ut uelle ūr Aristotiles .2. metaphisice dicēs q ꝯtraria ꝯñtia mām ñ faciūt driam specificā, s3 ꝯtraria ꝯseqntia formā: & si alia seqr rō .s. Qd unūqdq; sortitur spe3 suā p ꝓpriā formā, s3 hō ē hō inquātū rōnalis qd rōnale drīa ē hominis, & inseqtur aīam intellectiuā, & iō ī hominis diffinitione rōnale ponit ñ tāq additamētū, s3 tāq eius drīa. Teste pōphirio, & ēt Aristotile, iō rōnale de hoīs ēēntia ē; qd ñ ē ni p aīam intellectiuā g aīa rōnalis ē forma cōporis: qr remaēt maiorē ēē uerā: et p ꝯñs ipa rō uera. ¶ pp ē ei3 aīa intellectiua fm ipa3, aīa, g pp9 corpōis act9 ē, ꝓbo ꝯñtiā, qr ꝯñtia, a diffinito ad diffinitinē bona ē, g aīa ipa forma ē substātialis, p; ꝯñtia qa (teste phio. 2. de aīa) aīa ē act9 pm9, et act9 prim9 forma ē corporis, et aīa intellectiua ē act9 prim9, g forma ē corporis, & ñ ni huāni, g ipa forma ē, Q d ēt p3 qr illud quo pmo intelligim9 aīa intellectiua ē, qr p3 ipā aīa3 intellectiuā humani corporis ēē formā ꝯtra Platonē nec ñ ꝯtra alios oppositū asserētes, hæc aūt dicer uolui ut ipā fōmā humani cōporis ēē ꝓbē. ¶ Nūc aūt ad principale deueniēs arguo sic

Anima intellectiua mole corporaliū sēsuū dū in cōpore ē grauat̃, ſ3 aīa sēp cū ſit ſubſtātia spūalis reqrit pfectionē, & ñ in pfectionē, g̃ ſi eſſet creata añ corp⁹ poti⁹ regrerẽt ēē extra ipū, q̃ in ipo, ne ipi⁹ mole grauarẽt, Tūc ſic de⁹, et nã qc qd faciūt ordinate faciūt, ſ3 ñ ēēt ordo ꝓcederẽ a ſtatu magis pfecto ad min⁹ pfectū, ſi.n.aīæ eſſēt añ creatæ hoc mō fieret, nec ordinē nature, nec ꝓuidentiā diuinā decet aīas ſimľ creare, demūq; corporiḃ unire cū ñ ordinate, ſ3 inordinate poti⁹ egiſſent, ita faciēdo, g̃ aīæ ipæ ñ sūt creatæ añ corpora, ſ3 poſtea. ℂ pp arguit̃ ſic, ſi.n.añ corpora aīæ ꝓductæ sūt ẽ3 te q̃ro ego, aut appetiuiſsēt corporib⁹ uniri, aut ñ. ſi uero dicat̃ ꝙ ñ g̃ d̃d̃3 ē eaꝝ unionē ad corpora ñ ēē nãlē necta lis unio ad corpora fierẽt p nã3, ſi uero dicat̃ ꝙ appetebāt, g̃ pri⁹ ñ habebāt cōpora cū ẽ3 pſiuꝫ appetit⁹ ſit circa priuata, Et ſi dicat̃ ꝙ cōp⁹ ei d̃ ferbat̃. Tūc q̃ro aut uolūtarie uolūt corp⁹ aut ñ. Si uolūtarie. cū corpora illa ſint infecta & pænalia impiæ, ac ſtultæ ēēnt cū uenisſent ad talē uolūtariæ ꝯhēdā culpā, et pænā, Si uero ĩ uolūtariæ: & tñ in corporib⁹ mictūt̃ cū innocētes ſint, ſeq̄ ret̃ eis iniuriā fieri, pæna.ſ.affligi ñ p̄cedente, ac pmiſſa culpa, g̃ quoquomōĩ ſit argumētū nr̃um remanet ueꝝ nullo pacto.ſ.aīas añ corpora eſſe creatas, ſ3 poſt illa. ℂ Ad huc arguo unica alia rōe q̄ pñica ē, & digniſſima in q̄ ꝓbat̃ nullo mō aīam ēē creatā añ corp⁹, & illoꝝ ſimľr opinionē deſtruēs q ponūt aīas ēē in cōparib⁹ ſtellis, et poſtea ad corpora deſcēdẽr, & arguit̃ ſic. Si aīs

ē aīa corp⁹ aut.n.q̄d unū ē,aut m̄lta,nō dat̄ me-
diū,si tu dicis q̄ q̄d unū, ꝯ tūc seq̄ret̄ q̄ oīa cor/
pora ex illo uno animarēt̄,q̄d duob modis cō
tingere posset,aut q̄ eadē aīa nuō in omib⁹ ani/
matis eēt corporib⁹,& tūc eēt ponere unitatem
aīæ,& intellect⁹,ut uelle uidenť Auerroes, &
seq̄ces,q̄d ē ꝯ ueros p̄hos,ac xp̄ianam religio/
nē,ut alias dicet̄,cū de unitate intellect⁹ loquar
q̄d tñ inꝯueniēs ē dicere,& ne hoc hic sub silen
tio transeat,duabus rōnibus istoꝝ positionē de/
struā q̄ꝝ p̄ma t'lis ē. ℭ Certū.n.ē ut habet̄.3.de
aīa q̄ hō intelligit p̄ intellectū possibilem,q̄ pōa
est aīæ,ubi dicit q̄ intellect⁹ possibilis ē quo in/
telligit aīa,si igitur unic⁹ eēt intellect⁹ in omni/
b⁹,seq̄ret̄ q̄d un⁹ intelligit,illud idē aliū intel/
ligere,imo magis,q̄ si eēt eadē aīa in oib⁹,cum
un⁹ sit sciēs,alter ignorās,un⁹ q̄dē bonus,alter
mal⁹,un⁹ odit alteꝝ,Seq̄retur q̄ duo ꝯria eēnt
in eodē subiecto s̄m numerū,ac in eadē parte,cū
n̄ habeant diuiersas partes p̄ istos,& idē ip̄m
ꝯriabitur sibi ip̄i q̄ oīa exp̄sse falsa,& imposi-
bilia uidentur ergo talis opinio falsa. ℭ.2.rō
hæc sit,si una et eadē aīa ē in pluribus,post mōtē
nil plus h3 iust⁹:q̄ impi⁹.ul' diceres ip̄ā eē mor-
talē,& cōruptibilē ad cōporis cōruptionē,q̄d
dicere n̄ pōt tū q̄a ponūt Auerroes,& sui.ip̄am,
eternā,& icōruptibilē,tū q̄a eius im̄ortalitas s̄m
m̄ltiplicationē inferius demōstrabit̄,& sic post
mōtē n̄ magis beat⁹ unus eēt:q̄ alter q̄ oīa falsa
sūt.cū bonū remaneret. in remuneratū.malūq̄
impunitū.& q̄s in hac uita uirtutes n̄ h̄ns,ad be

atitudinē pueniret ad q̄ absq; uirtutib⁹, pueniri
n̄ pōt qr̄ mūdus in ordinatus ēēt:deus uero inin/
stus.nulliq; beatificarēt q̄ omnia absurda sūt:et
tn̄ seqretur.si unica in oībus ēēt aia, Est ēt hæc
opinio falsissima,cū plan̄ sit aiam intellectiuam
hominis pertectionē s̄m q̄ h̄o ē ēē,ut supius di/
ctū ē,si.n.homines nō sunt diuersi solum secun/
dū q̄ animalia,sʒ secūdū q̄ homines: n̄ solū ḡ
hn̄t diuersas imaginatioēs,& aias sensibiles,sed
ēt diuēsas rōnales aias:diuēsosq; intellect⁹. ¶ Si
uero ad hæc omnia q̄ dixerim p̄ ipos dictū fue/
rit ex diuersitate specierꝶ,hoc puenire in imagi
natione existētiū,n̄ aūt ex animarꝶ mltiplicatio/
ne,ac diuersitate,certe nihil dicunt,cū n̄ solū in
his intelligibilib⁹ diuēsificātur q̄ a sensu abstra
huntur,sʒ ēt in his q̄ supra omnē imaginationē
sūt, q̄madmodū uirtutes q̄ p̄ suā ēēntiā intelli/
gūt,nō aūt per imaginariā spem,simlr ut ē ipe
deus,quē qdā diligūt,qdā ɔtendūt,Q̄r̄ eorꝶ di/
cta parꝶ utilitatis afferūt,ḡ n̄ p̄mo mō.i.ut q̄ ea
dē anima nuō in omnib⁹ animatis ēēt,si n̄ una.
ḡ dicent illd ēē q̄ oēs animæ pāticlares ēēnt il/
lius pātes,& sic opōteīt q̄ cui⁹libʒ animati cō/
poris pars descēderet ab illa anima qd̄ ēt absur/
dū est dicer̄,si uero dicis q̄ n̄ ē qd unū:sʒ mlta,
cū nō sint nisi qnq; causæ mltitudinis q̄ro a te q̄
n̄c dicis in qua cā istarꝶ cārꝶ fecerit deus mltas
animas?Et capiam⁹ istarꝶ cārꝶ distinctionē, Aut
n.cē mltitudinis sūt ex diuisioē formali,aut acci
dētali:aut nāli,s̄mq̄ cā extrinseca diuidit q̄cūq;
cāta exaccidētali diuisioē Duob⁹ modis,uno q̄/

dē mō s̄m φ diuisa sūt in loco, alio mō s̄m q̄ dā q̄ diuisa sūt tp̄e, Quod aūt nō fiat s̄m formam, ꝓbatur, Cū.n.diia sit cā numeri, et plurib⁹ aliis modis non cōtingat iueniri etiam diuidentē q̄ per numerum, op₃ ḡ φ animaꝝ mltiplicatio sit ab aliquo istoꝝ: p₃.n. φ hæc diuisio n̄ est formalis qđ ꝓbo Cōuenientia in forma, non est dr̄ia, uł numerus s̄m formā illā qr q̄ nō dnt s̄m formā, ꝯueniūt in illa, & nō dnt specificæ, animæ n.humanæ omnes ꝯueniūt in diffinitione, et forma, ḡ ip̄aꝝ numerus, & dnr̄a non est secundum formā, Et si dicatur φ est diuisio m̄e, q̄ facit nūmeꝝ, & per ꝯn̄s multitudinem, Cōn.aut est mā extra quam non est corpus, aut mā extra quam est corpus, si uero dicatur primo mō, Tunc seq̄retur animam esse ex diuisibili mā, & quāta, & sic sequeretur ip̄ā esse corpus, S₃ certum est ip̄ā esse incorporeā, ac in mālem, ut in superiori tractatu dictum est, & in sequenti latius dicetur, ḡ hoc mō esse nō pōt, si tu dicis φ 2.mō, tunc sequeretur φ animæ nō habebunt multitudinem nisi in corporum ḡnatione, sed hoc ni duobus modis fieri nō posset, aut añ corpus, aut post, si ante: qr tunc omnes essent una anima solum, q̄ diuidetur in pāes, quod tamen supra in ꝓbatū est, ḡ si nō fuerint ante. remanet φ sint post corpus, aut φ accipiant multitudinem in ḡnatione corpoꝝ. quod ꝓbare intendimus, si tamen p aliquos dictum fuerit φ habent mltitudinem per respectum ad corpus. Cōtra hoc arguitur, Aut illud corpus ad quod habēt r̄spectum erit actu,

uel po

uel potentia,si dicis primū ꝙ erit actu,tunc seq́retur ꝙ omnia corpora erunt simł facta,sicut et animæ,quod ē ꝯ omnem intellectum,Si tu dicis ꝙ erit potentia ꝯ illud quod ē in potentia māli, tm̄ ē ꝯtingēs,& possibile nō fieri,ponam⁹ ergo ꝙ non fiat,tūc non esset respect⁹ ad ipsum,ġ sequeretur,ꝙ aīa eius non erat una per respectuꝫ illum,& quod nō ē unū:non ē,ġ aīa illius nō est aīi ipsum,& similiter dicēdū ē de qualibet aīa, ġ nulla ē aīi respectum illum,quare illa respōsio nulla est:si uero ꝑ partē aduersā diceret̃ ꝙ multitudo hæc a cā est extrinseca diuidente hoc, ꝯ nihil ē ab extrinseco,neq; res ē una,neq; multa, Vnū.n.& multa sunt in his que sunt unū,& multa,ab aliq̄bus,diuidētibus ea.Causa .n. efficiens extrinseca ī q̄tū huiusmodi nō facit unitatē,nec multitudinem.Si.n.faceret perse unitatem nunq̄ faceret multitudinē,& sic ē ꝯ si multitudinem, nō unitatē,sꝫ nos uidem⁹ ꝙ aliqñ facit unitatē, unam dādo formam,aliqñ tñ multitudines formas dando diuersas,ġ illud dictū uanum ē, Et si dicatur ab eis multitudinem istā eē ab accidente quod ē tp̄s:& locus,& fit tp̄ore,& loco,Quod nō fit loco,ꝓbatur,nō diuiduntur loco,q̄ per se repiunt̃ nō eē in aliquo loco,sꝫ aīæ nō sunt ꝑ se in aliquo loco,ġ aīæ ꝑ locum nō diuidunt̃,nec ēt diuidunt̃ tp̄ore,Quia q̄cūq; sunt simul tp̄ore nō diuidūtur tp̄pre,sed ab istis . ponitur aīas eē simul oēs creatas,ġ tp̄ore non diuidunt̃ q̄r &c. Et si forte dicatur spiritualibus accidētibus distingui sicut p̄ grāꝫ,sapientiam,uel uirtutē,hoc

tñ dici nõ poteſt,cum duplex ex hoc ſequeretur incõueniens,ſi ante corpus aĩæ talẽ habeant diſferentiam,Nõ ẽ.n.rõ quarꝛ una habeat gratiam, ſapientiã,aut uirtutẽ,& alia nõ, ğ uel oẽs habebũt,uel nulla,quia pȝ in illis accidentibus ĩ quo oẽs ꝯueniũt,& ſola differentia ut dictũ ẽ prius ẽ cã numeri,ꝑ illam ğ nõ numerantꝰ,Cũ ğ añ corpus nõ ſit aĩæ unũ,uel multa,ꝯſequitꝰ,ğ nõ ſunt, quia omne quod ẽ,unum ẽ,uel multa,ğ ſequitꝰ nullo pacto aĩam ante corpus eẽ creatam,uel añ corpora,eas ipſas in comparibꝰ ſtellis reperiri, ut uoluit Plato, his ergo rõnibus,& multis aliis conatus ẽ Auicenna hanc deſtruere ſententiam, impſẽtiarꝫ aliis rõnibꝰ hoc idẽ ꝓbabo,iõ arguatur ſic.℄ Nam certũ eſt,ğ nã uniuſcuiuſqꝫ forme, eſt ſuæ propriæ uniri mẽ quia ſi tu dicis oppoſitũ ſeqretur ꝙ ꝯſtitutũ ex mã,& forma eſſet qd ꝑter nãm hoc ſtante,pȝ ꝙ prius attribuitur unicuiqꝫquod conuenit ei ſm nãm q̃ quod ꝑter nãm,Tunc ſic.quod conuenit alicui preter nãȝ ineſt ei ꝑ accidẽs quod uero per naturam in eſt ei per ſe,ſed qđ ẽ ꝑ accidens ẽ poſterius eo,qđ eſt per ſe, Animam igitur prius eſt eſſe unitam corpori,qđ eſt per ſe,q̃ eſſe a corpore ſeparatã quod ẽ per accñs,ğ ſequitur ꝙ non ẽ creata añ corpꝰ cui unitꝰ ut aduerſarii tenent.℄ Præterea Arguitur q̃to magis aliqua forma eſt nobilior tantomagis ẽ ultimorꝫ,ſed aĩa quidem rõnalis inter omnes nãles formas nobiliſſima,ẽ ğ ultima, ſi ultima ğ debuit produci poſt uegetabiles,& ſenſibiles formas,q̃ ductæ ſũt de ꝑotentia mate-

riæ in corpore, ℭ Amplius arguitur. si omnes aīæ absq; corporibus sunt creatæ quærendum ē quomō sunt corporib⁹, unitæ, & dico q̄ hoc aut fuit uiolenter, aut per nām, Si tu dicis q̄ fuit uiolēter. Omne uiolentū ē ꝯ nām. Si talis unio aīæ ad corp⁹ eēt p̄ter nām seq̄ret, q̄ hō q ab utroq; cōponit̄ esset quid in nāle: quod absurdum est dicere, ḡ eorꝝ sententia falsa. ℭ Adhuc arguit̄ aut aīæ añ corpora creatæ, & a nā hn̄nt usum rationis, & liberi arbritrii, aut nō, si nō, quero ḡ q̄ est cā suæ impeditionis ut nō habeant quare hoc dicēdū non est. Si uero sic, & simul condite fuerunt ante corpora, ḡ statim habuerunt usum rationis, & liberꝝ arbritrium, quare ante unionem meruissent et demeruissent, quod ē ꝯ apl̄m Ro. 9. añq̄ boni uel mali aliquid egissent, & sequeretur, et q̄ corpus nō esset particeps omnis meriti ip̄ius aīæ, nec aīa deberet remunerari ī corpore, q̄ si ista falsa sunt clare pȝ aīas ante corpora non fuisse ꝓductas. ℭ Preterea arguit̄ sic & p̄suppono aīam intellectiuam esse corporis formam hoc tñ superius cū probatū fuerit, iō hic ꝓbari relinquat̄, stante ergo pro uero, Omnis pars q̄ ē separata a suo toto ē imꝑfecta, sȝ aīa quæ forma est. ut p̄suppofui pars est humane speciei, ḡ existens ꝑ se, absq; corpore esset imꝑfecta, Tūc sic omne perfectū ē prius imꝑfecto, ac digni⁹ ī ordinre reꝝ nālium, quare sequit̄ q̄ nō cōpetit ordini nē, q̄ aīa fuerit prius creata exuta a corpore quod qd imꝑfectum esset, q̄ corpori unita quod ꝑfectū est, ḡ illoꝝ opinio falsissima re-

manet. ℭ Adhuc arguit̃ sic. Si aĩa ẽ creata añ corpus cũ singularis sit,& singularitas est una ex conditione accidencium,q̃ in alio impossibile ẽ inuenire,aut̃ ḡ hæc singularitas conuenit aĩæ ut aĩa,aut aĩæ ut huius corpõis aĩa,si aũt p̃mo mõ, tũc cõueniret aĩæ,& sic una numero conditio accidẽtiũ esset in omnibus animab⁹,Et sic omnis aĩa esset una aĩa numero quod est inconueniens & supius re ꝓbatum,Si uero 2. mõ dicat̃.tũc singularitas aĩæ incipit qñ incipit esse in corpoř,sʒ qñ ĩcipit singularitas alicuius,tũc incipit esse illud singulare,ḡ hæc aĩa singularis nõ hʒ eẽ ante corpus,ut isti uolunt.ℭ Præterea arguo sic. ois enim effectus ex duaꝝ uoluntatũ ad inuicẽ non ordinataꝝ ꝯcursu ꝓcedẽs ẽ casualis,hæc.n.maior uera ẽ,ut euidenti exemplo pateř põt,si quis ad foꝝ iret aliq̃d ut emat,ibiq; creditoẽ offẽdat nõ ex ꝯdicto,tł̃is euẽtus ẽ' casualis,cũ sit ꝯ̃ utroꝛũq; ĩtetionẽ,ut habet̃ 2. phisicoꝝ,Tũc sic uolũtas patris generãtis (ex qua corporis generatio depẽdet) ordinem cũ uolũtate aĩæ sepatæ,uniri uolẽtis,uõ hʒ,cũ igit̃ absq; utraq; uolũtate unio corporis,& aĩæ fieri nõ posfit,ḡ seq̃ret̃,ꝙ generatio hominis esset cãlis,et nõ a nã qđ falsũ ẽ dicet̃.Et si ad hoc diceret̃,ꝙ nec ex nã nec ex ꝓp̃a uoluntate fit talis unio,sʒ diuina ordinatione ꝯ̃ deus instituit unũquodq; ꝭm conueniẽtẽ modũ suæ nẽ,unde gñ,primo dicit̃ de singulis creaturis uidãs deus,ꝙ esset bonũ,& de omnibus simł dixit uidit deus cũcta q̃ fecerat,& erãt ualde bona,ergo si aĩas creauerat añ corpora,eas uiderat

esse ualde bonas, ergo hic essendi modus eis eēt ꝯuenientior, ac eaꝝ nē. Nō.n.decet diuinam bo nitatē res ad inferiorem statū reducere, sed ma gis ad meliorem ꝓmouere, ergo seqtur ꝙ non esset ex diuina ordinatioē hoc factū, ꝙ aīa cor pori uniret, ergo illud dictū. ueritatē nō tenerẽ quare dicēdū ē aīam nō esse creatā aṅ corpora. ℭ Adhuc arguit̃ ēt authoritate sanctoꝝ, Nam dicit̃ in psalmo, Qui finxit sigillatim corda eo rum fingere aūt ē creare, & cor ibi ponit̃ ꝓ aīa (ut habetur ex glosa) ꝙ deus unicuiq; seorsū ꝓ nam fecit aīam, nō aūt simul oēs creauit, nec ēt unā diuersis corporibus adiunxit, Hoc ēt confir mat̃ ab Aug. in libro de ecclesiasticis dogmati bus, Animas hominū dicimus non esse ab initio intra cæteras intellectuales nās, nec simul crea tas ut origines finxit, ergo aīæ aṅ corpora non creant̃. ℭ Vltimo arguit̃ sic, Nulli dubiū ē ꝙ substantiæ intellectuales sunt altioris ordinis, q̄ Cœlestia corpora, sed in cœlestibus corpori bus nihil uiolentum inuenit̃, neq; ꝯ nām, ꝙ mul to minus in intellectualibus substantiis, Tūc q̄ro an aīæ sunt nāliter unitæ corporibus. Si dicat̃ ꝙ sic, ergo aīæ nāliter in suis creationibus uniri corporibus, appetierūt, sꝫ appetitus nālis statim exit in actum nisi sit aliq̄d impediēs, ut clare ap paret in motu grauium & leuiū, & nā semp uno mō operat̃, ergo statim a principio suæ creacio nis, nō esset aliquid ipediens unitæ fuissent cor poribus, sed omne impediens executionē nālis appetitus ē uiolentius inducens, ꝙ p uiolentiam

fuit q̄ aiæ essent aliquo tpore a corpoib⁹ separate. quod maximū ē in conueniens, tū quia in illis substātiis nō pōt ēē aliqd uiolētum, tū q̄ a uiolentum, & quod ē ꝯ nām cū sint semp ꝑ accidens, nō possunt esse prius eo quod ē ꝑm nām, neq; totam cōsequens speciem. Quare manifeste uī per ea q̄ dicta sunt aīas intellectiuas sigillatim in corporibus esse creatas, ut sancta mater Ecclesia tenet, ac nos firmiter tenem⁹, ꝯ Platonicoꝝ, ac hæreticoꝝ sñtiam, q̄ oia m̄ltis aliis rōnib⁹ ꝓbare possem, & tū breuitatis cā relinquūt maxime tū cū satis intētionē nr̄aꝫ supioribʼ rōnib⁹ ꝓbaī cognoui, quare de hoc satis dictū sit.

CAPITVLVM QVARTVM IN Quo qd Plato de animarū creatiōe senserit declaratur.

D hoc .n. ut diffusius, ac clariori noticia huius rei ueritas præse ferat, subtiliori mō quo ad mei ingenii capacitas affuerit hanc māꝫ in lucem redigam. Qua ꝓ cognitione omnium de hac re loquentiū tū gentilium, ac phioꝝ, tū illorū q a sanctorum ueritate decesserunt hereticæ opinioni se ad herentes, sententiam afferam postremo uero sanctorum sciām ac ueritatem ōndam quæ tū omnia suis capitl'is clar̄ patebūt, Qua tū ꝓ re. Est quidam phiorum dicendi modus, q ponit aīas omnes añ corpora existere, De cuius qdem opinione est sententia

& Pythagoricorũ Platonicorum ſcola, Verũ tñ præſtanteſ iſti pres in eo₰ ſentẽtiis maxime dif ferunt, licetq; in hoc cõueniant, cum ambo po/ ſuerit aias finitas, ipſaſq; añ corpora oia exiſteř, nihilo tñ uoluit ille pythagoras aia₃ intellectiuã eſſe deum quam tamen opinionem in ſequenti/ bus capitulis cũ ſuis rõnibus ponam. ℭ Diuus aũt Plato hoc aſſerere noluit, ſed eas poſuit eter nas cuius tñ ſententia, hæc fuit ꝙ animæ omnes ſimul fuerant creatæ in comparibus ſtellis, poſt uero idoneis ſibi corporibus formatis, ad hæc uiuificanda corpora deſcendunt per latteũ Cœ lum, ac alios planetarum orbes, poſt modũ ue/ ro corporibꝰ corruptis, illuc reuertunť, deinde ſuo loco, & tempore ite₰ deſcendũt, in quo tñ deſcenſu ꝓus cognito₰, & in aſcenſu malorum q̃ i corpoř abuerint obliuiſcũť quæ qđe opinio i 2. Thimei expreſſius recitatur, ubi Plato ipſe ĩ ducit deum ad ſtellas de gnẽ mortalium loquen, tem, ac dicentẽ huiꝰ uniuerſi gñris .i. mortalium faciam ſemẽtem .i. animam uobiſq; tradam, uos cætera exeq par ẽ, ita ut in mortalem, celeſtem q; nãm mortali nexu intrinſecus ambiatis, iube/ atiſq; naſci, cibũ prouideatis, & incrementa de/ tis ac poſt diſſolutionem quod credideratis, fa/ cta ſeceſſione aiæ, & corporis, recipiatis. Quare ex his Platonis dictis accipi põt aias eſſe prius creatas in ſtelliſq; poſitas, ac a ſtellis ad corpora deſcendentes, & iterum poſt mortem ad ſtellas redeuntes, Amplius uoluit ipſe Plato ſi quæ fue/ rint aiæ que iuſte uixerint ſm anno₰ circulatio/

nem iterum ad humana ingredi corpora, sin aũt iniustæ nõ ad humana, sed ad beluarum cõpora q̃ qdem ꝓ declaratione sua uerba in eodem loco posita audias, si qui.n.passiones, ac ꝑ̃turbationes frenarent, ac subiugarent iustam his, leuẽq; uitã fore, sꝫ si uincerentur in iustã, & confragosa, & uictoribus q dẽ cõpris stellæ cõturberniũ sedẽq; redditũ, pateť actiuis deinceps uitã uerã et beatã uictos uero mutaŕ sexũ, atq; ad ĩfirmitatẽ nẽ, muliebris relegati sedẽ gñonis tpeŕ, Et Paulo post subdit ipse Plato, Q d' uere si tũc a uiciis nõ cessant descẽdunt ad deteriora corpora bestiarum et porcorum ac iumẽtorũ, Hæc Plato. Multa.n.loquutus ẽ ipse de ipsa aĩa, q a ultra hoc ꝙ ponat aĩas pre extitisse corporibus, ut ex dictis suis uisum ẽ, manifeste tñ asserit unã aĩam ẜm tpoꝝ uicissitudinem diuersis uniri corporib⁹: Et similiter ponit ip̃e Plato ipsas creatas cũ omnib⁹ scientiis, tã pratticis, q̃ speculatiuis, q̃ tñ ꝑ unionẽ ad corpora illarum obliuiscunť, nec hac in uita aliquid de nouo addiscũt, quare nr̃m scire solũ est reminisci, quæ omnia suo tp̃re declarabuntur.

¶ Huic aũt opinioni assentire uidetur Summ⁹ ille orator. M. Cicero in de somnio scipionis, & Macrobi⁹, uerba.n. Ciceronis, hæc sũt. ¶ Quęso inq̃ pater santissime, atq; optime q̃m hæc est uita, ut Aphricanũ audio dicere, quid moror in terris? quin huc ad uos uenire ꝓpero, Nõ ẽ ita, inqt ille, Nisi.n.cũ deus his cuius templũ hoc est omne quod conspicis, istis te corporis custodiis liberauit huc tibi aditus patere nõ p̃ot, honines

enim hac lege sunt gñati,q tuerentur illum glo
bum,quem in medio hoc templo uides,quæ tña
dicit̃ his animus datus ẽ ex sempiternis ignibus
illis,q̃ sidera,& stellas uocatis,q̃ globosæ,& ro-
tundæ diuinis aĩaꝝ mentibus circulos suos,or/
besq́;,perficiũt cæleritate mirabili.Quare ettibi
plubi,& piis omnibus retinendus ẽ aĩus in cu/
stodia corporis,nec in iussu eius aquo ille nobis
datus ẽ,ex hominum uita migrandũ ẽ,ne mun⁹
humanũ assignatum adeo defugisse uideamur.
Sed sic scipio ut auus hic tuus,ut ego q te genui,
iusticiã,& pietatẽ cole,q̃ cũ magna in parẽtib⁹,
& ꝓpinquis,tũ in pñia maxima ẽ,ea uita uia est
in cœlũ,& in hunc cætum eoꝝ q iam uixere ex
corpore laxati,illũ ĩcolũt locum quẽ uides, hæc
ille.¶ Quare Macrobius Platonis sententiam ĩ
suo libro expressi⁹ exponit,q q̃dẽ ita assereñ au
sus ẽ. ¶ Zodiacũ circulũ ita lacteis circulis ob
liquæ circũflexionis occursu ambiẽdo cõplecti/
tur,ut eum ferunt̃,qua duo tropica signa Capri/
cornus & Cãcer inter secet,has solis portas phi
sici uocauerũt,quia ĩ utraq́; obuiãte solsticio ul/
terius solis in hiebet̃ accessio,& fit ei regressus
ad zone uiã,cuius terminos nũq̃ relinquit,post
has portas animæ de cœlo ĩ tñas meañ,et de tñs
in cœlũ remeare credunt̃,ideo hominũ una,al/
tera deoꝝ uocat̃,hominum Cancer,quia ꝑ hũc
in inferiora descensus ẽ,Capricornus deoꝝ,qa
per illum improprie aĩæ in mortalitatis sedem,
& in deorũ numeꝝ reuertunt̃.Et in eodẽ libro
refert & ipse Macrobius. ¶ Hoc g̃ primo põde.

re de zodiaco,& lacteo ad subiectas usq; sphæras aīa delapsa,& dū per illas labitur,in singulis nō solū(ut iam diximus)luminosi.i.uisibilis corporis amictũ accessu,sȝ ēt singulos mot⁹,quos in exercitio est habitura producit,in saturni rōcinationem,& intelligentiā,quod logisticon,& theoriticō uocant,in Iouis uim agendi,qđ praticū dicitur,in mātis aīositatis ardorē,quod thimicon nuncupaẽ, insolis sentiendi, opinandiq; nām,qđ ethicon,& phantasticō appellant,desiderii uero motū qđ epiphimiticon uocaẽ,inueneris,ꝓnunciandi interꝑtandiq; senciat,qđ eutenticon diciẽ,in orbe mercurii phyticon.i.nāȝ plantandi,& aumētādi corpora ingressu globi lunāis exercet,& idē Macrobius paulo aň retulit, Animæ beatæ ab omni cuiusq; cōtagione corporis libere cœlū possidēt,quæ uero appetentiā corporis,& hui⁹ quā in tr̄is uitam uocamus,ab illa specula altissima & ꝑpetua luce despiciens desyderio latenti cogitauerit,ponderẽ ipso terrenæ cogitationis paulatim in inferiora delabitur, nec subito a perfecta in corporalitate luteū corpus induiẽ,sȝ sensim per tacita detrimenta,& lōgiorē simplicis.& absolutissimæ puritatis recessum,in quædam syderei corporis incrementa turgescit in singulis.n.sphæris q̄ cœlo subiectæ sunt.& herea sub uolutioē uestiẽ,ut ꝑ eas gradatim sociati huius indumēti testei ꝯciliẽ.& iō totidē motib⁹,quot sphæras transit,ad hanc ꝑuenit,q̄ in tr̄is uita uocaẽ. Ista.n.uerba sūt ipius Macrobii,Qua propter ꝑ q̄ dicta sunt Platonis

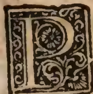
sentẽtia manifesta reddit͛, aĩas qdem ẽt intellectiuas ab eterno ẽẽ creatas, sicut & mundũ posuit æternũ a cãq; prima ꝓductum, (ut in thimeo a parte apparet) uoluit humanam aĩaʒ ita ẽẽ ab æterno sicut ẽ incorruptibilis, q tñ Plato & sequaces posuerũt aĩas ĩ sua mltitudĩe ẽẽ ĩmortales, et eas dẽ ab æterno fuisse, & nũc qdẽ corporibꝰ uniri, nũc uero a corporibꝰ absolui, hac uicissitudine, sʒ determinatas ãnoꝝ circlaciões obseruatas (ut nipiꝰ dixerã.) ¶ Qui tñ (ut mihi uidet͛ uideor) his moti fuer͛ rõnibus Omnis enim intelligibilium ueritas cum sit incorruptibilis est neccã, & ita inq̃tum est de se est æterna, cũ omne necessarium æternũ sit, qđ ꝓbatur. Illud quod necesse, ẽ, esse impoĩe est non esse, sed quod incorruptibile, ẽ, necesse est, esse, ğ impoĩe est non esse, tũc sic, Ex incorruptibilitate ueritatis intelligibilis ostendit͛ aĩa ſm ẽẽ incorruptibilis, (ut inferius declarabit͛) & p ꝯñs eius æternitas, ut pater͛ põt, ğ aĩæ omnes sunt ab æterno, & nõ sigillatim creatæ. ¶ Secũda uero rõ hoc ꝓbans, hæc ẽ, Id. n. quod nũq̃ ẽẽ desinit, uirtutem habet ꝙ sit semꝑ, sed quod semꝑ ẽ, nũq̃ uerũ ẽ dicer͛ non esse, quia q̃tum se extendit uirtꝰ essendi tm̃ res durat in ẽẽ, ğ omne quod incepit ẽẽ, ẽ aliquando uerꝝ dicer͛ nõ esse, quod igit͛ nũq̃ desinet ẽẽ, nec eiꝰ ẽẽ incipiet, sʒ ẽẽ aĩæ nũq̃ desinet ẽẽ, ergo nec eius esse nũq̃ incepit, quare remanet ab æterno. ¶ Tertia uero rõ sit hæc, Cui plĩmæ principaliũ parcium desunt illud perfectũ ẽẽ nõ potest, sed partes principales uniuersi sunt substantiæ intel

Quia ſm Aug.14.de trinitate ubi certitudo ē, ꝑpetuitas ē ſ3 iſtos dico nllā repiri poſſe beatitudinē q̄ oīa fides catholica abhorret, Eſt ēt dicere ꝯ recte phiantes q ponunt proprium actū fieri in propria mā ſi.n.uera eſſet talis animaruȝ circulatio (ut Platonis & ſeq̄ntiū opinio aſſerit) ſequeret̃ aīam non eſſe ueram corporis pſectionem, quod tamen ipſe nō negat, Q đ id ſequatur apparet, quia ꝓpria forma etiam imꝓpria mā habet fieri. & ſequeret̃ etiā ipſam aīam corporibus nō eſſe perfectiorem, quare dicim⁹ talem ſcientiam eſſe reprobandā, tum ſm ſacram thæologiam, tū ſm phiæ ueritatē. Et (ut magis ac magis q̄ dixi ueritatem pareant) firmiſſimis rōnibus ipſam probabo. Nam certum ē, (ut ſuperius probaui) aīam intellectiuam corpori (ut eius forma ac ipſius act⁹) uniri, quod Plato negauit, hoc g̊ ſtante, l3 ſm phiantes omnis act⁹ ut actus naturaliter prior ē, potentia, tñ in uno & eodem dicimus ipſum tēpore ēē poſteriorē, eo ꝙ dicimus quid moueri de potentia ad actum, & nō e ꝯ g̊ anima cum act⁹ ſit ſubſequit̃ corp⁹, & non præcedit, quod euidenti exemplo potes uidere. Nō ne prius ē ſemē, quod qdem eſt potētia uiuum, q̄ aīa q̄ eſt actus uite? certe ſic. g̊ Platonis, & ſequentium ſentētia remanet falſa. ℭ Adhuc ēt arguo ſic. De nā uniuſcuiuſq; eſt, nāliter appetere ſuam pſectionem, g̊ quod imperfectū eſt, q̄rit perfici, g̊ mā q̄ imperfecta ē, appetit formam (ut habetur primo phyſicorum) ꝙ mā appetit formā, ſicut turpe bonū: & fæmina uir̃, &

hoc pp suam imperfectionem, et nõ e ꝯ. Sed aĩa comparatˀ ad corpꝰ sicut forma ad mãm, ut iam dictum est, ğ unio aĩæ ad corpus non fit p appetitum aĩæ, sed potius corporis sed ponere aĩas ab æterno existere in cõparibus stellis esset dicere talem unionẽ esse p appetitum animæ quod clare oppositũ ꝓbaui, ğ eorũ opinio remanet ab omni ueritate remota, & lꝫ ab aliquibus pro tali defendenda sententia dici posset utrũqꝫ esse nãle aĩæ, uniri. s. corpori, & ꝑ diuersis temporibus a corpore separari iterũqꝫ postea uniri, ut uoluit Plato ꝯ istos dicitˀ hoc esse impossibile eo ꝙ oĩa ea ꝗ circa subtm nãliter uariantur, accidẽtia sũt sicut iuuẽtꝰ, senectꝰ, & cætera sꝫ si ita ẽ p istos ꝙ tlis unio, ac sepatio nãliter circa animã uariẽtˀ. Seqretˀ eẽ accidẽs animã corpori uniri. Sꝫ si tlis unio esset per accidens tũc sequeretˀ ꝙ homo tali ꝯstitutus unione esset ens p accidens & nõ per se quod absurdũ est dicere. ℂ Præterea dicitis nos nãle esse aĩæ uniri corpori ab eoqꝫ diuersis corporibꝰ separari ꝯ oĩa quæ mẽsurantˀ tẽpore ꝯsistunt in motu ut habetur 4. phorum, ğ illud cui accidit aliqua alteritas ẽm tempoꝝ diuersitatem subiectum ẽ cœlesti motui, quẽ totus cursus temporis seqtur, Substãtiæ aũt intellectuales, ac incorporeæ inter quas aĩaſ dicimus esse seperatas totũ corporis ordinem excedunt, ğ nõ possunt subici cœlestibus motibus quare impoſſe reditur, ꝙ ẽm diuersa tẽpora nãliter, & uniantˀ, & separentˀ, uel ꝙ nãliter nunc hoc, nũc aliud, appetant quarẽ ꝯcludimus nihil dixisse quod uerita

tem obtineat. Et si ad hæc uitāda dictum fuisset, ꝙ neq; uiolēter neq; nāliter corporibus uniunt, sed mera, ac eorum spontanea uoluntate. ꝯ hoc dico ēt ꝙ esse nō pōt, Et p̄suppono unūquodq; appetere quod melius est, ḡ hoc stante sequitur neminem uelle in statum peiorē deuenire, lʒ potius ī meliorem, ut tenet præsuppositū nisi qs ad illum peiorem decept⁹ ueniret, Sed aīa separata dignioris melioris. alciorisq; status est, q̄ corpori unita maxime tñ ſm Platonem, & sequaces q ponunt aīas omnium sciētiaꝝ plenitudine imbutas & ꝙ postea obliuionē unione corporis paciunt, ac a pura ueritatis contemplatione retardant, ḡ si uniunt corporib⁹ nō nisi deceptę, sed in ipsis nulla cā deceptionis poni pōt cū ponatur ſm eos habere omniū rerum scientiam nec ēt pōt dici ꝙ lʒ habeant scientiam q̄ de u'libus est, nihilo minus iudiciū in particulari tangibili subuertitur propter passiones sicut accidit in ꝯtinētibus, ecꝙ huiusmodi passiones nō sūt absq; trāsmutatione corporali q̄ tñ esse non possunt in aīa seperata q̄ omni corpore priuat. ḡ dicim⁹ ꝙ si aīæ fuissent ante corpora nō unirentur eaꝝ ꝓpria uoluntate ipsi corpori. Quare eoꝝ dicta negligant cū potius uideantur omnia esse delira mēta, q̄ quid ueritatis obtinentia ideo eoꝝ uerbis ꝑ quæ dicta sunt nullā fidē ēē dandā p̄dico.

CAPITVLVM SEXTVM INQVO Respondetur rationibus animaꝝ æternitatem probantbius.

RO maiori aũt ueritatis lucidatione eoꝶ rationes, seu argumẽta ita soluemus & primo ad primam ꝓ cuius responsione notandũ ẽ dupliciter intelligi posse intellectæ ueritatis æternitatem, primo q̄dem mõ q̄tum ad id quod intelligiť 2. mõ q̄tum ad id quo intelligiť, si.n. considerare uelim⁹ p̄mo mõ. i. si ueritas intellecta q̄tũ ad id quod intelligiť æterna sit: diceremus rem ĩ tellectã esse æternam: & nõ quod intelligit, ut ipsa aĩa ẽ, Si uero sit eterna 2. mõ. s. q̄tũ ad id quo intelligiť seq̄reť aĩam esse æternam cũ ipsa intelligens sit. Sic aũt 2. mõ ueritas intellecta nõ ẽ æterna. Sed prmo mõ. Q̄ r̃ ex prædictis pateť potest: spẽs intelligibiles q̄bus aĩa nostra intelligit ueritatẽ: de nouo nobis aduenire p intellectũ agentẽ ex fantasmatibus. Qua de re nõ põt cõcludi ꝙ aĩa sit æterna. sed ꝙ ueritates intellectæ fundenť in aliquo æterno, fundanť aũt ĩ ip̃a prima ueritate sicut ĩ cã uľi ꝯtentiua omnis ueritatis. Ad hoc aũt æternũ comparať, aĩa nõ sicut subiectum ad formam, sed sicut res ad ꝓprium finẽ. Nã ueꝶ est bonũ intellectus, ac ipsius finis ex fine aũt argumentũ accipere possum⁹ de rei duratione, sicut de initio rei argumentari possumus p cãm agentem. Quod enim ẽ ordinatũ ad finẽ sempiternũ oportet esse capax ꝑpetuæ durationis. Vñ põt ꝓbari ex æternitate ueritatis intelligibilis immorotalitas aĩæ, nõ aũt eius æternitas, q̄ clare pȝ responsio ad primã istoꝶ rõnem q̄ dignissima est ab angelico doctore Sãcto Thoma.

2. ꝯ gentiles tradita c.84.ibi ḡ uide ad 2. uero eorum rõnem ita respondet̃ q̃ q̃dẽ respõsio ꝑ/ stãtissima est,& cõcedat̃ argumentũ & quando dicitur ꝙ esse aĩæ habet uirtutem Vt semper sit, ꝯcedat̃ argumentũ:sꝫ pro clariori noticia scire oportet ꝙ rei potentia,ac uirtus nõ se extendit ad quod fuit,sed ad quod est,uel erit qua de re possibilitatem,in præteritis locũ habere non est dicẽdũ, ḡ si ita est cũ omnia uera sint,nõ põt cõ/ cludi aĩam semꝑ fuisse ꝑꝑ hoc quia ueꝝ est di/ cere aĩam habere uirtutem ut sit semꝑ: sꝫ bene seq̃ põt ꝙ semꝑ erit quod si diceret̃ ꝓculdubio concederẽ.Nec ẽt cõcedendũ est ex uirtute seq̃ id ad quod est uirtus,nisi tñ præsupposita uirtu te.lꝫ.n.dicimus & ita est aĩam habeȓ uirtutẽ ut semꝑ sit.nõ tñ ꝑꝑ hoc concluditur aĩam esse sẽ per:nisi tali accepta uirtute,& nõ añ:quare ni/ hil eoꝝ argtmentũ,seu rõ concludit.¶ Ad eoꝝ ultimam rõnem facile responderi põt.Nã certũ ẽ ꝑfectionem uniuersi esse q̃tum ad species,nõ aũt q̃tum ad ind uidua eoꝶ continuæ uidemus plurima indiuidua addi ꝑexistentibus specieb⁹. Sed nulli dubium esse credo ꝙ humanæ animæ nõ diuersificãt̃ specie,sed diuerse sunt:& nũero differunt.ut experti in sacris lr̃is,ac ph̃icis tenẽt ḡ eoꝝ rõ nihil concludit de perfectione uniuer si q̃a quãdo dicitur si tot aĩæ de nouo esse incipi ent quot homines nascunt̃ sequeret̃ plures par/ tes defici in uniuerso,& sic uniuersum esset im ꝑfectum.Dico ꝙ de essent plures partes indiui/ duales q̃ non faciunt ad ꝑfectionem uniuersi(ut

dictū est)ꝙ dicēdū cēseo nō repugnāꝛ ad uniuer si pfectionem aīas de nouo creari. hæc ꝙ breuiter ad Platonis sniam re pbādo dicta sufficiāt.

CAPITVLVM SEPTIMVM IN QVO repbanꝛ aliæ Platonis opiniones q̄ supius ex eius sententia ponūꝛ

T qa in superioriobus cū de Platonis opinione agerem, dicta fuerant multa de ipsa aīa, ꝯ catholicam fidem, & ueram phiam cōtinentia. Dum ꝙ in supiori capitulo probaueram aīas nou pextitisse in cōparibus stellis (ut ipse uoluit) suisq; responsum fuerat obiectionibus, in psenti tñ capitulo potissimis rōnibus alia q̄ ab ipso ponuntur suamq; ppositionem sequunꝛ aīas. C ponēdo esse æternas destruam. Nam dictū est. sua uerba superius asserendo q̄ 2. thimei ponunꝛ, humanas aīas ab æterno existere in cōparibus stellis post modū corpori uniri, & demum seperari ad illas, statimq; reddi, iterumq; post corpora alia ingredi, sm eorum merita, & demerita si male uixerint 2. uice descendunt ad corpora muliebria 3. uero uice ad belluarū corpora q̄ ibi uide omnia q̄ tñ ꝫ annorū circulationem fiebāt. Quare iō dixi incomparibus stellis quia sm ipsum compar stella duobus modis dicit uno modo respectu corporis in aīæ descensu: & sic dicitur compar stella q̄ influxum uirtutis habet spetialem ad istius uel

illius corporis gñonem quod hoc sit uerũ capa uerba ipsius in thimeo ubi dicit.ꝙ reliqas prio ris concretionis ex qua mũdi aĩam cõmiscuerat. in eiusdem crateris sinum refundens:eodẽ ꝓ pe mõ gñe,atq; eadẽ rõne miscebat.nec tñ eadẽ exoriebaṫ puritas serenitasq; ꝓueniẽtiũ:nec tñ immutabilis ꝑseuerantie sed 2. & 3. dignitatis co augmentata. Hæc ille: 2.mõ dicitur compar stella aĩæ ad redditum q debetur aiæ iusticiam colenti ẜm ꝓporcionem sui meriti reuertenti ad supos,ğ clare ꝑcipimus Platonẽ ponere unã aĩam ẜm tꝑorum diuersitatẽ uniri,& separi,ac diuersa ingredi corpora.quod seqtur ponendo animaꝝ ꝑexistentiã,quod esse non posset quia multa sequerenṫ inꝯuenientia quod ꝓbo.Et di co aut ponis mundi:& ꝑ ꝯñs gñaonis,æternita tẽ,aut non.Si ꝑmo mõ.i. si hominũ gñio est sem piterna,necesse est ẜm totũ temporis decursum infinita humana gñari corpora.Tũc sic.Aut di cendũ est aĩas actu ꝑexistisse infinitas:si singulæ aĩæ singulis corporibus uniunṫ,& sic daretur i finitum in actu:quod impossibile est esse,ut ha betur 3. phisicorum ꝑmo ꝙ cœli,et mundi:aut oportebit dicerẽ aĩas finitas(ut ipẽ uoluit)& tũc seqretur nũc his,nũc illis corporibꝰ uniri,quod Plato cõcedit:& tñ impossibile ẽ hoc esse ut ꝓ babo.quarẽ sua positio falsa.Si 2. mõ.i.ponendo gñonem finitam,& ꝑ ꝯñs non semꝑ fuisse. di co ꝙ licet ita sit:tñ nulli dubium est,qn ẜm nãꝫ infinitum durare posset. Nam certum est unus qsq; sicut ab alio genitus ẽ.ita põt alium gñare,

nisi impediatur per accidens. Si ergo generatio finita: ergo aīæ finitæ existentib⁹, ergo aīab⁹ finitis, certū est unam aīam nō posse diuersis corporibus esse unitam, ergo sm hoc etiā 2. mō necesse est ponere transitum aīæ de corpore in corpus. quod ut dixi impossibile est. ¶ Quod aūt hoc impossibile sit unāquādem aīam diuersis uniri corporib⁹ ita probatur. Humanæ aīæ non differunt spē: sꝫ numero solū quare tūc seqretur hominem unum ab alio differre specie quod falsum est. Omnis aūt differētia sm numeruꝫ sumitur sm mālia principia: ergo opꝫ sm quid māle aīaꝝ humanaꝝ diuersitatē sumi, nō aūt intelligendū est ex hoc ꝙ dixi māꝫ. esse ipi⁹ aīæ partem. Nā certe notū est esse intellectualem substantiā ergo per ꝯñs ab omni mā eē denudatā ergo sequitur ut dictū est aīas multiplicari: & diuersificari sm diuersarum mēꝝ ordinē qbus aīæ uniūtur, ergo si sunt diuersa corpora diuersas hñt aīas sibi unitas: non est dicendū unā aīam pluribus uniri corporibus. Et si dicatur ꝙ nō est incōueniens sm istos unam aīam uniri diuersis corporibus in diuersa tpora, quia isti nō ponunt aīam intellectiuām esse formā corporis, sed uniri corpori ut motō. Et lꝫ hoc minime ueritatem obtineat (ut pbatū est superioribus capitulis, ubi probauimus ipsam eē formā) nihilo tñ sm eoꝝ dicta hoc minime esse potest, quia motoris uirtutem opꝫ esse pportionatā suo mobili, nam non quæcūqꝫ uirtus mouet qđcūqꝫ mobile, ergo aīa motor est corporis sm istos: sed animatum non distinguitur ab in animato,

nisi p sensum & motum:q̃ op3 esse diuersitatẽ aiarum ſm diuersitatem corpoꝝ. Immo maxi/mũ esset inconueniens dicere aĩa3 unam. Et ean/dẽ numero reuniri alio, & alio corpori:qđ ꝑ/bo qa ſm phu3 1. degñatione, & corruptione. Quod semel est corruptũ amplius idem nume/ro reddire nõ põt, q̃ q̃ gñantur, & corrumpnñ impossibile est per gñonem reiterari idem nu/mero, eoq; ut ipe idem uoluit. libro eodẽ gño, & corruptio est mot⁹ in substãtiã, ĩhis q̃ gñan/tur, & corrũpuuntur eadẽ substantia nõ manet, ut in his q̃ ſm locũ mouentur. Sed dicere unam aĩam ad corporũ successionem diuersis corpo/ribus gñatis uniri, esset asserere hominem per gñationẽ reddire idem numero, quod sequitur ponendo Platonis sentẽtiam, dicentis hominem esse aĩam corpore indutã, quod manifeste im possibile est esse q̃ illa responsio tanq̃ inualida relinquať. Quare dicendum est. Tam si aĩa est forma corporis q̃ si unitur ei ut motor ipsam diuersis non uniri corporibus. Quod si forma est etiam prædictum sequeretur inconueniens. quia unitas rei est ex unitate forme sicut & esse eius ẽ a forma, ergo necesse est illa esse idẽ nu mero quoꝝ forma una ẽ numero. quare relinqť nõ eẽ possibile unã aĩa3 diuẽsis uniri corporibus ergo sequi tur quo ad hoc Platonis sentẽtiã nil obtine re ueritatis.

CAPITVLVM OCTAVVM IN quo reprobatur Plato, asserens nostrum scire dumtaxat esse reminisci, nec alqd de nouo acquiri.

Via ponendo aïas pexticisse cor/ poribus ac æternas, demũq; ẽm diuersas circulationes corporib? uniri, aliud maximũ sequeretur inconueniens, aïas qdem ipsas .s. cũ omnium scientiaꝝ cognitione eẽ creatas, nec aliqd hic de nouo acqri posse, immo nr̃uз scir̃, ẽ reminisciq̃ oïa theologoꝝ, ac phi̇oꝝ mẽtib? e/ xclusa sunt: iõ ĩ pn̄ti capitulo de re hac, & Plato/ nis sententiã cõfutare decreui. Nec etiã miran/ dum est Platonem id dixisse, quia teste Ph̃o pri/ mo phisicorũ uno in ꝯueniẽti dato, plura sequũ/ tur cũ de nãlibus principiis loqueretur. Quare si errauit Plato in animaꝝ creatione, suisq; ĩ pn cipiis: necesse fuit errare circa omnia, q̃ sequũt ad illa .s. nostrũ scire esse reminisci, aliquidq; de nouo nõ acquiri. Ideo si ad hoc reprobandũ deuenio de gñe ingenus transgredere nõ est. Et ut ad intentũ deueniam. Ab ipso.n. quero an aïa humana in corpore exñs sensibus indigeat? Nos enim experientia uidemus sensib? indiger, eoq; qs de sensibilibus scientiam non habebit sensu carens: sed sensibilium cognitionem q̃ p sen/ sum illum cognoscuntur: ut exemplo patere põt de cæco nato cum nullam scientiã habere posset de colorib? iõ de ipsis male iudicabit, ğ uidem?

experientia:sensibus indigere. Si uero dicis,non esse sensū necessariū ad intelligendū,tūc sequeretur in homine circa intellectiuam cognitionē, & sensitiuā nullum fore ordinem cuius experiētia oppositū uidemus. Nam ordo est in acqrenda scientia,q cognitio intelligibiliū:ortū hʒ ex sensibilium cognitione,ut primo posteriorū habetur , ac etiam in fine secundi quare ex sensu fit memoria,ex memoria aūt experimentum. Experimento aūt ex omni qescente uľi uno i aīa præter multa quod est in omnibus unū illud dicimus esse artis,& scientiæ principiū.talis cognitio,& scientia ortum habet a sensibus:ğ aīa ipsa in acquirenda scientia indiget sensibus. Si ergo ad intelligendū sensibus indiget,cū nature opus sit nemini in necessariis deficere,ad hoc ut propria exerceať operatio.ut uidere possem⁹ in habentibus sensitiuam,ac motiuam aīam.Nam certum est ipsis cōuenientia organa sensus,& motus esse attributa quare dicēdū est humanā aīaʒ minime fore īstitutā sine sensuum adminiculis necessariis.Cum aūt sensus operari nō possunt sine corporeis organis.eoq operationes sensibiles a sensibus procedunt,ut habeť primo de aīa ğ ex pñti minime dicendum est aīam fore institutam absq; corporeis organis. ℭ Ad huc quia fortasse dictum fuerat nullo pacto sensib⁹ indigere ad intelligendū:si q̄ dixerim nō sufficient: alia rōne id idem probabo:illorum ēt sententiā reprobando:& ꝑ hoc aīam aň corpora fuisse creatā necesse foret dicere:quod oppositū ꝓba

re intendo ut superius dixi. aiam ipsam p se ipsam intelligere omnium scientiarum ueritates: ut omnes Platonici tenent, quiqdem ponunt id eas causas eẽ scientiaꝝ quæ forme separatæ intelligibiles reꝝ sunt: quare aĩa separata non impedita plenarie cĩum scientiaꝝ cognitionẽ, accipiebat ĝ oportet dicere unita corpori cũ ignorãs ĩueniat: obliuionẽ ꝓ habitæ sciẽtiæ pati qđ ẽt ipse Plato asserit. Quod sic eẽ ꝓbandũ hanc rõnem ponũt. Nam quiq; de quacũq; re ignarus si de his q̃ in aliqua sciẽtia tradũtur fuerit interrogatꝰ ꝓculdubio ueritatẽ cũ respõderit dicet ut pꝫ exemplo. Si qs oblitus fuerit, q̃ prius sciuerat: cũ ea ꝑponunẗ quoꝝ oblitus ẽ. statim in illorum memoriã reducũtur: qua tñ ratione, & exemplo cum suis Plato motꝰ ausus est esserẽ nostrũ adiscere non eẽ nisi solũ reminisci. Quapp ex eorum dictis seqtur ꝙ unio corporis cũ aĩa ad intelligendum nocumentũ inducitur, nec non quod maius est obliuio ut uideri põt per q̃ dicta sunt hoc stãte ƒm eoꝝ sententiam arguiẗ sic. ℭ Nam certũ est nãm esse agens omĩa directe, ac perfecte operans, omniaq; ad pfectũ finẽ (ni impediatur) est ducẽs, ĝ nõ adiungit aliquid quo mediante sua opatio impediatur sꝫ ea potius addit p quæ cõuenientior, ac pfectior fiat. Si uero tali unione. Intelligentia in eis ac cognitio impediaẗ, seqretur esse ꝑter nẽ intentionẽ sed ea q̃ sunt hoc mõ nõ sunt pure nãlia: ĝ sequtur hominẽ nõ esse rem nãlem, nec eius gñoest nãlis, talem inducendo unionẽ ex qua talis imp

fectio ducitur quod dicere absurdũ ẽ. ¶ Præterea qđ isti dicũt expresse uidet̃ eẽ falsum. Quæro ab istis, cuiusq; rei finis quis sit. Certe dicent illũ ultimũ esse cuiusq; rei finẽ, ad quẽ res sua operatione peruenire nititur. Tunc sic. Vltim⁹ uero finis nãlis hominis ẽ in pñti uita omnib⁹ ꝓpriis ordinatisq; operationib⁹, ac rectis inueritatis contemplacionẽ ꝑuenire cogi, ad hoc ut post ad ultimam felicitatẽ seu sũmũ bonum qđ dei essẽtiã uidere ẽ, ipsaq; frui, ꝑuenire ualeat. cum oꝑationes actiuarũ uirtutũ q̃dã ꝓparationes, & dispositiones ad contemplatiuas sint uirtutes, ĝ finis hominis est peruenire ad ueritatis contemplationem. Sed aĩa unita est corpori ꝑ ꝑ esse hominẽ, quar̃ sciẽtiã habitam, perderc amittereq; nõ deberet, eo ꝙ corpori unitur cum pocius ei uniat̃, ut scientiam acqrat, quare in ipsius aĩæ detrimentũ esse nõ debet ꝙ corpori uniatur, sꝫ ad perfectionẽ sue nẽ, quar̃ eoꝶ rõ nulla Hanc ẽt Platonis sententiam fuisse inconueniẽtem alia rõne alioq; exemplo oñdi põt. ¶ Et dico ꝙ si alliqs scientiaꝶ ignarus de his q̃ ad sciẽtiã ꝑtinẽt interrogaret̃ ueritatẽ minus tribu &, nisi de uniuersalibus principiis, q̃ tñ a nullo ignorantur. Immo ab omnibus eodẽ mõ, nãliterq; scita sunt. Si uero post ordinate interroget̃. Si aliquid applicare posset de his q̃ principis ꝓpinqua sunt, assereret ueritatẽ habito tñ respectu ad principia. Si uero alias post interrogetur si applicare aliqd posset ad prima principia respondebit. Vnde ĝ hoc ẽ nisi qa ꝑ ꝓma prin

cipia inco q̄ īterrogaẜ,cognitio de nouo causa tur,qa prius noticiæ habitæ nō reminiscit̄, hoc ēt confirmaẜ.Si esset aiæ nālis cognitio cōclusi onum,sicut principioꝝ,sicut eadem est scientia de principiis apud omnes,ita esset de cōclusioni bus,quia q̄ nālia sunt,eadē sunt apud omnes.'S3 nos uidemus nō esse de cōclusionibus apud oēs eādem scientiā sicut deprincipiis,ḡ principioꝝ cognitio est nobis nālis,nō aūt ꝯclusionū.S3 qđ nobis nāle non est, per id quod nāle acqrimus sicut exteriori exemplo p3,per manꝰ instituimꝰ oīa artificialia,ḡ conclusionū scientia nōn est in nobis,nisi acqsita exprincipiis. ℭ Ad huc.ꝯ talem sentētiam arguo,Illud nō fuit aīæ añ corpꝰ quod in nobis acquirit̄ mediante sensu.Sed cognitio principioꝝ in nobis causaẜ ex sensibilibꝰ,ḡ multo magis,ꝯclusionū cognitio q̄ ex prin cipiis dependet ex sensibus causatur,quare uera Platonis opinio minime reddiẜ. Huiꝰ aūt rōnis maior nota ē minorq̧ ꝓbaẜ,qa nisi aliqđ totū & aliquam partē sensu percipissemus nō intelli geremus aliquod totum esse maius sua parte,sicut ut superius dixi. cæcus natus nil de coloribus iudicat,ḡ nostra rō remanet uera. Quibus ḡ dictis concludimꝰ q̄ circa hoc a Platone dicta sunt de aīa nullā cōtinent ueritatem,q̄ tñ omnia sequerenẜ ponēdo aīas æternas. Et præextitisse corporibus. Quare omnia impossibilia ex sua positione sequentia,q̄ ꝓ tali aīaꝝ p̄existentia fa ciūt remanent esse rōnibus reprobata quæ tñ a me dicta sunt ex in refragabili doctrina sancti

Thome iam dicta sint, alia aūt nō nulla circa materiam hanc dicere prætermictanƭ.

CAPITVLVM NONVM INQVO declaraƭ pithagoricoꝝ opinio', ac sententia,

Expeditus a Platonis sententiæ declaratione, ubi sua opinio cum suis reprobationibus posita est. Ad pithagoricorum sentētiam explanandum uenio, q̄ tñ non minus ꝯ christianam religionem, ac phicam ueritatem asserit q̄ q̄ supra posita est opinio. Immo ab omni intellectione est remouenda. Et ut in suis dictis initium ponam eius positionem (ut solitꝰ sum efficere) cum suis rationibu s tribuam. Multa.n. immaginatus est ipse pythagoras cū suis de ipsa aīa posuit.n.aīas qdē finitas, sicut & Plato ipas corporibus ꝑexistere, eoq; ut disputabitur idē quod deus est, esse ponebat istaq; ad inferiora uiuificanda descendere, sic Plato dixerat. Verū in hoc tm̄ a Platonis sentētia deuiat, quia ipse ponit ipsas idē esse quod deus, & corporibus unitas, ad supos minime reddire, sed in alia corpora indifferenter brutoꝝ, Sicut hominū intrare. Qua pp ad multas ducti sunt falsitates ꝑmo ponendo aīas ab æterno creatas (ut Plato) Cui opinioī origenes assenciit, dixitq; ēt ī diuēsis cōporibꝰ, et brūtoꝝ et hoīu3 seminari, ut Luciferiani, Cirillus, & multi latinoꝝ affirmant. Vltimo tñ posuit ipsam esse deū. De cuius sententia mul-

ti fuere,& maxime coronato phs ut Aug. 5. de ciuitate.d.asseruit. Quidam alii soli uidebantur phisici qui crediderunt deum esse animam mo/tu,ac rõne mundum gubernantem hanc ēt sentē tiam tangit Maximus Auicenna in 6. de nālib? dicens. Quidam putauerunt ꝙ aīa deus est,qui est sublimis super esse,& illi dicunt hæretici. Dicunt.n.ꝙ ipse in aliquibus est nã,& in aliquibus aīa,& in aliquibus intellectus,q est sublimior et honorabilior. Multi tñ philosophi, ac hæretici aīam non deũ,sed de dei substãtia ꝓductam po/nebant aliqualiter pithagoricoꝝ sentẽtiã sectã/tes,ut habet ab Augustino libro 7. superGñ.ad literam Priscianiste, Manichæi,& Gnostici dicebant,ꝙ aīa esset omnino quod de? est,uel aliqd esse de substantia dei,quoꝝ opinio ꝓpriis ca/pitulis cũ suis rõnib?,ac reprobationibus recitabit(deo duce) Hoc idē dicit ipse Augustin? istorum sentẽtiam ponens libro ꝯ faustũ, Et ĩ libro de duabus aīabus,hæc fuit sententia euripidis philosophi,ut fert a Cicerone in libro Tusculanaꝝ q̃stionum hoc ēt uoluit ipse Cicero eodem libro ubi ait. ¶ Spiritus humanus ex diuina mẽ/te disert? cũ nullo alio q̃ cũ ipso deo comparari põt. In hanc ēt sentẽtiam repio Senecam ad Lucillũ epl'a 66. dicentē. Nil aliud est aīa,q̃ pars di/uini spiritus in corpus nostrũ ĩ mersa hoc ēt uoluit Macrobius super somnium Scipionis.quē Aug libro de origine aīæ reꝓbat. Multi alii phi aliter de ipsa aīa sentierũt,& ex quo facta sit qd' ad pñs relinquo,cũ suo loco,& tẽpoꝛ deo dante

plenius diceť,hic illoꝝ tm̄ sententiam posui q̄ ausi sunt(aīam esse idē qđ deus) dicere pythagoricoꝝ opinioni adhærentes,qui pythagorici hanc opinionē firmiter tenentes,ita asserūt. Nā manifestum est unam solam substātiam esse nō tm̄ omnium corporꝝ,sed ēt omniū aīaꝝ,et eam nil aliud esse q̄ ipsum deum quia illa substantia de qua sunt omnia corpora diciť yle substantia uero ex qua sunt oēs aīæ diciť rō seu mēs manifestū est q̄ deū esse rōnē omniū aīaꝝ,et yle oīuꝫ corporū qua de re ponunt deū yle, & aīam idē esse Qua pp affirmarunt mūdū nil aliud esse q̄ deum sensibilem.qui tm̄ error ab Aug. tangitur 4.de c.d. dicente ꝙ q̄dam credebant deum esse omnia secundum ꝙ inueniť poetā Vergiliū dixisse(Iouis oīa plena)cui opinioni adherere uideňť Zenofanus phus,& Varro pp quod dicebant nullā substantiam in corpoream reperiri, Immo deū eē nobilissimū corporū,q̄ tm̄ opinio in inferioribus capitulis latius poneť dum de hoc reꝓbationē ponemus Quare putauerunt aīam eē deū,maxime aūt humanā, pp suidignitatem,et spiritualitatem q̄tū ad intellectū agentē q̄tū ad possibilē crediderūt esse idē qđ yle qa intellectus pōt recipere omnia,& denudatus est a formis omnibus ut materia.

CAPITVLVM DECIMVM in quo ponuntur pithagoricorum rationes.

prima rō Enio ergo ad ipsoꝝ rōnes, quibus moti fuerunt hoc ut assererēt quarum prima hæc est intellect⁹ intelligit deum, & yle ĝ op3 ꝙ habeat similitudinem cum deo, & yle, aut ꝙ idem sit illis, antecedens notū cōsequens probat. Nil intelligit intellectus, nisi p cōiunctionē intelligibilis ad ipsum. Sed non nisi duos modos cōiunctionis repimus substantialem, quidē, & accidentalem accidentalis facit similitudinē, substātialis uero idemptītatē, ĝ necesse est ꝙ intellectus deū, & yle aliquo modoꝝ istoꝝ accipiat, nō aūt dicendū est p eoꝝ similitudinem accipere, quia nihil p similitudiuē intelligit̃ nisi formā habens, q̄ abstrahi posset ab ipso, sed talem formam nō h3 deus, nec yle ĝ nō hoc mō accipiunt̃ ergo p idemptitatem accipiunt̃ ut dictū, est nō sunt nisi duo modi cōiunctionis accidentalis. s. & sūbalis nō aūt accipit̃ hæc cōiunctio accidentaliter. i. p similitudinem (ut pbatum est) c. 6. ĝ substantialiter. i. p idemptitatem quare seqtur deum intellectum, & yle unam habere idemptitatem ĝ idem erunt, ĝ aīa est idē quod ipse deus

2 ¶ Præterea arguunt sic, unū assumendo p̄suppositum qđ tale est. Quod sic ē in rōnib⁹, oēm resolutionem stare in ente, quod est simplicissimū, & primū, ad id quod contingit deuenire p rōnem. Tūc sic, omne quod est in rōne, est p abstractionem, a rebus nalibus, ĝ op3 ꝙ sit aliqđ ens in quo nō differant entia determinata, hoc aūt ens nō pōt eē forma, qa p illā oīa entia diuēsi

tatē hñt,ḡ illud erit mā.sed in nā primo distin/guūt̄ p essentias æternas.& spirituales,& corporales,& omnis distinctio est p formā,& habitū,ḡ necesse est ꝙ substātia,q̄ distinguit̄,inqua saluatur entitas,añ distinctionem sit eadem in illis,sed prima substantia in spiritualibus est mēs seu aīa,incorporalibus est mā,& in æternis est deus,ḡ omnuū istorum trium una est substantia añ distinctionem,ḡ deus mā,& aīa idem sunt.

¶ Amplius arguunt & 3. Omne passibile ē pas/sibile p ꝓrias formas, & nō per subiectū quod subicit̄ illis,sed p contrarietatem formaꝝ.Maiorem ꝓbant dicendo unum esse subiectū ī passiuis omnibus,& actiuis.Minor uero ita probat̄ .s.aīa3,& mām esse passibiles Q̄m sentire quodam ē pati,& similiter intelligere(ut uult phus) Tūc sic.subiectū.n.omnium actiuoꝝ,& passiuorum pp hoc ē p se solū impassibile eoꝝ ipsum est in omnibu⁹ unū,aīa aūt et corpus sunt actiua & passiua ḡ subiectū quod est in eis pp hoc im passibile est quia ī omnib⁹ ē unū,ḡ intellect⁹,& yle seu aīa,& mā sunt s̄m substātiam unū. Q̄d aūt utrūq; istoꝝ sit idē cum deo,ꝓbat̄ Ordo in q̄titate sic est,ꝙ quedam sunt cōtinua,& q̄dam discreta,ut app3 in p̄dicamēto q̄titatis,& ꝙ primū principiū continui op3 eē nō continuū q̄d ꝓbo.Dicas tu illud tale principium eē continuum.Quæro de principio illius cōtinui,cū omne cōtinuū habet principiū,aut ē cōtinuū,aut non, Si nō.habeo iutentū.si sic.quæro de principio,& sic esset ꝓcessus ī īfinitū,quare illi⁹ principium

ponit pũctus. Et similiter principiũ discreti, opʒ eẽ nõ discretũ, rõne qua diximꝰ de cõtinuo, quare discreti principiũ unitatẽ eẽ dicimus. Tũc sic nõ differũt unitas, & pũctus, ineoq́ prima principia sunt inquanto, quaſ oĩa, principia q̃tis sũt sed differũt in hoc q̃ unũ ẽ hñs positionẽ, alterꝝ uero non, ĝ si abstrahaſ differentia illa unitas, et pũctus nõ habebũt differentiã, sed idem sunt, q̃ differẽtia aliqua nõ differũt (ut uult Aristo. 4. phicoꝝ) ĝ erũt penitus idẽ, similiter dicendũ ẽ in istis yle.n.& deꝰ nõ differũt ĩ eo q̃ pma principia sunt, sed solũ in eo q̃ unũ est paciens potẽtia, alterꝝ uero agens, ĝ si abstrahaſ differentia illa deus & yle erũt idẽ, Sed prius habitum est q̃ yle, & intellectꝰ, sunt idem et nũc probatũ ẽ, deũ cũ yle eẽ idẽ ĝ sequiſ deũ, mãm, seu yle Et intellectũ, seu aiam esse idem. Quod confirmãt his authoritatibus phi, pythagoricoꝝ sequaces. Dicit.n.phus q̃ aĩa est quodam mõ oĩa q̃ sunt.i. põt recipere oĩa, & tñ denudata ẽ a formis omnibus sicut mã, ĝ aĩa & mã nõ differunt. Et alibi dicit q̃ scientia ẜm actum, ẽ res scita & alibi omnino aũt intellectus intelligens ẜm actũ ẽ res.
¶ Vltimo arguũt sic quod differt ab aliquo, aliqua differentia differt, ĝ qđ nulla differẽtia ab aliquo differt illi erit idẽ, sʒ ista nulla differentia differunt ĝ sunt idem q tñ sic minorem ꝓbant, Omnis differẽtia ẽ a forma, ĝ quod nullam habet formam nullã habet differentiã, sed prima principia q̃ sunt deus aĩa & yle nullam hñt formam, ĝ nullam hñt differentiam, quaſ ꝑ oĩs penitus

nitus idem sunt, his ẜ rõnib⁹ mot⁹ pythagoras, cũ suis ausus ē dicere aīam ipsam qa ē idē ꝙ deus, eē æternam, & p ꝯñs añ corpora ꝑexistere, cui opinioni qdã hæretici ut Manichei, & Prisci anistę ad heserũt, ueꝝ nõ simpliciter dixerũt animã esse deũ, ut pythagoras, ſꝫ de dei substantia eē creatã, ut clarius in sequẽtibus capitulis patebit. inqbus aīam eē creatã ex dei subastãtia istorum sententia, & non eē ipm deum ut uoluit pythagoras asseram:

CAPITVLVM VNDECIMVM IN QVO añq̃ ad hæreticoꝝ dicta deueniaẜ pythagoricoꝝ sẽtẽtia ꝑ inducta reꝓbaẜ

NTE q̃ istoꝝ hæreticorũ opininionẽ ponã, asserẽtiũ aīas eē de dei substãtia factas, atq; creatas & p ꝯñs añ corpora ad supra inductam pythagoricoꝝ sentẽtiã reprobandũ firmissimis rõnibus deuenio, Demũ eorũ argumeutis responsionẽ tribuã. Quãtũ .n. hæc opinio a cristiana fide, ac a santissima ueritate deuiat asserere opus eē minime censeo, cũ cuilibꝫ intuenti ꝑse ferat, eoꝙ maiora impossibilia continet q̃ platonicorũ positio, & nõ solũ a sacrosancta ueritate elongaẜ, ſꝫ a phĩoꝝ mentibus cũ hoc diceẜ, phĩa nõ sit, ſꝫ eoꝝ pace salua pocius in si piẽtia. Quare istoꝝ dicta, tanq̃ in phĩia hæretica, ac ĩ sacra theologia spernẽda sũt, Et primo ꝓbabim⁹ theologice positionẽ istam

eẽ nullã. Omne qđ cæpit ẽ creatum,aĩa cepit,ĝ aĩa ẽ creata ſed creatũ,& increatũ non ſuut idẽ ĝ de⁹ & aĩa nõ ſunt idẽ. Maior.n.nota ẽ minor aũt ab ipſis nõ negat̃ cũ ponũt aĩas finitas,&cre atas,ſed omne finitũ cæpit eẽ,ĝ aĩa cæpit eẽ,qđ deo inconueniens eſt dicere alia aũt nota ſunt.

℄ Præterea Omne imperfectũ ẽm eẽ,uel bñ eẽ, deſcẽdit a pfecto ẽm eẽ,uel bñ eẽ.ſed aĩa ẽ ẽʒ be ne eẽ impfecta,qđ probo.quia impfecta ẽ q̃tũ ad ſcientias,& uirtutes,ĝ deſcendit a primo per fecto.Sed primũ pfectũ deus ẽ glo͂ſus,ĝ deus,& aĩa nõ ſunt idẽ probo p̃ãm.quod.n.deſcẽdit ab aliquo nõ põt eẽ illud a quo deſcendit,quia idẽ eſſet deſcendens,& deſcenſuʒ,reſpectu unius, & eiuſdẽ quod eẽ nõpõt,quare iſtoꝝ rõ nulla ẽ.

℄ Amplius, illa q̃ eadem ſunt eandẽ hñt potẽ tiam,ſed ſi deus,& aĩa idẽ sũt,ĝ eandẽ habebũt potentiam ĝ qcq̃d põt deus,põt aĩa.ſed de⁹ mo uet mundũ,ĝ aĩa mouebit mundũ,& e ɔ̃ aĩa põt cõmictere mala ĝ de⁹ poſſet cõmictere mala,q̃ omnia ab ſurda sũt.℄ Et ſi dicat̃ ad hoc ꝙ de us põt facere mala ĝ habet idem poſſe cum aĩa. Quod põt ꝓbari authoritate Phi 4. thopicoꝝ ubi fert ꝙ deus põt praua agere.Quod ẽt ꝓbat̃ Omne peccatũ ẽ malũ,ſʒ ĩ deo ẽ peccatũ,ĝ ĩ deo ẽ malũ,ĝ de⁹ ẽ cauſa mali,& põt facere malum maior ẽ ñ minor ꝓbat̃.Nã certũ ẽ ꝙ ira ẽ unũ ex ſeptem uiciis capitalibus,& indeo ẽ ira ĝ in deo ẽ peccatũ,ĝ p ɔñs deus cõmmictit malum, Quod indeo ſit ira notũ ẽ oĩbus legẽtib⁹ antiq̃ & nouam, legem, Non ne legitur exodi 15. in

multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti oẽs aduerſa/
rios meos. Miſiſti iram tuã q̃ deuorauit eos, &
Moſes orãs ad deũ ait, Quieſcat ira tua, & eſto
placabilis ſuper malitia populi tui. & 4. regum
22. Magna ira dei ſuccẽſa eſt cõtra nos, & Deu
tero nomio iratus dñs clauſit cœlũ et, ad Roma/
nos primo Reuelat̃ ira dei de cœlo, & Apoca.
15. conſumata eſt ira dei, & Theſſali. 2. puenit
ira dei ſup illos. Multas.n.authoritates poſſem
hic dicere, ſ3 hæc ad pñs ſufficiant cũ his inten/
tũ pbat̃. ¶ Præterea ad hoc pbãdũ arguo ſic.
Actio iniuſta ẽ mala, ſed adeo ẽ aliqua actio in/
iuſta, igit̃ a deo ẽ malũ. Maior ñ ẽ minor pba/
tur. Et capio authoritatem 4. Regũ. Quis ſedu/
cet nobis Achab. regẽ, Et poſt dicitur q̃ dñs
dixit ſpiritui mendaci, Egredere, & fac. Sed om/
ne qđ a deo pcipiente fit ab ipſo fit uolente &
auctore, Si g̃ ſpiritus ille malignus mentitus eſt,
& Achab decepit deo mandante ſic mentiri, &
decipere, uidet̃ q̃ tam mendaciũ q̃ deceptio ſm
q̃ huiuſmodi ſunt a deo ſ3 oĩa iſta, mala ſũt, g̃/
malũ ẽ a deo ſicut ab aĩa ergo deus, & aĩa idem.
¶ Ad hæc faciliter reſpondere poſſumus ex the
ologo℞ mẽtib⁹. Quare dicamus ſm Sãctũ Tho
mam prima parte. q. 21. & ſm. s. Bonauenturã i
3. sẽtẽtiarũ diſtinctione 33. & ſm Ricardũ in 4.
di. 26. q̃ q̃dã dicũt̃ in nobis ſm pasſionis defe/
ctũ, uel affectũ, q̃ in deo nõ dicunt̃ hoc mõ, ſ3 tñ
mõ ſm effectũ quo ad nos, ut tunc dicat̃ odiſſe
aut iraſci dũ effectum alii, aut iræ nobis exibet.
quare ſ3 Bonauenturã i 3. ſentẽtia℞ diſtinctiõe

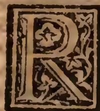
15. tripliciter sumit̃ ira, Quædã p̃ter impiũ rõnis qd' primus iræ motus, q̃dã ẽ ꝯ impiũ rõnis & ẽ qñ q̃s cõcitatus ĩ irã, passioni rõnẽ subicit, & sequit̃ in ordinate impetũ iræ 3. mõ sumitur ꝑut ẽ ƀm rõnis impiũ qñ q̃s irascit̃ qñ merito irasci debet. Quare respondẽdo dicim⁹ ꝙ i deo nõ ẽ ira ƀm defectũ, nec primo & 2. mõ sumpta s3 ƀ3 effectum.i.3.mõ sumpta, et ita irã sumẽdo non ẽ peccatũ, Et de ista ira loquunt̃ authoritates q̃ ira in deo ẽ sine passione, & sine p̃cto immo sua exigente iustitia. ℭ Ad secũdã aũt rõnẽ ita respondemus ꝙ repugnat dei potentię, & sapientiæ, ac bonitati iniusta actio cũ nihil attribuendũ sit deo nisi qd' decet potentiã suã sapientiã, ac bonitatẽ, cũ aliter efficere sit priuatio utilitatis, & ordinis quare falsum ẽ tribuere deo actionẽ malã, quare aliqd' malũ dupp'iciter intelligi põt q̃tum ad p̃ns spectat, aut effectiue, aut ꝑmissiue dico ergo in deo nõ esse malũ effectiue, s3 ꝑmissiue tm̃. ℭ Ad authoritatẽ.n. supra positã dico ꝙ qñ dicit̃ egredere & fac nõ intelligit̃ ibi impatiue, sed ꝑmissiue qd' peccatũ nõ ẽ, q̃ tñ oĩa sic eẽ in aĩa nõ inuenim⁹ cũ ista in aĩa effectiue, & nõ ꝑmissiue sint, quo tñ mõ ista intelligant̃ nõ ẽ p̃ntis speculationis, iõ relinquãt hæc tm̃ dicere uolui, ut omnino illoꝝ sententiã destruam. Quare nullo pacto dicẽdũ ẽ deũ posse praua agere eodẽ mõ sicut aĩa. Cũ ƀm Arist. libro de causis ipse deus pura est bonitas, & in 11. methaphisice eũ ipsum ꝓbat Aristotiles eẽ nobilissimũ, & optimũ, & desideratũ. Quare dicen

dum ẽ ĩ deo nõ ẽẽ potentiã malorũ effectiuam, sed ꝑmisſiuam, ſicut ipſe Phus dicit ꝙ deus di/ citur facere aliqd quod ꝑmittit fieri, qđ tñ mul ta, & iuſta rõne ꝑmittitur. Et ꝙ hoc ſit uerum audias illud Heſaiæ. Quare nos domine errare feciſti de uiis tuis? induraſti cor noſtrũ ne time/ remus te. Et aplus ad Rom. primo Tradidit il/ lum deus in pasſionem ignominiæ, ut ꝯtumelias afficiant corpora ſua ſemetipſis. Cũ aũt potentia faciendi praua in actũ ſit reducibilis in aĩa ĩ deo aũt ꝑmisſiue tñ. p3 nõ ẽẽ unã dei potentiã & aĩæ ergo non ſunt idẽ ut ipſi uolunt. ¶ Ad huc alia rõne ꝓbatur deum yle, ſeu mã, & aĩam nõ eſſe idẽ primũ mouens non põt ẽẽ motũ, & termin⁹ tranſmutationis in nã. Sed deus ẽ primũ mouẽs mã, uel yle ẽ motũ aĩa uero eſt terminus trãſmu tationis in nã, quia ẽ termin⁹ gñonis aĩate ergo deus yle, & aĩa nũq̃ poſſunt ẽẽ idem qđ iſti op/ poſitum tenentes negant. Maior aũt ita ꝓbatur eo ꝙ ſi p̃mum mouẽs eſſet motum, tunc eſſet motum ab aliquo et ſic nõ eſſet p̃mum mouens, ergo dicẽdum ẽ, ut ꝓbat Ariſt. 8. phiſicoꝶ qđ illud ẽ p̃mum mouẽs qđ nullo mõ mouet̃, & a quo oĩa alia mota ꝓcedũt, qa aliter eſſet ꝓceſſ⁹ in infinitum g̃ p̃mum mouens non eſt motum. Qđ aũt mã ſit motum tñ, ꝓbat̃ authoritate. Ariſt. ĩ libro methaphiſice in 9. ubi uult ꝙ mã cognoſcitur tñ ꝑ potẽtiã ad motum, uel trãſ/ mutationem unde ĩ qb⁹ nulla ẽ potentia ad mo tum, uel ad trãſmutationem, in illis nulla eſt mã (ut ibidẽ ait Ariſt.) Qđ aũt aĩa ſit termin⁹ trãſ/

mutationis in nã p3 qa aïa est actus, g̃ ɔcludendum est deũ mãm, & aïam, nullo pacto esse idez (ut Pythagorici asserunt) ℭ Amplius efficiens p̃mum non subicit̃ passioni alicui⁹, qa aliter p̃mum efficiens esset passu3, & agens p̃mum qđ inconueniens ẽ dicere. s3 mã p̃ma in omni passione subiectum ẽ, ut habet̃ 1. phisicoꝝ, g̃ impossibile est efficiens p̃mum, & p̃ma3 mã3 esse idẽ s3 deus ẽ p̃mum efficiens, & yle ẽ p̃ma mã g̃ deus, & yle non sunt idẽ simlr̃ dicendum est aïam, cum istis nõ esse idẽ, qa aïa separat̃ a corpoꝛ sicut impassibile a passibili, g̃ aïa est impassibilis, S3 oĩs passibilitas ut dictum est a mã est, quare aïa ipsa si impassibilis ẽ, dicim⁹ ipsã immalẽ, eẽ g̃ dicendũ est absq; dubio aïam, & mãm non eẽ idem. & cum de⁹ simplr̃ sit immãlis, nullã hñs dependentiã ad corp⁹ aïam uero sic. g̃ simlr̃ dicendum ẽ deum cum istis minime fore idẽ, cui⁹ oppositum hi ausi sunt assereꝛ. ℭ Præterea arguo sic. Et capio authoritatẽ phi 2. phicorum ubi ipse uult ꝙ tres causę i unã coincidũt. ℭ efficiens, formalis, & finalis, mãlis tñ (ut ipse uult) nũq̃ cum ipsis idem ẽ. Cũ igit̃ de⁹ sit efficiẽs, aïa uero actus, & forma, & yle tñ mã, & subiectu; g̃ impossibile est hæc tria eẽ unũ, & idẽ. ℭ Efficiẽs. n. extra nec uniuoce cũ forma facta nõ põt esse idem specie, & numero, deus aũt ẽ efficiens extra non uniuoce qa nõ ẽ uni⁹ rõnis cũ effectu g̃ non erit idẽ cũ aïa, nec cum yle (ut isti uolunt). ℭ Amplius arguo sic. Nam certũ ẽ ꝙ aïa transmutabilis ẽ, & uariabilis cũ sit susceptibilis, bo

nitatis,& malitiæ,sed deus nullo mō ē uariabilis aut transmutabilis,ut clare p3 nec susceptibilis malitiæ,nec bonitatis cū sit suma bonitas ḡ aīa, & deus nō sunt idē. ℂ Qđ nō sit idē cū mā probat̃ qa aīa forma est,inter naturales formas dās actū,& cōplemētū corpori,et distincta ab aliis formis nālibus. yle aūt hoc mō esse non pōt cū ipsa non sit act⁹,s3 potentia,et subiectū,ḡ pn̄s, nec idē erit ipsa aīa cū yle. Quaṙ mihi uidet̃ his rōnibus pythagoricoꝝ opinionē eē nullā,& tā-q̄ in bona phīa,& in fide hereticā. Alia aūt q̄ de aīa intellectiua ipse senciera reprobare necesse non est cum se ipsa reprobent.

CAPITVLVM DVODECIMVM in quo p optime pythagoricis rōnib⁹ respōdet̃.

Eprobata.n.illoꝝ sn̄tia,firmissimis rōnib⁹ ad suorū argumētorum solutionē pculdubio deuenimus. ℂ Ad primū ḡ dicimus ɔcedendo antecedēs,ɔn̄amq; negando. Ad pbationem uero dicim⁹,ꝙ res exemplares diuersi mode itelligunt̃,uno mō p eleuationē sui eē,supra nr̄um intellectū,& hoc modo intelligit̃ deus ab intellectu nr̄o,qa obiectū qđ deus est,excedit capacitatē intellect⁹,hoc tn̄ mō intellectus intelligit in complete,qa non pōt puenire ad pfectā ipsius intellectionē. Et hoc ē de intentione Boetii,& Auicenne Alio mō intelligit̃ propter debilitatē sui eē,& hoc mō intelli-

¶ Ad tertiam rõnem ita dicemus negãdo quod id qđ est unũ seu subiectũ in actiuis. & passiuis nõ paciať, immo illud est quod patiť, & formæ ꝯtrariæ sunt illæ q̃ tm̃ agunt, aĩa aũt non patitur nisi ₰m qd, ut in abiectiõe p3, qđ aĩa patiť quodã mõ.i.₰m qd, corpora, seu mãlia simplr paciunť, iõ aĩa nõ est eiusdẽ nẽ cũ illis (ut meli⁹ infra deo duce, uidebiť) quare ad hęc nihil concludit. Qđ ẽt non sunt idẽ cũ deo, & ad ꝓbationẽ ita respondem⁹, ꝯcedẽdo oĩa q̃ de q̃titate ꝯtinua, et discreta.i. de unitate, & pũcto in obiectione dicũtur, ac ponũtur. qa iõ sunt idem abstractis differentiis eoꝝ ꝯueniunt in eadẽ nã gñis.i.ꝯtinuum & discretũ. S3 deus, & yle, & aĩa, in nulla nã gñis cõueniunt, nec ẽt in nã gñis substãtiæ, nec deus est in aliquo p̃dicamẽto, nec cadit in ꝯtrarietate entis, qđ secus est de mã, & aĩa. Quare separatis p intellectũ omnibus differentiis mẽ primæ, & dei. ad hunc non remanet ens unũ, sed diuersum quare eoꝝ rõ nullius ualoris esse dicere nõ dubitam⁹. ¶ Ad authoritates p̃hi quas inducunt respondemus ad omnes unica responsione. Eoꝝ Arist. intellexit ₰m actũ est res scita, & nõ ₰m eẽ Et intellectũ speculatiuũ uocat sciẽtiã, & rei intellectæ speciem actũ uocat. S3 certũ ẽ ₰m p̃hm 3. de aĩa ꝙ species ĩ aĩa est res extra p actũ ipsi⁹ speciei: & non p eẽ qđ habet in mã extra, quare non seqť ut ipsi uolũt ꝙ aĩa sit res intellecta: ₰m ꝙ actus speculatiuus sit species rei intellectæ, & non ipsa res, & eo mõ ẽt intelligiť illa authoritas p̃hi ꝙ aĩa est quodam mõ omnia qa species

lapidis est in aïa, & non lapis, ḡ clare p₃ q̄ pythagoram sequentes male phi dicta intelligunt, ac glosãt. ℂ Ad eoꝝ ḡ ultimã rōnē respōdet negãdo oēm differentiam eē a forma, & negando similr q̄ omne qđ differt ab aliquo differat p aliquã differentiã. quia multa differunt q̃ non hñt formã, nã certũ ē q̄ forma nō h₃ formã, nec mã pma (ut mã) habet formã se ipsã cōponētē, et tñ certũ ē q̄ forma differt a mã, ḡ ꝯcludimꝰ nō eē ueꝝ oēm differētiã eē a forma nec ueꝝ ē unũqđ q₃ differre ab aliquo aliqua differētia quã h₃. qa una differētia differt ab alia, & tñ nō p differentiã q̃ hñt. qa si una differētia haberet aliã esset pcessus in infinitũ. Vñ manifestũ est q̄ multa differũt se ipsis, et qñ dicit q̄ plius dicit q̄ idem est a quo nō differt differentia, intelligit ſm oēs modũ differendi, siue per se, siue per formã, quæ in subiecto differentia accipit. His ḡ responsionibus habitis facile patere pōt nullius roboris eoꝝ esse sententiã, nec eoꝝ dicta aliqđ possidet ueritatis. quã taceant aïam deũ, et mã₃ idē eē ut affirmant, multaq₃ alia dicere q̃ audire intellectꝰ aufugit, ideo tãq̃ inualida relinquantur.

CAPITVLVM TERTIVM DECIMVM IN quo illoꝝ opinio ponit, q dixerũt aïas simul cũ nã ãgłica eē creatas, et p ꝯñs añq̃ cōpori uniãt

ulti. n. fuerunt qbus Platonis sentētia: ac Pythagoricoꝝ erronea uisa fuerit. q dicere nixi sunt, Platonē,

ac Pythagoricos nihil dixisse,& si eorum rephẽsio minime rephensione careat. Dicẽtes tñ isti aĩas non pexistere in cõparib⁹ stellis(ut Platonici uo luerunt)nec eẽ deũ(ut pythagorici) nihilo min⁹ ipsis corporib⁹ pexistere dixerũt creata .s. añq̃ corpori uniant,simul tñ cũ nã angelica.Qui tñ hæc dicere multis rõnibus audẽt maxime tñ per ꝯformitatẽ quã hñt aiæ cũ angelis, eoq; dicunt eiusdẽ eẽ nẽ.q a ꝯformes sunt capacitate cũ aiæ capaces sunt rõne,quẽadmodũ Angeli per quã capacitatẽ,sicut Angelos ad dei Imaginẽ,sic aiaꝫ eẽ factã sacra scriptura pdicat. Sũt ẽt ꝯformes q̃tũ ad beatitudinẽ,eoq; ad illã aiæ,& angeli or dinant,suntq; ẽt simul immãles.Verum tñ isti q̃tũ ad unionẽ diuersificatæ fuer,qm̃ multi sunt qui dicunt lꝫ aiæ in cœlo creatæ sunt cũ Angelis,ni hilo tñ quia post modũ ad sugẽstionẽ tenebra rũ peccauerũt.merito illius peccati: in corpora tãq̃ in carcerẽ sunt retrusæ,ut ibi purgent.pur gatæ tñ ad,cœlestẽ patriã reuocent.Quã qdem opinionẽ Manichæorum eẽ dicim⁹ q̃ q̃tũ ueritatis obtineat in capitulo sequenti declarabit.¶ Ali q tñ et si uoluerũt simul cũ Angelis eẽ creatas ni hilo tñ unite sunt corporib⁹. non tãq̃ in carce res,sed tãq̃ corpora pficientes dei impio,& uo lũtate qcqd tñ sit añ corpora creatas eẽ ponunt Qui tñ his moti fuerunt auctoritatibus,& rõni bus.Nã Aug.super Gen. in quadã glosa dicere uidet.aiam humanã añ corpus esse creatã cũ.n. ipse inconueniens reputat. post septimũ diẽ qd eẽ creatũ,in quo requeuit deus ab omni ope suo

.i.ſm Auguſt.creationis,diſtinctionis,& ornat⁹ ut habet̃ geñ. primo ğ dicũt iſti cũ aīa humana creata ſit.uidetur operibus ſeptẽ dierũ eſſe creatam,& non poſt corpus.Hoc ẽt ꝯfirmant ipſius Auguſtini authoritate ſup Geñ.libro 7. humanæ opinioni tollerabilius mihi uidet̃ deũ ĩ ipſis primis opibus q̃ ſimľ oīa crearat aīam humanã creaſſe quã ſuo tẽpore, membris ex limo formati corporis inſpiraret & is ibidẽ credat̃ ğ ſi nulla ſcripturarũ authoritas ſeu ueritatis rõ ꝯdicit hominẽ ita factũ ſexto die.ut corporis quidẽ humani rõ cauſalis,in elemẽtis mũdi,aīa uero iã ipſa añ creat̃.Et is ĩ eodẽ.Meli⁹ credit̃ aīa pri⁹ hoc nãliter uelle ſicut nãle eſt nobis uelle uiuer̃, male aũt uiuere,iam non eſt nẽ.ſed uoluntatis ꝑuerſæ,quã pœna ſeq̃t̃.Quibus aũt authoritatib⁹

1 ꝓbatis,eoꝝ hãc ſententiã rõnibus ꝓbãt.℄ Veniat ğ eoꝝ rõ prima q̃ ẽt poſita ẽ in capľo illo in quo argumenta aīas añ corpora eẽ creatas ꝓbãtia ponunt̃.Sicut homo ex parte corporis cõmunicat cũ aīalibus brutis,ita exparte aīæ cõmunicat cũ Angelis q̃tũ .ſ. ad ĩtelliger̃,ğ ſicut dicim⁹ corpus hominis eodẽ die ꝓduci cũ brutis aīalib⁹,ſic rõnabiliter eodẽ die ꝓduci deb; ei⁹ aīa cũ Angelis.ſed Angeli fuerunt creati añ corpoꝝ, creatione,ğ aīæ humanæ ſimľr añ corpora ſunt

2 creatæ. ℄ Ad huc mouent̃.n. hæretici iſti alia rõne Certũ.n.ẽ q̃ dicta ſunt a Moſe oīa uera sũt. Sed ex Moſis dictis ꝑcipere poſſum⁹ ꝙ ipſe ſub ſcripſit ſenſibilium gñonẽ,& non intelligibiliũ ſed quæ ſenſibilia ſunt,corporea ſunt,ğ tm̃ cor-

porea subscripsit.quare pp hoc rōnalē aīam,& Angelos creari non dixit:ut ap3 qa intelligunt esse añ creatos.ğ aīas ipsas cū angelis creatas eē dicimus.℄ Amplius mouet.n.alia rōne.Nā manifeste uidemus aīam ita esse ad imaginē dei creatā,sicut sunt Angeli,ğ qñ fuerunt creati Angeli,rōnablr creatæ fuerunt ipsæ aīæ,q̄ simlr sunt create ad dei imaginē q ad inuicem ɔformes sūt ğ non esset rō aliqua,si sūt in omnib⁹ cōformes ꝙ una añ alterā creet. Qđ aūt aīæ sunt creatæ ad dei imaginē dubiū nō ē,cū exp̄sse dicat gen. primo faciam⁹.h.ad.i.&.s.n. de aīa intelligitur, & nō q̄tū ad corpus ut habet in libro sentētiaꝝ & ita est,cū deus excedat omne corpus. Qđ ēt Angeli sunt ad imaginē sicut aīæ ꝓbatur authoritate Dionisii de diuinis nominibus. q dicit ꝙ Angelus ē imago dei manifestatio occulti luminis,hoc ēt ꝓbat, ratione sic. p p hoc aīa dicit esse imago dei,quia capax dei,& particeps esse pōt.ſm aliquē tñ modū.Sed hoc sicut aīæ ita cōpetere pōt Angelis,ergo sicut aīæ,ita Angelis cōpetit esse ad imaginem.℄ Præterea imago aīæ ē ſ3 superiorem partē,ut habetur in primo sētētiaꝝ ſ3 ſm illā partem homo:& Angls hn̄t conuenientiam,ğ simlr in imaginis dignitate conueniunt,quare si conformes sunt,qua de re nō sūt simul creati,hoc tñ asserere nulla rō uellet,ğ dicendum est aīas simul esse cū Angelis creatas q̄t añ corpora.Conformes.n.sunt q̄tum ad beatitudinē quia tam Angeli,q̄ aīæ ordināt ur ad unū finem q finis ꝓprius est eis.eoꝙ ordinantur ad

ſitatem nãlem concomitantem quod clare uidetur & hoc iõ qa differentiæ diuidentes genus cõtrariæ ſunt. Contraria aũt ſe hñt ſicut perfectu3 & impfectum cũ ut dicit̃ 10. methaphiſice pncipium ↄ̃tatis eſt priuatio,& habitus quod pate re põt exemplo ſicut in ſpeciebus colorum un⁹ eſt altero perfectior,& ſimlr̃ q̃ ſunt eiuſdẽ natu re. ſunt eiuſdem ſpeciei g̃ ſi aĩa eſſet eiuſdem nẽ, cum nã angelica Tũc homo,& angl's eſſent ei⁹dem ſpeciei quod clare falſum eſt qa angeli,et aĩæ hñt diuerſas operationes nãles g̃ non ſunt eiuſdem nẽ.& per ↄ̃ns eiuſdem ſpeciei,quia illa q̃ hñt diuerſas operationes nãles differũt ſpecie. ſed aĩæ,& angeli hñt diuerſas opatiões nãles g̃ differũt ſpecie,g̃ p ↄ̃ns nõ ſunt eiuſdẽ nẽ. Quod ꝓbatur authoritate dioniſy.7.c.de diuinis nominibus. Mẽtes angelicæ ſimplices,& beati intellect⁹ hñt non deuiſibilibus congregantes diuinã cognitionẽ. Et tñ de aĩa ↄ̃rium aſſerit q̃r ſeqtur ſi non hñt eaſdẽ nãles opatiões ꝙ non ſunt eiuſdẽ n ẽ. nec p ↄ̃ns eiuſdẽ ſpeciei. Q𝔡 aũt nõ ſit eiuſdẽ nẽ cũ nã angelica apparere põt ex hoc,qa dignior ẽ nã angelica q̃ humana,qa ſimplr̃ loquendo angl's ẽ creatura ſupior homine ac in ſupiori gradu conſiſtit Quod ẽt rõne p3. Nã ſpirituale ſimplr̃ loquendo omni corporali nobilius eſt: g̃ a ſimili nobilius ẽ illud quod pur ẽ ſpiritus nihil de corpore hñs q̃ quod ẽ ſpirituale & coniũctũ corpori. ſed angeli dicũt̃ eẽ ſpiritus nihil de corpor̃ habentes. aĩa uero licet ſpiritualis ſit nihilo minus coniuncta ẽ corpori,

uel separata habet inclinationē ad corpus,ḡ no-
bilior est nā angelica q̄ humana,ḡ per ꝯñs non
sunt eiusdem nē.Quare decepti sunt hoc asserē
tes errore non paruo.sed ut uidere uideor,hanc
eoꝝ sententiā isti patres ab origine habuerunt.
quiquidem posuit oēs aīas cū angelis creatas añ
corpora eoꝝ credidit aīas:& angelos eiusdē nē
esse & speciei ſ; tm̄ differre ꝭm diuersitatē acci
dentalem ex libero arbitrio prouenientem.aut
differunt solū merito Quod esse non pōt ut ha-
betur ab angelico diuo Toma ꝑma parte .q.76.
ar.7.ibi uideatur sed de hoc alias hæc tm̄ dicta
sint ad illoꝝ falsitatē impugnādā. ℭ Errant aūt
isti ēt cū dicant aīas añ corpoꝝ unionē peccasse
quod absurdū est dicere in theologia,ac ab hor-
ret fides catholica,ut asseratur aīas añ corpoꝝ
unionē peccasse quia repugnaꝛ̄t sacræ scripturæ
ut habetur Romanorum.9.c.de Iacob,& Esau
Vbi dicitur Non solū aūt illa ſ; Rebecca ex uno
concubitu hñs Isac pr̄is nr̄i cū.n.non dū nati fu-
issent,aut aliq̄d egissent boni,aut mali,aut ꝭm
electionē ꝓpositū dei maneret non ex opibus.ſ;
ex uocāte dictū est ei q̄a seruiet maior minori si
cut scriptū est.Nā hoc dictū,post eoꝝ concepti
onē fuit &c.ut p; gñ.25. Nō igit̄ añq̄ hoc uer-
bū diceretur aliquid eoꝝ aīæ peccauerint(ut isti
uolunt.) ℭ Errāt ēt dicēdo corporibus uniri in
eoꝝ pænā q̄d̄ ēt esse non pōt.Pæna.n.bono nē,
aduersat̄ & hac de causa mala dicit̄ si ḡ ꝭm istos
aīæ uniunt̄ corporibus ad eoꝝ pænā & pp eaꝝ
peccata seq̄t̄ ꝙ unio aīæ,& corporis ē quoddā
pænale

pænale. quare sequeretur non esse bonum naturale. quod impossibile est cum certum sit per naturam. Nam ad tale naturale intentum generatio naturalis terminatur, & ex istis etiam sequeretur hominem esse non secundum naturam bonum esse hoc autem dicere expresse falsum est. Cum dicatur genesis primo post hominis creationem uidit deus cuncta quæ fecerat quod erant ualde bona, ergo unio animæ cum corpore erat bona, ergo non quiddam pænale, & malum ut ex istorum sententia sequitur quare nihil dicunt. ¶ Præterea ex malo non nisi per accidens bonum prouenit si ergo uerum sit dicere animam uniri corpori peccato animæ separatæ, cum talis unio quodam bonum sit, ergo esset per accidens ergo homo fieret a casu & sic esset quid casuale. sed hoc dicere diuinæ sapientiæ derogat ut dicitur xi. sapientiæ quod deus omnia in numero pondere & mensura instituit, ergo eorum opinio, ac sententia nulla uidetur. ¶ Quod etiam probatur si. n. esset quod isti dicunt quod omnes creature rationabiles ut animæ, et angeli a principio æquales creatæ fuerunt oportet dicere, quod una earum in sua operatione ab alia non dependet. Quod autem prouenit ex concursu diuersarum causarum quarum una ab alia non dependat est casuale, ergo secundum prædictam positionem angelorum distinctio: & animarum casualis esset quod dicere impossibile uidetur. Est autem contra catholicam fidem dicere ad cœleste patriam reuocari postquam in corporibus purgatæ fuerint, Hoc autem asserendo esset dicere nullam animam finaliter damnari, nec deum propter pœnas esse timendum Quod quantum xpiana religio dicere abhorreat, quisque sacris literis nutritus comprehendere potest. Errant autem isti in dictis eorum secundum ueram philosophiam ponendo animas uniri corpori

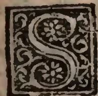
bus tãq̃ in carcerẽ quia si sic esset corpꝰ cõpara reẽ ad aĩaʒ non sicut perfectibile,ſʒ sicut carcer Q̃ď si ueꝝ esset,seq̃ret hominẽ uerã nõ eẽ speciem,eoq; ſm istos ex aĩa,& corpore nõ fit unũ cõpositũ.Sʒ cũ supra oppositũ ꝓbatũ fuerit ideo isti male sentiunt maxime dicendo aĩas diuersa circuire corpora,qď eẽ non põt cũ ꝓpria forma hẽt fieri in ꝓpria mã,ſʒ ꝓbatũ ẽ aĩam intellectiuã eẽ corporis formã,ĝ eẽ hẽt in ꝓpria mã ĝ non circuit diuersa corpora,qa seq̃ret impossibile per me positũ dũ de Platonis reꝓbatione locutus fuerã.Nec ad hoc dici põt ꝙ isti non tenent aĩaʒ intellectiuã eẽ corporis formã,ac corpori uniri ut forma.ſʒ solũ ut motor ad ipsũ administrãdũ.hoc dicere nõ possũt.cũ supra ꝓbatũ sit aĩam uniri corpori ut forma,& ꝑ ꝯñs illorum opinionẽ q oppositũ asserunt minime fore bonam ibi ĝ uideat.tanto magis qa inferius patebit.¶ Errãt ẽt ꝯ sensibilẽ expiẽtiã qa uidemꝰ aĩam q̃tumcũq; bonã separari nolle a corpore, immo aĩæ beatæ hñt inclinationẽ ad corpus sibi uniendũ ſm fidẽ tñ non ſm uerã phiam,sed de hoc alias.Q̃ď id quod dixi ueꝝ sit Apl̃i dictum audias.Nolumꝰ expoliari ſʒ sup̱ uestiri,qď mirũ esset si ad corpꝰ nãlẽ aptitudinẽ,& inclinationem non haberẽt sicut ad suũ sodalem,non sicut ad carcerẽ.Et iõ ꝯ istos ait Aug.libro de ecclesiasticis dogmatibꝰ,credẽdũ ẽ & firmiter tenẽdũ ꝙ aĩæ nõ sunt ab initio cũ Angelis creatæ ut origenes finxit,aut in corporibus seminãt ut Luciferiani,& Cirillꝰ Et q̃dã latinoꝝ affirmãt,sed a

deo aīam creari simul,& infundi in corpore cō/
posito,& formato Quaṙ taceāt hāc absurdissi/
mā opinionē recitaṙ,ac ꝓdicaṙ.Nec ēt illoꝝ opi/
nio aliqd ueritatis obtinet,q̄ dicit aīas simul cū
angelis eē creatas demū dei uoluntate,ac impio
corporib⁹ uniri Quos tn̄ aduers⁹ sit text⁹ Aug.
mox supra a me positus nihilo tn̄ sunt ēt ꝯ eos
oēs rōnes p me positæ 3.c. pn̄tis q̄stionis in quo
rōnes ꝓ ueritate facientes per me adductæ sunt,
q̄ ibi uideri possunt,iō ad pn̄s relinquātur ne sæ
pe sæpi⁹ id idē assereṙ uidear,hic tm̄ unā de illis
dū taxat ad istoꝝ maius dedec⁹ afferā.¶ Mani/
festū oib⁹ eē uideṫ deū,et nām oīa ordinate face
re cui⁹ nisi īsipiēs oppositū dicet.Sꝫ nō esset diui
n⁹ ordo qd faceṙ ut ꝓcedat a statu magis pfecto
ad min⁹,Sꝫ diceṙ aīas eē añ cum angelis creatas
& demū dei impio,& uoluntate uniri corpori/
b⁹ esset asserere illas a statu pfecto ad impfectū
ꝓcedere qd̓ qd in ordinatū esset,qd̓ diuinæ es/
sentiæ ut dictū ē repugnaṙ dicim⁹,ğ nullo pacto
ād m ē istoꝝ sentētiā eē audiēdā. Sꝫ si diceṫ mi
nime ueꝝ foṙ aīas qdē uniri corpori,qꝛ ꝓcedeṙ
ē a statu pfecto ad min⁹ immo e ꝯ qa tunc pfi/
ciṫ cū corpori uniṫ.Hoc ueꝝ esse nō pōt.Quia
aīa intellectiua mole sensuū corporaliū dū ī cor
pore grauaṫ,qd̓ tn̄ nō fit qn̄ separata ē.Sꝫ pfe/
ctius ē nō grauari q̄ grauari quare nihil dicunt.
¶ Coñ. quos uideṫ esse rōnes August'ni supra
geñ. ad lrām.Vtrū aīæ āñ corpora uel in corpo/
re creatæ fuerint,ibi exp̄sse ꝯcludit duplici rō/
ne ipsas in corpore esse creatas,& non añ. Et li/

cet ipse de aĩa Adæ alr sentiat (ut in inferiori ca pĩo dicã) ꝑrna rõ est pp originalẽ culpã 2. uero pp aĩaꝝ ignorãtiã. Veniat ğ ꝑma rõ q̃ ẽ pp cul pã originalẽ. Animæ.n.cũ corporib⁹ uniunt cul pã ꝯhunt originalẽ, & inficiunt itaq; nullã hñt culpã actualẽ, & hoc dico ſm ꝯmunẽ sñtiam, ac unam uiam, ergo nec meritum, nec demeritum in eis ꝑcedeř potuit. uel liberi arbitrii usus, qa si ne corpoř nec mereri nec demereri potuit. Q̃r ğ unit corpori ad talẽ ꝯhendã culpã? non uolũ tate dei, qa ut superi⁹ dixi hoc deus minime effi ceret, cum oĩa ordinate agat, nec ᵭᵭm ẽ ipsaꝝ uoluntate cum ĩ eis ut dixi liberi arbitrii usus nõ erat & p ꝯñs nec ueniendi, uel nõ ueniendi deli beratio ad corp⁹. Hoc aũt qđ dixi ſm illoꝝ sen tentiã est q ponunt aĩam ab infecto corpore cõ traheř maculã. Sʒ tenẽdo aĩam ipsam creari a sũ mo opifice, cum tali macula (ut nõ nulli tenent) esset dare ipsas aĩas nõ eẽ añ creatas, ſʒ ad mul tiplicationẽ corpoꝝ creari qñ infunduntř qa re pugnaret diuinæ bonitati aĩas creasse maculatas nulla ꝑcedẽte culpa, ac peccato, illius maculæ cã. quare ᵭᵭm ẽ nullo pacto añ corpora fuisse cre atas. ℭ Secunda uero rõ est pp ignorãtiã. Nam ꝓbatum ẽ superi⁹ cum de Platonis sententia, ac eius reꝓbatione loq̃batur, aĩas nõ eẽ creatas cũ plenitudine scientiaꝝ, ğ a sua ꝑma origine igno rãtes sunt, & nõ ista q̃ p sensus adiicũt cognoue rũt. qa ut supra imꝓbatũ ẽ. tũ ſm sanctoꝝ tũq; Pħoꝝ sñtiam nr̃um scire nõ ẽ reminisci, qđ eẽ nõ posset, si aĩæ essent cũ angelis creatæ, qa co

dē nō ſicut angeli crearētur ſciētes,nō aūt ignorantes. Quare taceant,nec audeant amplius aſſerere animas aū corpora eſſe creatas. Quid.n.de Adæ aia d̄ d̄m ſit ī hoc īferiori capl'o audiri pōt

CAPITVLVM DECIMVM QVINTVM inquo recitantur opiniones de aīa adde tñ an fuerat creata cum angelis ut uoluit Aug.aut in corpore ut uolu:runt alii Sancti.

ET quia circa Addæ aīæ creationem Auguſt. inuenio ab alioꝝ Sãctoꝝ ſentētia diſcrepantē,iō añq̄ ad iſtorū rōnes ueniam reſponſurus aliq̄d de iſtorū opinionibus ī mediū ducā,ne hoc hic deficer̄ uideatur. Nā ſuperfluū eē,uidetur uelle Egregiꝰ doctor Aug.7. ſuper geñ. ad lr̄am aīam p̄mi hominis,& parētis Addæ añ corpꝰ cum angelis eſſe creatā Qui tñ multis rōnibus mōtꝰ fuit dicere p̄mo q̄a nulla ſupra dictarum rōnum tali aīæ competere uſ, eo q̄ aīa Addæ non potuit ꝯhere originalē culpā. Neq̄ infici unione ſui corporis ſicut aliorum aīæ.q̄a tale corpꝰ infectū nō erat ſm unā uiā,nec ſꝫ aliam creata fuit ſine originali iuſtitia,& grā ut aliæ,cū hoc ſequatur poſt primorū parētum peccatū,ḡ non pōt de Addæ aīa dici ſicut de aliis. ¶ Similiter pp ignorātiā nam de tali aīa dici pōt,q̄a tali aīæ opus non fuit ſcientiā acq̄rere ex ſenſibus ſicut alioꝝ aīæ ut clare pꝫ theologiam & ſacrā ſcripturā legētibus. 2. motus fuit hoc

asserere deū añ corpus eius aīam ꝓduxisse, tum qa a corpore non depēdet, s3 per se subsistit. tñ pp ꝯformitatē ei⁹ ad nām angelicā, tū in capacitate rōnis per quā aīa ē imago dei in beatitudine ad quā aīæ, & angeli ordinant̃ supradictū ē. ℂ Motus fuit ēt alia rōne quā ponit expsse dictus Aug. loco, ut supra eoꝙ hominis corpus in operibus sex dieꝝ non fuit in actu ꝓductū ſm ipsum, l3 ſm alios sanctos sic, qa ipse tenet aīalia oīa terrestria potētialr̃ ꝓduci, & sic per ꝯñs hominis corp⁹, ğ ꝓductū fuit solū ſm cāles rōnes qd̃ de aīa dici non pōt, qa nec ex aliquo corporali, aut spirituali p̄existente facta fuit, nec potuit ex aliqua creata uirtute ꝓduci. Quar̃ p3 ꝙ ipsa met in operibus sex dieꝝ in quib⁹ oīa facta fuerunt simul cū angelis fuerit creata post modum tñ ꝓpria uolūtate ad corpus ministandū fuerit inclinata. Et iō dixit 7. super geñ. ut in supioribus allegaui. Videt̃ deū in illis primis operibus q̄ oīa simul creauit, ēt aīam humanā creasse, quā suo tempore mēbris corporis ex limo formati inspiraret, qd̃ ipse de Adde aīa ītellexerat. Hac .n. de causa hoc Aug. dicere uoluit, eoꝙ ea q̄ sūt perpetua simul creata fuerunt (ut dixi) distincta & ornata de ppetuo ornatus loq̄ndo. Quæ uero ppetua min⁹ sunt. ut Plāte: & arbores nec nō gñbilia & corruptibilia q̄ꝗ prius ꝓducta sunt nō ſm se, s3 ſm seminales rōnes. Quare dixit ꝙ deus ī principio ꝓduxit cœlos, t̃ram luminaria cœli, angelos, & aīam humanā nec nō gñbilia, et corruptibilia ueꝝ hæc in seminalibus rōnib⁹ &

h oc dicere uoluit,ut testũ illũ saluasset qui dicit. Qui uiuit in æternũ creauit oĩa simul.i.creauit in se q̃tũ ad perpetua,& in rõnibus seminalibus q̃tum ad hæc gñibilia & corruptibilia q̃ ẽt sentẽ tiã ꝯfirmat Aug. testu geñ. in principio secũdi capĩi ubi dicit.Ergo pfecti sunt cœli,& terra,& oĩs ornatus eoꝝ.Et post seqt̃ istæ sunt gñones cœli,& tr̃æ,qñ creatæ sunt in die quo fecit deus cœlũ,& tr̃am,omne uirgultũ agri añq̃ oriret̃ i tr̃a,& oẽm herbaꝝ regionem priusq̃ germina/ ret.i.tr̃a. Quare dicit ipse d̃d̃m ẽ una die per/ fecti sunt cœli,& omnis ornat⁹ eoꝝ,& sic simĩr fuerunt facta gñibilia,& corruptibilia quæq;,Et sic posuit ẽt,ut testus ille saluaret̃ Addæ aĩam il/ lo die i se eẽ factã,q̃ postea suo tẽpe mẽbris cor poris ex limo formati iſpirauit de⁹.Sꝫ cũ corp⁹ humanũ gñabile et cõruptibile sit i illo p̃modie uel p̃mis operib⁹ nõ fuit formatũ,ſꝫ postea i se dico.His g̃ rõnibus fuit motus Aug. hoc ut asse rat.lꝫ s̃m Doctorẽ sanctũ Thomã prima parte q.90.ar.4. Augustin⁹ hoc nõ asserendo dixerat s̃m ꝑpriã sñtiam,ſꝫ alioꝝ opinione ut eius uer ba sonãt quia dicit credat̃.ſꝫ an ita sit.nunc inq/ rere minime op⁹ est.Et lꝫ hæc opinio sine dubio ꝓbabiliter posset substineri,nec spernenda.Im mo maxima reuerentia teneri,ac substẽtari p̃ot, nihilo min⁹ multis aliis rõnabiliб⁹ uisũ fuit Ad/ dæ aĩam in corpore eẽ ꝓductam.Ratio aũt istos mouens hæc ẽ.eoq̃ aĩa unit̃ corpori,ut nãlis p/ fectio;cui q dẽ corpori nãliter appetit copulari, ita q̃ sine illo eẽ ei pœna sit,et multo magis ab il

lo seqstrari,ut experientia docet hoc ēt eē uidet si simlr unitur sicut motor mobili,itaq sine ipo nec mereri,nec demereri pōt quare aň corp⁹ ꝓ/duci non debuit,ne aň culpā puniret.Hæc.n.rō sumitur a.s. Boň.2. sententiaꝝ distinctione 17. q.3. iō ipse dicit huic opinioni non tm̄ ꝯcordat rō,immo ēt scripturæ suffragatur authoritas q̄ dicit post ꝓductionem,& formatione hominis deū sibi uitæ spiraculū in spirasse,dicunt ēt istiq tria inconuenientia seqret si Addæ aīa aň corp⁹ creata fuisset ꝑmū Certum est ꝙ omnis forma q̄ mē pfectio est,cū faciat unū,& idē eē cū mē esse & cū gňonis compositi terminus aň suam mā₃ eē non pōt iō fieri nō pōt nisi in sua mā,& ideo pocius dicimus corpus eē factū āň aīam q̄ ipsa Addæ aīa aň corp⁹.ideo ut hoc Moses ostēdet dixit ꝑmo formauit deus hominē de limo træ q̄/tum ad corpus,& postea subdit.& inspirauit in faciem eius spiraculū uitæ q̄tum ad aīam. ¶ Se/cundū in conueniens ē.Nā si Addæ aīa aň corp⁹ ꝓducta fuisset,eoq nil ociosum reperit in nā a liqd,tunc competeret sibi agere.i.in illo tēpore inquo aň corpus fuisset,alias esset aliqd sine ꝓ/pria operatione,& in nā uanū quod inꝯueniens est dicere,quare aliqd tunc aīa egisset.i.aňq cor pori ꝯiungeret quare fuisset misera uel beata,et sic simlr idē fuisset de aīa ipsa iuditiū & de ange lis 3. inconueniens esset circa eius desideriū. qa si sic,ꝓducta fuisset uel ipsa corpori uniri appe/teret(ut diximus supra)uel non,si sic,& non uni ret statim,tunc non ꝑcedente culpa,ei pœna tri/

bueret. Si uero minime appeteret, & de nō unita fuisset id idē seqretur ipsam.s. sine culpa habere pœnā. Qua de re uisum est his nullo pacto Addæ aīam añ corpus fuisse creatā. ℂ Ad rōnē tñ quā ipse Aug. ponit 7. super gñ. ubi asserit Addæ corpus sexta die non in actu.s3 ßm causales rōnes eē ꝑductū dicunt, ꝙ nulla scripturaꝝ authoritas seu rō ꝯdicit ueritati. ita factū eē hominē sexta die. ut corporis qdē humana rō causalis in elemētis mūdi: anima uero iam ipsa causaret. Hoc dici pōt, ac tollerari ßm illoꝝ opinionem q ponūt aīam ꝑ se habere speciem, & nām. completā, q̇ tñ nō unit corpori ut forma: s3 solū ad ipū ministrādū. s3 cū ꝓbatū sit ipsā corporis eē fōmā et ꝙ pars ē nāliter humanæ aīæ iō hoc eē nō pōt. Omnis.n. clare intuent deū ꝑmas res in statu perfecto suæ nē instituisse ßm ꝙ species unius cuiusꝗ rei exigebat cum .n. ut dixi anima pars sit humanæ nē nūlem pfectionē nō h3 nisi ßm ꝙ corpori unita ē, quare ꝯueniens non uideret animā creari sine corpore & hoc tñ asserendū uidet ßm illos q ab Aug. positione deuiant. S3 Aug. sententiā sequendo de operibus sex dierū dici poterit ut ait .s. Thomas loco quo supra ꝙ anima humana pcessit in operib⁹ sex dierum ßm quandā similitudinē gñis, ꝓut ꝯuenit cū angelis cū intellectuali nā. Secuudum tñ alios Sanctos (ut dictum ē) tam anima, q̄ corpus primi hominis in operibus sex dieꝝ sunt ꝑducta. Quare ꝯcludendū censeo ꝙ l3 q̄tum ad Addæ animam utraꝗ pars ꝓbabiliter sustineri posset. de cau-

nibus tñ aliis non solum ꝓbabiliter opinari debemus, sed fideliter credere cogimur aīs corpora creatas non esse, pro cuius declaratione notandū censeo Q𝔡 si aliqua aliquoꝝ authoritas reperiatur q̄ aliud sonare uideaẗ. Intelligendū ē ſm alioꝝ opinionē, uel si ſm ꝓpriā illi pſtantes uiri eam intelligūt ordine nē animam & non tempore, añq̄ corpori uniaẗ eē creatā. Qua ꝑp tum Nizeni Gregorii uerba. Tum damasceni, tū ꝗ Augustini in libro de anima, & spiritu ubi dicit ꝙ cupiditas: & irascibilitas prius insunt aīæ q̄ ipa uniaẗ corpori, ac ī oib⁹ aliis authoritatib⁹, ibi magis ordinē nē denotaẗ, q̄ tēporis ītelligendū eē, hæc ḡ q̄tū ad hoc, sufficiant esse dicta.

CAPITVLVM SESTVM DECIMVM in quo respondeẗ ad eoꝝ rationes

Nunc aūt ab his expeditus, ad hæreticoꝝ authoritates, ac rōnes uenio respōsurus. Qua de re ad authoritates Augustini dicimus talia Augustinū dicere opinādo, & alioꝝ opiniones sequendo nō ꝙ ipse sic sentiat, Nihilo minus ad duas primas eius authoritates, ubi ipse inconueniens reputat deū post septimū diem qd creasse dū requeuerat ab omni opere qđ patrarat, ita Respondemus. Quod aliqd de nihilo eē factū postq̄ requeuit deus, duobus modis glosaẗ. unus qdē mod⁹ ē ꝙ cessauit ab operibus nouis, ꝑ quo nota ꝙ tunc noua dicuntur

opra qñ añ nō fuerāt, uel per mām, uel p similitudinē unde oia corpora q̄ gñanť fuerunt pri⁹ in mā. Et aīæ humanæ prius fuerunt in similitudine, quare non dicitur aliqd de nouo creari qñ aīæ creantur, qa iam prius sunt in similitudine. Sed de nouo esset quid creatū, si nec in mā, nec in similitudine esset qđ eē non posset, ḡ illud dictū Augustini, ita glosari debet. Alius uero modus ē ꝙ nouū diciť op⁹ a quo cessauit deus, qđ ātea fuit p speciē, & rōnē. Et hoc mō aīæ creāť, cū Addā factus fuit sexta die, q habuit aīam rōnalē q̄ eiusdē speciei, & rōnis ē cū omnibus animab⁹ postea creatis, consumatio, siue perfectio creaturaꝶ ꝯsiderať ſm species, & non ſm indiuidua, quare qñ diciť ꝙ deus requeuit ab omni opere, talis diei quies intelligenda ē ſm nouaꝶ specieꝶ ꝓdendaꝶ cessationem, non aūt ſm indiuidua, ita ꝙ cessat a nouis indiuiduis quoꝶ similia ſm speciem ꝑcesserūt, & sic cū oēs aīæ humanæ unius sint speciei, sicut & oēs homines nō repugnat ꝑdictæ qōti, si deus quotidie nouas aīas creat, hæc ḡ q̄ dixi, ex uerbis Augustini ultimo īductis accipi possunt, Vnde illud proprie creať qđ fit sine omni ꝑcedēte mā De duplici aūt mā .f. ex qua, & in qua non me extendo ad pñs cum per q̄ dicta sunt iam duabus primis authoritatibus sit responsum, Ad alias tñ Augustini authoritates dicendū puto ꝙ Aug. intellexit de Addæ aīa dumtaxat, & non de omnib⁹ aliis. Nā dictū ē superius aliter sentire de aīa Addæ, aliterq; de aliis animabus, cū ipse dicat Addæ aīam eē crea

ta operibus sex dieꝝ,& añ corpus,aliæ aũt aĩæ sine dubio & firmiter creãt successiue dici põt sm.S.T.locutũ fuisse sm alioꝝ opinionẽ, cum dicat credaẽ ut superius dixi quare nihil authoritates ipse pro eoꝝ opinione faciunt cum male illas intelligant.¶ Ad rõnes ḡ ita respõdem⁹ Et ad primã dico,illã similitudinẽ minime fore bonã.Et qñ dicit sicut corpus hominis cõmunicat cũ brutis,ita aĩa cũ angelis,hoc ꝯcedendũ est & cũ dicitur,si ḡ corp⁹ hominis ꝓductũ fuit eodẽ die cũ brutis,ita eodem die debuit ꝓduci aĩa cũ angelis hoc ꝯcedendũ esse non censeo,nec similitudo ista bona est quia lꝫ corpus humanũ cõmunicat cũ brutis sm oẽꝫ modum,aĩa tñ nõ cõmunicat cum angelis sm oẽꝫ moduꝫ communicationis.qa tunc aia,& angelus essent eiusdẽ speciei qđ supra sm ꝓbatũ ẽ,& per ꝯñs eiusdẽ nẽ.tũ qa aĩa ꝑ se non habet speciem,iõ non magis ꝯuenit cũ angelis sꝫ magis ꝯuenit cum animalibus.Inqtũ forma ẽ corporis.iõ pertinet ad genus animaliũ ut formale principiũ.qa ꝓductio corporis sic ꝓductioni brutoꝝ ꝯcordat,ut rõnalis spiritus ꝓductio non discordet. Immo cũ ipsa ꝯcordat,& ꝯuenit ut dictũ est cũ sit eius forma qua mediante ꝑficitur,& ꝯseruaẽ. sꝫ spirit⁹ quidẽ ꝓductio ita ꝯuenit cũ angeloꝝ ꝓductione,ut minime ꝯcordet corpoꝝ humanoꝝ ꝓductioni,q̃ qdẽ ꝓductio ad terræ ornatũ spectat,q ad sextũ diẽ ꝑtinere uideẽ.Quaꝛ ḡ gaudeãt sua rõne cũ nullius sit ualoris.¶ Ad 2. uero rõnem dico negãdo Mosen. solũ ea q̃ sensibiliũ sunt ex

ꝓxisse, quia ƺ ueꝝ sit de nã angelica Mosen tacere non aũt ueꝝ est de aĩa rõnali, qa dicẽdo faciamus hominẽ intelligiť ẽt de aĩa loq cum aĩa forma sit corporis humani ex qua hõ dicitur. Et ꝙ ita sit subdit ad imaginẽ, & similitudinẽ nr̃am quia hõ ad dei imaginẽ ẽ, q̃tũ ad aĩam (ut dictũ est) iõ de ipsa non tacuit (ut ipsi asserunt) Vel dicamus cũ Aug. ꝙ Moses non fecit narrationẽ de his q̃ super cœlos sunt. Sƺ de his q̃ sub cœlo sunt Et iõ solũ de uisibilibus loqutus ẽ, hõ aũt cũ cõponať ex aĩa & corpoř dũ facit mẽtionẽ de homine, fecit de ipsa aĩa, maxime quia subiunxit, inspirauit infaciẽ eius spiraculũ uitæ. i. spiritũ fecit qđ de aĩa intelligiť quare nihilo dixerũt. ℭ Ad tertiã rõneƺ de imagine dicendum ẽ ꝙ non ualet argumẽtũ sunt ꝯformes q̃tum ad imaginẽ coꝝ tam aĩæ, q̃ angeli ad dei sunt imaginẽ: ideo simul sunt creatæ, quia non sunt in omnibus ꝯformes, qa angelus est substantia immãlis, & separata q̃ nullã perficit mãm aĩa uero lƺ immãlis sit nihilo minus perfectio ẽ mẽ cum ei uniatur ut forma. Et lƺ tam aĩæ q̃ angeli sint ad dei immaginẽ tñ imago nõ ẽ ſƺ unum, & eundẽ modũ in aĩa. sicut in angelo, quia si cõsiderať imaginis rõ q̃tũ ad id ĩ quo primo ẽ qđ ẽ intellectualis nã, sic imago dei ẽ magis in angelis, q̃ in hoĩe qa pfectior nã intellectualis in illa reperiť; ut clare pƺ. Sed si ꝯsiderať dei imago in homiue q̃tũ ad id in quo secundario ꝯsiderať. i. ꝑut in homine inuenituř q̃dã dei imitatio. Inq̃tum .s. hõ est de homine, sicut deus de deo. Et inq̃tum aĩa hominis est tog

ta in toto.& tota inqualibet corporis parte,sicut deus se hȝ ad uniuersũ,cũ sit totus in toto,& totus inqualibet parte,& id genus,Sic dico ꝙ imago magis reperiꝛ in homine,q̃ in angelis sed ibi capitur rõ imaginis secundum primum modũ qcquid tamẽ fit nõ ꝑm æqualẽ modũ reperitur in angelis,& in aĩa.iõ non hñt omnimodã ꝯformitatẽ. Sȝ utrũ magis talis imago repiaꝛ in angelis,an in aĩa nõ ẽ hic loqui,iõ dimictatur.Si qs hoc scire uellet uideat.S.T.prima parte.q.93.ar.3.&.S.Boñ.dist.16.q.2.ar,1.Et magnũ Albertũ in de homine cũ de tali imagine loquunꝛ.Hic ḡ tm̃ hæc dicta sint q̃tum ad illoꝝ rõnis solutionẽ faciunt,quare eoꝝ rõ remanet nulla cũ nõ sit eodẽ mõ in angelis,sicut in animab⁹.Q ꝺ aũt dixi de imagine,dici põt de eoꝝ beatitudine,qa lȝ utroꝝ finis sit beatitudo tñ aliter,& aliter in angelis,aliter q̃ in aĩa ḡ non simpliciter ꝯformes, qa ꝯformes sunt ad unũ finẽ,puta ad beatitudinẽ non tñ ad illũ finẽ ꝑueniunt ꝑm unum modũ ꝑueniendi.qꝺ pȝ qa ꝑ beatitudinẽ intelligimus ultimã intellectualis nẽ,rõnalisq; perfectionẽ,q̃ tñ naturaliter desideraꝛ. Sed cũ hæc duplex sit una quantũ nr̃æ nẽ uirtute asseq possum⁹,q̃ quodã mõ beatitudo,seu felicitas dicitur de q̃ princeps Arist.loqtur,dicens ꝑfectissimã hominis ꝯtẽplationẽ q̃ optimũ intelligibile qꝺ ẽ de⁹ contẽplari põt in hac uita esse ultimã hominis felicitatẽ.Et hic ẽ unus modus.sȝ sup hanc fœlicitatẽ ẽ alia fælicitas qnã in futuro expectam⁹,& illa ẽ deũ uidere sicut est.Et hic secundus modus est

supra cuiuslibet intellect⁹ creati nã, quar dicẽdũ est pmũ modũ in angelis non reperiri cum dici mus hoc mõ ipsos beatos eẽ creatos, qa angelus talẽ beatitudinẽ nõ acqrit p aliquẽ motũ discur siuum, qa intelligunt sine discursu. Homo uero ad illã sine discursu puenire nõ põt, ğ qtum ad hãc beatitudinẽ non perueniunt secundũ unũ mo dum, nec ẽt qtum ad illã beatitudinẽ q facultatẽ nẽ excedit, lꝫ non habuerint eam angeli statim a pncipio suæ creationis, qa hæc beatitudo non ẽ aliqd nẽ. sꝫ nẽ finis nihilo min⁹ ipsi immediate ꝯsequũt illã qd' secus ẽ de aĩa humana, ğ dicẽ dum ẽ si ꝯformis in illis est qtum ad finẽ.i.quia ambo ptendunt, & ordinant ad beatitudinem, tñ qa non ꝺm unum modũ pcedendi, ideo non omnino ꝯformes sunt. Qd' uero dicũt qa ꝯfor mes sũnt, eoq ambo substãtiæ spirituales, & im mãles. respondetur q lꝫ ita sit, differũt tñ, qa an geli sunt substãtie immãles, intellectualesq, nul lam tamẽ mãm pficientes, nec aliquo indigẽtes corpore in eoꝝ opationibus, nec eoꝝ eẽ corpo ri ꝯmunicãtes, tum quia angl's nullius corporis forma eẽ põt cum sit substãtia abstracta, & pfe ctissima q non indiget in ppriis opationibus ali quo mãli. Anima uero lꝫ intellectualis substãtia sit, tamẽ ut forma corpori unit. qř lꝫ sit immã lis. non tamẽ est separata a mã ꝺm eẽ, cum nulla forma a mã ꝺꝫ eẽ separetur (ut habet 3. de aĩa) ubi dicit, non opꝫ qrere si aĩa, & corpus sint unũ sicut nec de cera, & figura. Quod qdẽ si fieri po test, manifestũ ẽ, qa hoc q aliqd sit forma sub

ſtantialis alterius duo requirunt̃ pmum,ut ſit pn̄cipium eſſendi ſubſtantialiter ei cui forma ē,di co tñ principium formale,nõ aũt factiuum quo formali principio aliqd eſt,& ens denominatur 2. eſt ꝙ forma,et mã ꝯueniunt in uno eſſe quod tñ non ꝯtingit de principio effectiuo,eo cui dat eſſe,& hoc eſſe,ē inquo ſubſiſtit ſubſtantia cõpoſita,q̃ ē una ſm eē ex mã,& forma ꝯſtans.Q̃ſ cum aĩa principium eſſendi mē ſit. quaſi eē ſuũ ꝯmunicans mē,cum eius forma ſit de angelis uero hoc minime dici põt relinqtur nullo pacto animam,& angelũ ſ3 unũ,& eundem modum in mãlitatis,ad inuicem ꝯmunicare.Quare eorum rõ i hoc remanet eſſe nulla.Et ſi negaret̃ p iſtos aĩam non uniri corpori,ut forma,ideo reſponſionem nr̃am nullius eſſe ualoris ad hoc dicimꝰ ꝙ l3 ſuperius ꝓbatũ ſit aĩam humani corporis formã eē,nihilo tñ ſiue uniat̃ corpori ut forma, ſiue ut motor ſufficit ipſam aliquo mõ corpori eē ꝯiunctam,ſiue ut eſſe formale,ſiue ut eſſe dãs motum:qđ in ſubſtantiis abſtractis,& ſeparatis ut angeli abſurdũ eē uidet̃. Qua pp ſine dubio aſſerere audeo,aĩam omnē a deo opifice infundẽdo creari,& creãdo infũdi ad corpoꝝ ſucceſſionē,ad ipſoꝝq; multiplicationē,cuius tñ oppoſitũ iſti aſſeruerunt.

CAPITVLVM DECIMVM SEPTIMVM inquo illorum opinio ponitur,qui uoluerunt animam non eſſe deum,ſed de dei ſubſtãtia productã.

Xpeditus ab illorum? omninõ reprobatione,qui posuerũt aĩas añ corpora eẽ creatas,habita ac de hoc inuestigata ueritate,in sequentib? ex quo ductæ sint,an ex dei substãtia,ut aliquo luerunt,an ex ꝑiacente mã,ut non nulli alii,an ab ipso deo ꝑ creationem,uenire decreui.Et lꝫ insuperioribus ꝑ me dictum fuerit: Pytagoricorum sentẽtiã eẽ,aĩam a deo nõ differre cum aĩa,& deus idẽ sunt.q̃ tñ sententia potissimis rõnibus fuerat reꝓbata,in pñti tñ capitulo illorum opinionẽ ponã,q ausi sunt dicere aĩam nõ esse idẽ ꝙ deus,sꝫ de dei substãtia factã. ¶ Qui tñ his rõnibus moti fuerunt suæ positionis fundamẽtum a sacræ scripturæ authoritatibus assumentes.Et primo asserunt,Non ne legit̃ geñ.2. Spirauit in faciem eius spiraculũ uitæ? hoc stãte ꝑsuppono mihi duo primũ ꝙ inspiratio est per egressum alicuius ab intrinseco.2.ꝙ spiritus sanctus est eiusdẽ nẽ cum spirante tunc sic si humanus spiritus.i.aĩa intellectiua est inspiratus a deo ḡ est de nã diuina,qd' ꝓbo qa sicut spiritus.S. est eiusdẽ nẽ cum spirante,ut tenet 2. ꝑsuppositum,qa ex eo ꝓcedit ita humanus spirit? ẽ eiusdem nẽ cum ea a quo fuit inspiratus, sꝫ ꝑ dictũ Mosis spiratus fuit adeo,ḡ est de eius nã Et per ꝯñs de nã diuina,& ne fortasse ipsis dictũ fuerit ꝙ in sufflatio,seu in spiratio rei diuersæ ꝑ nãm esse põt,quare nõ ꝯcludit,si aĩa a deo inspirata ẽ ḡ est de eius nã,ad hoc uitãdũ arguunt minime eẽ posse.Accipientes tñ glosam sup illud Ioan

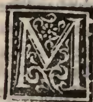
nis 2. insufflauit in eos, & dixit accipite spiritũ sanctũ quorum remiseritis peccata &c. Et Aug. q ibi dicit quod in hoc ostēdit ex se spiritũ sanctum pcedere. Quare si deus uitæ spiraculũ in hominis faciē inspirauit ꝯcludendũ est hominis spiritũ ex se pducere, qa in faciē alterius spirat idē numero qd' i se ipso erat in aliũ emictit quare aīa non ex nihilo ē facta, sʒ ex dei substantia, maxime ꝙ qcqd est in deo est ipse de⁹, spiraculũ ḡ qd' homini inspirauerat de dei substãtia erat, cũ i deo erat, ḡ aīa ipa d̄ dei ē suba. ℭ Ad huc id idē asserere audent testũ, actuũ 17. accipientes ubi dicit' i ipo. n. uiuim⁹, mouemur et sum⁹ sicut & qdam uirorum poetarum dixerunt ipsi⁹. n. & genus sumus, genus ḡ cũ sumus dei non debem⁹ assimilari auro, aut argento, aut lapidi, ḡ sumus dei genus. Sed eiusdē nē eē dicim⁹ q eiusdē sunt gnis. cũ hoc aũt dici non pōt q̃tũ ad corp⁹, ergo q̃tũ ad aīaʒ, ḡ ꝯcludendũ ē aīaʒ eē de dei substãtia. ℭ Ampli⁹ hoc idē ꝯfirmãt dicto ecclesiastes ultimo donec puluis reuertat' in terrã, & spirit⁹ reddeat ad deũ q dedit illũ, ḡ d̄d̄m si spirit⁹ reddit ad deũ sicut puluis reddit, ad t̃raʒ, & q̃tũ ad carnē ē t̃ra, ḡ uī ꝙ q̃tũ ad spiritũ sit de dei suba. ℭ p̄p̄ text⁹ ē Dionisỹ 4. cælestis Hyerarchie dicētis, oīa eē de deo existētia, ḡ oīa ei⁹ eē participãt. Tũc sic. Quicqd ab oībus participat' de omniũ essentia eē uidet', si ḡ q̃libet res de dei essentia participat ḡ de eius essentia facta est q̃to magis d̄d̄m ē aīam esse de ei⁹ essentia q̃ ad ei⁹ imaginē ē pducta. ℭ Qd' idē ēt his rationib⁹ affir-

mãt.Illa.n.q̃ sunt,& nulla differẽtia differũt idẽ sunt.S3,aĩa,et deus sunt,& nullo tñ mõ differũt: q2 aliq b9 differẽtiis nõ differũt & ad hoc q̧ diffe rẽt Q d' aliqb9 differẽtiis nõ differũt,& ad hce q̧ differẽt opõtẽt qd' alqb9differẽtiis differẽt, g̃ de9& humana aĩa idẽ sũt,maior nõ ẽ.minorẽ ꝓbo q̃cũq; differũt aliq b9 differẽtiis ꝯposita di cimus eẽ,s3 si deus & aĩa differrent aliq b9 diffe rentiis,essent ꝯpõsita qd' tñ absurdũ ẽ dicere g̃ d̃d̃m est ipsos eẽ idem,uel ad minus de eius essẽ tia. ¶ Præterea sicut s3 bonos pħos.Omnia cor poralia ꝓducũẗ ex mã,q̃ ẽ in omnibus corpo ralib9 una,cũ una sit mã omniũ gñabiliũ:& cor ruptibilium.Ita spiritualia ꝓduci debẽt,ex aliq̃ spirituali nã q̃ in ipsis spiritibus omnib9 una sit, s3 in omnibus ꝑ idẽptitatẽ spiritualis substantia repta nõ est nisi diuina,g̃ aĩa cum substãtia spi ritualis sit,nõ ẽ facta nisi ex dei substãtia. ¶ Ad huc arguunt p̃supponendo aĩam esse simplicem formã.s3 forma simplex ẽ actus purus solius dei ẽ eẽ actũ purũ,cũ.n.forma sit actus pur9 qd' so lo deo ꝯuenit,g̃ ꝯcludẽdũ est ipsam de dei eẽ nã & substãtia. ¶ Ad huc arguiẗ istoꝝ opinione, & intentione p̃supponẽdo solũ deũ esse ꝑ nãm immortalẽ.Tũc arguiẗ sic.Immortale.n.ꝑ nãm nulli ꝯuenit nisi qd' ex deo est,uel de9,hoc stãte dicunt.Illa q̃ ad dei imaginẽ sunt,ꝑ nãm eẽ im mãlia, quia nulli ꝯtingit eẽ ad imaginem dei, q immortalis ẽ nisi sit ipse immõtalis. ¶ Quod ꝯfirmãt authoritate Aug.Dicẽtis Nõ.n.imago esset,si mortis timor clauderẽẗ,si.n.homo nãli

ter ad imaginē dei ē qđ q̄tū ad aīam intelligit, ut pluries dictū ē. g̃ aīa ipsa immortalis, ut p̄sup positum tenet. S. solū deum p nām esse in mortalem, si ipsa aīa ē immortalis (ut pbatum ē) ac re ctiꝰ ī seq̄nti q̄stione pbabit, g̃ đđm ē ipsam eē de dei substātia pductā. ℭ Præterea hoc idē Et ultimo pbatur p̄supponēdo deū esse spiritualē lucē q̄ fons omnis spiritualis illuminationis, sicut sol fons ē corporalis. Tūc arguo sic. Omnia luminosa corpora eiusdē sunt nē cū luce, & cū sole, g̃ a simili spiritꝰ luminosi eiusdē sunt nē cū luce spirituali, hæc ꝯn̄tia tenet p p̄suppositum. Sȝ q̄cq̄d ē eiusdē nē cū deo, uel ē deꝰ, uel de deo Sȝ aīa ē sub̄a spiritualis, g̃ depēdet a luce spiritu ali p̄ma q̄ deꝰ ē. g̃ eiusdem nē cū deo g̃ ē de sub̄a dei. ℭ Quā pp his rōnibꝰ ꝯcludēdū putāt deū oīpotētē aīas de sui nā, et sub̄a creare cuiꝰ oppo sitū īseq̄ntibꝰ caplis pbabit. Quibꝰ rōnibus, & authoritatibus hāc nephandissimā tum in phia tūq; in sacra scripturahēresim an si sunt asserēt:

CAPITVLVM DECIMVM OCTAVVM

inquo tāq̄ falsa supradicta opinio repbat, nec non reprobatur aīam eē corporeā.

Vltis aūt rōnibꝰ ut hoc assererēt hii moti fuere uiri, maxime tamē Manicheoꝝ secta, ac Priscianoꝝ & Gnosticoꝝ, cū his etiam multi phi, q̄ aū oēs sine dubio dixerūt de dei sub̄a esse pductā, ut in supiori caplo. Et ī

ex plo in quo Pythagoricorum opinionē tetigim⁹ assertū fuit hic ꝑ hac ēt ueritate inuestiganda id idem asserere decreui. Diximus.n.ibi Aug.7. sup gen. ad lrām ponere istos ꝑnominatos Viros hanc Tenuisse sentētiā Quā tn̄ ēt recitat in libro ꝯ faustū,& in libro de duab⁹ aīab⁹, Id idē tenuit euripides pl̄us ut Cicero refert libro tusculanarum opinionum, Hoc ēt uoluit ipse Cicero Hoc Seneca ad Lucillū. Hoc Macrobius sup sōnio Scipionis. Quā tn̄ opinionem Aug. libro de origine aīæ deiecit asserēdo minime hoc forē possibile cū si ita esset nec in melius nec in peius labi posset, Et ipse Aug. dicit si hoc esset deus multarum aīarum formatione laceraret. Et isdē ꝯ eos libro de fide ad Petrum. Nō unius nē possunt esse q fecit & factū, Verum opinio Manichæorum fuerat (ut ipse Aug. in libro de duabus animab⁹ dixit) in homine duas aīas reperiri, una qdē q̄ ad bona inclinat q̄ nūq̄ facere pōt mala, & ē de dei sub̄a Alia uero q̄ inclinat ad mala q̄nūq̄ pōt facere bona. Et hoc credo dixere cū hō aliqñ benū, aliqñ malū opat̄, nec id idē deū fecisse credat̄. Si anima ipsa de dei esset sub̄a. Quē q̄tū impia sit, q̄cq intueri pōt ꝑmū qa ponit deū creatorē, omī ūcq factorē alicuius rei creatæ mām fore, cum ponat eam de dei sub̄a fieri. Exquo ēt seq̄retur in uno subiecto duo opposita inueniri, dū ponat aīam a deo eē factam, & de diuina fore sub̄a cum idem esset faciens, & factū, creans, & creatum qđ absurdū ē dicere. Ex istorum ēt sn̄tia seqt̄ in uno homine, ac composito duas repiri intellectiuas aīas

& p ꝯñs duas ſubales,ac pfectas formas qđ di cere boni phi abhorrent,cum uniꝰ rei,unica ſit forma ſubſtanialis. ¶Iſti tñ ut hoc dicerent in aliũ grãdiorẽ errorẽ inciderut qa poſuerunt deum nobiliſſimũ eẽ corpoꝝ eoꝝ nullã ſubam in corporeã ponebãt,qđ ẽt omniũ erat principiũ qđ dicebãt aliq eẽ aerẽ,aliq ignẽ,aliq aliud corporeũ.Nã hoc aſſerer̃ auſi sũt cũ illoꝝ antiquoꝝ opinionẽ ſequnť q inter sẽsũ & intellectũ diſtinguere neſciuerũt, q tñ dixerũt nihil eſſe in mũdo,niſi qđ ſenſu,& imaginatione,aphendi põt. Et qa ſub imaginatione nõ cadit niſi corpus nullũ eẽ ens extimauerũt niſi corpus,ut habetur ab Ariſtotil: 4. phoꝝ de qua tñ sñtia ſaducei fuere,q nullũ eẽ ſpiritũ dixer̃.Sʒ qa intellectꝰ altior ſenſu,rõnabiliter aliquas res incorporeas ponũt ſolo intellectu ꝯphenſibiles,ſʒ de hoc alias.Q r̃ tam iſti q̃ Manichæi deũ quãdã lucẽ corpoream p infinita ſpacia diſtenſam eẽ dixerũt cuius quãdã particulã aĩam humanã eẽ dicebãt.Et iõ eam de dei ſuba ponebãt.Quæ tñ opinio q̃tum in errore fundeť percipi põt primo ponendo deum eẽ corpꝰ,nec nõ aĩam intellectiuã,ac nullã reperiri ſubam intellectualẽ.Quoꝝ omuiũ oppoſita lʒ omnibus nota ſint p eoꝝ tñ maiori ꝯfuſione eoꝝ falſitatem pbare decreui,Et primo pbabo deũ nullo pacto eẽ qd corporeũ.Cũ deꝰ ſit actꝰ purus,& certũ ẽ deũ eẽ æternum,& quod æternum ẽ neceſſe ẽ ipſum minus eẽ in potẽtia quod pbo.Quia id inquo aliqd admiſceť potẽtiæ poteſt ſ̃m illã potentiã nõ eẽ qa qđ habet poſſibi-

litatē essendi hʒ & possibilitatē nō essendi. Sʒ di
xim⁹ deū eē æternū,ḡ in eo nō est potētia ad esse
ḡ semp est,& qđ semper ē,act⁹ ē,ḡ de⁹ act⁹ pu/
rus ē. Qđ pbo Vnūqđq; inq̄tum ē actu,sic na/
tum ē agere,ita in q̄tum ē potentia natum ē pa/
ti cū mot⁹ act⁹ ē in potētia exñs, Sed de⁹ oīno
passibilis,immutabilisq; ē,ut nulli dubium est ḡ
nihil hʒ de potentia passiua dico sʒ omne quod
non hʒ potentiā passiuā ē actus,ḡ deus est actus.
Sʒ qđ actus est purus,nullam hʒ cōpositionem,
nec actus,& potentie:nec generationis,& diffe/
rentie,nec mē,& formæ,nec esse,& essentiæ,ḡ
deus nulā includit cōpositionē, Sed omne corp⁹
ē cōpositum cum sit ꝯtinuum,& partes hñs q̄re
deus aliquā cōpositionē nō hñs corp⁹ nō ē. Qđ
q; ēt pbat̄.qa id quod primū ēns ē,necesse ē eē
in actu & nō in potentia lʒ.n.in uno,& eodē qđ
exit de potentia in actū pri⁹ sit potentiā q̄ actus
tempore simplr tñ act⁹ prior ē potētia,qa qđ ē
impotentia nō reducit̄ ad actum,nec per ens in
actu. Sʒ deus ē primū ens,ḡ impossibile ē ī deo
aliqd eē impotentia,sʒ omne corpus ē impoten
tia quia cōtinuum inq̄tum huiusmodi ē in infi/
nitum diuisibile quare cōcludēdum ē deum nō
eē corpus,nec quid corporeum,ut isti asserunt.
¶ Hoc ēt pbat̄ quia nullum corp⁹ mouet̄ nisi
sit motum,sed deus ē primum mouens immobi
le ḡ deus corpus nō ē. Quod sic deduco in omni
motu sempiterno opʒ q; id quod primum mo/
uens ē nō moueat̄ nec p se,nec p accidens,ut ha
beri uł ex 8. phicoꝝ. Corp⁹ aūt Cœli mouet̄ lo/

caliter motu sempiterno,ğ primus eius motor nec pse nec p accidés moueať. Nullű uero cőp⁹ localiter mouet, nisi moueať,eoꝙ op3 motű,& moués eē siml,et sic corp⁹ moués moueriop3 ad hoc ꝙ sit simul cum corpore moto,hoc habito. Nulla ēt uirtus in corpore mouet,nisi moueať, qa uirtus corporis p accidens moueť ad corporis motű quare primus cœli motor nō ē corp⁹, nec uirtus in corpore ad quē tñ motorē ultimo reduciť motus cœli sicut ad primű mouens immobile qđ deus ē,ğ deum corpus eē nō dicim⁹. Quare ğ sileant isti asserere deű sempiternum actu purissimű eē corpus,aut quādā lucē corpoream p infinita spacia distentam.Et iō postą̄ his rōnibus ꝓbatű ē deű minime eē corpus,qđ fm eos aīam ēt corpus eē seqreť,facile pateř potest aīam nec de dei eē suba ꝓductā.Et si ad hæc dicať nil ad ꝓpositű q̄ hæc tradita sunt cum hæc pñs mā nō requirat.f.hic declarasse deű non eē corpus,& hac de causa aīam de eius non eē substātia.Respondens dico hæc dicta sunt. cum oīa hæc ex illoꝝ sentētia sequnuť,eoꝙ si qs recte ꝑspexerit ipsi ponűt deű aīæ eē mā3,si de eius essētia seu substantia ꝓcederet.Et sic p ꝯñs de⁹ corpus esset,& iō huius sentētiæ falsitatē ostēdim⁹. Nunc uero ꝓbabo aīam ipsam de ipsius dei nō eē substātia,eoꝙ multiplici differentia deus,& creatura differunt.Immo sunt quas decē differentiæ,q̄ tñ oēs ex dictis nunc paulo añ habitis haberi possunt,nihilo min⁹ pro maiori declaratione eas ad pñs pono.¶ Differunt ğ primo qa

deus ē immobilis creatura uero mobilis, & per ꝯñs aīa q̄ creatura est. Vult .n. Phus 8. phicoꝝ. Omne quod mouetᷓ ab alio mouetᷓ, eoq̄ in mouentibus, & motis non est ꝓcedere in infinitum & ideo ueniendū ē ad aliquod omnino immobile hoc aūt deus ē q (ut Phus asserit) immobilis ē per se, & ꝑ accidēs, & ab intra, quod ēt sacra scriptura ꝑdicat, ut habetᷓ Malachias 3.c. Ego deus & nō mutor, & iacobus asserit. Aput quē nō ē trasmutatio, ḡ de⁹ ē omnino īmutabilis, et ꝑ ꝯñs immobilis aīa uero mobilis est, cum mutari pōt ad bonū, & ad malū, qđ efficeretᷓ nō posset, si ex diuina fieret substātia q̄ omnino est immobilis ℂ Secūdo differunt qa deus etern⁹, aīa uero nō æterna, qa & si poneremus ipsā eē æternam ut non nulli phi posuerunt non tñ ꝑꝑ hoc ea æternitate mensuratᷓ sicut de⁹, q pura, & simplici æternitate mensuratᷓ, & sic aliqđ nouum ī ipso seu in eius essentia eē non pōt, qa tunc non esset æternus, aīa uero si ex eius essentia ꝓducitᷓ ut ipsi dicunt, aliqd noui ponit, & sic per ꝯñs nō mēsuratᷓ simplici, & pura æternitate sicut de⁹ ḡ nō d æ eius subā ꝓducta ē cū aliquod nouū non pōt ꝓduci ab aliquo æterno. ℂ Tertio differunt qa deus actus est primus teste cōmentatore 10. methaphisice asserēte deus ē actus purus, cui nō ad miscetᷓ aliqd de potentia, ꝑꝑ qđ impossibile est de nā diuina ꝓduci aliqd hñs ad mixtā potentiā, qa tūc diuina nā nō esset āctus purus aīa uero potentiā includit ḡ nō est de eius essentia, seu substantia. ℂ Quarto differunt qa de⁹ cau-

sa est uñis omniū,aīa uero minime cū cāta sit,& causatū nō pōt ad æquari causæ,qđ esset si de diuina essentia ꝑduceret.❡ Quinto differunt qa deus ē artifex oīa agens uolendo,& intelligē do,aīa nero ē qd artificiatū,& si oīa intelligit nō eo mō sicut deus,q se intelligendo oīa intelligit. sʒ successiue intelligit.❡ Sexto differunt qa de⁹ ē simplr immālis,eoq́ actus purus ē q semp pꝑ fectionis,& formæ rōnē habere uř,aīa uero insē ꝯsiderata purus actus nō ē:cū includat potētiam & potentia includit rōnē impfectionis,& mate/ riæ,large tñ mā ʒ accipiēdo,eo mō sicut de ea lo quiť auctor de causis dicens,ꝙ intelligentia hʒ suū Ilechim.i. suū māle deus aūt hoc excludit ğ aīa ex eius essentia nō ꝑduciť.❡ Septimo diffe runt qa deus est simplr simplex oēm cōpositio/ nem excludēs(teste boetio) dicente ipsa diuina essentia ē uere unum ubi nullus ē numer⁹,ut pu/ ta cōpositionē faciens,aīa aūt aliqua cōpositio/ nē includit,ğ nō ē de eius suƀa.❡ Octauo diffe/ rūt qa de⁹ ad oīa cōparať sicut lux ad tenebras, sicut diciť de⁹ lux ē,& tenebræ in eo nō sunt ul læ,Aug.uero 2.sup geñ. uult ꝙ act⁹ habeat rōnē lucis,& potētia rōnē tenebraꝝ,Anima uero ali/ quas hʒ admixtas priuationes eoq́ potētiā inclu dat,ğ tenebras ğ de diuina suƀa fieri non potest ❡ Nono differunt qa deus ab aīa uideri nō pōt in uia,& in prima nō ni p gratiam inq̄tum deus ei uidere permictit nō aūt ƒm oēm suæ lucis cla/ ritatem(ut habeť Thimothei 6.) ꝙ deus lucem habitat in accessibilē,quā nullus hominū uidit,

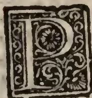
ꝫ nec uideṙ põt,aĩa uero uideri põt,q̃a a deo uṙ. cũ oĩs creatura a deo uisibilis sit,ut habeat hebre oꝝ 4. Et nõ ẽ ulla creatura inuisibilis inconspe/ ctu ei⁹,& seqṙ oĩa aũt nuda,& apta sunt oculis eius ḡ seqṙ ꝙ aĩa nõ ẽ de eius,subã.¶ Vltimo di fferũt q̃a deus infinitus ẽ,aĩa uero minime. De⁹ aũt solus infinitus ẽ,q̃a actus limitatus ꝑ potẽtiã nõ ẽ,nec potentia ꝑ actũ perfecta ẽ,nec q̃d cõpo sitũ ex potẽtia,& actu,& iõ ĩ deo ĩfinitæ ꝑfectio nes sũt q̃ de re a Dionisio 11.de diuinis nomini bus,infinitoꝝ nominũ ipse uocaṙ.Et Aug.8.su per geñ.numeꝝ sine nomero uocat,aĩa uero ta lẽ infinitatẽ habere non põt cũ infinita non sit, q̃a si est intelligibilis in infinitũ hoc nõ ni succes siue ẽ,& tñ potẽtiã includit q̃ oĩa in deo non sũt Qua de re cũ deus infinitas in actu perfectiones ꝯtineat,nullũ perfectibile ex eo fieri poterit quia tũc aliq̃ ꝑfectio ei deficeṙt & sic ꝑ ꝯñs aĩa ex ei⁹ substãtia fieri d̃d̃m non ẽ.q̃re taceant,hoc ut di cant tãq̃ ab omni ueritate alieni.¶ Errãt ẽt dicẽ re aĩam humanã ipsius corporeæ lucis eẽ parti/ culã,& per ꝯñs corpus, ꝯ̃ quos ẽt ita arguaṙ.Et lꝫ in supiori q̃stione cũ disputauimus,an aia edu cta sit de potentia mẽ,ut aliæ formæ gñibiles, & corruptibiles c.3. ꝑ me ꝓbatũ fuerat aĩam nul/ lo pacto eẽ corporeã ut ibi uideri põt,tñ ad pñs iteꝝ aliis rõnibus id idẽ istoꝝ ꝯfusione ꝓbare ĩ tendo.Si.n.aĩa esset corpus tũc ipsa ex mã,& for ma esset cõposita cũ corpus omne nãle cõpositũ sit ex mã & forma ꝫ aĩa nullo pacto cõposita est ex mã ḡ aĩam non dicimus esse corpus,hui⁹ aũt

argumẽti minorẽ ita ꝓban.⁹ aĩa.n.ĩtellectiua ni/ hil cognoſcit niſi id a mã abſtrah: ꝭ qa omne co gnoſcẽs ĩ actu cognoſcit ſꝫ modũ cognoſcẽtis eoꝗ ſit ad ſimilatio cognoſcẽtis ad cognoſcibi/ le,et e ꝯ ḡ ad hoc,ꝙ aliq̃d intelligaꝭ,neceſſe ẽ ꝙ abſtrahaꝭ a mã,ḡ ad hoc ꝙ aliq̃ potẽtia ĩtelligat neſſe ẽ ꝙ,ſit p nãm a mã ſeparata qa omne intel ligẽs intelligit ſm nãm intelligibilis,et omne re cipiẽs ẽ de nã recepti(ut habeꝭ 3. de aĩa)Sꝫ om/ ne qđ intelligiꝭ ẽ abſtractũ a ꝯditionibus mãli/ bus q̃ ſunt hic & nunc,ḡ aĩa ipſa intelligens de/ bet eẽ remota,et abſtracta a mã quaꝛ aĩa ipa nul lo pacto ꝯpoſita ẽ ex mã Si nõ ꝯpoſita ex mã ḡ nec corpus ut iſti aſſerunt.Et lꝫ ſꝫ S.Bon.in 2. ſentẽtiaꝝ diſtin.17.q.2. in aĩa ponaꝭ aliqđ prin cipiũ mãle,& intra ſe fundamentũ ſue exiſtentie cũ ſit hoc aliquid,& ꝑſe nata ſubſiſtere,agere & pati mouere & moueri &c. & hꝫ principiũ for/ male a quo hꝫ eẽ & principiũ mãle a quo hꝫ exi/ ſtere nihilo tñ mã illa ſeu principium illud mãle ſubleuatũ ẽ ſupra eſſe extenſionis,priuationis,& corruptionis quare illa mã ſm eum diciꝭ ſpiri/ tualis.lꝫ aliter ſentiãt. Doctor ſanctus & Aug.q tñ Aug.dicit 7. ſuper gẽñ. ad literã Qđ aĩa nõ ẽ facta nec ex mã corporali nec mã ſpirituali,ſꝫ de hoc alias,ſed illi non intellexerunt de hac mã (.ſ. de princicio mãli,q̃tum ed eẽ extẽſionis) ad quã ſtat reſolutio pħica,exqua ꝯſtat corp⁹,ut ex eoꝝ dictis patere põt. Si quis ea ꝯſideret,quaꝛ di cendũ ẽ ãnimam ipſam nullo pacto eſſe corpus.

¶ Preterea hoc idẽ ꝓbatur Non .n. quod cunꝗ

operationis uitalis principiũ ẽ aĩa qa sic oculus esset anima qa oculus ẽ quoddã uisionis principium & ita dicendũ ẽ aĩæ instrumẽtũ. Sꝫ primũ principium uitæ est aĩa. Et lꝫ aliqđ corpꝰ põt eẽ principiũ uitæ nõ aũt dicitur esse primũ principiũ & iõ nõ ẽ cor primũ principiũ uitæ ĩ aĩali, q̃uis sit principiũ. Quare dicimꝰ ꝙ principiũ esse uitæ uel uiuens non ꝯuenit corpori ex hoc quod corpus ẽ, qa si ita esset omne corpus esset uiuẽs aut principiũ uitæ, sꝫ ꝯuenit alicui corpori ꝙ sit uiuens uel uitæ, ꝑncipiũ ꝑ hoc ꝙ tale est corpꝰ. Quod aũt ẽ actu tale hꝫ, hoc ab aliquo ꝑncipio qđ eius actus dicitur ğ aĩa q̃ est ꝑmum ꝑncipiuꝫ uitæ corpus non ẽ sꝫ actꝰ corporis, ut uideri põt de calore q quidẽ lꝫ sit ꝑncipiũ calefationis non est corpus sꝫ corporis actus quare isti male sentiunt hoc ut dicãt. ℭ Ampliꝰ hoc idẽ ꝓbaẗ. Hõ ꝑ intellectũ cognoscere põt omniũ corporũ nãs illud qđ aliqua cognoscere põt opꝫ ꝙ non hꝫ aliquid eoꝝ in sua nã, quia qđ sic nãliter in esset alioꝝ cognitionẽ ĩpediret, si ğ ꝑncipiũ ĩtellectuale in se alicuius corporis nãm haberet oĩa corpora cognoscere non posset. Sꝫ omne corpꝰ hꝫ aliquã nãm determinatã, ğ impossibile ẽ ꝙ intellectuale ꝑncipiũ corpus sit, ğ aĩa ipsa corpus nõ est. sꝫ pocius dicimus eam eẽ aliqđ in corporeũ ꝑncipiũ. ipsi aũt & multi alii phi imaginationeꝫ istã trãscendere nõ ualẽtes, res oẽs corpora esse dicebãt, & qđ nõ erat corpꝰ nihil erat (ut inferius latiꝰ declarabiẗ) Q̃ ĕ ğ his quas diximꝰ rõnibus eos exortamur, ut talia dicere non audeant.

CAPITVLVM DECIMVM NONVM
in quo uerissimis rõnibus traditur rõnalem aĩa3 de dei substantia minime esse productam.

Ostq̃ eoꝝ opioionem firmissimis rationibus reprobauerã,ad huius rei ueritatẽ ostendẽdã deuenio,ꝓ bando tñ nullo pacto rationalem aĩam de dei substantia,ac nã fore
1 ꝓductã,& factã.¶ Veniat ğ nra pma rõ,si hois anima ex dei substantia facta esset,tunc q̃ro,aut esset intelligendũ esse de toto deo,aut de ei⁹ par te.si ꝑ aduersarios de parte dicatur.seq̃retur de um eẽ cõpositũ,ac partẽ,& partẽ habere,quod falsum ẽ dicere deũ.s. habere partes,cũ sit sũme simplex,& actus purus in quo nulla cadit cõposi tio,ut supra declaratũ ẽ.Si aũt ꝑ ipsos de toto di catur cũ deus immẽsus sit,& infinitus seq̃ret cu iuslibet hominis aĩam esse immẽsam,& infinitã & sic hõ sicut deus esset omnipotens qđ ridicu
2 lũ est diceř.¶ Præterea ex quo aliquid fit aliquo mõ mutať,de⁹ aũt omnino immobilis ẽ(ut dixi) ac immutabilis ergo impossibile est aliqd ex eo fieri,quare impossibile est aĩam ex sui substãtia esse factã.¶ Adhuc arguitur tm̃ esset diceř aĩa3
3 eẽ factã de dei nã,uel substãtia,q̃tum deũ eẽ ho minis partem,qđ ꝓbo,Si aĩa est de dei substan tia,cum aĩa sit corporis pars,hõ aũt componitur ex corpore,& aĩa ergo deus esset pars hominis, nec non ipsum ad hominis ɔstitutionẽ perueniř s3 omnis pãs est ignobilior toto,ergo deus esset

ignobilior homine, qđ ineptũ, & absurdum est dicere, qa nil ueritatis eo℞ opinio tenet. ℂ Am/ 4
pli⁹ iã dictũ ɔſt ſupius deũ eẽ actũ pu℞ ĩ puro a/ctu nulla potẽtialitas ĩuenit, ut ia3 hoc ſupi⁹ ꝓbauim⁹, ſ3 humana aĩa ex actu & potẽtia, cõponit cũ in ea intellect⁹ poſſibilis repiat q ad oĩa intelligibilia ĩ potẽtia ẽ ut habet 3. de aĩa repit q; in/tellect⁹ agẽs q ẽ actus qđ đđ3 ẽ aĩa3 humanã ex dei ſubſtantia non eẽ, inqua talis cõpoſitio nõ cadit ℂ ꝑꝑ ſi ꝑ te ex diuina nã aĩa ẽ, tũc qro, aut h3 aliq formã ſup inductã illi nẽ ex q̃ ẽ, aut nullã, ſi nullã, ergo nec facta, nec a deo diuerſa ẽ, qđ ſu/pra imꝓbatũ ẽ. ſi uero aliquã ĝ diuina nã ẽ ip/ſius aĩæ mã. Sed mãle principiũ alicuius eſt imp fectũ, eo cui⁹ ẽ pncipium ĝ ſeqtur deum eẽ imp fectũ & incompletũ ꝑ nãm qđ audire pudet.
ℂ Preterea diuina ſuba ut patere poteſt ex dictis omnino impartibilis eſt, quade re anima ex eius parte & ſubſtãtia eẽ non põt, ergo tota dei ſuba eſſet aĩa, ſ3 hoc ſupra imꝓbatũ eſt deũ. ſ. dicere ab aĩa non differre ergo nihil dicunt. Tum quia cũ de⁹, un⁹ ſit, tunc aĩa una eſſet qđ dicere nõ debem⁹ ut in ſequẽti tractatu uidebit. ℂ Præterea ſi aĩa ex dei ſubſtãtia eſſet tunc ſeqretur hoc maximum inconueniẽs diuinã ſubſtantiã, maliciari deprauariq; qđ ꝓbo, Nã aĩa deprauat, qa pec/care põt, & peccat ergo de⁹ peccar poteſt & peccat, Si ue℞ eſſet qđ iſti dicunt quare aĩam ex dei ſubſtãtia eſſe non dicim⁹. ℂ Amplius ĩ aĩa apparet uariatio ꝫ uirtutẽ, & ſciã3 & ignorãtiã de⁹ aũt & ꝑ ſe, & ꝑ accidẽs inuariabilis ẽ, ut ĩ ſupio

ribus dictũ ẽ atq; ꝓbatum,ꝙ aĩa de diuina subã eẽ non põt. ¶ Praeterea si aĩa esset a deo aut esset p gñitionẽ,aut p inspirationẽ. si aũt pmo mõ di catur,cũ non nisi uerbũ a deo ꝓcedat aĩa ꝙ esset uerbũ,& p ꝯñs dei filius si aũt 2. mõ Tũc aĩa eẽt S.S. cum ipse adeo p inspirationẽ ꝓcedat ꝙ quo pacto esset hominẽ seqret esse deũ.His ergo rõ nibus authoritate Aug.addam⁹ q in libro de ori gine aiae.q dã enumerat q dicit multũ eẽ a pteq; puersa,et fidei catholicae aduẽsa.iter q pmũ ẽ,ꝙ q dã dixerũt deũ aĩaꝫ nõ de nihilo,sꝫ de se ipo fe cisse,non mirũ ẽ ergo istas sine dubio haereticos nuncupari.

CAPITVLVM VIGESIMVM INQVO ad obiectiones aĩam de dei substãtia eẽ fa ctam probantes respondetur.

Vnc aũt eorũ rationibus responde re mihi uisum ẽst.Qua pp ad eo rum primam authoritatem ita re spondemus, dicẽdo(ut saepe sepi⁹ dictũ ẽ)ꝙinspirare idẽ est,ꝙ spiri tum facere,& factũ corpori insinuaẽ,& nõ ẽ ac piendũ corporaliter.ꝗuis hõ cõporaliter spirãs nõ emittat aliqd de sua substãtia.sꝫ de nã extra nea,Et qñ dicim⁹ insufflaẽ ẽ flatũ hominis face re.& factũ corpori infundere.Qr sicut qñ deus ꝓduxit res cũ dixerat fiat lux & caetera q primo Geneseos habeẽ,ibi mãlis uox nõ fuerat,ita qñ insufflauit nõ fuit mediãtib⁹ faucib⁹,& corpo ralib⁹

alibus instrumentis, Qua de re illud de Ioanne 20. nō ualet suffleuit, & illa insufflatio ē spiritus sancti sanctificatio, & ostensio processionis.

¶ Vel ad hcc Respondet, & melius dictū. Moses glosando spirauit in faciē eius spiraculum uitæ, ꝙ nō ostendit hominis aīam aliqd eē diuinæ substātiæ, cū ita intelligendo ideo esset multa ponere mala, q̄ in ipso poni non possunt: quare hæc similitudo cuiusdā imaginis imꝑfectæ, q̄ alicuiꝰ substantialitatis indicatiua ē. Qđ uideri pōt qñ subdit ad imaginē dei hominē eē factum. Qua pp talis spiratio ẜm quādā similitudinē uitæ, ꝓcessum adeo in hominē demostrat, non ẜm substantiæ unitatem, quare spiritus uitæ in fatiem dicitur spiratus, quia cū in tali parte corporis puta in fatie sēsuum organa plurū sita sint, uidet ꝙ euidentius in fatie uita mostrat. Qua de re dicimus deū inspirasse in faciem eius spiraculū uitæ, qa homini spiritū uitæ nō ex sui substātia decidēdo dederat. Vnde qñ dicit, ꝙ i sufflatio seu inspiratio rei diuersæ eē non pōt: dico ꝙ sic ut exemplo uideri pōt ut si qs aerē in alicuius faciem impellit aliquem sue substātiæ partē ī ipsū non emictit ita đđ m ē, si inspirauit, seu insufflauit in faciē eius spiraculum uitæ, nō ꝙ ex sui substātia aliquid micteret, sʒ ē ibi quedā methaphora quare responsū eđ ad eoꝝ primam authoritateʒ q̄ male ac pessime intellexerūt. ¶ Ad eoꝝ secundā authoritatem ita respondemus, g[e]nus dupliciter sumi uno mō proprie, alio mō large si uero accipiat primo mō, sic dicunt aliqua in

Mosis dictū

genere conuenire, q̃ in aliqua forma & nã cõmu ni conueniunt. Si uero accipiaẽ 2. mõ, sic aliqua igne conuenire dnr, in quibus aliqua est conue nitẽia spiritualis ẽm anologiæ ſitudinem. Qua
Aug. 12. de trint. pp dicit Aug. 12. de Trinitate, ꝙ aĩa cognoscit inquadam luce sui generis, & illã lucem uocat in creatam, quã dicit eẽ sui gñis, quia est spiritualis sicut aĩa. & hoc mõ uerbũ Apli intelligiẽ, uel di cimus concedẽdo hominẽ eẽ de gñe dei, ratione aĩæ, nõ ꝙ ipã facta sit de dei nã, etsba ſʒ qa facta
Eccl. ẽ ad dei imaginẽ. ❡ Ad 3. authoritatem ita dica mus ad testum 18. Eccl. ꝙ sicut resolutio ẽ, dõ ꝑ uentum est ad trã, sic mutabilitas aĩæ est qñ ei ꝯiungiẽ ẽm quẽ facta est. In solo .n. deo inueni tur per spũm qetem, & iõ Salomon dicit noluit ꝙ spũs reddeat ad deũ p corruptionẽ sicut cor pus intrã, ſʒ simili deo est, q̃tum ad qetationẽ Qr authoritates ꝑdictæ nil ad eoꝝ intentũ faci
Dionisii authori. unt. ❡ Ad 4. authoritatẽ .s. Dionisii, dicimus ꝙ Dionisius intellexit, ꝙ oẽs creaturæ & potissime creatuẽ intellectuales, ĩter quas cõputaẽ aĩa hu mana participant essentiam diuinã nõ in se, .s. ꝙ illa diuina essentia q̃ est simplex & indiuisibi lis diuidatur p frustra uel per partes, ſʒ p quãdã simĩtudinẽ ꝑut .s. ipsi diuinæ essentiæ participa tiue assimĩaẽ, & in paritate æquanẽ, & sic nõ se qtur pp hoc ꝙ sit facta de suba dei. ❡ Ad rõnẽ ꝑ primã dico, ꝙ nõ ualet argumẽtũ, & cũ diciẽ ꝙ q̃cunq; sũt & nullo mõ differunt sunt idẽ ꝯce dendũ est. Sʒ deꝰ & aĩa sunt & nõ nullo mõ dif ferunt negandũ ẽ. Et qñ arguiẽ ꝙ oporteret ꝙ

aliquibus differentiis different,& sic essent cõposita, dicaẽ illud eẽ falsum qa multa sunt q̃ nõ differunt differentiis,sȝ se ipsis(ut dictũ ẽ respõdẽdo ad ultimũ argumẽtũ,dũ de Pythagoricoꝝ argumẽtatione loquuti sum?) ibi ĝ uideri põt, pro maiori tñ declaratione notãdũ ẽ,ꝙ differẽs ꝓprie acceptũ aliquo differt.Nam ibi differẽtia quæriẽ ubi ꝯueniẽtia ẽ.Qua ꝑꝑ opȝ aliquo mõ differentiã eẽ cõpositã.cũ in aliquo differant,in aliquo tñ ꝯueniant,tñ ẜm hoc lȝ omne differẽs sit diuersũ non tñ e ꝯ.i. ꝙ omne diuersũ sit differens , ut habetur 9. methaphisice,quia simplicia diuersa sunt,& tñ nõ differũt differentiis, cũ eas non habeant,sȝ se ipsis diuersa sunt. Quare ꝯcludendũ ẽ,deũ & animã non eẽ idẽ , lȝ sint differẽtes,ac se ipsis diuersa,& nõ aliqua differẽtia,quare eoꝝ argumẽtũ nihil ꝯcludit.¶ Ad secũdã uero rõnẽ ita dicaẽ,rõnẽ illã non ꝯcludere rõnales aĩas ex deo fieri,et rõ ẽ,qa ex quo corporalia fiunt,respectu illoꝝ q̃ fiunt ens ẽ in potẽtia cũ sit mã prima q̃ ẽ pura potẽtia in se,sȝ deus respectu nullius impotẽtia eẽ põt,quare nõ ualet similitudo,qa corporalia oĩa ꝓducunẽ ex aliqua mã,q̃ ẽ in omnibus corporalibus una,ĝ pari rõne debent spiritualia,ex aliqua mã spirituali(q̃ ĩ omnibus spiritualibus sit una)duci,quia talis mã spũalis non ẽ in potẽtia ad spũalia illa,quare nõ seqẽ ꝙ spũales subæ ꝓducantur de diuina subã quare eoꝝ rõ nulla.¶ Ad tertiũ uero eoꝝ argumentũ respõdeo,ꝙllȝ aĩa ẜm suã essentiã forma sit simplex,tñ ẜȝ eẽ ẽ ens ꝑparticipationẽ nec ẜȝ

suũ eē ē simplex, & actus, iō non ē dicendũ, ꝙ sit actus purus sicut deus q quidem est sũme simplex ſm omnē ꝯsiderationē, quare non ualet eoꝝ argumentũ, ꝙ aīa ē forma & actus, ḡ ē actus purus ſ3 qđ soli deo ꝯuenit, ḡ aīa ē de dei suba, iō nihil dicũt. ¶ Ad quartũ đđm ꝙ de aīæ in mortalitate, utrum sit immortalis, et quo mō ē imortalis, ĩseq̃nti q. seu tractatu inquo de ei⁹ im̃ortalitate loquar pleni⁹ dicet̃, tñ ad hoc ut eoꝝ rō r̃manet nulla, ad argumẽtũ ita dicam⁹: ꝙ im̃ortalitas dicta de deo p nā3, hoc mō ĩtelligit̃, ita eē et nā, ꝙ ꝑuat oē3 gr̃a3, qr̃ dr̃ sibi ꝑ ꝑuationē toti⁹ gr̃æ, & ut uult. S. Boñ. di. 17. q. 1. siue gr̃a dicat aliqd sup additũ nē, siue dicat gratuitā ĩfluētiā p q̃ ꝯseruatur nā sec⁹. n. đđ3 ē de aīa, q̃ qdē, nũq̃ pmanert & si apta, seu idonea sit de sui nā ad ꝑmanēdũ, nisi p gratuitā dei influētiā ꝯseruar̃, q̃ dere immortalitas ē a deo p gr̃am, iō eoꝝ argumētum nihil ꝯcludit. ¶ Ad eoꝝ ultimā rōnē dicimus similitudinē de luce spũali, & corporali nō ualer̃. Cũ lux corporalis posset in diuersis corporibus reperiri, ut perfectio, & hoc ē eoꝝ forma omnino simplex non ē ſ3 apta nata est ꝯiungi mē. sed lux spũalis q̃ de⁹ ē cum simplicissima sit diuersa rum reꝝ naturaꝝ pfectio eē non pōt Et cũ ipse deus lux omnipotentissima sit pōt facere lucem creatā, ac ꝑducer̃ aliquo mō sibi ꝯforme3, q̃ sibi non sufficit postq̃ ꝑducta ē, nisi & adsit sum̃a lucis influentia, Qr̃ lucē qdē spũalē in aīa humana eē hoc mō intelligēdũ ē, ꝙ lucem habet prorsus creatam, q̃ ꝑducit̃ & cõseruatur ab æterna luce

Sāct⁹ Boñ. dist. 17. q. 1.

(ut dictū ē)lō si qs bñ ꝯsiderat q̄ dicta sūt,iaꝫ ꝑ,cipet,nil eos i eoꝝ dixisse dictis qr̄ eoꝝ fatuitate (gaudeāt.

CAPITVLVM VIGESIMVM primū in quo recitanť opiniones de rōnalis aīæ ꝓductione an .s. ex preiacēte mā ꝓducatur.

Nducta .n. ac ꝓbata ueritate aīaꝫ ipsam intellectiuā nullo pacto ex dei eē substātia,necessariū mihi uisum fuit,an ipsa ex p̄iacēte mā ꝓducta fuerit assereŕť.Sꝫ qa aliqualiter hanc difficultatē in p̄terita q̄stione p̄teritoq; tractatu,in quo an aīa ducať de potentia materiæ locutus fui, in hacq; simlr supius aliq̄liter tetigi,iō in p̄nti parte de re hac,quo ad posſum,breuis loquar Nā certū ē multi p̄hi antiqui circa talis aīæ itellectiuæ ꝓductionē diuersificati fuere qbus non nulli (ut iam dixerā) ad hæxerūt hæretici.Et certū ē,ipsos nō.solū errasse circa aīæ ꝓductionē.sꝫ simlr circa oēs intellectuales subas,immo & circa primā q̄ deus ē.In hunc .n.errorē deuenerūt (ut sæpe sæpiꝰ supiꝰ dixerā)qa inter intellectū & sensū distinguere nesciuerunt. Qr̄ nihil immundo eē dixerunt nisi qď pōt appræhēdi sensu & imaginatione cū hoc.n. corpus sit.nullū ens eē nisi corpus extimauerūt. Qua pp deū dixerunt qď dā eē corpus qď aliorum corpoꝝ iudicabāt eē principiū.Et qa posuerāt aīam rōnalē de illius corporis natura eē qď principiū eē dicebāt(ut habeť diffusiꝰ 1. de aīa)

ausi sunt dicere aiam ꝓductā eē ex piacenti mā & hoc(ut dixi)pp intellectus & sēsus in distinctionē quā ponebāt ipsos idē facientes:nec non nesciebāt intellectu ꝯtingere ad spūaliū substantiaꝝ gradus distinguēdos,nisi ƒ3 corpoꝝ distinctiones,quæ aūt opiniones l3 insuperioribus capl'is p me reꝓbatæ sit,nihilominꝰ ꝓ maiori cōfusione insequtibus capl's diffusius reꝓbabo, ponēdo tñ diuersos gradus spūaliū substātiaꝝ.

¶ Moti.n.fuerūt illi patres hoc ut dicerēt intellectū .f. & sensū eē idē.qa i utrisq; aīa iudicat aliqd & cognoscit eoꝝ q̄ sunt.Quæcūq; ḡ eiusdē potentiæ sunt actus ipse eædē sunt:s3 intellectus & sensus tales sunt,ḡ sunt eædē potentiæ.Cū.n. antiqui hoc dicebant,& maxime ꝙ sapere,& sētire idē essent(ut Empedocles dixit) Ideo ipsos eosdē esse posuerunt,q tñ hoc ꝯfirmabant tali rōne:uolūtas.n.& desyderiū nō augenť,nisi ex aliquo ꝯgnito per intellectū & sensū,& nō augētur nisi ad pñs,ḡ pñs ē cognitū p intellectū& sēsum,S3 pñs ē singulare ḡ singulare est cognitū ab intellectu & sensu: s3 respectu unius cognoscibilis nō sūt diuersi modi specie cognoscēdi,ergo eadem cognitio erit sensus & intellectꝰ. (margin: rō ātiquoꝝ)

¶ Hoc ēt ꝯfirmabāt Homeri sentētia q retulit, ꝙ talis est intellectus in terrenis hominibus qualem dedit In diæ pater uiroꝝ deoꝝq;,& ip̄e appellabat deos planetas q a sole illumināťur.Et solē appellabat patrē in die aūt sol qui ducit lumē corporale:corpora ap̄hendens est sensus:ḡ si ita est intellectus est sensus.Qua de re dixerunt idē (margin: Homeri sentē.)

eē ſenſum & intellectū tūc aūt ad nr̄a reuertentes dicimus q᷒ multi ph̄i circa talē aīæ ꝓdutionē aliter & aliter ſentierūt illā excellētis ꝯſtare dicētes. Democritus.n.dixit aīa3 eē ignem quēdam, quā ſentētiā affirmaſſe fert (ut ab Ariſt. habet i libro de uita & morte) Heraclit? q dicebat deos oēs ex igne eē: et ex igne uniuerſa coſtare: & aīa3 fauillā eē ſtillātis eſſentiæ. Q d̓ ēt (ut habet a Cicerone libro primo Tuſculana ꝗ) leuſippus Democriti collega, & Zeno ſtoycus affirmauerūt. Hoc ēt (ut refert Macrobius libro primo ſuper ſomnio Scipionis) affirmauit Hyparcus. ❡ Et l3 dictū ſit HEraclitu3 aīa3 ignem eē affirmaſſe, tñ (ut habet primo de aīa) non ignem (ut democritus) ſed fauillā ſtillātis ignis .i. eſſentie. quare dixit cū ſuis aīam eē uaporem, ac cordis fumū: cu3 ipſi ponebāt omniū ꝑncipiū eē uaporē. Nō nulli uero aliter ſentientes, non ingnem (ut prænominati) ſ3 aerē eē uoluerunt. De cui? ſentētia fuerūt Diogenes Cleantes: & Criſippus, Hoc ēt uoluit Anaximenes Horologii inuentor (ut Auguſtin? ait 8. de ciuitate dei.) Nā dicebat deos aīa3, & oīa alia ab aer̄ gigni cū abſq; aere nulla alia cerneſt pro creari. ſed mori ſubito aere de perdito. ❡ Multi aūt alii fuerūt, qui aīa3 dixerūt, aut elemētū primū eē, aut id qd̓ prima cōpoſitione cōponit ex primis elementis, qm̄ primū determinans potentiā primæ mē ē ītellectualis cognoſcitiua nā· ❡ Aliqui uero rudiores aquā aīam ipsā eē dixerunt. ❡ Alii aūt ſanguinem. ut Cricias ❡ Aliqui armoniā ut Empedocles uoluit, & Di

HEraclitus. Cicero. I. Tuſ. q. Leuſippus Democrit? Zeno Macrobius HEraclitus. Democrit?. Diogenes. Cleantes. Criſippus Anaximenes. Nō inuētorem. Horologii. Auguſt. Cricias. Empedocles Dinorchus.

norchus. ℭ Aliqui dixerunt eẽ complexionem quã sententiam ſm aliquos ſecutus eſt Galenus. ℭ Aliqui etiam eẽ ex materia, & forma compoſitam. ℭ Aliqui uero corp⁹ eſſe auſi sunt dicere itaq; multi multa de aĩa locuti fuerunt, huius rei ueritatem lacerantes. Qua de re omnes iſtorum opiniones uidentur dicere animam ex p̃iacenti mã formatam: eoq; oẽs poſuerũt nã3 p̃ncipiorum eẽ mã3. Quare aũt illi q̃ ignẽ, aĩam eẽ dixerunt, tali fuerunt rõne moti, eoq; credebant non niſi cauſam mãlem: ac corporalem eẽ (ut ſuperius dixeram) non diſtinguentes de efficiente: formali. & finali, cauſa & ideo ponebant quod maxime neceſſarium nẽ in corporib⁹ eſſet aĩa id ẽ calor, & ignis ideo Democrit⁹ cũ ſuis dixit aĩa3 eſſe ignem quẽdam aut calorem: maxime quia uidebat corpora, aĩa p̃ñte caleſcere: eã uõ abſente, frigeſcere, tum quia putabant. q; primum motiuũ omniũ in corporeum. eſt ignis. ideo dixerũt aĩam eſſe ignem: tantomagis quia dicebant ipsũ inter oĩa elementa eſſe ſpiritualiorẽ. ℭ Qui uero aĩam aerem eſſe dixerunt hoc diceř uoluerũt quia terminus: & uitæ diffinitio: per reſpirationem ẽ: ſicut eſt q; omne animal habet ea: ex quo diaſtoles: & ſiſtoles exufflant uitalem ſpũm ex tali aũt motu nõ incẽderetur. niſi ſpũs refrigerans ad eẽt: uel interius in corpore exñs. uel exterius abtractus ſicut in reſpirantibus app3. tñ ſpiritũ quo quomodo factum in corpore hominis: reſpirationem dicebant: ac aĩam eẽ hui⁹modi. Qř dicebant animal tam diu uiuere, q̃ diu põt hoc fa

Galenus

Democrit⁹

cere,inspirat.s. & respirat tū quia subito mors aduenit aere deperdito. ¶ Alii aūt nō nulli(quorum capud Empedocles fuit) dixerunt aīam esse primū elemētū:aut unū elementū,aut eē ex omnibus his elementis,cū ponerent sex esse principia:quatuor qdē mālia:duo uero agentia, eorū tñ rō hoc ut dicerent hæc ē,eo q uidebant q nihil est q sit potētia aīa,& nō eē nihil eorū sm actū in natura,nisi mā prima. Et cū hoc idem in cognoscitiua potētia aīæ inuenissent cū sit in potentia ad oēs species cognoscibiles,& præcipue i intellectu possibili:dicebāt pp hoc cognoscitiuam potentiā,& intellectū possibilem esse aliqd mē pmæ. Qr ·ḡ moti sūt dicere ex eltis eē,hoc est quia nihil cognoscitur nisi ex principiis suis, ut ēt habet apræclaro Phō pmo phicorū. Qm qdem intellgere,& scire contingit &c. Velūt q intelligere,& scire,circa oēs scientias non ē nisi ex principiis,& causis & elemētis rerū,& cū hoc posuerunt unum 3. uerū q aīa oia cognoscit ut dictū est,tunc arguebānt sic,q cognoscens oīa non pōt eē simile cū principiis omnium,nisi qd est ipsa principia prima,uel ex ipsis pncipiis primis,cū.igit aīa cognoscens sit oia,ergo aīa aut erit primū principiū.i.unū elemētū primū, aut ex ipsis primis principiis.i.ex ipsis elementis cōstans. Voluit ēt Empedocles q similiter a simili cognoscit,qd certe negari,nō pōt,nec negan.9 & cū omnis cognitio p assimilationē fiat,tūc sic aīa intellectiua oīa elementa cognoscere pōt,ad hoc q oīa elementata cognoscat,ḡ op3 aīam ip

Empedocles.

Empedocles.

fis elementis esse similem quar aiam ipsam rōne talis similitudinis dixit ex elementis costar. Qui tñ Empedocles cū suis posuerat aiam armoniā resultantē ex illis e?tis eē, tali tñ motus est ratione, qa uidebat corpora animata cōponi ex contrariis, ideo ponebat aiam eē armoniam ꝯrioꝝ & nōn sonoꝝ, Dicebat .n. ꝙ ꝯtraria q conueniunt dupplicitur se cōplectunt. Aliqñ.n. non saluatis qualitatibus eoꝝ q complectunt, sicut miscibilia fatiunt i misto, & hæc mistio uocat. Aliqñ tñ ita cōplectuntur, ꝙ saluant species, & qualitates ꝯplexionū sicut hō genea ad hetheroge-neoꝝ ꝯstitutioē, sicut os, caro, & huiusmodi in ꝯstitutione man?. Qr Empedocles dicebat ꝙ armonia, et ꝓportio commistionis, et ꝯpositionis est aïa, maxime quia uidebat oïa cōponi, & com misceri sm geometricā medietatē, & hanc medietatē, siue tēperamenti ꝓportionē, & compositionis mixturæ, aïam eē dicebat, tū qa ponebat nullā oïno formā eē i entib?, nisi talē armoniæ, rōnem & cū aïa quædā forma sit, iō aïam armoniā posuit quā tñ opinionē hac rōne confirmabat, qa si aïa armonia carnis, et ossis non esset et huiusmodi, qr p carnes subtractionem, & ossis ac alioꝝ mēbroꝝ aïa deficit i animali? Qua de re aïam armoniā eē uoluit. ¶ Hippus uero uulgaris phs, q ruddis eē uidet nec nō rudem phi nuncupāt aïam humorē aqueū eē dixit, q tñ motus fuit a gñonis semine, eoꝙ uidebat semē omniū generatoꝝ eē humidū aqueū, qđ cito effigiē recipiat mēbroꝝ, eoꝙ uidebat uirtutē formati-

Empedocles.

Empedocles.

Hippus uulgaris phus.

nam esse in humido retentã, per spermatis uisco sitatẽ, qua mẽbra oĩa formauit, & hanc humidi esse mãm putauit, qa nullã causã ꝯsiderauit nisi mãlẽ. Dixit ğ primo humorẽ formare in se ipso organa, et postea humorẽ sub̃alẽ radicaliter illis organis inbibitũ eẽ aĩam animaliũ hominumq;. Qua pp Hippus ipse eos redarguit q aĩam sanguinẽ esse dixerunt, quia dicebat ꝙ humor spermatis nõ est sanguis. ¶ Qui uero aĩaʒ sanguinẽ esse dicũt hac de causa dixerũt qa sentire est maius principiũ aĩæ, ac p illud aĩam esse diffiniẽdã cũ uiderent corpus sine sauguine pp frigiditatẽ obstupescere ĩ sensu & ad ipius sanguinis reddi tũ reddire sensũ. Quare putabunt sensitiuã uim & esse habere in sanguinẽ, & qa idem dixerunt esse sensus omnino, & aĩam, iõ dixerũt eam esse sanguinẽ, qđ ẽt iõ uoluerunt, quia cogitabãt. ꝙ qñ duo aliqua in uno sunt, & unum non põt exire nisi aliud exeat, uidet̃ idẽ esse unũ ꝙ aliud, qđ sic ẽ de sanguine, et aĩa in homine in quo si tot9 exeat sanguis, aĩam exire necesse est, ğ uidet̃ animam esse idẽ ꝙ sanguis. Quare oĩa elementa (ut uisum est) ab antiquis phis iudicata sunt eẽ aĩaʒ aut ut ipsam eẽ unũ ex elementis preter tr̃am in qua nullũ uitæ principiũ uidebant cũ uita consistat calido, & humido, quibus tr̃a ipsa priuat̃, Et ideo Crassias ausus ẽ dicere ipsam eẽ sanguinẽ, in quo calidũ, & humidũ r̃peritur, quæ uitæ sũt principia. ¶ Qui uero aĩam cõplexionẽ eẽ dixit ut Galenus hac ratione motus ẽ, quia uidebat ex diuersis cõplexionibus, diuersas ĩ nobis causari

Hippus idẽ

Cricias. u.. Crassias.

Galenus.

passiones,quæ aīæ attribuunť,eoꝙ aliq cōplexi onem habētes colericā,defacili irascunť,eamq; melancolicā habētes faciliter tristanť,habentes sāguineā gaudeť,&c.q̄ cū oia aīæ attribuūť,& ĩ sunt hōi ſm ꝯplexionē,iō ipsam aīa ꝯplexionē esse asserūt.❡Qui tñ aīam ex mā & forma cō/ positam esse asserūt ꝑ eoꝝ fundamēto in dictis suis hoc habuerūt,qa omne qd̾ ſm sui mutatio nem est contrarioꝝ susceptibile,ac hoc aliqd,et substātia per se existens ingeneť,qd̾ compositū esse dicebant ex mā,et forma,cum aūt uidebant aīam ſm sui mutationem gaudii,& tristitiæ fore subsceptiuā,q̄ contraria sunt,iō aīam ipsam ex mā & forma ponebant esse compositā. Qd̾ ēt ꝯfirmabāt,qa in quo ꝓprietates mē inueniuntur ibi mā inueniť Cū aūt in aīa proprietates mē re periantť q̄ subici,& transmutari sunt eoꝙ uirtu ti.& scientie uitio,& ignorantiæ subiciť,qa ab ignorantia ad scientiam trāsmutať,& a uitio ad uirtutē,ideo dicunt ipsam ex mā & forma cō// positā,hoc ēt dicunt qa cū credant ꝙ q̄ non hñt mām non hñt causā sui eē,cū aūt cernerent aīa3 habere cām sui esse,cū a cā depēdeat,dicebant aīam ipsam habere mām,& ꝑ ꝯñs ex ipsa fore ꝯpositam.His g̃ ac multis aliis rōnibus moti fue re aīam esse ex mā & forma compositam ut as/ sererēt.❡Qd̾ ēt confirmabant qa in omni cre ato differt qd̾ operatur,& quo operať,aīa uero qd creatum est.g̃ ē assingnare qd̾ opať,et quo opatur.quod nō esset nisi ipsa cōposita esset ex mā & forma.❡Illi uero q eam corpus esse po/

nebant,hac de re cohacti fuerunt dicere,qa cre-
debant aim habere contactũ,quod corporis est
cũ omne mouens respectu moti opz ɔtactũ ha-
bere,qa mouentis ad motũ oz eẽ aliquem conta
ctũ,sed contactus non ẽ ni corporũ,cũ igit aĩa
corpus moueat ğ dicebant aĩam contactũ habe
re,& p ɔñs corpus eẽ. Quod ẽt confirmabant
quia aĩa est motor coporis,& tñ nõ ita mouẽs
ꝙ non moueat qa tunc aĩa esset primũ mouens
omniũ qd in conueniens ẽ dicer. Qd ẽt p',qa
nihil mouere põt nisi moueat. qd ita putabant
dicentes neminem alteri dare qd nõ habet. Exẽ
plũq; ponentes qa qd calidũ nõ ẽ non calefacit,
nec qd non ẽ frigidũ frigefacit,tũ quia dicebãt
Si quid esset mouens non motũ,causaret sempi-
ternũ motũ:ac eodẽ se mõ hñtem:qui quidẽ sẽ
piternus motus in motu animalis ab aĩa exñs eẽ
non appz:cũ nemo assereret aĩalis motũ eẽ sem-
piternũ:ut sensu uidemus:ğ ddm ẽ aĩam eẽ mo
uens motũ:Sed omne mouens motũ corpus ẽ:ğ
aĩa corpꝰ ẽ.Hoc ẽt dixerunt hac de causa aĩaz.s.
corpꝰ eẽ : quia filius patri assimilatur in aĩæ ac-
cidentibus:cũ ğ filius a patre gñetur pdecisionẽ
corporalẽ:& qa aia corpori ɔpatit:& a corpoꝛ
separat:qd tñ corpoꝶ se tangentium est:ideo
aĩa corpus est.Præterea dicunt aĩam magis con-
tinere corpus:q̃ corpus aĩam:quod ẽt uult Aꝝ. Ar. pmo d. anima,
pmo de aĩa lineat .n. corpus p aliquod ɔtinẽs.
ğ cõtinẽs sic lineat ẽ sicut ɔtẽtũ,ut nos ex pien-
tia docet:accipiẽdo aquã ĩ aliquo uase nã aqua
figurat atq; lineat in uase sicut ipsũ uas eam cõ

tineus figurat̃ ut si uas erit rotundū aqua erit ro tunda &c. Cū ḡ aliter, & aliter corpus quod ab aĩa ꝯtinet̃ figurat̃, aliterq̃, & aliter mēbra distin cta hꝫ, ꝑ ꝑ aliã, & aliã aĩam qđ ēt uult ꝯmētator primo de aĩa, ꝙ mēbra Leonis, & mēbra Cerui non differant ni qa aĩæ differunt. sic a simili di cim⁹ de homine, respectu cuiuslibꝫ alteri⁹ aĩalis ḡ p hanc rōnē uidet̃ aiam hoĩs sic eē figuratã, sicut corpus hoĩs, cū tale corpus habeat suam fi guracionē p aĩam: & ab aĩa continente ip̃m, qđ eē non possit, ni aia corpus esset: quare đđm est ipsam eē cōp⁹. Qua ꝑꝑ ex añ habitis uideri pōt pħo ꝟ non nullos aĩas ex p̃iacenti mã eē forma tas asseruisse, quoꝝ hic aliquos adducere uolui aliquos tñ relinquēs cū p̄ñtis speclacionis eē mi nime mihi uisum sit, eoq̃ hoc ad p̃mū aĩæ librū ꝑtineat ibi ḡ recurrat̃ tm̃ i hac parte accepi q̃tū pro nr̃e rei faciunt inuestigatione. Quare posui mus illoꝝ proprias sentētias, q̃ circa reꝝ nãliū principia diuersificati sunt, & p ꝯñs, circa ipsã aĩam ut uisum est. Nihilominus in hoc tñ non in uenimus eos esse diuersos ſꝫ ac firmiter ponētes aĩas .s. ex preiacēti mã eē formatas: lꝫ unusq̃sq̃ suã ꝑpriã rōnem, ac sententiã habuit cū aliquis aerem, aliquis ignem, aliquis aquam, aliquis elementū, aliquis corpus &c. ut superius habet̃ quas tñ sententias superius seriatim posuimus, tñ oẽs ex p̃iacenti mã ipsas esse compositas as serere inuenimus concordes, ac ex nē mãlibus principiis, qa putabãt oẽm cognitionem ꝑ aliq̃ similitudinē cognoscentis & cogniti fieri, talis

aūt similitudo corporis ad rem immālē esse nō pōt, si ḡ aīa in mālis subā esset, & non conposita ex mālibus principiis māles sub̄as cognoscere nō posset. Et iō oēs ipsam principiū māle habeř dixerunt. Et si in cognitiōe talis mālis principii diuersi fuerant ut superius illoꝶ aliquæ ante inductæ sentētiæ uideri possūt. hoc ēt uoluerūt qa cū aīa oīa cognoscat, & cognitio reꝶ ē p reruꝫ pricipia ipsam omnino ex primis reꝶ principiis constitui dixerūt maxime ſm illos q posuerūt aīaꝫ: aut esse primū elementū, aut esse id qđ p̄ma cōpositione componiť: ex primis elementis: qa cū uidebant aīam proprietatē principii habere, & immouendo: & incognoscendo: ideo ponebant aīam aliqd esse mē prime: qua pp ubi supponebant esse māin primā supponebāt eē aīaꝫ, Quare dicebant esse elementū primū: aut quod prima compositione ex ipsis cōponitur. Hæc ḡ tm̄ dicta sunt pro intentione eoꝶ, qui ex ꝑiacēti mā aīas formatas esse uoluerunt.

CAPITVLVM XXII. IN QVO omnes supra inductæ opiniones sigillatim reꝓbantur & primo sensum: & intellectū non esse idem ꝓbabimus.

Vm .n. in superiori capl̄o p̄iorū aliquoꝶ sententiæ positæ fuerint circa aīaꝶ ꝓductionē, in quo posui non nulloꝶ antiquorum intellectus in beccillitatē inter intellectū: & sensum di/

ſtinguere neſcientium,cum multis alioꝝ opinio nibus ut iam uiſum eſt.In ſeq̄ntibus uero capl̃is (ut ſolitus ſum)ſigillatim omniũ illoꝝ ſententiã reꝓbabo firmiſſimis tñ rõnibꝰ ueritatẽ oſtẽ/ dens,primo tñ illoꝝ ſentẽtiã qui ſenſum,& in/ tellectũ idem eẽ dixerunt non ualentes: quid di/ ſtinctiones inter ipſos oſtendere. Contra quos ita arguamus dicant g̊ iſti patres.Non ne ſenſus in omnibus animalibus inuenitur certe ſic:& nõ ne inter oĩa aĩalia ſolũ hominẽ intellectũ habere dicimus? certe ita eſt:qa ſi alia ab homine intel/ lectum haberent oppoſita:ac diuerſa oparẽtur ſicut ĩtellectũ hñtia faciunt.Sed nos uidemꝰ alia animalia ab hõine a nã eẽ mota addeterminatas operationes:ac uniformes in eadem specie,ſicut exemplo pꝫ ꝙ omnis irundo ſic una ut alia nidi ficat.Araneaqꝫ omnis eodẽ mõ telã facit. Quæ/ qꝫ etiam formica in æſtate grana colligit:et id ge nus alia:g̊ intellectũ nõ hñt:qꝛ ꝺđm ẽ intellectũ & ſenũ idẽ nõ eẽ.¶ Adhuc ſi idẽ eſſet intellectꝰ & ſenſus,tũc eodẽ mõ intellectus,ab ĩtelligibili pateꝛꝛ ſicut sẽſus petiꝛ ſꝫ sẽſus.patiꝛ ſic qꝫ ab ex cellenti corrumpitur:cum omne excellens ſenſi/ bile corrũpat ſenſum:teſte pħo 2. de aĩa g̊ intel/ lectus ab excellenti corrumpereꝛ qđ falſum eſt. qa excellens intelligibile perficit intellectũ 3. de aĩa.Qđ ẽt uidere poſſumus qa ſenſus poſt ual/ de ſenſibile debilior efficiꝛ in aꝑhẽdẽdo minus ſenſibile:intellelectus uero poſt ualde intelligibi le in apprehendendo minus intelligibile fortior redditur:g̊ potentia ſenſitiua non ẽ intellectiua.

Maior

Maior aũt nota eſt qa q̃ eadem ſunt,& in nullo differunt,eã dẽ hñt operationẽ.Minor uero nota ẽ phi ſententia 2. & 3. de aĩa & ex experiẽtia oſtendiť.Qui aũt intellectꝰ poſt ualde intelligibilia minora apprehendendo reddiť fortior ꝓbatur qa principia sũt ualde intelligibilia:& cõclusiones minus,& tñ cõclusiones plus intelligũtur poſt principia intellecta q̃ añ:ğ ſine dubio aſſerere poſſumus illos nihil dixiſſe.¶ Amplius pꝫ ſenſũ non niſi ſingľia ꝯgnoſcere:cũ potentia oĩs ſenſitiua cognoſcat p ſpecies reꝝ idiuiduales,qa eas recipit incorporalibus organis. Secꝰ eſt de intellectu:eoꝗ non niſi uľium ſpecies cognoſcitiuus ſit:ut experimẽto uideť,ğ nullo pacto ſenſus ẽ intellectus.Qđ ẽt cõfirmať.Quia ĩ una ui ſenſitiua potẽtia oĩa non aprehendit cũ uis in organo ſita ſit:cuius nẽ eſt unũ ſenſitiuuꝫ tñ aprehendere intellectus tñ oĩa apprehendit ğ uis in organo ſita non eſt:Sꝫ uis organico corpori miſta:& non miſta differunt,ğ intellectus & ſenſus ẽt differũt quare ſcileant. ¶ Præterea nullꝰ ſenſus nec ſe:nec ſuã opacionẽ cognoſcit qđ ꝓbo quia uiſus nec ſe ipſum uidet:nec ſe uidere cognoſcit:cũ hoc(ut in libro de aĩa habetur)ſuperioris ẽ potentiæ:Sꝫ intellectus ſe ipsũ & ſe intelligere cognoſcit,ğ idẽ non ẽ intellectꝰ &,ſenſus.Qua de re iſtoꝝ opinio tanq̃ in phia hæretica eſt relinquenda.ttꝰ ne in eoꝝ dictis gaudeant.ad eoꝝ rationes reſpondeamus,dicamꝰ ꝙ negando ſenſus:& intellectus apprehenſionẽ eẽ eandẽ ſimpliciter:ſꝫ opphenſio illoꝝ ſit idẽ

Ad rõnes antiqioꝝ. in genere ex quo non sequitur ꝙ sensus: & intellectus sunt simpliciter idem. ℭ Ad aliam uero eomnĩ rationem dico, concedendo eoꝝ maiorem,& totum argumẽtum.Verũ notãdũ est ꝙ duplex est p̃sens.s.in aĩa:& in re pñs aũt in re est singulare:sed pñs in aĩa non est singula re:Sed qñ est in rõne uł̃is,& tunc est in intellectu,qa intellectus nõ intelligit nisi uł̃e: qđ eius obiectũ ẽ:ĝ qñ dicit̃ pñs ẽ cognitũ ꝑ intellectũ & sensũ:ꝯcedẽdũ ẽ:s3 pñs ẽ singulare:hoc qdẽ negandũ assero:qa pñs in re ẽ singulare:ut dictũ ẽ non aũt pñs in aĩa:qđ uniuersale ẽ,quare non ualet ꝙ eade3 ẽ cognitio intellectus:& sensus:qđ isti ꝑcipere nequiuerunt. ℭ Ad ultimã eoꝝ rõnem dicendũ est solem habere simł̃tudinem cum intellectu agente:in pł̃ibus,ut percipi põt in libro de anima,non tñ ꝑꝑ hoc seqtur ꝙ lumen intellestus agentis sit corporale:sicut sensus ẽ:ideo non dicimus sensum & intellectũ eẽ idẽ.Qua dere minime dicere pñt,cũ idẽ oĩa sũt ẽt corporalia,& ꝑ ꝯñs ipsam aĩam ex mã ꝓductam eẽ: ℭ Quare cũ uisum fuerit intellectũ & sensũ minime fore idẽ,iudicandũ est ipsos errasse inter eos distinguere nescientes:Et iõ habita &'de re hac ueritate inuestigata:dicim⁹,ꝙ eorũ dictis sequit̃ non eẽ ueꝝ puta nihil eẽ in mũdo ni quod sensu & imaginacione apprehenditur. ℭ Quare extimauerunt ꝙ corpus non erat minime ens immo & ipum deũ corp⁹ ponebãt: & similiter aĩam ipsam ꝗ tñ oĩa nulla remanẽt atq; destructa:Qđ aũt deus corpus eẽ non põt

iam im℘batum ē ſuperius, in illo caplo, in quo illoꝝ ſententiā re℘bauimus: q aīam ex dei ſubſtācia ponebant: ideo hic relinquantur, ne ſæpe ſæpius illud aſſeram.

CAPITVLVM XXIIII. IN QVO reprobat᷑ illoꝝ opinio, q poſuerunt oīa ℘duci ex aliquo mali principio, & p ꝯñs ex aliquo elemēto, uel ex prima elementoꝝ miſtione.

Nunc aũt ad ſingulas illoꝝ quas poſuimus ſuperius rõnes: ac opiniones de ipſa aīa re℘bandas ueritatem ponens deuenio, quædam primo notabilia inducēs. ℂ Pro quo primo notandũ aīa eē incorporeā, nec aliquo indigente principio mali in ſua ℘ductione niſi tm̄ effectiuo, cũ ex deo per creationē anihilo creata ē. ut in ſequentibus caplis latius declarabo: Quare ideo errauerũt nr̄i ℘genitores, qa extimabãt oīa ℘duci ex aliquo mali principio, circa qđ diuerſificati ſunt (ut dictũ ē in ſuperioribꝰ) Et iõ ponebant nullũ eē ſpiritũ, niſi corporeũ. ℂ Secũdo notãdũ neceſſe ē eē pōner̄ aliqs creaturas incorporeas (ut inferius dicet᷑) de quarũ gñe aīa rõnalis ē: & hoc ē qa præcipue id qđ increatis rebus deus intendit bonũ ē, quod qdē ad dei aſſimilacionē conſiſtit: Hoc ſtante, Tũc dicimus perfectā aſſimilacionē effectus ad cauſam actendi, qñ causā imitat᷑ effectus: eo modo quo cā producit effectũ: ſicut dicimus ꝙ calidũ

facit calidũ: S3 oĩa dicimus ꝑduci a prima cau/ſa, ſuo intellectu, uoluntateq; ſua, quare ad uni/uerſi perfectionẽ requirit aliquas eẽ creaturas intellectuales, pp operationẽ, q̃ intelligere eſt, quia intelligere non põt eẽ actus corporis, nec alicuius corporeæ uirtutis: eoq; omne corp9 ad hic & nunc terminat, g̃ ad talem uniuerſi perfe ctionẽ neceſſe eſt aliquã creaturã in corporeã reperiri, qua mediãte talis exerceatur operatio Quapropter cum hõ intelligat, op3 iſtã opatio nẽ per aliquod in corporeum exercere, quod aĩa rõnali cõplet, g̃ dicimus eam non ex aliquo mãli principio eẽ ꝑductam. ¶ Tertio notãdũ q; oĩa animalia moueri motu progreſſiuo, & ſi/militer ſentire aliquo intrinſeco principio: ut experientia docet, non põt eẽ quid corporeum quia iſtos ualde erraſſe dicimus, qđ ꝓbo. Nam certũ eſt motũ progreſſiuũ in oẽm loci differẽ/tiam eſſe, añ.ſ. retro, dextorſum, ſiniſtrorſum, ſuperius, inferius &c. Sicut ſenſu uidemus, tũc ſic, aut.n. corpora hoc ĩ quãtũ corpora hñt, aut q̃tũ cõmiſta ex elementis, aut ab aliquo princi/pio incorporeo, quod tñ uel nã diceret: uel aĩa ſi dicat primo mõ tũc oĩa corpora motu pro/greſſiuo mouerent, & oĩa corpora ſentirẽt qđ expſſe falſum eſt. nec non ſequeret animalium corpora poſt mortẽ moueri et ſentire q̃ oĩa ſeq uident, ſi primo mõ eẽ dicat, ſi uero id ſecũdo mõ, inq̃tũ.ſ. cõmiſta ex elemẽtis, tunc ex hoc ſe q̃ret oĩa.ſ. ex elˈtis cõmiſta corpora moueri ſi/militer, & ſentire, cuius qdẽ oppoſitũ in mine/

ralibus & lapidibus uidemus,& tñ ex elementis cõmista sũt.Si 3. mõ aut a principio ĩtrinseco & i corporeo,qd' nã ẽ,uel qd' aĩa,nõ qꝓ nã q a tũc æqualiter in omni tẽpore,ĩ corpore nãli q̃ diu est,semper mouerent & sentirent,quod falsum est,g̃ relinqtur ista fieri a principio in corporeo qd' animam uocamus quare aĩa ipsa nõ fit ab aliquo corporali principio,ut ipsi uoluerunt. ¶ Præterea ꝯ istos ita arguat, p̃supponendo omne quod est esse,ac rõnẽ habeř ab aliqua for ma,hoc ſtãte homines sunt,& rõnem hñt,g̃ ab aliqua forma eẽ eoꝝ est,tũc q̃ro,aut illa forma est corpus tm̃,q̃ consequit elementales qualita/ tes aut erit forma alia.Nam ſm eos d̃d̃m esset aĩam esse formam elementi,aut ꝯñs mistur am elemẽtoꝝ tm̃,si primo mõ tũc homines elemen ta essent si secundo modo tunc essent lapides,uł id genus alia q̃ elemẽtoꝝ mixtionẽ sequũt.qd' clare falsum est.g̃ dicendũ ẽ esse aliqd' aliud in corporeũ.Qua de re his rõnibus relinqtur an/ tiquos nr̃os patres male dixisse aĩam ex corpo/ reo principio,puta ex aliquo elemẽto uel ex pri ma elementoꝝ mistione esse productam.

CAPITVLVM XXIIII. VBI REPRO bat democriti,ac Eracliti opinio ponentiũ aĩaꝫ esse fumum,& uaporem acorde eleuatum,nec non respondet ad alioꝝ opiniones.

Q Vamuis .n. superioribus rationi bus uisum sit antiquos illos patres

erraſſe. Ad pñs tñ dicimus illos magis q animã calorem nãlem, aut reſpirationis uentũ, aut fu-mũ, & uaporem a corde eleuatũ eẽ aſſeruerunt ideo ad Democritũ, Eraclitũq; hac ad oẽs alios q dicunt aĩam eẽ ignem, aut calorem, aut fumũ eoꝙ uidebant corpora aĩa pñti caleſcere &c. re-ſpondeamus eos ĩ hoc erraſſe. Qđ lʒ calor opa-tur in augmento, & nutrimento non tñ cauſa eſt augmenti, & nutrimenti niſi inſtrumentalis, aĩa tñ eſt prima cauſa q̃ mouet, non mota. Et iõ aĩa facit ſenſum, & motũ in corpore, pp calorẽ nã-lẽ q eſt in ipſo, & ideo calor eſt cauſa ſentiendi, & tñ nõ eſt cauſa q̃ eſt primũ principiũ ſenſus, ſicut aĩa. quare hoc non intelligentes dixerunt a nimã eſſe calorẽ, ſeu ignẽ. ℭ Ad illos uero q ae rem aĩam, aut uaporem eẽ dixerunt, dicimus ꝙ aer, & uapor, pp hoc uidentur eſſe aĩa, p aĩalem uitalem, & nãlem ſpiritus, q tñ oẽs ſunt inſtru-mentũ aĩæ, & non ipſa aĩa, quare drã eſt inter aĩam, & ſpũs aĩæ (ut habeť in libro de differen-tia ſpũs, & aĩæ,) q qdẽ ſpiritus naſciť a uapore effumante de corde, quem medici naturæ aereæ eſſe aſſerunt, & tñ (ut dictũ eſt) inſtrumentũ eſt aĩæ, per quod ſenſum, & motũ corpori influit. Quare inter cauſam efficientem, & inſtrumen-tale diſtinguere non ualuerunt. ℭ Ad illos uero q aĩam ex aliquo elemento poſuit, aut primum elementum. i. primã mãm, aut ex omnib⁹ elemẽ tis iam ꝓbatũ eſt in precedenti capl'o hoc mini me eẽ poſſe: tñ ad eoꝝ rõnes ita reſpondemus. Qñ dicũt ꝙ oĩa cognoſcens, non põt eẽ ſilr cũ

Democrit⁹
Heraclitus.

principiis oīb⁹,nisi qđ ē ipsa prima pncipia,uel ex ipsis principiis primis.Et similiter qñ arguebant ꝙ nihil est impotentia ad oīa,nisi mā prima,& hoc ēt inueniebant in intellectu possibili,q̄ aīæ est potentia,ideo dicebant aīam ipsam esse primū principiū māle,uel ex ipso,dico pp hoc antiq illi patres ducti fuerūt hoc ut dicerent pp exercitii paucitatem in studiis,distinguerē nescientes inter potentiā cognoscitiuæ uirtutis,& potentiam mē,cū alia sit potētia cognitionis:& alia mē,qm̄ potentia intellectus possibilis,& cognoscitiuæ proportionaē uli,& particulari,quibus ſm actū perficiē,s3 potētia materiæ formis ꝓportionaē,ſm eē,qbus ſm actū efficiē & pficiē,qua de re in aīa non est mā,s3 illa potētia in aliquo,silis est mē,& in aliquo dissimilis.Tanto magis errauerunt quia antiqui non uidebant, ꝙ cognitio nō existit in aīa,nisi p assimilationē cognoscentis,& cogniti.S3 si hanc percepissent assimilacionem,per reꝶ intentiones eē,& nō p eaꝶ essentiā,eoꝙ intentio lapidis ē in aīa, & nō ipse lapis,certe non errassent.Immo posuerunt assimilacionem non posse fieri,nisi ſm forma3 pfitientē,& dantē eē,ut eoꝶ dicta sonant,iō eorū rōnes nullæ reditæ sunt. ¶Et sic simlr poterimus responderē ad aliam Empedoclis rōnem, qñ arguit,ꝙ simile simili cognoscitur,hoc concedendū est,ueꝶ non op3 ꝙ assimilatio ista sit in nā,ꝙ corpus cognoscaē corpore,& mā per mām,sed similitudo ista,p aliquam rei specie3, ut paulo ante diximus,siue sit cognitio sensitiua Empedocles.

siue intellectiua, ut per speciem albi uidet albū. Oculus.n. ut quoddam speculum est. Stante hoc pro uero sicut.n.q̄dam rez similitudines in speculo apparent, sic uisibilium similitudines ī oculo reperiuntur, & sic recipiendo rez similitudines res uidet. Et quod dictū ē de sensitiua cognitione ut de oculo, habet de intellectiua cognitione ueritatem, ac de intellectu. Sicut.n. ocul⁹ albū uidet, p albi speciem, q̄ apud se habet, & lapidē per lapidis speciem, q̄ apud se h3, sic intellectus intelligit albū, uel lapidē, per suas species, quas apud se h3, ut ḡ intellect⁹ lapidē intelligat nō op3 ꝙ sit, uel fiat lapis, sed sufficit ꝙ habeāt apud se speciem lapidis. Quare laudatur circa hoc Anaxagoras, ut habetur 3. de aīa, qui posuit intellectū in mālē, et abstractū separatū a mā, ut posset mām cognoscere, Si sic Empedocles fecisset minus errasset, dixisset ꝙ aīam non ex elementis esse nec de elementoz nā, ut possit elementa cognoscere, sicut pupilla est absq̧ colore, & nō est de nā coloz, ut coloz species cognoscere possit, ac de coloribus iudicare, quia errauit Empedocles. ℭ Ad illos ēt q aīa3 armoniam ponebāt dicamus hoc minime esse posse, quia magis corporis, q̄ aīæ qualitatibus armonie rō conuenit, ut ēt eoz dicta sonant, cum sanitas, armonia sit quæ incorpore cōsistit, & non ī aīa. Nam sanitas est quædam humoz armonia, neruoz, & ossiū fortitudo. mēbroz & coloz pulchritudo, q̄ aīa non sunt, nec pōt assignari qualium armonia sit sensus, aut intellect⁹, q̄ ad animā ptinēt, ḡ d̄d̄m

Anaxagoras.

Qui animā armoniā ponebant.

est aiam non esse armoniam. ¶ Præterea armo/nia dupliciter inuenitur, uno q̃dẽ mõ ipsa cõpo sitio, alio mõ compositionis rõ. Videamus ğ an aĩa id sit? certe non, quia nec cõpositio, nec com positionis rõ, ğ nec armonia. Q̃d non sit cõposi tio, pbaĉ, quia oporteret q̄ una quæq; pars aĩæ esset compositio aliquaꝝ corporis partiũ quod non ẽ dicere. Q̃d aũt non sit rõ cõpositionis p baĉ. Quia cũ diuersæ sint rõnes, seu proportio/nes cõpositionis in diuersis partibus corporis, singule corporis partes haberẽt singulas aias, & aliã aiaꝫ haberet os, caro, & neruus, cũ s̃ ꝓpor tionem diuersam composita sint, q̃ oĩa falsa sũt, ğ non ẽ dicendũ aĩam eẽ armoniam Qua pp fa cilem pꝫ aĩam armoniam non eẽ dicendam. ad rõnes antiquoꝝ Respondeĉ facile q̄ suis rõni/bus respondere possumus, quaĉ non pp hoc se quitur aĩam eẽ armoniam, ꝓpter. s. cõplexionis ꝓporcionẽ, & cõmixtionis, s̃m geometricã me dietatẽ, ut dictũ est, q̄ per subtractionẽ talis ar/moniæ ossis, & carnis, ac alicuꝫ mẽbroꝝ aĩa de ficiat in animali qm̃ ideo aĩa deficit carne sub/tracta, aut aliquo alio mẽbro: aut uitali parte, eo q̄ eius organũ, at ꝓpria mã destruitur, in qua aĩa ipsa est. Quare forma q̃ aĩa est, saluari non põt, p̃ter aĩam intellectiuã: q̃ non est corp⁹, nec uirtus in corpore: & ẽ aliq̃d habens, p̃ter cor pus: ipsam saluans. Corrumpitur ẽt, & soluiĉ corporis armonia: aĩa egrediente, eo q̄ aĩa con/tinet corpus, & eius misturam, & ideo continẽ/te ablato, necesse est armoniã compositionis, &

mistionis solui, ea igit gra non est possibile aiaȝ eē armoniam, & per ɔñs nulli⁹ roboris eē eoꝝ rōnes. ¶ Ad hyppū, qui dixit humorē eē aqueū dicimus, & ad suā rōnē, qđ q d ueritatis obtenu issēt si aīa rōnalis educta esset de potentia mē, sicut aliæ formæ, sȝ cū ꝓbatū sit in superiori tractatu, aīaȝ ipsaȝ ex semine nō eē ꝓductā, nec ſȝ suū eē, nec ſm suā efficientē causam, sȝ ueniens ab extrinsceco a foris, ideo nil ipsum dicere assero, Veꝝ dici pōt eē in semine: qa qđ gñatur ex semine ē mā ipsi⁹: id ē quaȝ informare habeat. quare nil dixit ille bon⁹ uir. cū tale semen dispōnat a uirtute formatiua, ut ibi declaratū ē tripli ci uirtute, ꝓ ītroductiōe tl's aīæ extrīsec⁹ aduenientis. semen illud est mā seu cā mālis ꝗ dispōnit. ¶ Ad Crassiam uero dicendū puto, ꝙ sanguis non ē aīa, ueruȝ primi actus ipsius aīæ quo ad sua obiecta in sanguine fundant: ſm ꝙ sanguis, uel alius humor illi respondens, est ultimū nutrimētū, primi aūt aīæ actus nutrire, augmentare, & generare sunt, q tñ act⁹ mediāte sanguine pficiūt, ut ex pertis in libro de aīa patet pōt Qua de re hic ēt sicut & alii nihil dixit. ¶ Nec ēt aliqd dicūt ꝙ qñ duo ita se habēti ꝙ uno exeunte exit aliud, uel posito uno recedente recedit aliud. ꝙ unū aliud sit, eoꝙ posito sigillo ī quo aqua figurat. sicut figuratū est sigillū, remoto sigillo remouet & aquæ figuratio recedit, & tñ aquæ, & sigilli figuratio, eadem nō est, sic a simili ꝗuis aīa non pōt in corpore sine sanguine stare, nec nō toto recedente sanguine necesse est aīam

Ad hyppū respōdet.

Ad Crassiā uel criciatu respondet.

recedere:& sic nil retulit crassias. ℭ Ad Galenũ ĝ medicorũ Principem (salua tñ tanti uiri pace) ita respondeam⁹, asserendo tñ ipsum fuisse deceptũ, cũ nõ attribuit aliter cõplexioni passioẽs, aliterq; ipsi aiæ, eoq; attribui debẽt cõplexioni sicut disponenti, id ẽ q̃tũ ad id quod ẽ in passionibus mãle, sicut feruor sanguinis, & cætera. Animæ uero attribui debent nõ tanq̃ mãli rõ, ut ꝯplexioni. Sed tanq̃ principali.i.ex parte eius qđ est in passionibus formale, sicut appetit⁹ uindictæ est in ira. Et iõ falso opinatus ẽ Galenus ponendo aĩam eẽ ꝯplexionẽ, quod eẽ nõ posset, ut ꝓbabo. Nam certũ est aĩam corp⁹ regere, ac passionibus, q̃ ꝯplexionẽ sequunt̃ repugnare. Aliq .n. eorũ ꝯplexione sunt magis ira: aut cõcupiscẽtia pleni, q tñ rõne refrenante, se ab eis abstinẽt, hoc tñ aĩa efficit, & non ꝯplexio, ĝ aĩa cõplexio eẽ non põt. Qđ ẽt ꝓbat̃. Nam certũ ẽ aĩam intellectiuã eẽ substatiam, seu substantialẽ formã, cõplexio non est huiusmodi, igit̃ cõplexio nõ ẽ aĩa, maior nota ẽ minor uero ꝓbat̃. Id qđ põt eẽ, & ab eẽ, præter subiecti corruptionẽ accidẽs ẽ. ſ3 cõplexio põt esse huiusmodi. Quod probo medicorũ authoritate. Nam habet̃ S. de ingenio c.6. & integri decidente calida, & sicca crasi tẽpore per aumasticæ ætatis. in frigidã in conuerti tur & siccam. Et tñ ad istam mutationẽ nõ corrumpit̃ subiectũ ĝ cõplexio accidẽs ẽ, si accidẽs ĝ nullo pacto dđm est ipsam eẽ aĩa3. Quod ẽt ꝯfirmat̃ quia substãtia magis, & minus recipet̃ nõ põt, ut habet̃ a phiorũ Principe ĩ ꝑdicamẽto

Ad Galenũ respondet̃

ſubſtantie, nec ei aliqd eē ꝯtrariū, S3 complexio ꝯponitur ſm oēs ex cōtrariis q̄litatibus, q̄ſi me diis inter eas, ac ſuſcipit magis & minus, cū una ꝯplexio ſit calida, ac ſicca, aut frigida, alia uero minus, ḡ impoſſibile ē ipsam eē formā ſubſtāti alem, nec ꝑ ꝯn̄s aīam, cū aīa forma ſit ſubſtātia lis, & nō accidētalis, ut cōplexio eſt, iō dicēdū ē Galenū nil dixiſſe. ¶ Præterea compl̄o forma ē accidentalis, aīa uero ſubſtātialis: ḡ compl̄o nō eſt aīa. Maiorē aūt nr̄i argumēti ita ꝓbabo Et ꝑ

Primum p̄ſuppoſitū. ſuppono mihi tria. ¶ Primū ꝙ ꝑ cōplexionē ui uentis, per ſe, & in mediate, uiuentis oꝑationes ꝑſitiunť hoc tn̄ p̄ſuppoſitū de mente omniū do

2. p̄ſuppoſitum. ctoꝝ eſt. ¶ Secūdū ꝙ nulla forma ſuas oꝑatio nes, uel ſibi debitas ꝑficit, in ſua naturali diſpo

3. p̄ſuppoſitum. ſitione, niſi mediante inſtrumēto. ¶ Tertiū præ ſuppoſitū ꝙ omnis ſubſtātia ex omniū itentiōe, aut ē mā, aut forā aut ꝯpoſitū ex mā & forma,

Probatio. ¶ His ḡ ſtantibus Compl̄o nō ē mā, qa ꝑ mām nullæ oprrationes ꝑficiunť, S3 per cōplexionē ſic quia per eam oēs uiuentes oꝑaciones ꝑficiū tur, ut tenet primū p̄ſuppoſitu3. ḡ cōplexio mā non eſt. Quod non ſubſtantialis forma probo. Nulla .n. forma ſubſtātialis cōpoſiti in mediate ꝓducit oꝑaciones ſibi debitas, niſi mediante in ſtrumento. Quod .n. dixi tenet per ſm p̄ſuppoſi tum. ſed cōplexio in mediate ꝓducit operacio nes debitas formæ uiuentis ḡ cōpl̄o forma ſub ſtantialis non eſt, maior .n. ꝑ primū, & ſm p̄ſup poſitū nota eſt. Quod nō ſit compoſitū ex dictis p3, quia ſi non mā, nec forma, ḡ nec compoſitū

exipsis.qđ per idē mediū pȝ Quare dicimus cō plexionē nō esse substātiā,& per pñs nec aīam.
¶ Præterea nullū.n.aīalis corpus,motu locali a cōplexione mouet̃,q̃a motum dominātis seq̃re tur,& sic semper deorsum ferreret̃.sed aīa mo uet animal in omnē partē ğ aīa cōplexio non est.
¶ Præterea arguit̃ sic de quo minus uī in eē & in ē ğ de quo magis tunc sic,operatio aīæ uege tabilis,& cognitio sensitiua,actiuaꝝ,& passiua rum qalitatū uirtutē excedit(ut notū est)ğ mul to magis intellectus operatio q́ pfectior,ac ma ior est, sed compł̃o ex actiuis,& passiuis quali tatibus causatur,ğ non pōt esse pncipiū opatio nū aīæ,iō impossibile redditur ꝙ posset eē cō plexio Quare ğ taceat Galen⁹ hoc ut dicat.lȝ.n. Galenus.
in ueritate ex Caleni dictis minime percipi pōt Idem.
assertiue ipsū hoc dicere,ut ex multis suis dictis patere posset.Sed tñ breuitatis causa(cū de hoc ad pñs non disputemus)relinquantur: Satis est illoꝝ sentētiam destruxisse qui anima cōpłonē esse dixerunt.

CAPITVLVM XXV IN QVO ILLO rum sententia destruit̃,q aīam cōpositā ex mā & forma tradiderunt,& ad illos q eam corpus esse dixerunt.

Vanto ğ in errore sint q animaȝ eē cōpositam ex mā,& forma asse ruerunt iam supra dictū est in c. illo,in quo illoꝝ sententiam reꝓ

bauí:qui aïam ex dei ſubſtãtia eẽ ꝑductã dicerẽ auſi ſunt:inquo tñ ꝓbaui aïam nullo pacto eſſe cõpoſitã ex mã & forma:Ibiq; ẽt ꝓbatũ eſt ipſã minime fore corpus ibi ꝗ uideaẽ:ne hic id ide3 dicã:tantũmõ mihi uiſum ẽ ſuis rõnibus reſpõdere,ne in eoꝝ falſa imaginatiõe ad rõnes eoꝝ letenẽ dẽ,& iõ ad eoꝝ ꝑmã rõnẽ,& ad eoꝝ confirmationes ita reſpondeaẽ.Qđ eẽ ſubſceptibile ꝯrioꝝ,ac habere mẽ ꝓprietates.i.ſubici,& tranſmutari alio:& alio mõ recipiunẽ in mã,& in aïa,ſicut alia eſt potentia mẽ:& alia aïæ(ut ſuperius dixe ꝯ)ꝗ ẽ alia rõ ſubiciendi:& trãſmutandi ac ꝯtrarioꝝ recipiendi mẽ:& alia aïæ,iõ non ualet eoꝝ arguaentũ,ꝙ ꝑ p hoc aïa d3 eſſe compoſita ex mã,& forma.Qđ ſit alia rõ:& p ꝯñs alia potentia probaẽ,quia iſta talis trãſmutatio ẽ ĩ itellectu ſm ꝙ ipſe impotẽtia ẽ ad ſpeci es intelligibiles:& iõ nunc recipit unã illaꝝ ſpecieꝝ:& nũc aliã:& nũc trãſmutatur de una ſpecie,intelligibili ad aliam.i.de ignorantia ad ſciẽtiam.Potentia aũt mẽ nõ hoc mõ ſubiciẽ:& trãſmutaẽ,& recipit:quia mã recipit formã ut ſm ipſam conſtituaẽ in eẽ alicuiꝰ ſpeciei. Intellectꝰ aũt non ſic recipit formas:qa aliter eſſet uera opinio Empedoclis:qui poſuit qđ terrã cognoſcimus trã:& ignem igne:ſ3 forma intelligibilis eſt in intellectu ſm ipſam rõnem formæ: unde talis receptio ẽ ſubſtãtiæ in mãlis,ut dictum eſt. poſſumus ẽt ad hoc aliam dare reſponſionem,ꝙ iſta ẽ,Quod ſubici:pati:rcipe:& huiuſmodi ſ3 aliam rõnem ꝯueniunt aïæ:& mẽ primiæ. Na3

certum ē ꝙ mā prima recipit aliquod ī trāſmu/
tatione:& motu,ſed omnis tranſmutatio:et mo
tus ad localem motū ſicut ad primū:& comuni
orem reducič:ut ī 8. phicoꝝ ꝓbatur. Sequitur
in illis mām inueniri,inquibus ē potētia ad ubi,
iſta.n.ſolū corporalia ſunt,q̄ circum ſcribunč
loco,& ideo nō inuenitur mā niſi in rebus cor/
poralibus,ni quis Equoce mām ſumere uellet.
Anima tñ cū tranſmutatione,& motu non reci
pit,ſed potius per ſeparationem à motu,& a re/
bus mobilibus(ut habetur 7. phicoꝝ)ubi dicič
ꝙ in quieſcenda fit aīa ſciens,& prudens.Qua/
re ēt a phō ferč 3. de aīa intelligere dr̄ pati,alio
mō q̄ ſit paſſio in rebus corporalibus. Et iō pʒ
eos nihil dicere:Hoc aūt qđ dixi ſm eos dictū ē
q aīam poſuerunt nullo pacto ex mā,& forma
eſſe ꝯpoſitam,nec ex mā quāta,nec ex mā ſpiri
tuali.℄ Sʒ qa aliq dixerūt aīam habere aliqualē
ꝯpoſitionē mē ſpiritualis.ſ.qa in ea repič actu/
alitas:& poſſibilitas cū ſit per ſe apta nata ſubſi
ſtere:agere & pati,mouere:& moueri,dixerunt
ipſam habere intra ſe fundamentum ſuæ exiſtē
tiæ & pncipiū māle ueꝝ mā ipſa ſʒ eos eleuata
eſt ſupra eſſe extenſionis,& priuacionis & cor/
ruptionis q̄ mām ſpūalē uocant.Quā qdē opi/
nionē ut dictum eſt ſecutus ē Santus Boñ.2.ſēt. Sant⁹ Boñ.
diſt.17.q.2. Quicquid fit,illi non intellexerūt 2.ſen. diſt.
de hac spūali mā,ſʒ de pncipio māli,q̄tū ad eē 17.q.2.
extenſionis.Qua de re antiquoꝝ dicta nulla re-
manent.℄ Ad eoꝝ ğ aliam rōnem dicamus nō
eſſe uerumſimiliter,ꝙ q̄ nō hñt mām,non hñt

causam sui esse:qa causa essendi mē forma ē,& similiter ē agens.Vnde agens inq̄tum redducit mām in actū forme,transmutādo est ei essendi causa,forma aūt subsistens,non h3 esse p aliqd formale principiū,nec similiter causā de potentia in actū transmutātē.Vnde ꝯcludit a pħo 8. metaphisice.Qd inhis q̄ sunt ꝯposita ex mā & forma non nisi mouens alia causa est ex potētia ad actū.Quæcunq; ḡ non hn̄t mām oīa simplr sunt quisi uera entia aliquid. Ista sunt Pħi uerba.Quare dicimus ꝙ l3 aīa habet essendi causam non pp hoc habet mām,quia cū sit forma subsistens,nec h3 principiū essendi formale,nec causam transmutantem de potentia ad actū fm tn̄ Boñ.Diceret aīam habere principiū māle intra se,fundamētū suæ existentiæ.ut dictū ē,q̄ est mā spūalis,& non mā extensionis,& mixta priuacioni,ut antiq uoluerunt.Quare eoꝝ opinio oīo ē reprobanda.¶ Ad ultimā eoꝝ rōnē dico differre! ī creato quolib3 quo ē,& qd ē,& quo agit:& qd agit,tn̄ ex hoc cōpositionē in aīa ex mā:& forma ponet non op3,quia si aīa ē,hoc ē per eē sibi additū,ut ēt in ea,aliud sit eē:& aliud id qd ē,nam essentia aīæ ē per eē & non ē suu3 eē,sed participat eē sic,& si aīa agit.hoc est per suas potētias,q̄ non sunt idē ꝙ aīa,aliud ē aīa q̄ agit,& aliud est poenttia qua agit,q̄ aīa ꝓprie agere nō dicat sicut nec. ꝓprie dr̄ intelligere,s3 hō agit,& intelligit per aīa3 ut habet primo de aīa.¶ Ad illos uero q eam corpus esse ponunt l3 in capl'is superioribus hoc reprobatū sit per

Verba Pħi 8. meth.

maiori

maiori tñ eoꝝ confusione hic iteꝝ eos reprobabo. Dicant ḡ mihi, an duo corpora pñt esse simul certe nō ut habetur 4. phicoꝝ, Sed si aïa corpus esset, tunc duo corpora essent simul, qa uita stante, aïa non est a corpoř separata, immo est corporis forma, ḡ aïa corpus non ē, cū nullū corpus possit esse forma. ℭ Ampli⁹ ut dicit̃ 8. phicoꝝ Omne mouens se ipsum ex duobus cōponitur, ut ibidē hētur quoꝝ unū ē mouens, & non motū reliquū uero motum: Cū aūt animal mouens se ipsum sit: in ipso aūt aïa mouens erit motum uero, seu quod mouet̃ corpus. Sȝ nullū corpus mouet ſm phm nisi motum, Sic igit̃ aïa corpus non est cū mota non sit sȝ mouens quat̃ pudeat hoc dicere. ℭ Ad huc ut habet̃ a Principe in pñtis Omne corpus ē diuisible, ideo contingit diuidi in infinitū. Sed omne diuisibile, aliquo uniente, & eius partes continente indiget. Si. n. aïa corpus esset aliquid alíud continens habebit, quod tale aïa erit. Sed nulli dubium ē recedente aïa corpus dissolui, tunc quæro si illud iteꝝ diuisibile sit, ita uel ne? Si sic quærendū ē iterū ut supra, & sic de illo alio, & sic ꝓcessus esset infinitus, quod esse non posset, uel deueniendū est ad aliquod indiuisibile, & incorporeū quod aïa est: si dicat̃ non, ḡ illud tale ē principiū indiuisibile similiter, & incorporeum quod intentū habet̃. ideo hi nihil dicunt, dicendo aïam eē corpus. ℭ Præterea quæro iteꝝ ab eis. An uiuentia cū res nāles sint, ꝯposita sunt ex mā, & forma? certe non negarēt ꝙ sic, ḡ componunt̃ corpor̃,

Ar. in prædicamentis.

& aīa, quæ quidē facit uiuētia in actu. Quare ne cesse est istoꝝ alteꝝ esse formam alteꝝq; mā3. dico ḡ an corpus posset esse forma certe nō: qa corpus non est in altero sicut in mā & forma: Sed aīa sic igitur aīa erit, Si forma ḡ non corp?. ¶ Præterea non ne uiderunt aīæ operationem intelligere eē: cū alicuius corporis actio esse non posset. Quomodo ḡ ipsa aīa esse posset? Quāt rectius fuisset eis tacere q̄tam grandem insaniā asserere. Nec tñ quis mireť si sæpe sæpius in istorum reprehensionem uenio cum semel sufficeret. Sed hoc tm̄ efficere uolui tum ꝓ eoꝝ confusione maiori (ut dixi) tum quia minime congratulari possum, dū uideo eos tam impie in phia loquentes, nulla uenia indigentes. Immo continue ac continue lacerari debent. Qua pp ab omnibus ueniam de re hac peto, oransq; ne eis superfluus uidear. Ideo ad pñs ad eoꝝ rōnes responsurus uenio. ¶ Ad eoꝝ primam rōnem dico uerum esse, q̄ op3 mouentis ad motū esse aliquem contactū, negando tñ cōtactum non eē nisi corpoꝝ, cum duplex sit cōtactus q̄titatis, & uirtutis (ut habetur ab Angelico doctore Sancto Thoma prima parte q. 75.) ar. primo respōdēdo ad tertiū argumentū, primo qdē mō corpus nō tangiť, nisi a corpore, & talis contactus non est nisi corpoꝝ 2. mō corp? h3 tāgi a re ī cōpořa q̄ mouet corp? & talis ɔtact? ē aīæ ad corp?, ipsi tñ hoc nesciētes oēm ɔtactū corpoꝝ esse dixerūt. Qñ uero dicunt aīam eē corporis motricē, & tñ non ita mouens q̄ nō moueatur, cū omne q̄d

Angelicus Doctor. p. p. q. 75. ar. primo.

mouet ab alio moueatur aliter esset processus i infinitum: dico q non ē necesse dicere q omne moués mouet, qa sicut ondit 8. phicoꝝ est qđ dā mouens penitus in mobile qđ nec p se, nec p accidés mouet, & tale moues pōt moueri motum uni formē semp. Sed ē aliud moués qđ nō mouet p se, sꝫ mouet p accidés: & pp hoc non mouet motū uniformē. Qđ tñ mouens aīa est. Est aliud mouens qđ p se mouet sicut corpus. Antiq.n.cū non credebant eē nisi corpora, ideo dixerūt q omne mouens mouet, & q aīa per se mouet, & iō corpus ē. Arist.tñ rectius hoc inue stigauit ut appꝫ 8. phicoꝝ ut dictū est. ¶ Ad illud uero de filii ad prem assimilacione dicam⁹, ut iam diximus cū ad illoꝝ rōnes respondim⁹, q aiam ɔplexionē eē dixerūt, q complō corporis aliqualiter p modū disponētis causa est passionū aīæ, iō filius assimilat genitori in accidentihus aīæ, tñ aīa non cōpatitur corpori nisi p accidens, qa mouet p accidés ad corporis motū, cū eius forma sit. Et sic ēt aīa seperat a corpore nō sicut tangens a tacto, sꝫ sicut forma a mā, q̄uis aliqs tact⁹ sit in corporei ad corp⁹ ut dixi, ḡ habitis his q̄ a doctrina in fallibili S. Thome accepi facile patere pōt ꝑ genitores nr̄os nil ueritatis dixisse in hoc. Ideo taceant, cū rectius sit tacere q̄ male loq. ¶ Ad ultimam eoꝝ rōnē respondeam⁹, ɔcedēdo quæq; hominis, leonis, ceruiq; mēbra differre, non tñ pp hoc seqt q aīa hominis sit figurata, sicut sunt figurata mēbra. Erit ḡ illa similitudo de diuersitate mēbroꝝ, & diuer-

Ar. 8. phisicoꝝ.

sitate artium,& diuersitate organorum,ut quia est alia res metallaria,aliaq; carpentaria,iō alia sunt organa uel instrā huius,uel illius,& q̄a mē/bra sūt q̄dā aīæ q̄dā organa,p q̄ aīa suas opaci/ones exercet,sm q alie sūt aīæ,alie sunt opatio/nes,& ideo op3 q alia sint organa,alia membra.

Phus 1. de animas.

Qua de re hæc Phus in primo de aīa cōsiderās Pythagoricos reprahendit tanq̄ fabulas narran tes,dum dixerant q aīa exiens de uno corpoř in aliud ingrediť diuersum specie,dixit ipse Arist. q si hoc ue℞ esset nil aliud esset diceř nisi q una ars intrat organa alterius.Et ideo dicēdū ē aīam nō eē corpus q̄uis p corporis membra sua opa exerceat.

Rephēsio Pythagori/co℞ Arist.

℄ Relinqtur igiť respōsum fuisse om nibus illis q circa aīam seu aīæ principiū diuersi ficati fuerunt,ut iam uisum ē,eo q ipi ponebāť principiū māle.Contra quos ē,tñ Aug.in libro de quantitate aīæ ubi ait.Non ex his notis,usita//tisq; naturis aīa facta est,quas istis corporeis sen sibus tangimus. Nam neq; ex tra,neq; exaere, neq; exigne n3 ex his omnibus,neq; ex aliis cōiū tis ho℞ ꝯstare aīam puto.hæc ille.

Aug. lib. de quātitate aīæ.

℄ Nunc tñ rōnibus illis respondebo,q̄bus antiq p̄res aīam ex p̄iacenti mā ꝓductam eē moti sunt asserere. ℄ Ad illud g̃ qd' dicunt oēm cognitionem per aliquam similitudinem fieri,dicimus minime fo re necesse q similitudo rei cognitæ i mā cogno scentis actu sit,s3 si aliqd sit,quod prius ē cogno scens in potentia,& postea in actu,op3 cogniti similitudinē actu in cognoscentis nā non eē,s3 in potentia tm̃,ut manifeste exemplum habetur de

colore q qdem actu in pupilla non est, sed in potentia, qa non op3 ꝙ in nã aĩæ sit reꝝ corporearũ similitudo in actu, s3 ꝙ sit in potentia ad hui⁹ modi sĩtudines, & iõ antiqui nãles aĩam corp⁹ eẽ ponebant, quia inter actum, & potentiã distinguere nesciebant, & iõ dicebant ꝙ ad hoc, ut cognosceret oĩa corpora ꝙ ex omniũ corpoꝝ pn cipiis esset composita, nescientes tñ inter cognicionis potentiã, & mẽ, distinguere, quare absurda est illoꝝ opinio. ¶ Ad id ḡ qđ dicunt ꝙ aĩa oĩa cognoscit & iteꝝ cognitio est p reꝝ principia, dico superius responsũ eẽ cũ posuimus aliaȝ eẽ cognitionis potentiã, aliãq; m eẽ Et qñ dr̃ ꝙ illa existũt in aĩa p assimilacionẽ cognoscẽtis, & cogniti, quæ qdẽ assimilatio est p reꝝ intẽtiões, & non p eaꝝ essentias. dico eoꝝ rõ nihil cõcludit, quia iam sæpe dictũ ẽ quo pacto reꝝ cognitio ẽ p principia reꝝ. i. inq̃tum illaꝝ reꝝ silitudines sunt in aĩa, & non ut ipsi poluerũt talẽ assimilationẽ fieri ꝰm formã eẽ pfiitientẽ, qđ qdẽ esse non põt ut declaratũ est. Hæc ḡ q dicta sunt l3 prima facie ad hanc mãm spectare non uideãtur nihilo minus quia ponũt isti pñtes aĩaȝ ex pĩacenti mã formatã, qđ nos omnino negamus, ꝰ3 pipeteticoꝝ sentẽtiã, ac ueritatẽ iõ, hæc hic asserẽ uolui, alia tñ ad locũ oportunũ relinquẽdo, & maxime ĩ 1. de aĩa, ubĩ lati⁹ ista determinãt. Primo de aĩa latius determinant.

CAPITVLVM XXVI IN QVO PRObatur aĩam rõnalem a Deo ꝓductã esse per creationem.

Abito.n.in superioribus animam nullo pacto esse corporeã,nec ex aliquo mali principio,aut ex præiacenti mã ꝓductam.Ad pñs mihi uisũ est declarere aquo in eẽ ꝓducta sit,an.s.p creationẽ a summo opifice deo glorioso.¶Nam clare uidere poterimus siquis pdicta recte ꝯsideraverit.ipsam creationẽ ꝓduci,qđ sic esse ꝓbat᷑.Certum.n.est rõnalia aĩalia esse habere ab ipsa anima intellectiua,ipsamq; a Brutis differre,ĝ ipsam esse habere dicẽdũ est, cũ tñ uisum sit nõ esse mediante semine,ut aliæ substãtiales formæ productã,nec ex aliquo alio principio per gñonem.Et omne ꝓductũ, aut p gñonem,aut p creationẽ ꝓductũ ẽ,aĩa uero nõ per gñonẽ,ut probauimus remanꝫ ĝ ꝓductam fore,seu fuisse per creationẽ,qđ quo pacto fiat declaraturus uenio asserendo tñ (ut Sancta mater christiana religio uult,) aĩam ipsam intellectiuã a deo ex nihilo,p ut distinguit̃ ꝯ præiacẽtem mãm,creatã dum corpori infundit᷑.Nec disputandum censeo qualiter deus possit ex nihilo aliquid facere,cum sit omnipotens oĩa potẽs Voluit aĩas de nihilo creare,sicut angelos creauit.¶Quod autem ducta sit in esse a deo p creationem ita ꝓbatur.Illud.n.cuius substãtia,nõ est suum esse,sui esse auctorem hꝫ hoc.n.notuꝫ est,cũ omne qđ est,ab alio necesse est eẽ,nisi ipse sit suũ esse.Sꝫ aĩa humana non est suum eẽ,cũ solius dei sit,ĝ aĩa hꝫ causam sui esse actiuã.hoc stante Quod esse p se hꝫ,per se ẽt agit,& ita qđ

hʒ esse ab alio, non per se fit, sed ab alio facto, ut in nãlibus exẽplo uidemus. Nã igne gñato ignis forma fit. Sed intellectiua aĩa ultra alias substantiales formas hʒ quia ẽ in suo esse sufistẽs, ac suum esse propriũ corpori comunicat, ĝ præter aliarũ formarũ modũ, q̃ p accidẽs fiunt, compositis factis, aĩa p se hʒ suũ fieri. Sed ut probatũ ẽ humana aĩa non hʒ mãm ꝓ sui parte, iõ nõ põt fieri ex aliquo sicut ex mã, ĝ dĩm est eam ex nihilo fieri, & sic ꝓductam esse p creationem. Cũ igit̃ creatio opus sit ꝓpriũ dei ut in pñtiarũ probabo, sequitur ĝ ꝗ a deo creatur. Quod autẽ creatio sit ꝓpriũ dei opus, ita ꝓbatur. Secundũ.n. ordinem agentiũ ẽ ordo actionum. Nam nobilioris agẽtis, nobilior ẽ actio, ĝ opʒ ꝗ prima actio sit ꝓpria primi agentis. Sʒ creatio ẽ prima actio eoꝗ ipsa nullam aliã actionem psupponat, imo oẽs aliæ eam præsupponũt, ĝ creatio solius dei q est primũ agens est propria actio, hoc ẽt ꝯfirmatur. quia omne quod ẽ, hʒ esse essendi, ab uli causa, ĝ nihil põt esse ab eo nõ creatũ, nisi ipse, sic nil aliud est aĩalis causa essendi, nisi ipse de⁹, ĝ creatio nulli alio ꝯuenire põt. iõ ut ei⁹ ꝓpria actio soli deo competit, relinqtur ĝ rõ nr̃a uera.

¶ Amplius ꝗ aĩa ꝓducat̃ in eẽ a deo p creationẽ ita ꝓbatur. Rei.n. finis dʒ eius principio respõdere, qa tũc rem perfectam esse dicimus, dũ ad primũ principium ꝑtingit, uel p sĩtudinẽ, uel quocũꝗ alio mõ. Videamus ĝ finẽ rõnalis animæ, & certe dicimus ꝗ finis eius ẽ, ac ultima eius ꝑfectio, ut totum ordinẽ creaturarũ transcen

dat, per cognitionem & amorem, ac ad primū principium, qđ deu est pertingat, ğ ab ipso eter no deo hȝ in mediate ꝓpriæ suæ originis princi pium, ğ per creationem a deo ꝓducta est in eē, hoc ēt ꝯfirmatur dicto Gēn. primo ubi dr̄. For//mauit. n. deus homines de limo terræ, & inspira uit in faciem eaus spiraculum uitæ. i. spūm fecit qđ pro aīa iitelligitur. Quod ēt hoc uerꝫ sit ita uideri pōt. s. animam ipsam rōnalem fieri non posse nisi p creationem, pȝ per primū gen̄. Cre auit. n. deus hominē ad imaginen suam. Nam hō ad dei imaginem ħȝ animam est, ğ anima exiuit in esse per creacionem. Quod confirmatur qa ipsa anima intellectiua dum taxat per creacionē ducitur, & non aliæ substātiales formæ: quia cū fieri sit uia ad esse, hoc mō alicui ꝯpetit fieri, si//cut ei competit esse, Sed illud ꝓprie esse dicit̄, quod ipsum esse hȝ quasi in suo esse subsistēs, Qua pp substātias tantúmodo eē habere dicū/tur, ut habetur II. meth. ubi uult Phus accidens non esse ꝓprie ens. sed entis. i. ſm ueros glosan tes substantiæ, q̄ ꝓprie est ens. Q r̄ accidens non hȝ esse, sed eo aliquid eē, & pp hoc ens dicitur sicut nigredo, uel aliꝰ color ens dicit̄ qa ea aliqd ens nigrum, uel alio colore coloratum. Eadeȝ. n. ratio est de omnibus aliis formis non subsisten tibus, & ideo nulli formæ non subsistenti ꝓprie fieri conuenit. sed fieri dicuntur per hcc qđ cō posita subsistentia fiunt. Cū. n. rōnalis aīa forma sit subsistens, qđ si negares statim ꝓbabo iō sibi competit ꝓprie fieri, & eē. Et cū ꝓbatum sit su/

Hō ad imaginē dei creatus.

II. meth. hr̄ a pħo accidēs nō eē eē ꝗntis.

perius non posse ex præiacenti mā:neq; corporali fieri:quia sic eēt corporea:quod improbatū est:non esse:nec ēt esse posse,ex spūali mā ſm aliquos(& præsertim Augustinus)qui noluit aīa; ita ex nihilo creari,eoq; non creat̃ ex eliqua p̃iacēti mā tñ ſm aliqcs fieri ipsam ex spūali mā sic non tñ pp hoc sequit̃ q; non sit pducta ex aliquo:qa ſm eum q̄cq̄d fit ex nihilo : fit ex aliquo sed non p̃iacente,ue3 de aliquo cōcreato.& ponit ēt q; aīa est ex nihilo ordinaliter:s3 ex aliquo substantialiter:quia fit ex aliqua substantia spirituali quā mām spūalem appellabat:dixit.n.hoc Aug.eoq; sicut corpora sunt cōposita ex mā proprie sumpta:& forma q̄ est actus eius:sic aīa est cōposita non ex mā proprie sumpta,sed p suo gñe,quia est cōposita est potentia,& actu:siue ex sua nā:& ex suo esse.Hæc g̃ ē eius opinio,quam secutus est dñs Boñ. & domin9 Egidius romanus in 2. sñia3.Sed salua pace uiro3 tanto3,si hoc ue3 eēt seq̄ret̃ q; tūc spūales substātiæ īuicē transmutarent̃,g̃ necessariū est dicere ipsā intellectiuam aīam ex nihilo per creationē fieri.Q d' aūt rōnalis aīa subsistēs sit forma pbat̃.Cū aūt pbauimus aīam ipsam nullo pacto esse corpus: & tñ dicimus ipsam habere opationē ppria3 p se,cui non comunicat corpus ut dictū est supra. Nihil aūt p se opari pōt,nisi quod p se subsistit: cū aūt opari nō sit nisi entis in actu:quia eo mō aliq̄d operatur quo est qua pp nō dicimus q; calor calefacit s3 calidū,g̃ relinq̄tur d̄ā m aīa3 humanam eē aliquid in corporeū per se subsistēs.

August.
Boñ.ibidē ut supra.
Ag.
Boñ.
Egidius.
eē nō pōt

Omne qđ ꝓducitᷓ aut gñatᷓ p se uł p accidens uł creetur.

¶ Amplius induco ēt aliā rōnē aīam ipsam ꝓ/ductam esse p creatiouē a deo: Omne illud qđ ia esse ꝓducitur, aut gñatur per se, aut per acci/dens, aut creatur non datur alius modus; ſ; aīa humana non gñatur per se. cū composita ex mā, & forma (ut ꝓbaui superius) non sit, n3 ēt gñatᷓ p accñs q̄a tunc per corporis gñonem. ut ēt ꝓ/batū est. q̄ ex uirtute seminis est gñaretᷓ: hoc aūt esse impossibile in præcedēti tractatu dictū est: in quo difficultas hæc disputata est. Sed aīa hu/mana de nouo eē incip t: cū æternam eē non dr. q̄ corpori p̄existit ut oia hæc superius iam decla rata sunt, relinq̄tur ḡ in eē per creationē exitᷓ qđ solius dei est. Et cū creatio nō sit nisi aliq̄d ex ni hilo factio, ḡ dicimus ipsam rōnale aīam ex nihi lo a deo eē creatā: quod tñ firmiter, audacterq; dicere audeo: maxime cū ꝓbatū sit superiꝰ aīa3 ipsam ex nulla p̄iacenti mā eē ductam: & tñ (ut ꝓbaui) eē h3 per se subsistens: ḡ ex nihilo creata est: q̄a nil aliud est creare q̄ absq; mā p̄iacenti a liq̄d ī eē ꝓducere. ¶ Nec obstat ad hoc antiquo rū phiorꝫ sententia, q̄ ex nihilo nihil fieri asserit ut ab Arist. p̄mo phicorꝫ asseritᷓ, dū de antiquo/rum sermonibus locutus fuerat circa rerū prin/cipia: cuius oppositū ꝓbo. Ponamus ḡ aliq̄d eē dei effectū ut puta .a. aut .a.i. illi effectui p̄existit aliq̄d: aut non. Si uero dicatur q̄ non nr̄a q̄dem sententia uera est deū. s. ex nihilo aliq̄d facere: & sic a ex nullo præexistente ducitur. Si uero aliq̄d ei p̄existere dicitur: aut est ꝓcedere in infinitū quod in cāis nālibus ut Arist. ꝓbat in 2. metha/

Ar. primo phicorꝫ

Ar. 2. meth.

philice possibile non ē:qa tūc q̄rendū eēt de ip-so p̄existēte:an ex nihilo,aut ex aliquo alio p̄exi stente ducatur &c. :aut ḡ erit deuenire ad aliqd' primū qd' qdem aliud non p̄supponat,qd' ipe deus eē non pōt:qa ipse alicuius rei mā̄ esse non pōt(ut oēs asserūt)cū fatue dicant q eum corp⁹ eē dicūt:ut superius a me ꝓbatum est,nec ēt pōt eē aliq'd p̄ter deū cui deus non sit essendi cā̄: qa omne quod ē a deo tāq̄ a prima cā̄ ē,ut ꝓbabo: relinqtur igitur ꝙ deus in sui effectus ꝓductiōe mām piacentē ex qua operetur non reqrit. Sin aūt negatū fuerit deū non eē omniū causam essē di,p̄termissis sacræ scripturæ authoritatibus:ut dr̄ in ps. Qui fecit celū & terram,mare,& oīa q̄ in eis sunt. Et Gen̄.1. In principio creauit deus cælū,& terram. Terra aūt erat inanis:& uacua. Et Iohis 1. Omnia per ip̄m facta sunt,& sine ip so factum est nihil. Et Rom. 11. ex quo oīa per quem oīa & quo oīa ipsi gloria:id ita rōnib⁹ ꝓ betur: Quod.n.alicui ꝯuenit ex sui nā̄:& non ex aliqua cā̄:minoratū.In eo & deficiens eē nō pōt Sȝ si subtrahatur:uel addatur aliquid essentiale erit iam uariata nā̄ illa:& erit altera ut pōt exē plo uideri in numeris.inqbus si unitas addatur uel subtrahatur uariatur spēs.Si aūt nā̄ uel qddi tate rei integra manente qd inueniatur minora tum iam pȝ illud non simpl'r dependere ab illa nā̄:sed ex alia aliqua cā̄ per cuius remotionē mi norarur ḡ qd' alicui cōuenit min⁹ q̄ aliis ex sua nā̄ tm̄ ei non conuenit:sed ex alia cā̄ ḡ illud erit omniū cā̄ in gn̄e aliquo cui maxime illius gene

Gen̄. 1.
Ioh. 1.
Rom. 11.

re pdicatio conuenit sicut patet: in omnibus .n. calidis causam eẽ caloris,quod maxime calidũ ẽ & sic omniũ lucidorũ eẽ causam,quod est maxime lucidũ.Cũ aũt deus sit maxime ens(quod negari non põt)ḡ ipse erit causa omnium deqbus ens pdicatur.hac ḡ rõne habem⁹ intentũ deuз.s. omniũ eẽ causam essẽdi,ac cũcta ab ipso pcedere.¶ Ad illoꝶ ḡ antiquoꝶ rõnem ex nihilo nihil produci ita respondemus dictum illud in agentibus particularibus eẽ ueꝶ:non aũt in agẽti uli:cũ ule agens põt ex nihilo aliqd facere:cũ sit oĩa potens,ad cuius ulis agentis cognitionẽ: quod totiũ ẽ eẽ actiuũ:antiq illi neq̃ puenerãt: & in cuius operatione nihil psupponeẽ oportet. Nimiꝶ ḡ ẽ si q oĩa ex nihilo pduxerat,aĩam ipsam ex nihilo ducat.Quare his rõnibus pз aĩam rationalem a deo ex nihilo eẽ creatam;cuius oppositum non nulli tenuere phi.ut superius illoꝶ sentẽtiæ sigillatim posite sunt,q̃ tñ disposito ac organizato corpore,p tali introductione:a deo infundendo creatur,& creãdo infunditur:& sic pз ad corpoꝶ mltiplicationẽ creatæ mltiplicaẽ ut ex superioribus dictis percipi põt.

CAPITVLVM XXVII. IN QVO DIsputaẽ aĩaз rõnalẽ eẽ creatã spũalẽ,atq̃ in mãlẽ.

REstat iam modo uidere quo iam pacto creata sit.Et quia ut dictũ est non ex aliquo mãli principio,nec ex elemẽtorũ cõmistione,nec ex mã et forma,nec cor

pus eē pōt.ideo concludendum censeo,ipsam in mālem,ac spūalem eē creatam:maxime cum ipsam uidemus non solum absq; mā:& mē ꝯditionibus,species recipere.sed nec ēt ineius propria operatione possibile est cōmunicaꝛ aliquod corporale organū:ut sic aliquod corporeū sit intelligendi organū:sicut oclus.q organo indiget ad uideudū,quæ oīa 3. de aīa hñtur:ut ex partis in eius doctrina manifestatur. Qua de re aīa ipsa rōnalis ab aliis substantialibus formis distingui tur:cū aliæ oēs ultra mām non se extendant:nec per se,sicut rōnalis,sunt subsistentes cum nō habeant aliquas operationes per se ipsas proprias ut uideri pōt de anima sensitiua:cū eius opatio sit coniuncti,nec eaꝝ operationes sine corporeo organo exercentur,Ideo ipsa rōnalis anima spūalis ē & in corporea.Quod ita eē sic a præclaro dño Alexandro de Ales. in 2. sentētiaꝝ probaꝛ ubi in quit. Videmus.n.q̄dam corpora q̄ non nutriūꝛ,nec augmētantur:nec gñantur:nec mouentur.nisi motu uiolentissimo:ut lapides.Quædam aūt q̄ ntriūtur:& augmētantur:ut plante,q̄dam uero q̄ ultra hæc mouentur,& sentiunt : ut animalia,q̄dam q̄ ultra hæc agunt rōne.Si g̃ haꝝ operationū esset corporeitas principium:& cā: tūc ī oīb⁹ corporib⁹ inuenienꝛ.S3 hoc falsum ē: g̃ illud a quo illæ operationes perueniūt nō erit corpus.sed anima q̄ spūalis substātia ē.In super uidemus actiones in q̄bus ꝯueniunt uegitabilia: & animalia:& homines nutrire.s.& generare. Et uidemus actioēs comunes hominibus:& bru

Alexāder d̄ Ales. 2. sēt.

tis inqbus non cõmunicãt uegetabiliaẽ ut sentirẽ: & imaginari: & uidemus alias q̃ sunt ꝓprie ho/minibus, ut rõcinari: & intelligerẽ, & inter bonũ & maluz: uerum: & falsum discernere: & huius/modi. g̃ erit in uegetabilibus principiũ gñnis qđ qdẽ ẽ anima uegetatiua: in brutis principiũ mo/uendi, & standi quod ẽ aĩa sensitiua, in hominib⁹ uero principiũ ratiocinandi: & intelligendi qđ est aĩa intellectiua. Iste g̃ oꝑationes non possũt eẽ a corporea, ac substantia mãli in hominibus: g̃ ab imãli & spũali q̃ aĩa est. Quare aĩa ipsa

Auguſt. spũalis est. ¶ Pro cuius rei ꝯfirmatione August. dictũ assumamus, q ait animã esse substantiam in corpoream: regentem corpus. Nec qd ueritatis obtinere dicimus antiquorũ patrũ authoritatem: qui sola corpora eẽ dicebant. Et qđ corpus non est: nihil est: immo deũ maximũ corporum ponebant, quam qdẽ sententiã sup̃ri⁹ reproba/

Ioh. 4. uimus eoqꝫ deus spũs ẽ. ut habetur Iohannis 4.

Sap. 7. Et sapiẽtiæ. 7. Est aũt i illa diuina sapiẽtia spũs intelligẽtie, q capiat oẽs spũs intelligibiles lõ angeli subæ spuales eẽ dicũt: ac ẽt aĩæ spũalesqꝫ sunt. Qđ aũt de⁹ spũalis substãtia sit: nec non spũales

Lactãti⁹ li/bro 7. diui. inst. c. 9. substantiæ reperiri possent: audias Lactantium lib. 7. diuinaꝝ institutionũ c. 9. q de deo inuisi/bili refert Quare deus ab homine uideri nõ põt ne quis tñ putarẽt ex eo ipso deũ nõ esse: qa mor/talibus oculis non uideretur: inter cætera suorum institutoꝝ miracl'a fecit ẽt multa quorũ uis q̃dã appareret: substantia aũt non uidicetur: sicut est uox, odor, uentus, ut harum rerum argumen/

to & exemplo: etiam deum licet sub oculis non ueniret, de sua tñ ui: & effectu, & operibus cerneremus hæc ille. ¶ Ex hac enim authoritate ꝑcipi pōt deū spūalem suastantiā eē, animāq; spiritualem posse creare: quāuis illā minime cernamus: nisi eius tm̃ opationes. Dicant ğ isti antiq patres q oīa solummō corpora esse dicebant. Quot .n. sunt operationes q̄ lȝ p corp⁹ exerceātur: tanq̄ p instrumentum: tñ ab aīa & non a corpore procedūt. Quanta enim est reꝝ præterita rū memoria? Quanta circa futura ꝓuidentia? Quot picturæ? Quot artes? Quot circa res acq rendas ingenia? Quot ad capiendū aues pisces ferasq; indomitas distinti modi? Quot ad pugnandū inuenta arma? Quot ad mare ingrendū pertrāseundumq; dispositiones? Quotq; ad scientiam capiscendā artiumq; liberalium ueritatē sciendam? quæ tñ oīa in homine reperiunť Et id genus alia quæ si dicere uoluissem non mō lingua: sed calamus in scribendo deficeret. Vnde ne ista? a corpore ne? certe non quia si tunc a corpore, oīa. n. corpora hæc efficerent. ğ ab aīa: q̄uis ocl'is ꝓpriis uōuideať cū spūalis sit: q̄ oculis corporeis capi non potest: lȝ .n. homines aīæ nām scire cupientes: ab Aurelio Augustino in libro confessionum reprobanť dicente. Erūt homines curari alta montium: in gentes fluctus: maris, & altissimos lapsus fluminū, oceani ambitum, & giros siderum: & seipōs relinquunt nec miranť. Et isdem Augustinus libro de spiritu: & aīa ita refert. Quoniā dictū ē mihi. ut me ip

Opatioēs multe q̄ ꝑ corp⁹ exerceńť tñ ab aīa & nō a corpore ꝓcedunt.

Aug. lib. de spū & aīa.

sum cognoscam:non possum substinere ut me habeã in cognitũ. Magna aũt negligentia est nescire quid sit illud quo celestia tam ꝓfũde cogitamus:nãlia tam sublimi indagatione inuestigamus:& de ipso quoq; creatore nr̃o tam subtilia desideram⁹ scir̃. Nec ẽ res pegrina:nec lõge qđ a modo:quo ipsa sapimus,sed ad ẽ semper nobiscum:tractat:loqtur:& intus uersatur. Datũ est illi tam ingentiũ reꝝ scrire secreta:& se:ipsum cognoscere non põt,hæc ille. ¶ Qua ꝑ ꝑ cõcludo aiam ipsam intellectiuam a deo eẽ creatã dũ corpori infundiẽ:& ad corpoꝝ multiplicationẽ mltiplicari,& creari ex nihilo:ipsamq; incorpoream:spũalis subæ existere:immo omni corpore meliorẽ,ac nobiliorem.cum finis omniũ corporũ sit. Immo & omnium reꝝ quæ sunt ut Arist. ait secundo phicoꝝ. Quã qdem sententiã uoluit Vgo in libro de arra sponse:ubi dicit. O q̃mirãda ẽ omniũ elemẽtoꝝ cœloꝝq; uaria pulcritudo. Quanta est in omnibus creaturis creatis bonitas:quantaq; in cunctis utilitas:immo audi o aĩa pigra qualiter tibi seruiunt uniuersa. Respice uniuersum mundũ,& considera in eo si aliquid ẽ quod tibi nõ seruiat. Omnis nãq; creatura ad hunc finẽ dirigit cursum suũ:ut obseqis tuis famuleẽ:& utilitati deseruiat:tuisq; oblectamentis pariter:& necessitatibus ꝓm affluentiam indefitientem occurrat,hoc cœlum,hoc tr̃a: hoc mare,hoc aer,cum his q̃ sunt in eis uniuersis explere non cessant hæc illa. ¶ Quod si ꝑ aliquos dictum fuerit oĩa ista ad humanum corpus

Arist. 2. phicoꝝ.

Vgo ĩ li. đ arra spõse.

referri:

referri, sine dubio respondeam⁹ corpora ista eē pp aīam quia ut ait Arist. in 2. de aīa. Omnia. n. corpora phica aīæ instrumenta sunt sic animalium, sic plantarū, tanq̄ oīa aīæ extrinseca, ḡ corpus organicum instrumentū est aīæ. Quod ēt authoritate Augustini cōfirmať in libro soli loquorum Omnia dn̄e q̄ dicūtur subpedib⁹ hominis subiecisti, ut solus hō super oīa tua, tuus esset totus. Exteriora nāq; ꝓ corpore cūta creasti, ipsū uero ꝓ aīa, aīa3 uero ꝓ te, ut tibi soli uacaret, te solū amaret: & possideret ad solatiū. Ergo si oīa pp corpus, corp⁹ uero pp aīa3, ḡ magis oīa pp aīam qa pp unūqd̄q; tale & illud magis. Ideo nulli dubium sit aīam nobiliorem eē omni corpore, & iō spūalem, in mālem, ac incorporeā eē eo modo ut supra dictum est a deo creatā, hæc ḡ de ipsius animæ creatione suffitiant.

Arist. 2. de anima.

Aug. libro soli loquorum

CAPITVLVM XXVIII. IN QVO ostenditur an aīa ipsa in mediate a deo creetur, an mediantibus angelis &c. uel mediate.

NE ḡ diminutim ire hac loq uidear Expeditus an anima intellectiua a deo creata sit, in p̄sentiarum si i mediate ab ipo creeť, an mediate, uel āgl'is mediātib⁹ diceť decreui. Cū enim non nullos reperio aīam ipsam mediante natura angelica idest angelis mediantibus deum creasse asserentes expræsse. Dicebant. n. non nulli phi deum creasse primā substantiā separatam tantūmō: ab illaq; prima secundam creari a

fitate artium,& diuerfitate organorum,ut quia est alia res metalloria,aliaq; carpentaria,iõ alia sunt organa uel instrã huius,uel illius,& q̃a mẽbra sũt q̃dã aïæ q̃dã organa,p q̃ aïa suas opaciones exercet,ſm q̃ alie sũt aïæ,alie sunt opationes,& ideo c p3 q̃ alia sint organa,alia membra.

Phus I. de animas. Qua de re hæc Phus in primo de aïa cõsiderãs Pythagoricos reprẽhendit tanq̃ fabulas narrantes,dum dixerant q̃ aïa exiens de uno corpor̃ in aliud ingredit̃ diuersum specie,dixit ipse Arist. q̃ si hoc ueꝝ esset nil aliud esset dicer̃ nisi q̃ una ars intrat organa alterius.Et ideo dicẽdũ ẽ aïam nõ eẽ corpus q̃uis p corporis membra sua opa exerceat.

Rephẽsio Pythagoricoꝝ Arist.

¶ Relinqtur igit̃ respõsum fuisse omnibus illis q circa aïam seu aïæ principiũ diuersificati fuerunt,ut iam uisum ẽ,eoq̃ ipi ponebãt principiũ mãle.Contra quos ẽ,tñ Aug.in libro de quantitate aïæ ubi ait.Non ex his notis,usitatisq; naturis aïa facta est,quas istis corporeis sensibus tangimus. Nam neq; ex tr̃a,neq; exaere, neq; exigne n3 ex his omnibus,neq; ex aliis cõiũtis hoꝝ ꝯstare aïam puto.hæc ille.

Aug. lib. de quãtitate aïæ.

¶ Nunc tñ rõnibus illis respondebo,q̃bus antiq p̃res aïam ex piacenti mã ꝓductam eẽ moti sunt asserere.

¶ Ad illud ğ qd' dicunt oẽm cognitionem per aliquam similitudinem fieri,dicimus minime fore necesse q̃ similitudo rei cognitæ i mã cognoscentis actu sit,s3 si aliq d sit,quod prius ẽ cognoscens in potentia,& postea in actu,op3 cogniti similitudinẽ actu in cognoscentis nã non eẽ,s3 in potentia tm̃,ut manifeste exemplum habetur de

colore q qdem actu in pupilla non est, sed in potentia, qa non op3 ꝙ in nã aĩæ sit reꝝ corporearũ similitudo in actu, s3 ꝙ sit in potentia ad hui⁹modi sĩtudines, & iõ antiqui nãles aĩam corp⁹ eẽ ponebant, quia inter actum, & potentiã distinguere nesciebant, & iõ dicebant ꝙ ad hoc, ut cognosceret oĩa corpora ꝙ ex omniũ corpoꝝ pncipiis esset composita, nescientes tñ inter cognicionis potentiã, & mẽ, distinguere, quare absurda est illoꝝ opinio. ¶ Ad id g̃ qd' dicunt ꝙ aĩa oĩa cognoscit & iteꝝ cognitio est p reꝝ principia, dico superius responsũ eẽ cũ posuimus aliaꝫ eẽ cognitionis potentiã, aliãq; mẽ Et qñ dr̃ ꝙ illa existũt in aĩa p assimilacionẽ cognoscẽtis, & cogniti, quæ qdẽ assimilatio est p reꝝ intẽtiões, & non p eaꝝ essentias. dico eoꝝ rõ nihil cõcludit, quia iam sæpe dictũ ẽ quo pacto reꝝ cognitio ẽ p principia reꝝ. i. inq̃tum illaꝝ reꝝ situdines sunt in aĩa, & non ut ipsi poluerũt talẽ assimilationẽ fieri ẜm formã eẽ pfiitientẽ, qd' qdẽ esse non põt ut declaratũ est. Hæc g̃ q̃ dicta sunt l3 prima facie ad hanc mãm spectare non uideãtur nihilo minus quia ponũt isti pñes aĩaꝫ ex pĩacenti mã formatã, qd' nos omnino negamus, ẜ3 pipeteticoꝝ sentẽtiã, ac ueritatẽ iõ, hæc hic asserer̃ uolui, alia tñ ad locũ oportunũ relinquẽdo, & maxime ĩ I. de aĩa, ubi lati⁹ ista determinãt. Primo de aĩa latius determinant.

CAPITVLVM XXVI IN QVO PRObatur aĩam rõnalem a Deo ꝓductã esse per creationem.

Abito.n.in superioribus animam nullo pacto esse corpoream,nec ex aliquo mãli principio,aut ex præiacenti mã ,pductam.Ad pñs mihi uisũ est declarare aquo in eẽ ,pducta sit,an.s.p creationẽ a summo opifice deo glorioso. ℭ Nam clare uidere poterimus siquis pdicta recte ꝯsiderauerit.ipsam creationẽ ,pduci,qđ sic esse ,pbať.Certum.n.est rõnalia aĩalia esse habere ab ipsa anima intellectiua,ipsamq̃ a Brutis differre.ğ ipsam esse habere dicẽdũ est, cũ tñ uisum sit nõ esse mediante semine,ut aliæ substãtiales formæ productã,nec ex aliquo alio principio per gñonem.Et omne ,pductũ,aut p gñonem,aut p creationẽ ,pductũ ẽ,aĩa uero nõ per gñonẽ,ut probauimus remanʒ ğ ,pductam fore,seu fuisse per creationẽ,qđ quo pacto fiat declaraturus uenio asserendo tñ (ut Sancta mater christiana religio uult,) aĩam ipsam intellectiuã a deo ex nihilo,,p ut distinguiť ꝯ præiacentem mãm,creatã dum corpori infundiť.Nec disputandum censeo qualiter deus possit ex nihilo aliquid facere,cum sit omnipotens oĩa potẽs Voluit aĩas de nihilo creare,sicut angelos creauit. ℭ Quod autem ducta sit in esse a deo p creationem ita ,pbatur.Illud.n.cuius substãtia,nõ est suum esse,sui esse auctorem hʒ hoc.n.notuʒ est,cũ omne qđ est,ab alio necesse est eẽ,nisi ipse sit suũ esse.Sʒ aĩa humana non est suum eẽ,cũ solius dei sit,ğ aĩa hʒ causam sui esse actiuã.hoc stante Quod esse p se hʒ,per se ẽt agit,& ita qđ

h3 esse ab alio, non per se fit, sed ab alio facto, ut in nālibus exēplo uidemus. Nā igne gñato ignis forma fit. Sed intellectiua aīa ultra alias substantiales formas h3 quia ē in suo esse susistēs, ac suum esse propriū corpori comunicat, g̃ præter aliaꝶ formaꝶ modū, q̄ p accidēs fiunt, compositis factis, aīa p se h3 suū fieri. Sed ut probatū ē humana aīa non h3 mām ꝓ sui parte, iō nō pōt fieri ex aliquo sicut ex mā, g̃ dām est eam ex nihilo fieri, & sic ꝓductam esse p creationem. Cū igit̃ creatio ē opus sit ꝓpriū dei ut in pn̄tiaꝶ probabo, sequitur g̃ ꝙ a deo creatur. Quod aūt creatio sit ꝓpriū dei opus, ita ꝓbatur. Secudū. n. ordinem agētiū ē ordo actionum. Nam nobilioris agētis, nobilior ē actio, g̃ op3 ꝙ prima actio sit ꝓpria primi agentis. S3 creatio ē prima actio eoꝙ ipsa nullam aliā actionem psupponat, imo oēs aliæ eam præsupponūt, g̃ creatio solius dei q est primū agens est propria actio, hoc ēt ꝯfirmatur. quia omne quod ē, h3 esse essendi, ab uli causa, g̃ nihil pōt esse ab eo nō creatū, nisi ipse, sic nil aliud est aīalis causa essendi, nisi ipse de?, g̃ creatio nulli alio ꝯuenire pōt. iō ut ei? ꝓpria actio soli deo competit, relinqtur g̃ rō nr̄a uera.

Ho mo ād eius dei cre atione.

¶ Amplius ꝙ aīa ꝓducat̃ in eē a deo p creationē ita ꝓbatur. Rei. n. finis d3 eius principio respōdere, qa tūc rem perfectam esse dicimus, dū ad primū principium ptingit, uel p sl̄tudinē, uel quocūq; alio mō. Videamus g̃ finē rōnalis animæ, & certe dicimus ꝙ finis eius ē, ac ultima eius pfectio, ut totum ordinē creaturaꝶ transcen

dat,per cognitionem & amorem,ac ad primũ principium,qđ deu eſt pertingat,ĝ ab ipſo eter no deo hʒ in mediate ꝓpriæ ſuæ originis principium,ĝ per creationem a deo ꝓducta eſt in eẽ, hoc ẽt ꝯfirmatur dicto Geñ.primo ubi dr̃.For// mauit.n.deus homines de limo terræ,& inſpira uit in faciem eaus ſpiraculum uitæ.i.ſpũm fecit. qđ pro aĩa iitelligitur.Quod ẽt hoc ueꝝ ſit ita uideri põt.ſ.animam ipſam rõnalem fieri non poſſe niſi ꝑ creationem,pʒ per primũ geñ.Cre auit.n.deus hominẽ ad imaginen ſuam.Nam hõ ad dei imaginem ẽʒ animam eſt,ĝ anima exiuit in eſſe per creacionem.Quod confirmatur qa ipſa anima intellectiua dum taxat per creacionẽ ducitur,& non aliæ ſubſtãtiales formæ:quia cũ fieri ſit uia ad eſſe,hoc mõ alicui ꝯpetit fieri,ſi// cut ei competit eſſe,Sed illud ꝓprie eſſe dicit̃, quod ipſum eſſe hʒ quaſi in ſuo eſſe ſubſiſtẽs, Qua ꝑꝑ ſubſtãtias tantũmodo eẽ habere dicũ/ tur,ut habetur II. meth. ubi uult Phus accidens non eſſe ꝓprie ens.ſed entis.i.ſm ueros gloſan tes ſubſtantiæ,q̃ ꝓprie eſt ens.Q̃ r̃ accidens non hʒ eſſe,ſed eo aliquid eẽ,& ꝑꝑ hoc ens dicitur ſicut nigredo,uel ali⁹color ens dicit̃ qa ea aliqd ens nigrum,uel alio colore coloratum.Eadeʒ.n. ratio eſt de omnibus aliis formis non ſubſiſten tibus,& ideo nulli formæ non ſubſiſtenti ꝓprie fieri conuenit.ſed fieri dicuntur per hec qđ cõ poſita ſubſiſtentia fiunt.Cũ.n.rõnalis aĩa forma ſit ſubſiſtens,qđ ſi negares ſtatim ꝓbabo iõ ſibi competit ꝓprie fieri,& eẽ.Et cũ ꝓbatum ſit ſu/

Hõ ad imaginẽ dei creatus.

II.meth.hr̃ a phõ accidẽs nõ eẽ eẽ entis.

perius non posse ex præiacenti mã:neq; corporali fieri:quia sic eẽt corporea:quod improbatũ est:non esse:nec ẽt esse posse,ex spũali mã ẜm aliquos(& præsertim Augustinus)qui noluit aĩaʒ ita ex nihilo creari,eoq; non creat᷑ ex aliqua p̄iacẽti mã tñ ẜm aliqos fieri ipsam ex spũali mã sic non tñ pp hoc sequit᷑ q; non sit ꝓducta ex aliquo:q̄a ẜm eum q̄cq̄d fit ex nihilo : fit ex aliquo sed non p̄iacente,ueꝝ de aliquo cõcreato.& ponit ẽt q; aĩa est ex nihilo ordinaliter:ſʒ ex aliquo substantialiter:quia fit ex aliqua substantia spirituali quã mãm spũalem appellabat:dixit.n.hoc Aug.eoq; sicut corpora sunt cõposita ex mã ꝓprie sumpta:& forma q̃ est actus eius:sic aĩa est cõposita non ex mã proprie sumpta,sed ꝓ suo gñe,quia est cõposita est potentia,& actu:siue ex sua nã:& ex suo esse.Hæc ḡ ẽ eius opinio,quam secutus est dñs.Boñ. & domin⁹ Egidius romanus in 2. sñiaꝝ.Sed salua pace uiroꝝ tantoꝝ,si hoc ueꝝ eẽt seq̃ret᷑ q; tũc spũales substãtiæ inuicẽ transmutarent᷑,ḡ necessariũ est dicere ipsã intellectiuam aĩam ex nihilo per creationẽ fieri.Q d᷑ aũt rõnalis aĩa subsistẽs sit forma ꝓbat᷑.Cũ aũt ꝓbauimus aĩam ipsam nullo pacto esse corpus: & tñ dicimus ipsam habere opationẽ ꝓpriaʒ p se,cui non comunicat corpus ut dictũ est supra. Nihil aũt p se opari põt,nisi quod p se subsistit: cũ aũt opari nõ sit nisi entis in actu:quia eo mõ aliq̄d operatur quo est qua pp nõ dicimus q; calor calefacit ſʒ calidũ,ḡ relinq̄tur d̄d̄ m aĩaʒ humanam eẽ aliquid in corporeũ per se subsistẽs.

August.
Boñ.ibidẽ ut supra.
Ag.
Boñ.
Egidius.
eẽ nõ põt

phiſice poſſibile non ē:qa tūc q̄rendū eēt de ipſo p̄exiſtēte:an ex nihilo,aut ex aliquo alio p̄exiſtente ducatur &c. aut ḡ erit deuenire ad aliqđ primū qđ q̄dem aliud non p̄ſoppenat,qđ ipſe deus eē non pōt:qa ipſe alicuius rei mā̄ eſſe non pōt(ut oēs aſſerūt)cū fatue dicant q eum corp⁹ eē dicūt:ut ſuperius a me ꝓbatum eſt,nec ēt pōt eē aliq̄d p̄ter deū cui deus non ſit eſſendi cā: qa omne quod ē a deo tāq̄ a prima cā ē,ut ꝓbabo: relinq̄tur igitur ꝙ deus in ſui effectus ꝓductiōe mām p̄iacentē ex qua operetur non req̄rit. Sin aūt negatū fuerit deū non eē omniū cauſam eſſendi,p̄termiſſis ſacræ ſcripturæ authoritatibus:ut dr̄ in p̄s. Qui fecit celū & terram,mare,& oīa q̄ in eis ſunt.Et Geñ.1. In principio creauit deus cælū,& terram. Terra aūt erat inanis:& uacua. Et Iohis 1. Omnia per ip̄m facta ſunt,& ſine ipſo factum eſt nihil. Et Rom. 11. ex quo oīa per quem oīa & quo oīa ipſi gloria:id ita rōnib⁹ ꝓbetur:Quod.n.alicui ꝯuenit ex ſui nā:& non ex aliqua cā:minoratū.In eo & deficiens eē nō pōt Sꝫ ſi ſubtrahatur:uel addatur aliquid eſſentiale erit iam uariata nā illa:& erit altera ut pōt exēplo uideri in numeris.inq̄bus ſi unitas addatur uel ſubtrahatur uariatur ſp̄ēs.Si aūt nā uel q̄ddi tate rei integra manente qd inueniatur minoratum iam pꝫ illud non ſimpl̄r dependere ab illa nā:ſed ex alia aliqua cā per cuius remotionē minoratur ḡ qđ alicui cōuenit min⁹ q̄ aliis ex ſua nā tm̄ ei non conuenit:ſed ex alia cā ḡ illud erit omniū cā in ḡnē aliquo cui maxime illius gene

Geñ. 1.
Ioh. 1.
Rom. 11.

re pdicatio conuenit sicut patet: in omnibus .n' calidis causam eẽ caloris,quod maxime calidũ ẽ & sic omniũ lucidorũ eẽ causam,quod est maxime lucidũ.Cũ aũt deus sit maxime ens(quod negari non põt)ĝ ipse erit causa omnium deqbus ens pdicatur.hac ĝ rõne habem⁹ intentũ deũ.s. omniũ eẽ causam essẽdi,ac cũcta ab ipso pcedere.¶ Ad illoꝝ ĝ antiquoꝝ rõnem ex nihilo nihil produci ita respondemus dictum illud in agentibus particularibus eẽ ueꝝ:non aũt in agẽti uli:cũ ule agens põt ex nihilo aliqd facere:cũ sit oĩa potens,ad cuius ulis agentis cognitionẽ: quod totiu ẽ eẽ actiuũ:antiq illi neq; puenerãt: & incuius operatione nihil psupponeẽ oportet. Nimiꝝ ĝ ẽ si q oĩa ex nihilo pduxerat,aĩam ipsam ex nihilo ducat.Quare his rõnibus p3 aĩam rationalem a deo ex nihilo eẽ creatam;cuius oppositum non nulli tenuere phi.ut superius illoꝝ sentẽtiæ sigillatim posite sunt,q tñ disposito ac organizato corpore,p tali introductione:a deo infundendo creatur,& creãdo infunditur:& sic p3 ad corpoꝝ mltiplicationẽ creatæ mltiplicaẽ ut ex superioribus dictis percipi põt.

CAPITVLVM XXVII. IN QVO DIsputaẽ aĩa3 rõnalẽ eẽ creatã spũalẽ,atq; in mãlẽ.

REstat iam modo uidere quo iam pacto creata sit.Et quia ut dictũ est non ex aliquo mãli principio,nec ex elemẽtorũ cõmistione,nec ex mã et forma,nec cor

pus eē pōt.ideo concludendum censeo,ipsam in mālem,ac spūalem eē creatam:maxime cum ipsam uidemus non solum absq; mā:& mē ɔditio nibus,species recipere.sed nec ēt ineius propria operatione possibile est cōmunicarī aliquod cor porale organū:ut sic aliquod corporeū sit intel ligendi organū:sicut oclus.q organo indiget ad uideudū,quæ oīa 3. de aīa hñtur:ut ex partis in eius doctrina manifestatur. Qua de re aīa ipsa rōnalis ab aliis substantialibus formis distingui tur:cū aliæ oēs ultra mām non se extendant:nec per se,sicut rōnalis,sunt subsistentes cum nō ha beant aliquas operationes per se ipsas proprias ut uideri pōt de anima sensitiua:cū eius opatio sit coniuncti,nec eaꝝ operationes sine corpore organo exercentur,ideo ipsa rōnalis anima spūalis ē & in corporea.Quod ita eē sic a præclaro dño Alexandro de Ales. in 2. sentētiaꝝ probaī ubi inquit. Videmus.n.q̄dam corpora q̄ non nutriūī,nec augmētantur:nec gñantur:nec mo uentur.nisi motu uiolentissimo:ut lapides.Quæ dam aūt q̄ ntriūtur:& augmētantur:ut plante,q̄ dam uero q̄ ultra hæc mouentur,& sentiunt : ut animalia,q̄dam q̄ ultra hæc agunt rōne.Si ḡ haꝝ operationū esset corporeitas principium:& cā: tūc ī oībꝰ corporibꝰ inuenienī.Sʒ hoc falsum ē: ḡ illud a quo illæ operationes peruenīūt nō erit corpus.sed anima q̄ spūalis substātia ē.In super uidemus actiones in q̄bus ɔueniunt uegitabilia: & animalia:& homines nutrire.s.& generare. Et uidemus actioēs comunes hominibus:& bru

Alexāder d̄ Ales. 2. sēt.

tis inqbus non cõmunicãt uegetabiliaĩ ut sentirẽ: & imaginari: & uidemus alias q̃ sunt ꝓprie hominibus, ut rõcinari:& intelligerẽ,& inter bonũ & malũ:uerum:& falsum discernere:& huiusmodi.ĝ erit inuegetabilibus principiũ gñnis qđ qdẽ ẽ anima uegetatiua:in brutis principiũ mouendi,& standi quod ẽ aĩa sensitiua,inhominib⁹ uero principiũ ratiocinandi:& intelligendi qđ est aĩa intellectiua.Iste ĝ opationes non possũt eẽ a corporea,ac substantia mãli in hominibus: ĝ ab in mãli & spũali q̃ aĩa est. Quare aĩa ipsa

August. spũalis est.¶ Pro cuius rei ꝯfirmatione August. dictũ assumamus,q ait animã esse substantiam in corpoream:regentem corpus.Nec qd ueritatis obtinere dicimus antiquorũ patrũ authoritatem:qui sola corpora eẽ dicebant.Et qđ corpus non est:nihil est:immo deũ maximũ corporum ponebant,quam qdẽ sententiã sup̄eri⁹ reproba

Ioh. 4. uimus eoꝙ deus spũs ẽ.ut habetur Iohannis 4.

Sap. 7. Et sapiẽtiæ 7. Est aũt ĩ illa diuina sapiẽtia spũs intelligẽtie,q capiat oẽs spũs intelligibiles lõ angeli subæ spuales eẽ dicũtᷣ:ac ẽt aiæ spũalesꝗ sunt. Qđ aũt de⁹ spũalis substãtia sit:nec non spũales

Lactãti⁹ libro 7. diui. inst.c.9. substantiæ reperiri possent:audias Lactantium lib.7. diuinarꝫ institutionũ c.9. q de deo inuisibili refert Quare deus ab homine uideri nõ põt ne quis tñ putaret ex eo ipso deũ nõ esse:qa mortalibus oculis non uidereť:inter cætera suorum institutorꝫ miracl'a fecit ẽt multa quorũ uis q̃dã appareret:substantia aũt non uidicetur:sicut est uox, odor ,uentus,ut harum rerum argumen

to & exemplo:etiam deum licet sub oculis non ueniret, de sua tñ ui:& effectu,& operibus cerneremus hæc ille. ℭ Ex hac enim authoritate pcipi pōt deū spūalem suastantiā eē, animāq; spiritualem posse creare: quāuis illā minime cernamus: nisi eius tñ opationes. Dicant ḡ isti antiq patres q oīa solummō corpora esse dicebant. Quot .n. sunt operationes q̄ lʒ p corp⁹ exerceātur: tanq̄ p instrumentum: tñ ab aīa & non a corpore procedūt. Quanta enim est reꝝ præterita rū memoria? Quanta circa futura ꝓuidentia? Quot picturæ? Quot artes? Quot circa res acq rendas ingenia? Quot ad capienduʒ aues pisces ferasq; indomitas distinti modi? Quot ad pugnandū inuenta arma? Quot ad mare inqrendū pertrāseundumq; dispositiones? Quotq; ad scientiam capiscendā artiumq; liberalium ueritatē sciendam? quæ tñ oīa in homine reperiunt̃ Et id genus alia quæ si dicere uoluissem non mō lingua: sed calamus in scribendo deficeret. Vnde ne ista? a corpore ne? certe non quia si tunc a corpore, oīa.n. corpora hæc efficerent. ḡ ab aīa: q̄uis ocl'is ꝓpriis uōuideat̃ cū spūalis sit: q̄ oculis corporeis capi non potest: lʒ .n. homines aīæ nām scire cupientes: ab Aurelio Augustino in libro confessionum reprobant̃ dicente. Erūt homines curari alta montium: in gentes fluctus: maris,& altissimos lapsus fluminū, oceani ambitum,& giros siderum:& seipōs relinquunt nec mirant̃. Et isdem Augustinus libro de spiritu: & aīa ita refert. Quoniā dictū ē mihi. ut me ip

Operatioēs mul. e q̄ p corp⁹ exercent̃ tñ ab aīa & nō a corpore ꝓcedunt.

Aug. lib. de spū & aīa.

sum cognoscam:non possum substinere ut me habeã in cognitũ. Magna aũt negligentia est nescire quid sit illud quo celestia tam ꝓfũde cogitamus:nã alia tam sublimi indagatione inuestigamus:& de ipso quoq; creatore nr̃o tam subtilia desideram⁹ scir̃. Nec ẽ res pegrina:nec lõge qđ a modo:quo ipsa sapimus,sed ad ẽ semper nobiscum:tractat:loqtur:& intus uersatur. Datuꝫ est illi tam ingeniũ reꝶ scrire secreta:& se:ipsum cognoscere non põt,hæc ille. ℭ Qua ꝑ ꝑ cõcludo aĩam ipsam intellectiuam a deo eẽ creatã dũ corpori infundiť:& ad corpoꝶ multiplicationẽ m̃ltiplicari,& creari ex nihilo:ipsamq; incorpoream:spũalis subæ existere:immo omni corpore meliorẽ,ac nobiliorem.cum finis omniũ corporũ sit. Imino & omnium reꝶ quæ sunt ut Arist. ait secundo p̃hicoꝶ. Quã qdem sententiã uoluit Vgo in libro de arra sponse:ubi dicit. O q̃ mi randa ẽ omniũ elemẽtoꝶ cœloꝶq; uaria pulcritudo. Quanta est in omnibus creaturis creatis bonitas:quantaq; in cunctis utilitas:immo audi o aĩa pigra qualiter tibi seruiunt uniuersa. Respice uniuersum mundũ,& considera in eo si aliquid ẽ quod tibi nõ seruiat. Omnis nãq; creatura ad hunc finẽ dirigit cursum suũ:ut obsequis tuis famuleť:& utilitati deseruiat:tuisq; oblectamentis pariter:& necessitatibus ꝭm affluentiam indefitientem occurrat,hoc cœlum,hoc t̃ra: hoc mare,hoc aer,cum his q̃ sunt in eis uniuersis explere non cessant hæc illa. ℭ Quod si ꝑ aliquos dictum fuerit oĩa ista ad humanum corpus

Arist. 2. p̃hicoꝶ

Vgo i li. đ arra spõse.

referri:

referri, sine dubio respondeam⁹ corpora ista eē pp aiam quia ut ait Arist. in 2. de aia. Omnia. n. corpora phica aiæ instrumenta sunt sic animali/um, sic plantarũ, tanq̃ oia aiæ extrinseca, g̃ cor/pus organicum instrumentũ est aiæ. Quod ēt au thoritate Augustini cōfirmat in libro soli loquorum Omnia dñe q̃ dicũtur subpedib⁹ hominis subiecisti, ut solus hō super oia tua, tuus esset totus. Exteriora nāq; p corpore cũta creasti, ipsũ uero p aia, aiã uero p te, ut tibi soli uacaret, te solũ amaret: & possideret ad solatiũ. Ergo si oia pp corpus, corp⁹ uero pp aiã, g̃ magis oia pp aiam qa pp unũqdq; tale & illud magis. Ideo nulli dubium sit aiam nobiliorem eē omni cor/pore, & iō spũalem, in mālem, ac incorporeā eē eo modo ut supra dictum est a deo creatā, hæc g̃ de ipsius animæ creatione suffitiant.

Arist. 2. de anima.

Aug. libro soli loquorum

CAPITVLVM XXVIII. IN QVO ostenditur an aīa ipsa in mediate a deo creetur, an mediantibus angelis &c. uel mediate.

NE g̃ diminutim īre hac lōq uidear Expeditus an anima intellectiua a deo creata sit, in p̄sentiarum si ī mediate ab ipō creet, an mediate, uel āglis mediātib⁹ dicet decreui Cũ enim non nullos reperio aiam ipsam mediante natura angelica idest angelis mediantibus deum creasse afferentes expræsse. Dicebant. n. non nulli phi deum creasse primā substantiā separa/tam tantũmō: ab illaq; prima secundam creari a

Q

secunda tertiam,& sic quodã ordine usq; ad ultimã,tandem ponebant a deo unum tantũ mõ effectum ꝓduci,quam sententiam secutus ẽ. Maximus Auicẽna Qui tñ hoc ut assererẽt his moti sunt rõnibus.

Maximus. Auicenna.

1 ¶ Causa agens nunc,quæ tñ prius non agebat,necesse est ut agat aliqua noua dispositiõe sibi aduenıẽte,hoc ĝ habito, fiat ĝ nũc aĩa,non ne causa illius aĩæ q̃ nunc fit,est cã nunc agens,& non prius? certe sic.ĝ necesse ẽ ut agat per nouam dispositionem sibi aduenientẽ. Deo aũt,siue ꝑmæ causæ nulla noua dispositio aduenire põt,ĝ non erit deus causa in mediate creãs hanc aĩam,huius.n.rõnis maior habetur ꝑ pħm in 2. de gñone & corruptione dicentẽ. Idem eodem mõ se hñs semp facit idẽ,hoc aũt dictũ,certum est tenere,tam in causis nãlibus de qbus planum est,q̃ in causis uoluntariis:q̃ per electionẽ agunt quod probatur.Certum est nullam causã uoluntariam agerẽ nisi quod eligat,& uelit, quare re ad hoc ut nunc agat,& non prius,elegit,& uoluit Ideo dicunt isti deum non creaꝛ in mediate,seu ut pħice loquar nouum effectũ non producit imediate s; mediaĩe secũda cã.

Pħus 2. de generatiõe. Ibidem. ab eodẽ.

2 ¶ Præterea omnis effectus exiens ab aliqua cã ul'i exit ab ea, uel per aliam causam ꝓpriã,uel per se ipsam aꝓpriatam,deus aũt cã est ul'ima,nec artari,nec aꝓpriari ualens,eoq; ei nulla aditio fieri põt,ĝ cũ ꝓducit rem,ꝓducit ipsam mediãte alia cã,& sic per coñs ꝓducendo aĩam ꝓducit eã mediante alia cã puta intelligentia.

3 ¶ Amplius Nobilius ẽ in mediate recipere ab optimo,q̃ per mediũ re-

cipere ab illo,quia nobilius est quod recipere a rege,alio ue domino ꝓpriis,suisq; manib⁹,q̃ id idem alio medio,ut puta mediāte seruo.Si g̃ aīa in mediate reciperet eē a deo,ipum nobilissimo mō reciperet,sed ad nobilissimum modū recipiendi sequit̃ nobilissimū eē receptum,g̃ uidetur ꝙ aīa ſm hoc deberet nobilissimū eē habet̃,hoc aūt nē angelice est.g̃ sequæret̃ aīam eē angelū, quod tñ omnino falsum ē:quare aīa ipsa non recipit in mediate esse a deo,ſʒ ab angelis:cū aīa ipsa eē ignobilius eis habeat. ℭ Ad huc id idē 4
alia rōne confirmabant.Maior.n.ordo in spūalibus reperitur,q̃ in corporalibus. Sed inferiora corpora ut Dionisius dicit 4.c. de diuinis nominibus per superiora ꝓducuntur,g̃ spūs inferiores qui;aīæ quidē rōnales sunt,per superiores,q angeli sunt ꝓducunt̃. Dionisius 4.c. de diuinis nomib⁹.
ℭ Amplius Actus ꝓueniens ab agente infinito,ſm potentiā agēdi,infinitus est,ſʒ cū deus infinitum sit agens.seq̄ret̃ actū eius in mediate eē infinitū,g̃ si aīa in mediate a deo ꝓduceretur eē haberet infinitum:cuʒ uero huius oppositū uidemus ipsā.s.eē habere finitū. ideo aīa ipsa in mediate a deo nō erit.Sʒ angelis mediantibus qđ confirmatur,qa teste pħo effectus finitus non pōt in mediate ꝓcedere a causa infinita aīa quid finitum est,deus infinit⁹,ergo. 5
ℭ Præterea perfectū id est quod sibi simile facet̃ pōt:ut uelle uidetur pħoꝶ decus Arist.4.metha phisicæ,Spirituales uero substātiæ multo magis corporalibus perfectiores sunt.Si g̃ corpora sibi similia in speciem fatiunt:ut uidet̃ multo ma 6 Arist.4.metha.

gis angeli aliquid infra se sm speciem,nē aiam .r̃onalem facere poterunt.quare aiæ ipse medi
7 antibus angelus creatæ,ac productæ sunt.¶ Ad huc id idem ꝓbatur præsupponendo aīam im-p̃ssionē ab intelligentiis suscipere,& ꝑ hoc fa-cta est inferioris operationis q̃ ipsa intelligentia quod tñ notū est.Nullum.n.imp̃ssionem ab ali-quo recipit:ni ab illo creatū,ꝓductūq; fuerit. S3 cū aia impræssionem suscipit ab intelligētiis, ut tenet p̃suppositū,g̃ aia in mediate creata erit ab intelligentiis.Quam tñ rōnē ꝯsiderans com-mentator libri de causis:ausus ē dicere,ꝙ causa prima creauit eē animæ mediante intelligentia. ¶ Hoc idē uoluit comētator ipse super 13. pro positionē ubi ait aīa facta ē cū corpoꝝ,& facta ē creata ab intelligentia,quæ est ante ipsam.S3 co-mentator intelligentias uocat substantias separa tas a corpore omnino,& ille sunt substantiæ an-gelicæ,g̃ uidetur ꝙ animæ creent̃ ab angelis. ¶ Hanc tñ sententiā uoluit Isaac de diffinitioni bus q ponit aīam rōnalem in umbra intelligētiæ creari:& sensibilis in umbra rōnalis & uegetabi lis in umbra sensibilis,quod nil aliud dicere uult nisi qa aīa rōnalis ab intelligentiis creat̃.¶ Hoc ēt ꝯfirmat Comentator in 3. ꝓpositione de cau sis asserens,ꝙ operatio intelligibilis qua ipsa ani ma res scit uirtute est intelligentie.Sed sciuntur res ab aīa per iutellectiuam potentiā g̃ ab intelli gentia sortita est aīa talē potentiā tunc sic ab illo eodem agente aīa essentiam sortita est a quo & potentiā intellectiuā q̃ in ei⁹ essentia fundatur g̃

Comenta. sup 13. ꝓ-positionē.

Comētator in 3. ꝓposi-tione de cau sis.

quãm ẽ ipsam essentiã ab angelis esse. ¶ Ad huc alia rõne id idẽ dicebant Quanto magis agens est nobilissimum tanto magis opera sua p se ipsum nobilissima facit, cum hoc sit de nobilitate agentis, & tñ minus nobilia facit per ministruȝ ut põt exemplo uideri ut in superioribus declaraui. Cũ ad reges pertineat nobiles effectus facere, ut puta iudicare gubernare &c. Omnia aũt infima per suos efficit seruos, atq; ministros Cũ g͂ deus agens sit nobilissimum, debet ꝓducere res ꝯm q eius nobilitatem decet. g͂ op⁹ suũ debet eẽ nobilissimũ: g͂ unum tantum effectũ debuit ꝓducere nobilissimum: quo post modũ minus nobile ꝓducit: per illudq; aliud minus nobile & sic de aliis Qua propter aĩa ipsa cum min⁹ nobilis sit intelligentia: non in mediate a deo ꝓducitur. Sed potius prima intelligentia. A prima uero secunda a secunda 3. aĩa uero ab ultima, & sic non in mediate creatur a deo. ¶ His ergo, multisq; aliis rõnibus ausi sũt asserere omnium aĩas a deo non ẽẽ in mediate creatas q̃ opinio si quid ueritatis obtinet in sequenti caplo declarabitur.

CAPITVLVM XXVIIII. IN QVO expresse reprobat animã creari mediate, ac angelis mediantibus: sed in mediate a deo.

On enim minorem hæc supra inducta positio falsitatem cõtinet q̃ quæq; oẽs quas superius induxeram. Immo dicet deum alio a

gente ꝓducere:ē ꝯ fidem:ↄtraq; oēm ueritateꝫ & quod peius ē,deum patrem eē omnipotenteꝫ negaretur:qui tñ dixit & facta sunt. Videt̃ eniꝫ eē ꝯ rōnem.uoluerunt.n.non nulli phi hæretici ꝗ q talem ordinem in producendo posuerunt

Opinio quorūdā de ꝓductione intelligētiaꝝ.

Quod cum deus omnino simplex sit,cuius actus est intelligere.non ꝓduxit nisi unicam,& primā intelligentiam,alia aūt omnia ita gradatim ordinantur:prima uero intelligētia ꝓducta pp in distantiam a primo,se & primum intellexit,& ita aliquo modo fuit cōposita orbemq; suū silr produxit,nec nō secundi orbis intelligentiam. Et sic secūda orbē suū ꝓduxit & tertiam ꝫ. quartā, & sic usq; ad orbem lunæ,& decimam intelligētiam:quæ intelligentia super rōnales aīas irradiat:& sicut ordo ē in producendo ita in irradiando.Quare uideri pōt aīam ipsam non in mediate a deo eē creatā,cū deus non nisi primā intelligentiam creauerat in mediate. Omnia tñ alia,& p ↄñs aīa ipsa nō nisi mediate creat̃.Quod hoc ueꝝ eē nemo litteris nutrit? assereret:ac mirādū est ipsos ita fatue loquentes:quo pacto possibile sit agens potentiæ finitæ aliquod ex nihilo ꝓducat:cū aliquid ex nihilo ꝓducere infinitæ sit potentiæ,ut insuperiobus dictū ē,ac inferius dicet̃ Quaꝛ dicimus expresse falsum eē angelos,aut aliquas creaturas respectu aīæ,aut alterius rei creatores nuncupari:ideo eoꝝ rō eoꝝq; opinio falsa ē:præsupponens unum tm̃ a deo produci,eo ꝙ summe simplex est.Quæ si bene ↄsiderasset, oppositum tradidisset.Quia qnāto magis quid

simplitius ē, tanto magis potentius ē. Et q̄to potentius, tanto magis in plra potestiac in mediate plura producit: si ergo deus simplicissimus est, ḡ in oīa pōt sine medio. ❡ Item eoꝝ sententiam proprijs eoꝝ dictis reprobamus se ipsos cōtradicere asserentes. Si enim ſm eos deus non producit nisi unū ꝑꝑ eius simplicitatem, cū enim secunda intelligentia simplitior sit omnibus aliis, unde ergo ē ꝙ maxime sit uarietas stellaꝝ in eiꝰ orbe, q̄ in aliquo inferioꝝ orbiū nō reperit̄, quare rō positionis ꝯtradicit positioni. Qua ꝑpter obseruata nr̄a fidei ueritate sine metu aliero, nō solum aīam in mediate a deo eē producta, s3 oīa alia in priucipipio in mediate ab ipso creata sūt. Quare singulæ aīæ singulis corporibus ab ipso opifice in mediate infundēdo creant̄. Cū enim creatio sit totius sustantiæ ſ3 totū, iō decuit esse solius dei, nec potuit eē nec pōt ꝑ alteꝝ. Qđ aūt hoc ueꝝ sit, ne sine rōnibus loquar: ita ꝓbabimus: ponendo tn̄ primo non nullas rōnes, oīa inmediate a deo produci probantes, demū uero ipsam aīa3 in mediate a deo ꝓduci cū solius dei creare sit probabimus. ❡ Veniat ergo prima rō oīa probans in mediate a deo produci. ❡ Ordo .n. causaꝝ atēndit̄ ſ3 ordinē effectuū, cū oēs effectus proportionati sunt suis causis. Quāt ep3 ꝙ sicut proprii effectus in proprias causas reducūt̄, ita silr̄ qđ cōmune ē, i aliquā cām cōmunē i ꝓpis effectibꝰ r̄ducat̄, sicut exēplo euidēti uideri pōt, sic sol cā ē uſis gn̄onis huiꝰ uſ illiꝰ gn̄ois. Et simlr̄ rex i suo regno cā uniuersalis ē regimi

niant oīa a deo inmediate creari eē asserendum.
¶ Præterea nulla creatura pōt agere per potentiam infinitā,cū hoc impossibile sit:eoq; nullus finitū pōt agere per potentiā infinitā.Sed inter id quod omnino nihil ē,& aliqd ē infinita distātia,g̃ nō pōt qd ex nihilo in esse produci,nisi ab agente uirtutis infinitæ,quod solus deus ē.Sz aīa ex nihilo in eē ꝓducif per creationē(ut probatū est)g̃ eē non pōt ab alio q̄ ab ipso deo. ¶ Nūc aūt propriis rōnibus probabo aīam ab ipso deo fuisse,& fore creatam.Cū.n.probauimus insuperioribus aīam rōnalem nullo mō posse in esse ꝓduci,nisi per creacionem,tunc arguo sic Actus creationis soli deo ꝯuenit:eoq; non pōt creare, nisi solus de⁹,ut iam probatū ē,cū solius primo agentis ē agere nullo præsupposito,maxime q̄a semper agens ſm præsupponit aliquid a primis agente.Sed id quod agit.aliquid ex aliquo præsupposito transmutando agit:& iō nullū agens aliud agit nisi transmutando.Sed deus solus creando agit,cū aūt aīa rōnalis(ut probauim⁹)non producif per transmutationē alicuius mē:iō ui def produci non posse,nisi inmediate a deo,g̃ eoꝝ dicta q'opositū asserūt omnino falsa sunt.

ꝓbatio ex ꝓpriis rōnibus.

¶ Ad huc id idem probaf.Et præsuppono mihi unū creare.s.non eē nisi potētiæ infinitæ.Tūc arguo sic.Quānto magis quid pōt potentiā,magis ab actu distantē in actū.redducere,tanto maioris ē.Potentiæ,ut exemplo uidemus. Maior reperitur potentia producendo ignē ex aqua,q̄ ex aere.Quanto magis censendū est ubi omni-

Creare nō ē nisi potētie infinite.

no potentia pexistens subtrahit, qa ibi omnino pro portio de terminatæ substantiæ excedit, & ideo necesse est dicere omnem proportionem q̃ ɔsiderari posset ad potentiā agētis aliqd ex mā facientis excedi ab agentis potentia: q nulla pexistente potententia aliqd in eē cōstituit. Nulla aūt potentia præter deū infinita est, ḡ nulla alia potentia præter deū creare pōt, cū creare nil aliut ē q̃ ex nihilo aliqd facere. Sed aīa in eē dicit̃ p creationē, ut dictū est: ḡ a nullo alio produci pōt nisi ab ipso deo. ℂ Præterea Omnis creatura exhibere debet honorē creatori: q singularis ē, qa honor ille transponi nō dȝ in aliqua creatura. Sȝ angli, seu intelligētiæ creatur̃ sunt, ḡ talis honor ei transponi non debet: qbus qdem creandi potentiā dupplici rōne impossibile tuerat suscipere: pma qa nulla mā creationi piaceat, ḡ opȝ q̄ creatio causę op⁹ sit, q̃ ƀȝ se cā ē causę, q̄re creatio opus eē creati non pōt. ℂ Secūda ratio qa cui⁹ cū q; potentiæ aliqd opus non ɔuenit, ƀm suū gen⁹ illi potentiæ, impossibile ē ɔuenire speciem operis. Sed creare potentiæ non ɔuenit ƀm gen⁹, qa ƀm genus est cū ipsa sit terminus sue creationis, & non principiū, ergo eidē nō ɔuenit creare hoc uel illud, ergo p ɔñs aīa nō pōt creari nisi a deo. ℂ Ad huc arguit̃ Omne.n.cātū ƀȝ aliquā nām, illius nē, cā prima eē non pōt: sȝ potius secunda, & instrumētalis, quod uidemus manifeste, Ioānes, aut qs ali⁹, q causam suæ humanitatis hȝ, cā humanitatis prima eē non pōt, hoc.n.est qa cuȝ sit humanitas ab alio causata. Si Ioānes prima cā

Oīs creatura exhibere dȝ honorē creatori.

Melius Ioānes.

esset humanitatis:sui ipsius esset cã:cũ id sit qđ per humanitatem est,qđ absurdũ est dicer.Q̃r necesse ẽ generans uniuocũ respectu eius quod est cã primaria totius speciei quasi instrumentale agẽs eẽ,qua pp op3 ꝙ omnis inferiores causę agentes,ĩ superiores reducant,sicut.n.causæ instrumentales,imprimarias reducũt. Sed omnis alia subã p̃ter deum eẽ causatum ab alio h3:cu3 diximus deũ omnium eẽ causam,ergo impossibile ẽ ꝙ sit cã essendi,nisi sicut instrumẽtalis,& agens,in uirtute alterius,s3 nunq̃ instrumentu3 ad aliquid causandũ adhibet nisi uia motus.Est .n.rõ instrumenti ꝙ sit mouens motum:sed creatio non est motus,ut apparet: Nulla ergo alia substantia præter deũ põt aliquid creare , ergo nec ipsa aĩa ab alio creari põt q̃ ab ip̃o deo,hæc .n.rõ habetur a diuo Thoma 2. ꝯ gentiles c.21. nota eam quia optima est.Amplius omne agẽs instrumentale,principalis agentis actionem exequit:aliqua sibi con naturali,& propria actionẽ ut p3 exemplo de calore nãli:qui quidem dissoluendo,& digerendo carnem gñat,ac serra secando ad scanni perfectionem operat eodẽ aũt modo dicendum est in rebus creatis si qua fuerint q̃ ad creationem operentur ut primi creantis:puta gloriosissimi dei instrumentum oportet aliqua debita,& suo nẽ propria operatione operari,sed effectus propriæ actioni instrumenti respondens,ĩ uia gñonis,prior ẽ effectu,principali agenti respondenti ex qua cã ꝓ uenit, ꝙ finis ultimus primo respondet agenti.Nam cer-

S. Tho.2. ꝯ gentil.c.21

tum ē prius eē ligni secationem, q̄ fit scanni forma: ac prius esse cibi digestionem q̄ carnis est gñio: sed si ita eēt, ꝙ aliq possunt ut cause instrumentales quid creare (ut non nulli uolunt) quos non puduit asserere aliquod participare actionem propriam alicuius alterius: non uirtute ꝓpria: sȝ instrumentaliter inq̄tū in uirtute alteri⁹ agit: sicut aer aliq̄n calefacit non ꝓpria uirtute sȝ uirtute ignis, sic lȝ creatio ꝓpria u'lis caule q̄ de⁹ ē actio sit tñ aliq̄ inferioꝝ causaꝝ pōt creaſ inq̄tum in uirtute primæ cause agit: sequæretur aliquid eē effectū per propriā operationē instrumentalis creantis quod sit prius in uia gñonis: ē sicut in hominis gñone priu⁹ al'ē q̄ hō: ut habetur apræclaro phō in libro de aīaliū gñone, quare dicēdū relinquiſ impossibile fore aliquā creaturam creare nȝ instrumentaliter, neq; ut agens principale, cū g̃ aīa in eē per creationem ducaſ impossibile est ꝙ ab aliquo alio præter deū creeſ. Q̄d hoc ēt eē non posset ita ꝓbaſ. Nā ſm istos alia a deo ꝯcurrunt ut causæ instrumētales: si bñ eoꝝ dicta ꝯsideranſ, cū dicant aliqua inferioꝝ, cāꝝ: iq̄tū agit i uirtute primæ causæ creaſ pōt ut dixi. Qua ꝑꝑ ille magnus phs, medicoꝝ ꝙ princeps Auicenna posuit primā substantiam separatam creatam a dao creare aliā post se, & orbis substantiam, & aīam eius, & orbis substantiam creare hoꝝ corpoꝝ inferioꝝ māȝ, & silr aīas intellectiuas. Quod q̄dē uideſ narrari a magistro sentētiaꝝ libro 4. di. 5. ubi dſ ꝙ deus potest creature comunicare potentiam creandi ut

De causa instrumētali anī creatione regraſ.

Magn⁹ Aui. medicorum princeps.

creet per ministerium, non propria authoritate, q̃ tñ oĩa fieri non posse ita probatᶜ. Causa.n.se//cunda instrumentalis actionem causę superio//ris non participat ni inq̃tum dispositiue ad principalis agentis effectum operatur per aliquod sibi proprium: si ergo nihil ageret ſm illud quod est sibi proprium frustra adhiberetur ad agendum, nec determinata⁊ actionum instrumenta determinata eẽ oporteret, ut uidetur de securi q̃ tñ scindendo lignum: quod tñ hʒ ex sue formæ proprietate, scanni formam producit. q̃ proprius effectus est principalis agentis, cũ agens principale formam ꝓducat. Id aũt quod ẽ proprius effectus dei creantis est illud quod omnibus aliis præsupponitur. s. eẽ absolute, quare aliquid operari non põt dispositiue, & in strumentaliter ad hunc effectum, eo ꝙ creatio (ut dictum est capitulis superioribus) ex aliquo præsupposito nõ fit quod possit disponi agentis principalis actione. Sic igitur impossibile ẽ alicui creaturæ ꝙ creare cõueniat, neq; sua ꝓpria uirtute, neq; instrumentaliter: aĩa uero cum in eẽ per creationẽ dicitur ab alio q̃ a deo creari non põt. Quod hoc ẽt probatᶜ quia in. c. de creatione superius ꝓbauimus creare non posse esse nisi solius dei ꝓp̃am actionem, eo ꝙ opʒ uniuersaliores effectᵘ ad uniuersaliores & priores causas reducere. Sed ĩter omnis effectus uľissimũ est ipsum primũ eẽ, quare opʒ ꝙ sit proprius effectus primæ & uľissimæ causæ quæ deus ẽ. Qua de re dr̃ libro de causis ꝙ neq; intelligẽtia: uel aĩa: nobile dat eẽ, ni/ Liber de causis

si inq̃tum operatur opatione diuina, ꝓducere aũt eẽ absolute: non inq̃tum ẽ hoc, uel tale, perti net ad creationis rõnem, quare manifestũ reddi tur creationẽ ꝓpriam ipsius dei eẽ actionem, & non alterius: iõ aĩa ab alio, q̃ a deo in eẽ produci nõ põt. Per ea q̃ dicta sunt facile uideri põt an tiquos nr̃os pr̃es hanc sententiam asserentes in errore maximo fuisse ductos. ¶ Contra quos ẽt

Geñ. I. hæc sunt authoritates. Et primo ẽ testus Genesis primo ubi dicit Formauit deus hominem de li mo terræ, & spirauit in fatiem eius spiraculũ ui tæ. i. deus spũm fecit. Est ẽt authoritas Damasce ni in 2. sui primi libri. Quicunq; uero innuit an gelos conditores esse, cuiuscunq; substantiæ, hii oẽs sunt patres sui diaboli Creaturæ. n. existẽtes non sunt creatores, omnium aũt factor, & preui sor, & ꝯditor deus est qui solus increatus, q ex patre, & filio, & spũ sancto unus laudat, & glo rificatur. Aug. uero super genesis dicit, ꝙ angeli nullo modo dicendi sunt creatores alicuius rei. Et HEsaias ait oẽm flatum ego fatio, flat⁹ aũt in aĩa. Quare his rationibus, authoritatibusq; nec gauderi pñt illi patres, neq; gloriari suis falsis imaginationibus. cum oẽs falso opinantur (ut in ferius uidebitur).

Damascen⁹ in 2. sui pri mi libri.

August. su p Geñ.

HEsaias.

CAPITVLVM XXX IN QVO RE spondetur oĩbus rationibus probantib⁹ aĩã intellectiuam creari medi antibus angelis.

Os tñ in presentia, ꝑdictis prenarratis ad eorum argumenta, ac rõnes uenimus responsuri. ℂ Ad eorũq; primam rõnẽ ita dicamus, ꝯcedendo deũ causam eẽ nunc agentem, non tñ ꝯcedendo ꝙ ita sit nũc agẽs, ut sibi noua adueniat dispositio, qa ab æterno elegit & uoluit, ut hæc aĩa nunc crearet, et nõ prius, & ita silr dicimus ꝙ sua uolũtas, suaq; sciẽtia ab æterno sunt, tñ determinata sunt in tẽpor. q̃uis res creata tẽporaliter nũc, & tũc esse ab ipso accipiant. Quare in deo non ꝯcludit illa ꝓpositio, puta cã nunc agens: & non prius, necesse ẽ ꝙ agat per nouam dispositionem sibi aduenientem, qa ipse deus lz sit agens uoluntarius: tñ ẽ cã uñissima, supra oẽs causas. ideo regula illa intelligitur in causis creatis, & particularibus: ideo eorum rõ nihil concludit. ℂ Ad illud ğ Aristotelis in 2. de gñone, ubi dr idem inq̃tum idem &c. respondet illud intelligi in his agentibus, quorũ uis ẽ artata, & limitata quæ in deo non ẽ. ℂ Ad secundam respondemus ꝙ qñ dr ulem causam non posse in proprios effectus, dico id uerũ esse qñ causa ulis non est actus purus, qa tũc causæ particularis, actualitate indiget. Sed illa q̃ oio purꝰ actꝰ ẽ, hz in se silr: & particularis, & ulis causæ rõnem, quia sil hz primitatem: & actualitatẽ, iõ in illa põt, & ꝑ in totũ. Et iõ producere põt aĩam sua actualitate, & primitate, & non mediate alia intelligentia, ut asserunt. ℂ Ad tertiam rõnem d̃dm est ꝙ multa in mediate recipiunt eẽ a deo

Arist. 2. de gñone.

.s.caelum,& terra,& mã prima,& hoc cũ nobi-
lissimõ esse recipiunt,huius aũt eẽ cã est:quia id
qđ recipit,non ẽ tm̃ sm possibilitatẽ eius à quo
recipit,s; ẽt sm possibilitatem,& nãm recipien
tis,quare non sequit,amplius ex illa rõne,ꝙ u-
num quodq; in mediate recipiens,a primo reci-
piat nobilius quod põt habere sm sui nã; cõtin
gentiam,& possibilitatẽ quod ita ẽ in aĩa,q̃ gdẽ
recipit nobilius eẽ qđ habere põt sm sui ꝯtingẽ
tiam,& nãm,quare non seqt aĩam eẽ angelum,
ut eoꝶ rõ asserit qa non ꝯuenit naturæ aĩæ:esse
nẽ angelicæ,iõ nihil dicũt. ℂ Ad quartã rõnem
asserendũ puto ꝙ nõ ualet argumentũ qa si cor
pora inferiora ꝓducũt p corpora supiora,hoc
ꝯuenit per quãdã transmutationem:quod tñ in
aiæ ꝓductione,seu creatione eẽ non põt cũ non
ꝓducit,in eẽ nisi p creationẽ,iõ nõ ualet ꝙ aiæ
rõnales q sunt spũs inferiores debent ꝓduci p
spũs superiores qui sunt angeli,sicut corpora in
feriora per supiora,qa solius primi agentis est
nullo præsupposito agere,cũ semp agens sm p̃-
supponat aliqd a p̃mo agẽte,qđ aũt agit aliqd
ex aliquo præsupposito:non agit nisi transmutã
do,solus deus agit creando,secus est de corpoꝶ
productione(ut dictũ est)iõ nihil dicunt.ℂ Ad
quintam dico ꝙ primũ est infinitæ uirtutis quo-
dã mõ.s.si li infinitũ exponitur negatiue. hoc ẽ
primam potentiam h; ꝙ tempore uel loco non
finiat:ex tali aũt uirtute non seqt ꝙ semper sit
infiniti effectus.s; ꝙ tm̃ sit q̃tum natum est reci
pere,id creat a potentia tali.Quare ad argumẽ

tnm

tum dicamus ꝙ si ab infinita potentia semp eēt effectus infinitus, oporteret ꝙ intelligentia prima a deo causata esset infinita, q a illa in mediate erit a prima cā: s3 hoc falsum ē iō non ualet ꝙ actus ꝓueniens ab agente infinito, ꝙ sit infinit⁹. nisi ut dictū ē. Quare eoꝝ rō paꝝ eis ē ꝓ figua, iō non seqꝫ aīam habere infinitū eē, si in mediate a deo creeꝫ. Et iō ad confirmationem dico negans ꝙ a cā infinita non possunt ꝓduci ni effectus infiniti, & iō dicēdū est ꝙ a cā infinita ꝓducūtur effectus finiti, & a deo q cā ē infinita ꝓcedunt quæq; creature in mediate q̄ finitæ sunt. Nam certum est deū sua agere sapientia: ex qua q̄ a deo creanꝫ: finem, & terminū sumunt, eoꝙ oīa sua sapientia creauerat finita, & terminata, certis terminis, & limitib⁹, q dicūꝫ pōd⁹, numerus, & mensura, & iō dr̄ deū oīa agere in numero, pondere, & mensura, q a oīa fecit ut certum haberent numerum, q̄tum ad eē indiuisibile, certam mensuram, q̄tum ad esse speciei: & certum pondus q̄tum ad eē predicamenti, & gn̄is, oīa g̃ creata per pondus sunt incerto genere, uel in certo predicamento, per mensuram sunt ī certa & determinata specie, & sunt in certo numero ī diuiduoꝝ sub illo pn̄to siue gn̄e uel specie. Qr̄ dicamus deum non comunicare bonitatem suā, q̄tum pōt ſm suam infinitam potentiam creaturis, nec possent creature tantam recipere bonitatem, sed eis comunicat suæ sapientiæ ordine. quare nil ꝯcludunt & dicūt. ¶ Ad sestā eoꝝ rōnem respondēdū censeo, eadē responsione sicut

ad tertiam respondimus (ut ibi uideri põt) tñ ꝓ maiori notitia aliam hic responsionem appli/ cabimus, dicẽdo, ꝙ aliquod perfectũ, participãs aliquã nãm facit sibi simile. intelligendũ est non absolute illã nãʒ ꝓducere, sʒ eam ad aliquid. ap plicat̃, ut uideri põt exẽplo. Certũ. n. ẽ ꝙ hic hõ nõ põt eẽ cã nẽ humanæ absolute, q̃a sic sui ip/ sius cã esset: ut diximus superius: sʒ cã ẽ ut huma na nã in hoc homine gñato sit, & sic determina/ tam nãm in sua actione præsupponit, per quaʒ q̃dem nãm ẽ hic hõ: Sed cũ solus deus sit suum eẽ tñ, iõ sicut hic hõ humanam nãm participat ita et nãm essendi participat: quod cõq; ens cre/ atũ. Quare nullũ ens creatum aliquod ens abso/ lute ꝓducere põt: nisi inq̃tum esse creati hoc: et sic opʒ ꝙ id præ intelligatur per quod aliquid est hoc actioni quæ facit sibi simile. Sʒ in substan tia in mãli aliq̃d præ intelligi non põt, p qđ sit hoc: q̃a hoc est per formam suã: per quã hʒ esse, cũ formæ sint subsistentes. Substantia aũt in mã lis non põt ꝓducere aliam substantiam in mãlẽ sibi silem q̃tum ad eẽ eius. Sed q̃tũ ad aliquam super addităperfectionem, sicut si dicam?, ꝙ su/ perior angelus inferiorẽ illuminat. ut a Dionisio fert̃. Ex quo g̃ qđ diximus euidenter apparet, nullũ ens creatũ aliquid posse creare: nisi aliquo p̃suppoſito: quod tñ rõni creationis repugnat, ideo aĩa ipsa creari non põt, nisi ab illo cui creat̃ competit, qui deus ẽ gloriosus Quare duabus responsionibus eoꝝ rõni responderi põt. ¶ Ad septimam g̃ dicat̃, & silr ad comẽtatoris autho/

nullũ ens creatum ali q̃d ens abso lute ꝓ duce re põt.

Ad comen/ ...th

ritates q duob⁹ modis intelligentia:aīæ causa ē unus quidem modus est per illuminationum impresſionem in ipſa,de qua impresſione illuminationum.C.tenet argumentū Alius mod⁹ est,eoq movet ad corpoꝝ gñonem cū aīa in corpoř existat:& ideo aliquo mō dř eē creata ab ipſa intelligentia non'tñ ſeqtur ex dictis q angeli ſeu intelligentiæ creant aīam.i.ipſam in eē anihilo ꝓducendo:cū hoc ſolius dei ſit. ¶ Ad aliam comētatoris authoritatem in 3. ꝓpoſitione de cauſis dicamus ſm ſanctiſſimā ueritatem,& fidei ſanctiſſimū lumen,nil authorem de cauſis aſſerere animam.ſ.res ſcire per intelligentiam:uel per ei⁹ uirtutem : immo hoc erroneū eſt,qa iō author ipſe ſic dixerat,eoq credebat q ipſa cœli aīa ſic per intelligentiam creata,habeat eē per intelligētiam:quod inconueniens dicere:tam de nřis aīabus,q̄ de ipſi⁹ cœli,q̄uis teſte Egidio Romano, ei⁹ uerba ad bonū intellectū reduceř. poterim⁹, dū mō nō referam⁹ ea nec ad ſubas aīaꝝ,nec ad eaꝝ potētias:intellectiuas ſiue ſint aīæ cœloꝝ,ſiue nře,ſ3 referam⁹ hoc ad ipſos intelligēdi act⁹ uel ad ipſas actiones intelligibiles,inquibus aīæ cœloꝝ pñt iuuari ab intelligentiis ſuperiorib⁹, & ēt aīæ nře pñt iuuari in his actionib⁹ et illuminari ab anglis. ¶ Ad authoritatē ğ Iſaac ita dicamus q ipſe uocat umbram intelligentie luminis occaſum ſuperioris,& hoc ex īferioris nē defectu quæ illud recipere non pōt:quare intelligētia cū intellectū ſemper in actu habeat,& agente ipa in pleno lumine intelligentie reperiř,ſed rōna

Ad aliā comentatoris authoritatē.

teſte Egidio Rom.

Ad authoritatē Iſaac.

lis aĩa hȝ intellectũ cum triplici potẽtia ut habe
3. de aĩa. tur 3.de aĩa,& ad intelligendũ inqſitione,& ſtu
dio indiget ad hoc ut actu fiat,ideo eſt in umbra
intelligentie non hñs ſm actum plenum lumen:
Anima uero ſenſibilis non eſt niſi particulariuȝ
cognoſcitiua:nec qditates,& rerum unitates co
gnoſcit,quas ratio percipit & inqrit.Et ideo ip
ſa reſpectu aĩæ rõnalis in umbra ẽ.Et cum ſenſi
bilis appræhẽſiuam,motiuãq; uirtutem habeat
inqbusdam animalibus:in omnibus autẽ habet
appræhenſionem perſenſum:ad min⁹ ſuper oẽs
uegetabiles:ideo uegetabilis dicič eſſe in umbra
Iſaac eius cũ excedat ipſam in luce ſenſibilis cognitio/
nis.Sic ğ quo pacto Iſaac intelligendus ẽ nõ añt
dicere uoluit ꝙ ab ipſis creentur intelligentiis:
quare tacere debent.¶ Ad eorum ğ ultimã rõ/
nem dicamus non ẽẽ ſimile de deo,& de aliquo
agente creato,ideo non ualet exẽplum de deo,
& de rege,ꝙ deus perſitiač ab aliquo opeř,ſicut
rex ideo opus creationis æquale eſt in deo,quia
ita ex nihilo ꝓduxit hominem:ſicut muſcam,&
ita effectus ẽ creationis in hominis ꝓductione
ſicut inprodutione muſcæ ſecus eſt in opationi/
bus q̃ operantem perſitiũt ad illaꝝ pfectionẽ.
Quare non decet deum creationem per
miniſtrum faceř cum ipſa operatio
ipſius dum taxat fit,ideo eoꝝ
rõnib⁹ reſponſũ ẽ Qua
pp eoꝝ dicta tan
q̃ deliramẽta sũt
relinq̃nda.

CAPITVLVM XXXI. ET VLTIMVM hui⁹ tractat⁹ secūdi.i.quo rñdet ad argu. añ oppositū facta ꝓductionē aīæ añ corpora ꝓbātia.

SAtis.n.acsufficiēter p q̄ dicta sūt si qs ea ipsa subtili inuestigatione ꝯsiderauerit adañ'opposita ar. rñderi posset.Nihilomin⁹(ut moris ē) ad illoꝝ rñsionem deuenio Qr̄ ad p̄mā ita rñdeam⁹.Cū ḡ.n. arguūt ꝙ finis p̄ncipio ꝓportionari debet &c. ꝯcedēdū ē cū aūt dr̄ ſꝫ aīa infine remanet post corp⁹ iteꝝ ꝯcedēdū ē.ḡ inprincipio fuit creata añ corp⁹:hoc itaqꝫ negādū ē qa aīam remaneṙ dr̄ post corp⁹ p corporis defectū:quæ mors ē,q q̄dē defectus inprincipio creationis animæ eē nō debuit:qd̄ ꝓbaṫ:qa si mors nō accideret semp aīa corpori in eēt,ſꝫ cū mors (ut ī principio primi libri dictū est)nil aliud ē nisi separatio aīæ a corpore,et hoc pp principia ꝯponētia:uel peccato primoꝝ parentū ſm fidē,iō accidit aīæ remanere post corpus,hoc aūt inp̄ncipio creatiōis aīæ eē nō debuit(ut dictū ē)iō pp hoc nō seqṫ ꝙ aīa debuisset eē creata añ corpus qr̄ nihil dixerūt.¶ Ad 2. ḡ rōnē dico,ꝙ tā maiorꝫ q̄ minor ꝯcedendæ sunt,ꝯsequentiā uero assero negandam,qa certe id seqreṫ si aīæ nā integraꝫ speciē haberet,itaqꝫ ſm se creareṫ & ut per se ī principio creareṫ.ſꝫ qa nāliter corporis forma est & corpori uniri debuit,iō creari non debuit nisi in corpore,nec seorsum ab ipso creāda fuit Oēs tñ maioris:minorisqꝫ ꝓbationes ꝯcedim⁹

eorum tñ consequentiam negamus;ió nulla eorum ẽ rõ. ¶ Ad 3. dicamus q qñ dr q aĩa non dependet a corpore,q̃tũ ad esse concedendũ ẽ uerum lz non dependeat q̃tum ad eẽ.i.qa non indiget,eo ad sui conseruationẽ,dependet tñ a corpore inclinatione sui appetitus,q̃ qdẽ inclinationẽ sicut mã ad propriã formã hz ad ipsum:& ió aĩa producit in corpore sicut forma in mã. ¶ Ad id qd dicit non reperiri aĩam eẽ pp corpus,sz corpus pp aĩam,g̃ deberet corpus formari s exigẽtiã aĩæ,& nõ e contra.Et q illud ad cuius exigentiã fit alterum prius est illo &c.d̃ d̃m ẽ id uerum eẽ corpus eẽ pp aĩam:Sz tñ nõ opz pp hoc q aĩa pcedat sm rẽ, sz solũ s n artificis intentionẽ. Finis.n.sm oẽs phos si pcedit ĩ intẽtione in executione tñ seqt, ió eorum rõ nil asserit. ¶ Ad 4.rñdet,q qñ arguit q illud qd opat pse opat sibi simile d̃d̃m ẽ, q nõ opz q eẽ efficiens,fit in eadẽ specie cũ effectu.Nã sol in istis inferioribꝰ cã gñatiua ẽ,ut probat in 2. de gñone,& corruptione,Sz illud uerum ẽ.s.id sibi simile gñar in efficiente mãm habẽte comunicabilẽ ei q non educit de petẽtia mẽ, & simlr uerum est de formis q̃ sunt potentia ĩ mã ex ipsa p actũ nẽ,& gñonis educibiles,ió hoc nõ ẽ d̃d̃m in aĩa rõnali,q̃ creata est.Ille.n.q̃ potentia sunt in mã subiectũ hñt,inquo simul eẽ pñt,& hoc mõ sm q in potentia sunt,qd tñ subiectũ mã prima ẽ p intellectũ accepta añ oẽm formã. Ille uero q̃ non educũt de mã:ut sunt aĩæ rõnales nõ hñt tale subiectũ,ió non sũt,nisi qñ sunt actu:qd tñ eẽ non fit,nisi ad corporis gñonem

Q̄ r aiæ rõnales añ corporis gñne3:eẽ nõ habe/bũt.iõ nihil dixerũt. ℭ Ad 5. uero rõnẽ dicam⁹, ꝙ id ueꝝ eẽt(ut respõdẽdo diximꝰ ad s3 argu.) si aĩa ꝑ se spẽ3 haberet magis ꝯueniret cũ ange/lis,s3 qa forma ẽ,iõ ĩqtũ forma ẽ ut formale pn cipiũ ad aĩaliũ genꝰ ꝑtinet Vel ad aliud ẜm Bo/nauẽturã respõderi põt:negãdo eẽ sĩle de ꝑdu/ctione corporis cũ brutis,& aĩaꝝ cũ angelis qa corporis ꝑductio,ita brutoꝝ aĩaliũ ꝑductioni ꝯcordat ut rõnalis spũs ꝑductio nõ discordet: imõ potiꝰ illoꝝ impfectionẽ sua ꝯseruat digni/tate:ꝑductio uero spũs sic ꝯcordat ꝑductioni anglorꝝ ut minimẽ ꝯcordet humanoꝝ corpori ꝑductioni,q̃ qdẽ spectãt ad tẽrꝫ ornatu,cuiꝰ q/dẽ ornatꝰ ꝑductio ad sextũ ꝑtinet diẽ. Q̄ r eoꝝ rõ nõ ẽ ualida accipe ĝ q̄uis Quã ẽt rñsionẽ su/pius posuimꝰ ibi uideri põt. ℭ Ad 6. ĝ rõnẽ cõ cedẽdo argu. respõdeat̃ ẜm eos q ponũt aĩa3 ꝑ se spẽm habere:& nã3 ꝯpletã & s3 hos loquutꝰ ẽ Aug. q̃ tñ aĩa s3 eos nõ unit̃ corpori ut forma s3 qa ita nõ ẽ cũ nos dicimus ipsã corpori uniri ut forma & ut ẽ pars nãliter humanæ nẽ.iõ non ualet ꝙ ipẽ aĩæ sũt sĩl' factæ ĩ essentialibus rõni/bus in illa:iõ nihil dicũt.Et qñ dicũt ꝙ aĩa est in actu,& actus precedit potentiam argo anima in esse præcedit mãm:dico ꝙ licet uerum sit ꝙ ac tus simpl'r ꝑcedit potẽtiã:tñ ĩ uno:& eode3 qđ exit de potentia ad actũ, prior ẽ potẽtia tẽpore q̃ actus:& cũ hoc ita sit in homine q de potẽtia exit in actũ:dico ꝙ nõ ualet ꝑp hoc:ꝙ aĩa deb3 eẽ prior corpore qa ꝑus ẽ hõ in potẽtia in semi/ S. Boñ.

ne,post modũ uero p aïam dr̃ eẽ in actu: q̃ q dẽ aïa forma ei⁹ ẽ,& iõ p̃mo necesse ẽ eẽ corp⁹ dispositũ ꝓ introductione tľs aïæ:postea uero debet eẽ forma:q̃ talẽ potẽtiã reducit in actũ. Q̃ r̃ non ualet eoꝝ rõ qa hoc mõ aïa creat̃ in corpore,& non ãn̄ corpus. ¶ Ad 7. tñ rõnẽ asserere audeo ꝙ qñ dr̃ ꝙ aïa magis prime origini apꝓpinquat,iõ p̄us creata,dico ꝙ cũ deus p̃ncipiuꝫ sit,& oĩum finis,& creatura rõnalis.ut putá ãgelus,& aïa sint ei in utraq; habitudine ꝓpinqua, loq̄ndo tñ ꝓprie ĩ tali apꝓpinquatione inter se differũt:qa angel⁹ pl⁹ ei apꝓpinquat ĩ rõne p̃ncipii:aïa uero plus in ratione finis qua de re inter oẽs creaturas p̄or oĩuꝫ creata ẽ sapientia:ut habet̃ sapiẽtiæ. Ab initio & añ scľa creta suꝫ Et simľr creatura angelica dignitate,& origine. Aïa aũt humana ꝓducta est post cïa:tãq̃ oĩuꝫ finis & ꝯseruatio. Q̃ r̃ lꝫ multũ deo apꝓximet in q̃tũ originis rõnẽ,tenet tñ non min⁹ apꝓximet deo in q̃tũ finis rõnẽ hꝫ. Qua pp ꝯpetẽtius fuit posterius ꝓduci q̃ p̄us:iõ taceant. ¶ Ad 8. audacter rñdeo:ꝯcedẽdo argumẽti maiorẽ,negans aũt aïam habet̃ rõnẽ si ĩ corpore crearet̃:& per ꝯñs ꝙ eẽt mortalis:qa non seq̃t̃ si aïa humana sit creata in corpor̃:ꝙ pp hoc corrũpet̃:corrupto corpore. Sꝫ bñ seq̃ret̃ si in corpor̃ fieret,ut aliæ formæ subales:& si s̃m eẽ ad corpus dependeat:q̄d tñ ueꝝ nõ ẽ qa aïa humana nõ tantum corporis forma ẽ,sꝫ ẽt(ut sæpe sæpi⁹ in sup̃ioribus ꝓbauimus)est suƀa in se ipsa ꝯpleta,& p se exñs:iõ nihil dicũt q̃ tñ responsio notãda ẽ cum

Sap.

pulcherrima fit.¶ Ad 9. eoꝶ rationē soluēdā uenio,& dico ꝙ ꝙdm fore aīas nō eē gñatas seu ꝑ gñonē factas,ut aliæ sūt formæ,sꝫ ex nō entibus seu ex nihilo a deo creatas,qñ corpori īfundūᷣ, ut multotiens supius diximꝰ:nec tñ Moisi ꝯ dicimus,ut patuit,qa ut supius diximus c. illo qñ illoꝶ sētētiā rephēdimꝰ,q aīas posuerūt añ corpora eē creatas:q̄ tñ sētētia ibi uideri posset hic tñ eam accomodamꝰ dicēdo,ꝙ nō dr̄ aliqd nūc de nouo creari,qa iam priꝰ erāt ī sĩtudine.Qꝺ de nouo creatū eēt si nec eēt in sĩtudine,nec in mā:uel dicaᷣ ꝙ nouū dr̄ opus a quo cessauit deꝰ qꝺ añ fuit ꝑ spēꝫ & rōnē Cū.n.ꝯsumatio pōt a ꝗēdi ꝭm spēm,& ꝭm indiuidua,ꝙ deus reqeuit ab omni ope Qui es intelligēda ē ꝭꝫ nouaꝶ speciēꝶ ꝓdēdaꝶ cessationē nō aūt ꝭm īdiuidua,ita ꝙ cessat anouis indiuiduis quoꝶ sĩa ꝭm spēꝫ ꝓ cesserūt.Cū ḡ humanæ aīæ eiusdē sūt spēi:iō nō repugnat dicte qeti si deꝰ nouas aīas creat.Si qs eam clariori mō hāc rōnē uidere uelit in quo supius diximus loco uideat.Qꝺ ē emiomio q supiori rōni dixerat aīas esse añ creatas nemo credat nos ꝯsentirᷣ,iō istoꝶ rō nulla.¶ Ad 10. rōnē dicamus ꝙ qñ arguiᷣ de distantia inter corporale & spūale,& de miscibilibus corporibus ꝙdm ē ꝙ nō ē sĩe.qa elemēta q̄ miscēᷣ nō depēdēt ad inuicē,& unū pōt haberᷣ eē ꝯpletū sine altero nō sic ꝙdm ē de aīa,& de eius corporᷣ,quoꝶ utrūqꝫ ab altero depēdet.iō nihil ꝯcludūt.¶ Ad 11.respōdeamꝰ,ꝙ qñ dr̄ ꝙ deberet eē spūs q mō sit sepatꝰ,mō ꝯiuntꝰ,dico illā cōbinationem nullo Emiomio.

pacto fore ɔgruã,nec ẽt p.nãm eẽ deb3 ſpũs.n.q nãliter ɔiũgit corpori,nũq̃ nat⁹ ẽ a corpore ſe- pari,nec pp penam peccati,Cũ.n.ſit in corrup- tibilis ſm nãlẽ inſtitutionem ;deberet ei aptari corpus in corruptibile:cũ nõ poſſet ab eo ſepa/ rari aſq; dolore.Et iõ illa tertia differẽtia ſpũs q̃ ponit in argumẽto nõ debet nãliter reperiri Po teſt ẽt dici ꝙ ɔpetẽtius ẽ aĩam manere poſt cor/ p⁹,q̃ añ qa in corruptibile excedit corruptibile duratiõe,ex pte poſt,iõ nihil dixerũt.❡Ad ulti mã ğ rõnẽ qñ arguit ꝙ dictũ ẽ ſexta die fatiam⁹ hominẽ &c. Et poſt ſeptimũ dictũ ẽ Formauit .n.deus hominẽ de limo terræ,dđm ẽ ſm oĩum theologoꝝ ſententiã ꝙ illud alteꝝ dictũ ẽ p re/ capitulationẽ,& nõ ꝙ unũ factũ fuerat añ alteꝝ qa ibi Moſes recapitulat ut dictũ ẽ.l3 multi dicãt primũ dictũ eẽ p añ poſitionẽ.Ego aũt prime re ſponſioni aſſentio.❡Qua propter per quæ di- cta ſunt facile uideri poteſt de re hac quæ ſit ue ritas.❡Ad illos uero q unicã aĩam,ſeu unicum intellectũ,& in corruptibilẽ,atq; ꝑpetuũ:& per ɔñs eã eũq; increatã increatũq; ponũt i ꝑſẽtiaꝝ nõ reſpõdem⁹,coꝙ in ſequẽtib⁹ eoꝝ poſitio di/ ſputabit.Et ſic huic difficultati,ac mẽ omnipo- tentis dei i temerataq; æius Matris uirginis nec non Petri & Pauli auxilio in quorũ ſanctoꝝ cele bratione feſtiua finem impoſui illo Anno Du3 ſecũda uicepdicaui in inclita ac famigera ta Ciuitate Brunduſina.

1549.

LIBER QVAR TVS DE ANIMA RVNM IMMORTALITATE.

Editus per Clarissimum artium & sacre Theologie Doctorem Magistrum Antonium alias (Marraphæ) Martinensem or. Prædicatorum Neapolitani studii Regentē, ac methaphisicā publice profitētem.

CAPITVLVM PRIMVM QVOD Continet exordium.

ONCVPISCENTIA auteȝ sapientie ducet ad regnum perpetuum sapientie 6. Cũ enim sæpe numero cogitaueram quid inter oīa hominum studia perfectius utiliꝰ sublimiꝰ ac iocundiꝰ foret. Omnia præter sapientie studium uana eē cognoui, eoq; in tantum quis uere beatitudinis partem hȝ, inq̃tum hō studio sapientie uacat, ut sapiens uoluit eccľ. 14. Beatus uir qui in sapientia moratur Qua pp quis ita perfectissime uitam ducēs

utilitatem non paruam immo mirificam eum ac quirere percipimus? cuȝ ipsa sapientia, ad immortalitatis regnum peruenit? Qua de re cum hõ suorum principiorum ratione, ac sua proprietate, aut pp diuini præcepti trãsgressionẽ in nostros patres inducti mortalis nõcupet: ut in primi nostri libri proemio diximus, ne quis iusta epicuri sententiam aĩam deficere putet hoc intelligendũ censeo, unam qdem compositi partem qd corpus uocat: aĩæ separatione in nihilũ esse reducendam, Animã uero rõnalem tãq̃ pars dignissima naturæ qdem angelicæ silem, minime fore deficiendã immo perpetuo regnaturã. Iuxta illud sapientiæ. ꝛ. iusti imperpetuũ uiuent. Qua de re ut pollicitus fui. Illam arduam, difficillimãq; sententiam inter tot, tantosq; doctores, tot annisq; uersatã impresentiarum declaraturus agrediar. Intellectiua qdẽ aĩam eẽ immortalẽ, eiusq; in corruptibilitatẽ qd ad mei ingenioli facultatẽ, ac uires oñdam. Ne Epicurei falsa eorum gaudeant imaginatione. Qua pp ut ad intentum ueniam q̃stionis de immortalitate animæ initium sumam.

CAPITVLVM SECVNDVM HVIVS TERtii tractatus, in quo ꝯtinentur rationes rationalẽ aĩam esse corruptibilem, atq; mortalẽ probãtes.

Vlti enim fuerunt qui aĩam qdẽ rõnalem ut aliæ corruptibilẽ, ac mortalem eẽ asseruerunt. Qui q̃ falso imaginãt in seq̃ntib? oñde

mus, In p̄sentiarum tñ (ut moris est) eorum ratiões adducam. ¶ Veniat ḡ eorum prima ratio q̄ hæc sit Et p eis capiamus Phi sententiam 8. phicorum ubi exp̄sse ponit primū mouēs infinitæ fore uirtutis, eoq non finito, sꝫ infinito tépore mouet. Hoc ḡ stante si aūt aīa uirtutem durādi habet tēpore infinito, eius q dem uirtutem seq̄ret eē infinitā, Dicunt ḡ isti, Vos aūt q animā rōnalē dicitis esse immortalem, ac incorruptibilem, dicitis ne posse uirtutē infinitam in essentia finita reperiri? certe dicendū est q non, qa uirtus infinita non est in essentia finita. Sed si uerum foret aīaꝫ eē incorruptibilem, ei⁹ essentia eēt infinita eoq semp eēt quod absurdum, ac impossibile est dicere cū sola diuina essētia infinita sit, ḡ rōnalis aia nō incorruptibilis, sꝫ corruptibilis ē. Nec ad hoc dici potest ipsam uirtute diuina eē incurruptibilē, non aūt p̄pria essentia. Quare q̄d alicui non competit per essentiā p̄priam, ei essentiale non est, phus tñ 10. methaphisice expresse uult q corruptibile, & incorruptibile essentialiter p̄dicant de quibuscūq dicunt. si ḡ aīa incorruptibilis est, dicendū est intentione phi sua essentia eē incorruptibilē quare nihil dicūt. ¶ Præterea arguit secundo si .n. uerum esset aīæ substantiā eē incorruptibilem illius quidem substātie operatio deberet eē incorruptibilis, qa nūq̄ substātia sua propria operatione priuatur: ḡ ad aīæ operationis destructionem, substantiæ ipsi⁹ destructio sequi deberet, qa ad operationes destructionē, ilę dit substantia sed manifeste uidemus q ad cor

phus 8. phicorum.

Phus 10. meth.

2 ꝯfirmat de nominatio fit a supabū dāti ḡ magis appatet mortalis ex actu uegetādi & sētiēdi q̄ imōtalis ex uno actu intelligēdi.

pot lesionem actus, seu operatio rōnalis aiæ impedit intelligere. s. & destruitur qa ad eius lesionem ipsa aiæ substantia op3 q ledat, ideo ipsa3 aia3 corruptibile & mortalē eē dicim⁹. ℂ pp arguit Quotiens cūq3 alicui rei in est aliqua operatio propria, non potest illa res sine illa sua propria operatiōe reperiri. Sed intelligere q ꝓpria aiæ operatio ē: non pōt eē sine fantasmate, quod non pō eē sine corpore, ḡ aia corpore destructo manere non pōt, huius argumenti maior clara ē minor aūt nota reddit libros de aia pfecte legentibus quare ꝯclusio remanet uera. ℂ Quod ēt confirmat. Cuius nulla operatio est sine corpore, ꝯm nullū principiū illa℞ operationum potest ēē sine corpore, ḡ ꝯm nullū principiu3 illa℞ operationu3 manet aia sine corpore. Antecedēs aūt in 6. de aialibus apparet. Consequens aūt ꝓbo qa si aliqua aiæ operationū eēt sine corpore: illa qdem intelligere foret. Sed omne qdē intelligere ex fantasmate est, fantasma tñ non sine corpore ē ḡ nec intelligere. Ideo dicimus aiam nullo pacto post corp⁹ remanere: imo ad corporis corruptioneq3 corrūpi. ℂ Ad huc arguunt Ad perfecti distructionem, illius perfectio destruit, corpus uero ab aia perfectū est, cum act⁹ sit corporis phici organici. ꝗ destructo corpore ei⁹ aia tanq̄ sua perfectio destructur. Quare remanet aiam sicut corpus fore corruptibilē. ℂ Amplius non ne corruptibile, & incorruptibile differunt ꝯm genus (ut habet 10. methaphisice) S3 bruto℞ aia & humana nō differunt ꝯ3 gen⁹, qa

[Margin notes: 3 | a | li | it Aia nihil intelligit sine phantasmate. | ꝯfirmatur. | 6. de aiabus | 4 | ꝯfirmat qa ho'es sint min⁹ intellectiui q̄ sensitiui. | 5 meth. | qa rē]

hō a brutis gñe non differt, ğ hominis, et brutorum aīa ſm corruptibile, & incorruptibile non differunt, tunc ſic Brutoꝝ aīa ē corruptibilis, ğ ſimlr hominum anima eſt corruptibililis, conſequentia tenet (ut dictum eſt) ideo aīa humana incorruptibilis non eſt. Quod ēt confirmat̃ Ecc. 3. ubi fertur Vnus eſt interitus hominum: & iumentoꝝ, & æqua utriuſq; conditio cū ſilr hñt ꝑncipiū: eoꝙ eodē mō gñant̃ qa de terra facta ſunt ſm fidem, uel ſm pħiam ex ſimilibus principiis ſimilemq; hñt ꝓceſſum: cū eodē mō ſpirant oīa: ğ eundem hñt finem, ſ3 finis brutoꝝ ē ꝙ corrumpant̃ quo ad eoꝝ corpora, & aīas, ğ hō ēt eodem modo corrumpit̃. Ideo humana anima corruptibilis ē. Et ſimiliter quoꝝcunq; eſt unum eē, op3 ꝙ ſit unus interitus: ſed unum eſt eē aīæ & corporis, ğ unꝰ interitꝰ. ¶ Præterea ꝑfectus ſeu finis ſuo principio cōreſpondere debet, ğ quod principium habet ex nihilo, uertibile eſt in nihilum. Sed homines nati ſunt ſm fidē ex nihilo ut habetur Sap. 2. non ſolū quo ad corpus: ſed ēt quo ad aīam: cum in precedenti q̄ſtione ꝓbatum ſit aīam ex nihilo ꝓduci, ğ homo non ſolum quo ad corpus reducetur in nihilum ſ3 ēt quo ad aīam: ideo ibi dicitur poſt hoc erimus tanq̄ non fuerimus agitur aīa corruptibilis eſt. ¶ Præterea arguitur ſic: Aut. n. aīæ humanæ multiplicantur ad corporis multlplicationem, aut non: Non eſt dicendum ꝙ non, cum in precedenti quæſtione ꝓbatum ē aīas multiplicari ad corpoꝝ multipiicationem: quare hic hoc ꝓbat̃

Margin: aċ ris pnyſici organici in omni per- pi g: Eccl. 6 7

primum aiam humanam accidentaliter corpori uniri, quod ꝓbo. Quod aduenit alicui ac ab eo discedit ipso non corrupto ei accidentaliter aduenit: cum diffinitio, accidentis sit eē, & ab eē ꝑter subti corruptionē, ğ hō eēt eus per accidens cū compositus sit ex corpore, & aia intellectiua q̄ eius forma substantialis est, qđ inconueniens est dicere. Sequeref secundo humanam speciem minime reperiri, q a ex his quæ ꝯiunguntur per accidens species una fieri non pōt, ut hō albus, aliqua species non est, quare omnino dicendum putant aiam ipā ad corporis corruptionē corrūpi. ℭ Adhuc arguif Si aia humana esset ī corru/ 10
ptibilis, sequeref ipsam esse per se subsistentem. & sic esset quid in gñe collocatum, uel in specie Sed dicere aiam humanā eē hoc aliquid, aut in specie, ut indiuiduū: collocari, expræsse: falsum est, nec in gñe ut species, ğ ipsa hoc aliquid uel ꝑ se exñs non est. Minorem ꝓbo Anima.n.forma est, esse.n. in gñe, uel in specie, compositi est. non aūt mē, uel formæ, cū non sint nisi per reductionem in gñe, ut habef in libris methaphisice & in libro pñtoꝝ, ğ falsum est dicere ipsam esse per se subsistentem, & ita manere non pōt corpore corrupto, ğ necesse est eam ad corporis corruptionemq; corrumpi. ℭ Amplius arguitur sic. 11
Quicqd diuersi mode disponif corporis cōplexione diuersa illud forma est sine corpore non exñs. Sed aia rōnalis ē huiusmodi ğ ipsa aia forma est non exñs sine corpore, hui9 aūt argumenti maiorem ita ꝓbamus, q a forma non diuersi/

ficatur in suis opationibus ex mã nisi qa in illa est forma,& esse separatũ ab illa non h3. Minor
Lib. de aĩa. aũ ꝓbatur in libro de aĩa,ubi ferẽ molles car-ne bñ aĉtos mente uidemus,duros carne males aĉtos mente. Ergo remanet aĩam rõnalem non habere esse a corpoꝛ separatũ,cũ sit forma complexionalis,& ꝑ ꝯñs corrũpi corruptione cor-
11 poris, ¶ Preterea arguitur,& uideamus quid sit alicuius rei corruptio.Et dicimus nil aliud esse, q̃ destruĉtio formæ nãlis supra mã3:qa sicut eẽ est a forma:ita ẽt corruptio illius est a forma,qa forma ẽ q̃ dat eẽ rei,&conseruat ream in eẽ,ĝ destruĉta forma destruiẽ eẽ compositi hoc stante hõ corrumpitur.ĝ forma nãlis eius destruiẽ supra mãm.s3 forma eius nãlis ut multotiens probatũ ẽ:aĩa rõnalis est,ĝ ipsa destruiẽ:& per ꝯñs
13 asserendũ ẽ esse corruptibilẽ. ¶ Ad huc Omnis substantia necesse est ut habeat aliquam operationem,ĝ necesse est aĩam habere aliquã operationẽ.Sed omnis operatio aĩæ cuiuscũq; sit siue uegetatiuæ:siue sensitiuæ,siue intelleĉtiuæ, cum corpore finiẽ,ĝ cũ corpore corrumpiẽ,& sic ipsam rõnalẽ aĩam necesse est corrumpi.Minore3 aũt ita ꝓbandam dicunt,incipimus ergo ab aĩæ uegetatiuæ uirtutibus.Non ne uirtutes nutritiue per corporeas qualitates operantur ? certe sic qa per instrumentum corporeũ,& in ipsa corpus quod quidẽ aĩa perficiẽ quia nutritur,& augetur,& ex ipso corpore semen ad gñonẽ deciditur. Capiamus ergo sensitiuam aiam,& dicimus ꝙ oẽs eius operationes,suaꝝq; potentiaru3

corporalibus organis complent,ac terminātur uere tñ aduertendum est ꝙ aliquæ sunt ipsius operationes quæ cũ aliqua corporali transmutatione complent,si tñ non organis corporalibus ut sunt aiæ passiones amor,gaudiũ,,tristitia &c. sufficit tñ corporibus indigere.De aīa tñ intellectiua dicimus ꝙ eius quidem operatio q̄ intelligere est q̄uis non exercetur aliquo corporali organo tamē indiget corpore cum eius obiecta fātasmata sunt,ut clare pȝ,qa sicut color est obiectũ uisus,& potentia uisiua non pōt sine coloribus tanq̄ obm uidere,ita aīa intellectiua nō pōt intelligere sine fantasmatibus,q̄ corporalia sunt & nō solũ hoc indiget aīa ipsa,imo ēt pparātib⁹ uirtutib⁹ indiget,ut illis ītelligibilia actu fiāt, qa memoratiua & cogitatiua uirtute indiget N otũ enim ē phi intentione ꝙ cũ ista sunt actus quorũdā organoꝝ corporis,p q̄ operaſ ꝙ non pōt post corpus remanere.Ideo phus ait in libro de aīa ne quaq̄ sine fantasmate intelligit anima,& ꝙ nihil intelligit sine intellectu passiuo,quē ipse Ar.cogitatiuam uirtutē uocat,q̄ corruptibilis ē pp hoc tñ dicit ipse Aristo.de aīa primo intelligere hominis corrumpiſ quodā mō interi⁹ corrupto.Quod tñ intelligendũ ē corrupto fantasmate seu intellectu passiuo.Et uult ēt 3. de aīa ꝙ non reminiscimur post mortem eoꝝ q̄ sciuim⁹ in uita,ḡ ut uisum ē oēs aīaꝝ operationes discurrendo,nullā posse post mortem remanere. Sed destructa operatione, destruiſ eius suba,cũ non posse remanere sine operatione,ḡ cuȝ operatio

phus lib. de aīa.

Cogitatiua dr intellect⁹ passiuus.

1. de aīa phus.

3. de aīa.

¶ Præterea poſt hominis mortem per te anima 17
remanet à corpore ſeparata:tunc q̃ro an dicēda
eſt illā ſeparationem eē nālem,an uiolentā:non
aũt uiolentam,eo q̄ poſt ſeparationem eſt ei no/
bilius eſſe,nec dicendũ eſt eſſe nālē,qa tũc unio
eius ad corpus non eſſet ei nālis,hoc aũt dicere
falſum ē,ğ ſi talis ſeparatio nec uiolenta,nec nã/
lis eſt(ut ꝓbatum ē)& non datur alius modus ni
ſi ut corrũpatur,remanet ğ ipſam corrumpi,&
per ꝯñs eſſe corruptibilē.¶ Præterea nulla con 18
poſita ſubã ex formali,& mãli principio æter/
na,ſeu perpetua eſſe poteſt,talem enim cõpoſiti
onem ẜm aliquos aĩa humana includit:ğ ipſa per
petua eē non põt,maior.n.ē comentatoris in de
ſubſtantia orbis,ubi ꝓbat cœlũ non eē compoſi 12.meth.oē
tũ ex mã,& forma,qa tũc eēt corruptibile,& 12. ꝯpoſitũ eſt
methaphiſice ubi uult q̄ omne ꝯpoſitum eſt no/ nouum.
uum,tale non eſt æternũ,minor uero nota eſt ex
dictis in ſuperioribus ubi diximus animã cõpo/
ſitam ex potētia & actu & ꝑ ꝯñs ex aliquo mãli
principio,& formali& hoc ẜʒ aliquos cũ poten/ 19
tia dicat mãm. ¶ Ad huc Quotienſcũq; aliqua
conueniunt ad unum eē,ita ſe hñt,q̄ ad corrup
tionē unius illoꝝ,corrũpit̃ reliquum.Sʒ ad unũ
eſſe hominis aĩa intellectiua,& corpus cõueniũt
ğ remanet ad corporis corruptionē aĩamq; cor/
rũpi,ğ ipſa corruptibilis eſt.¶ ꝑꝑ ponentes uni 20
cã formam in cõpoſito,dicũt aĩaʒ ſenſibilem &
rõnalem eē unam in hominē ẜm ſubſtantiã.Sed
anima ſenſibilis eſt corruptibilis ğ anima intelle
ctiua remanet eē corruptibilis.¶ Præterea Vult 21

enim Phus primo phicoꝝ,ꝙ semꝑ finitum con sumiẗ quodã ablato,atq; subtracto:tunc sic bo nũ nãle anime finitũ est. Sed semꝑ aliquo pecca to bonũ nãle minuitur,tũc alio,& alio peccato id idẽ tolliẗ,& sic alio & alio peccato,& sic u idetur tandem deueniẽdũ eẽ ad id quod aliquo alio peccato totaliter tolllitur.Sed cũ id bonum sub stantia sit aĩæ,ḡ quandoq; sic anima corrũpitur.

22 ℂ Præterea Maxima est in phia ꝙ cessante cã: cessat effectus,& sic per idẽ manente cã, manet effectus:ḡ si semper manet anima,semper debet manere corpus,& sic semper uiuere.Sed hoc ex presse falsum est,ut experientia docet, ḡ anima ipsa non semper manet.Sed tam diu q̄ est in cor pore quare corrupto corpore,ipsaq; corrumpi tur:prima ꝯseq̄ntia ꝓbatur qa anima cã est uitæ corporis.ℂ Præterea philosophantiũ regula est

23 formã eẽ non habere nisi in eo in quo est. Sed in tellectiua anima forma est(ut sæpe dictũ ẽ) cũ ip sa hõ ab aliis animalib⁹ differat,ḡ eẽ nõ põt nisi in corpore,qr̃ perẽpto corpore ipsa perit. Nec ualet Si dicatur ad hoc id ueꝝ sse de anima ẽm ꝙ forma ẽ:non aũt ẽm suam essentiam,qa clare p3 animã non eẽ formam humani corporis per accñs:alio quin hõ eẽt ens per accñs:ut superius argutu3 est cum anima constituat hominem ẽm ꝙ ẽ forma corporis:s3 q̄cquid competit alicui non per accñs competit ei per se,& ẽm suã essen tiam,ḡ anima ipsa forma est ẽm suam essentiam quare si corruplibilis ẽ,ẽm formam ẽt corrupti bilis ẽm essentiam,ḡ necessẽ ẽ ipsam eẽ corrup

phoꝝ regu ta.

tibilē. ℭ Ad huc fortasse pp hoc aīam humanā 24
dicūt esse incorruptibilem, qa ipsam esse intelle
ctum dicimus. Sed hoc dicere minime pñt. quia
intelligere sibi non conuenit: pd' ꝓbo eoꝗ qd'
supræmum ē inferioris nē: actionem superioris
aliqualiter imitat non tñ ad eaȝ peruenit, ut exē
plo uidemus de aliquibus irrationabilibus, q̄ ali
qualiter imitantur rationabiliū operationem, tñ
ad eam non pertingunt ita dicendum est ꝙ cum
homo sit in reꝝ maliū ordine supremum: actio
nem substantiaꝝ separataꝝ intellectualium ali
qualiter imitetur quæ quidem actio intelligere
ē: non tñ ad eam perfecte peruenit: qa nunc intel
lectuales essent: sicut intelligentie separate:: ḡ di
cendum ē ꝓpter hoc animaȝ non esse immorta
lem: ideo eam corruptibilē esse dicimus. ℭ Am 25
plius arguitur Omnis potentia corrupta aliqua
parte corporis ipsa corrupto corpoꝛ nō manet.
Sed anima quidem intellectiua maxime q̄tum
ad intellectum possibilē ē huiusmodi. ḡ corrup
to corpore ipsa corrūpitur. Maior aūt per se pȝ.
minor uero experientia ꝓbatur q̄a si media cel
lula cerebri corrumpit q̄ logistica dicitur: cor
rūpit uisus intellect⁹. & rationis: ideo uoluit Io Iohānitius.
hanniti⁹ ꝙ cognitio: & rō ē incerebro in medio
capitis: fantasia a fronnte: memoria in occipitio.
ḡ destructo corpore destruitur anima: sicut de
structa media cellula destruitur intellectus, quæ
pars ipsius ē. ℭ Præterea theologice arguitur sic 26
Omne incorruptibile hȝ uirtutem ꝙ sit semper,
ergo non hȝ eē post nō eē: qd' ē ꝯ fidē. ℭ Qua 27

pp his rõnibus dd̃m ē aīam eē corruptibilē, & mortalem. Q d' ēt his authoritatibus ꝓbamus 2. Ecclesiastes unus, & stulti & meus occasus erit. Et 2. Sapiētiæ. Ex nihilo nati sum⁹. Et ꝑptea eri mus, tanq̃ nō fuerimus qm̃ fum⁹ afflatus ē in na rib⁹ ñris, & sermo sintille ad cõmouẽdũ cor no strũm, q d extintus cinis erit corpus nostrum, & spũs diffundet tãq̃ mollis aer. ¶ Hoc ēt confir/ matur authoritate Ipocratis anforismorum 2. Quicũqȝ dolentes aliquid corporis plum dolo/ res non sentiunt, his mens egrotat, tunc ēt mens non moritur. Hoc ēt Arist. primo de morte & uita corruptis aīabus corrumpit uita & sanitas quæ in aīalibus sunt. Vnde ēt inde aīa ait, rõnali/ ter utiqȝ aliquis ex his, si.n.nō sit nã, ſʒ sicut acci dentia aīa in corpore est, fit utiqȝ ipsius, & altera nãliter corruptio, præter corruptionē q̃ corruʒ/ pit corrupto corpore. Qua pp p ea q̃ dicta sũt manifeste patet animam nostram rationalem fo re corruptibilem quod multis rationibus ꝓba/ uimus santoꝝ q;, ac phioꝝ authoritatibus.

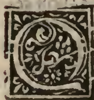
Eccl. 2.

Sap. 2.

Ipocras an/ forismoꝝ 2.

Arist. I. de morte & ui/ ta.

CAPITVLVM III. IN QVO RATIO/ nes aīaꝝ rõnalium immortalitatem probantes ponuntur.

Vātũ aũt mali supra dicta positio cum suis rõnibus ꝯtineat: non so/ lũ sacris licteris nutritis, phyloso/ phicisq;, sed cuilibet humano, ac ruddi intellectui: patere põt, cum

certe deridendi sunt. Ideoq; ꝓeorum dãpnatione, ac ignominia in pñti capl'o, potissimas rões, demostrationesq; aĩam rónalẽ, ꝓbãtes eẽ incorruptibilem, immortalemq; ponemus. Et primã ueram rõnem ponendo initiũ sumam. Dicant ꝗ isti, q aĩam rõnalem ipsam dicunt eẽ corruptibilem, non ne omne qď corrumpiť aut corrũpiť per se, aut per accidens non dať alius corruptionis modus: non per se aĩa corrumpitur, nec per accñs, ꝗ nullo pacto corrũpitur, minor uero ita ꝓbatur. Et uideamus primo q d est corrũpi per se, & qui d per accñs. Illud aũt corrumpiť per se qď h3 contrariũ, per accñs aũt qď corrumpiť corruptione alterius ex quo pendet esse eius qď est, si tu dicis ꝙ corrumpitur per se, seqretur ꝙ ĩ ipsa eẽt potẽtia destruendi, añ q̃ discernať eẽ in ipsa actus permanendi, tũc sic ista. n. actus. s. permanẽdi, & destruẽdi potẽtia, aut in ẽ aĩæ rõnali ꝭm idẽ, aut ꝭm diuersa, si uero dicať ꝭm idẽ, hoc maximũ seqreť inconueniens ꝙ ꝭm idẽ, esset in actu, & potentia qď absurdũ est dicere, qa esse qď est actu, ẽ forma q̃ ẽ actu, & eẽ qď põt non esse, a mã, põt non esse q̃ põt suscipere aliam formam, & sic idẽ eẽt forma, & mã. Si uero ꝑ istos dicať ꝙ non sunt ꝭm idem, s3 ꝭ3 diuersa, ex hoc aliud seqretur inconueniens qď audire pudet, aĩam. s. rõnalem eẽ ex diuersis quorum unum faceret eam eẽ actu, & alterum qď faceret posse non eẽ ꝗ erit ex mã q̃ subtum ẽ gñonis, & corruptionis & transmutationis, qa nulla talis mã transmutatur, nisi per quatuor qualitates calidum. s. frigi-

prima rõ

Idẽ esset in actu & potẽtia respectu eiusdem.

dum,humidum,& ficcum.Si aũt ita eẽt,aĩam ſeq̃retur eſſe ex tali mã,quod abſurdũ ẽ dicere,ac deriſorium:cũ iam ſupra ꝓbauimus ipſam talez non habere mãm,nec eẽ ex mã,& forma cõpoſitam. Eſt ẽt ꝯ phi intentionem primo de aĩa in quo dicitur. Anima aũt eẽ aliquod meli⁹,& antiquius impoſsibile ẽ.Impoſsibilius aũt ad huc intellectu rõnabilisſimum.n.eẽ hunc nobilisſimuz & diuinũ ſm̃ numeri eſta,dicũt eẽ prima entiuz ideo q̃ eſta dicit̃ eẽ añ ea q̃ ſunt. Quare concludendum eſt aĩam rõnalẽ habere eẽ omnino ſeparatũ a corruptione,cum per ſe non corrũpat̃,g̃ ipſa incorruptibilis,ac in mortalis eſt maxime aũt cũ ſuperius ꝓbatum ſit aĩam rõnalẽ ex huiuſmodi mã nõ eẽ ꝯtractaz.Si uero dicatur ipsã corruptibilẽ eẽ per accñs.i.ꝙ eẽ eius,ut Auicenna aſſerit,ex corpore,quod per ſe corrumpitur dependet.Contra,aut pendet ex ipſo,ficut ſimul eẽ tm̃ cũ ipſo,aut ſicut ex priori,aut ſicut ex poſteriori.Sin aũt primo modo,cum igitur ſi multas non ſit de rõne aliquoꝝ niſi relatiuoꝝ,erit aĩa ad corpus relatiue dicta. Relatiua aũt ad ſe dicta inuicem nũq̃ componunt idem,inq̃tũ huius,quare ſeq̃ret̃ aĩam,& corpus per compoſitionẽ hominẽ non facere,qđ expræſſe falſum eſt Si uero dicat̃ ꝙ accidit ei relatio,g̃ poſito ꝙ nõ in ſit ei hoc accñs,ad huc erit aĩa,& ſic aĩa ħz ſuam ſubſtantiam ſeparat̃. Sin aũt dicat̃ ſecundo mõ.ſ.ꝙ pendet ex ipſo ſicut ex priori ut tẽpore aut ut cã.Si primo mõ:tunc corpus tempore eẽt ante aĩam,& ſic eẽt mã ſuſceptibilis, aĩæ omnis

Perpaz tho. Gaietan⁹ exponit dictũ .2. de gñatione aĩaliũ c.3.Mens q̃ foris uenit 1. ĩtellect⁹ agẽs.q ẽ ſubſtantia ſeparata. Quia ſumitur ibi mẽs ꝓ aĩa ĩtellectiua alr̃ rueñt totus ꝓceſſus phi cũ ibi loquatur de formis & eſſet traſcẽdere ad impotentia ut ibi patet.

aĩa ex tali subsceptione reducta ad actũ efficit̃ ĩ actu,ğ aĩa rõnalis erit actus huius corporis. Sed omnis actus corporis inq̃tũ huius operationes sibi ꝓprias non hꝫ nisi in corpore,& partes eius, nisi in partibus corporis:ğ aĩa rõnalis non habebit operationes sibi proprias,nisi in corpore,& partes eius,nisi in partibus corporis,ğ aĩa rõnalis ẽst uirtus corporea,& intellectus alicuius corporis est actus:quod ꝯ phi intentionẽ est.Si aũt hac de cã dicat̃ ꝙ ex ipso dependet sicut ex priori ut cã, aut sicut ex cã mãli,aut ex cã efficiente aut sicut ex cã finali.Causa.n.mãlis reducitur ad prius tempore.Si primo mõ tũc corpꝰ facit aĩaꝫ. cũ igitur corpus sit mã,effitiens & mã erit idem qđ impossibile est. Quod ẽt ꝓbat̃ Cũ corpus mãle,mouens non est,ut omnis scola p̃dicat sed potius motũ ℄ p̃p effitiens omne in actu est añ effectũ quæm fecit.Corpus aũt añ aĩam non est, ni in potentia.Sin aũt dicatur secundo mõ, dici non põt,cum ꝓbatũ sit per me ipsam formaꝫ eẽ corporis,& nõ extra & ideo diximus ipsam esse substantiã.Si uero tertio mõ.i.sicut ex cã finali: tunc aĩa eẽt p̃p corpus sicut p̃p finem,quod dicere abhorrendum ẽ.qa ibi nã, forma est finis. aĩa aũt est forma,ergo erit finis corporis,ğ dici non põt ꝙ pendet sicut ex priori ut cã,si uero dicatur ꝙ ex corpore sicut ex posteriori pẽdet,aut sicut ex posteriori tempore,aut sicut ex posteriori nã,si aũt primo mõ dicat̃,tunc aĩa esset ante corpus tempore,qđ impræcedenti tractatu imꝓbaui,qa si hoc ũdm esset,seq̃ret̃ ꝙ ad eẽ aiæ,

non exigit esse corporis:& sic aĩa separabilis esset a corpor̃ ſm esse suum. Si uero dicatur secũdo mõ,tũc aĩa erit prior nã corpore,s; certũ ẽ q destructo posteriori nã,nõ necessario destruit prius:prius.n.nã dr̃,prius cã,& a quo cõseqntia non ꝯuertit. Et destructo causato nõ necessario destruit substãtia cause. Simĩr destructo añcedẽte non denecesſitate destruitur ꝯñs, ĝ destructo corpore,non de necesſitate destruit aĩa rõnalis quar̃ d d̃m remanet aĩam ipsam rõnalem ad corporis corruptionẽ non corrumpi,s; in corruptibilem remanere. Iste.n.quas posui rõnes de mente sunt principis Auicennæ,a me tñ de uerbo ad uerbum ab illo sublimi pħo magno Alberto abstracte in q̃stione sua de immortalitate aiæ,q̃ fecit ĩ lib. de homine. ¶ Nos aũt nũc ad nostra reuertentes ita arguamus. Corruptio fit respectu ꝯtrarioꝝ,ita q semper fit ex ꝯtrariis ſm bonos pħos,& maxime ſm Arist. primo pħicoꝝ Oẽs igitur principia ꝯ̃ria fariunt ergo qd corrũpit hꝫ ꝯ̃ria,uel ꝯpositũ est ex ꝯ̃riis,dicant ĝ aduersarii an aĩa habeat ꝯ̃rietatẽ,uel cõposita sit ex cõtrariis? an omnino sit absq; ꝯ̃rietate,d d̃m certe ẽ sine ꝯ̃rietate,cũ ꝯ̃ria aliqua in ipsa minus reperiantur:imo q̃ insꝫ ꝯ̃ria sunt in aĩa uero minime rõnes ĝ ꝯ̃rioꝝ in aĩa non sunt,ĝ ꝯcludendum ẽ humanam aĩam eẽ incorruptibilẽ. Quod ẽt ꝯfirmatur qa ut habetur a pħo ĩ primo de morte & uita,Corruptio tribus fit modis,primo qdẽ mõ ẽ qñ corrumpitur id qd est compositũ ex ꝯ̃riis .i.a ꝯ̃riis agentibus,& patientibus,& hoc ꝑ cor

Iste rõnis sunt de mẽte principis Auicenne

Sublimis pħus Albertus magnus

2. ratio.

P ħus in primo de morte& uita.

ruptionē intelligitur in parte, & nō in toto ut p3 exemplo Nam, ad corruptionē e'ti, e'tum corrūpitur, ac e'tatum, remanente tñ mã, & non forma, cū ipsa corrumpatur. Corrumpitur ēt quid secūdo mō, qñ fit corruptio ɔrii a ɔrio, & hoc in toto intelligitur, Scut sanum, ab ægro, cū sanitas a ɔrio corrūpatur, & sic habitus a priuatiōe corrumpitur, sicut ignorantia a scientia, & scientia ab iguorantia .3. ac ultimo mō corruptio p accñs fit, qñ. s. quod corrumpitur non h3 ɔriu3 sed corrumpitur ad alteri⁹ corruptionem, eoq̃ ē in corpore sicut in mã: uel subiecto. Quã q̃dē diuisionē accepimus a libro de causis in quo talis continetur ꝓpositio. Omnis subã destructibilis non sempiterna: ē composita aut est de lata super rem aliam. Si ḡ aïa rōnalis corruptibilis est, aliquarum istarum causarum corruptionem habebit, non aūt h3 primã, nec secūdã: cū non fit ex agentibus, & patientibus ɔriis. nec ɔriū habet, Nec ēt tertio mō: q̃a (ut habet̃ 16. de animalib⁹) qñ principioꝝ operatio corruptibilis fuerit illa q̃de principia sine corpore eē non pñt, ergo p locū a cã immediata, si principioꝝ operatio corporalis non est, principia illa sine corpore erunt In cã. s. imediata, s. n. affirmatio ē causa affirmationis, negatio erit cã negationis. Sed aïæ intellectualis operatio, ut legētibus libros de aïa p³, ac notum est phicis literis eruditis: puta intelliget̃ sine corpore, cum immãlis sit, ergo ipsa quidem aïa sine corpore erit, q̃a in ipso sicut in subiecto & mã non erit, sed sicut immoto, & sic per actio

lib. đ causis.

l3 Agēs nā/ le nō attin/ gat anima3 quo ad eē at tingit tñ quo ad unionē & bñ in gñone & corruptiōe hominis saluā tur termini formales . s. priuatio & habitus.

nis cõruptionẽ nõ corrũpit. Qđ ẽt ꝯfirmat q̃a
oẽ qđ cõrũpit alicui⁹ cõruptiõe ipsi⁹ alteratiõe
paciĩs alterat Sꝫ rõnalis aĩa ẽt paccĩs nõ alterat
corpis altrõne ḡ ẽt p accĩs nec ipsi⁹ corruptiõe
corrũpit. Hui⁹.n.maior p se nota ẽ, minor uero
pbat ꝙ ĩtellect⁹ ẽ nõ alterat ab ea ĩ senio debili-
tato ḡ đđm est nullo pacto aĩam ipsã rõnalẽ post
3 se corrũpi quare incorruptibilis remanet. ¶ Ad
huc arguitur & p̃ supponamus unum qđ iam di
sputatũ est a nobis in secundo libro p̄cedente a-
nimã ipsam de mã non deduci nec eẽ impotẽtiã
insp̄matẽ. Sed extrinsecus a prima cã peruenire
si hoc uerũ ẽ ut ibi pbatũ relinquim⁹, quo ergo
pacto destrui põt ad corporis destructionẽ, eoꝙ
forma ad mẽ destructionẽ non destruit, nisi illa
q̃ de ipsa per mẽ transmutationẽ educitur, quare
dico firmiter ad corporis corruptionẽ minime
4 corrõpi: imo incorruptibilis remanet. ¶ Prate-
rea Omnis sub̃a intellectualis ẽ incorruptibilis
sed rõnalis aĩa est intellectualis sub̃a, ergo aĩa rõ
nalis est incorruptibilis. Si aũt huius argumenti
maior a non ex partis negaretur eam ita proba-
mus. Et capi imus rõnẽ Angelici doctoris Sancti
Thome 2. ꝯ gentiles c.55. & dicamus ꝙ omnis
corruptio ẽ per formæ separationem a mã, sim-
plex q̃dem corruptio p separationẽ formæ sub-
stantialis. Corruptio aũt ẜm qd per separationẽ
formæ accidentalis. Nam certum ẽ manente for
ma, rem eẽ oportere: q̃a per formam sub̃a fit p
priũ subsceptiuũ eius qđ ẽ eẽ & iõ ubi non ẽ cõ-
positio formæ & mẽ, ibi non põt esse separatio

In 2. lib. de pductione animæ.

Angelic⁹ doctor 2 ꝯ gent. c.55.

earundem & p ons nec corruptio.nulla aũt sub/
stãtia intellectualis pposita ẽ ex mã:& forma q̃a
omne compositũ ex mã,& forma corp⁹ ẽ quod
subæ intellectuales eẽ non pñt,cũ non habeant
quantitatem:q̃ de ratione corporis est,ergo nul
la suba intellectualis corruptibilis ẽ:quare nři ar
gumenti maiorem ueram eẽ dicendã assero.Mi
nor aũt app3 per ea q̃ in superiori tractatu dixi/
mus in quo ꝓbauimus aĩam rationalẽ eẽ intelle
ctiuam : incorpoream:atq; immãlẽ,ibi ergo ui
deatur ne id idem sæpe sæpius dicat. Cum ergo
ita sit argumentũ nřm remanet ueritatem demo
strare,aĩam ipsam.s.eẽ incorruptibilem.¶ Præ/
terea arguitur sic Vult.n.phus 3. de aĩa ꝙ omne
qđ recipit̃ ẽm recipientis modũ recipitur.Vide
am⁹ ergo quo nam pacto rerũ species in intelle/
ctu possibili recipiuntur,& uidebimus ꝙ recipi/
untur ꝓut sunt actu intelligibiles:hoc aũt modo
eas considerando u ľes,in mãlesq; sunt:& sic di/
cẽdũ ẽ esse incorruptibiles quia ut dictum ẽ,ubi
reperitur materia,ibi corruptio,& sic e ꝯ ergo
op3 intellectum possibilem eẽ incorruptibilẽ,tã
q̃ eas recipiente3. Sed intellectus possibilis pars
ẽ humanæ animæ,ergo aĩa ipsa dicenda ẽ esse in
corruptibilis.Quod autem intellectus possibilis
pars sit rationalis aiæ,nullus credo sanæ mentis
negaret:eoq; de mente phi est si quis tñ hoc ne/
gare uellet,Ponendo intellectũ possibilem mini
me ipsius fore partẽ,ita in oppositũ arguamus.
Vbi inuenitur altior operatio uiuentis,ibi speci
es uitæ altior inuenit̃ illi actioni correspondẽs.

phi⁹ 3. đ aĩa
Not.ꝙ non
ẽ simile de
toto mũdo
& pncipali
orib⁹ parti/
b⁹ suis quo
ad potuisse
p tẽpus infi
nitũ ñ eẽ &
nũc eẽ: & đ
aĩabus intel
lectiuis q̃ su
pponũt sub
iectũ, totus
uero mũd⁹
nihil suppo
nit.

Videamus enim exemplū Quid.n.in plantis in/uenitur? non nisi sola actio ad nutritionem pertinens. Quid ne in animalib⁹ ē altior certe actio inuenitur sentire.s.& ſm locum moueri: quare dicimus altiori spetie uitæ animal uiuere in homine altior operatio ad uitam pertinens, q̄ in animali inuenitur puta intelligere. Quare dicēdu est hominem altiorem uitæ spetiem habere, sed uita est per formā, q̄ aīa rationalis est, ergo habebit homo altiorem animā qua uiuit q̄ sit sensibilis. Sed nulla altior ē, q̄ sit intellectus, ergo intelllectus hominis forma est. Sed forma hominis ut dictum est ipsa aīa ē: ergo intellectus aīa rationalis ist. sed in ipsa anima reperiunt̄ alie partes q̄ sit intellectus posſibilis, ut puta intellectu agēs, uoluntas &c. ergo ipse intellectus cum alius ab ipsa non sit ipsius pars est, sed ipse ut diximus ē incorruptibilis, ergo ipsa anima est incorruptibilis. ¶ Amplius non pp aliud dicimus corpora cœlestia esse incorruptibitia quia non habēt mām (ut uoluit Auerroes primo phicoꝝ) Et ex hoc declarabitur, q̄ corpora sup cœlestia non habent materiam omnino quia tunc essent gnābilia, & corruptibilia. Nihil est enim aliquid cā gnīnis, & corruptionis q̄ mā prima pp non eē quod est mistum in substantia eius, hæc Commentator uel ſm aliam scolam si habent non est sicut gnābilium, & corruptibilium mā, cui admixta est priuatio, eoq; corruptio substantialibus reb⁹ prouenit ratione primæ materiæ, & ideo dicit Arist.7. meth. Materia est per quam res potest

esse

Non. Repugnat immortalitati infinitas aīaꝝ in actu: qa ex 3. phicoꝝ t.c.36. negat infinitū mā le q̄tū, & pythagoricum separatum a mā sēsibili, ideo ibidē t.c.39. dicit sʒ fortassis est ulor q̄stio.i. metha. ī qua nūq̄ dixit (6 non dari infinitū in nō habentibus magnitudinē, & in xi. meth. lect. xi. logt̄ de infinito pythagorico. Auerroes. 1. phicoꝝ. Ar.7. meth:

esse & nõ eẽ. Et primo phicoꝝ dico aũt primã mãm, primũ subiectuꝫ unicuiqꝫ entiũ ex quo fit aliqd cũ in sit sed aĩa rõnalis sine mã ẽ cũ sit in mãlis (ut sæpius superiꝰ dictũ ẽ) qđ ẽt patuit superiori argumento, cũ reꝝ species in mãliter recipiat, ĝ aĩa ipa in corruptilis ẽ: ¶ Ad huc pꝫ ipsam ex sua operatione eẽ incorruptibilem, quia operatio cuiuslibet corruptibilis subſtãiæ antiquatᷣ: ac tẽpoꝛᷓ senescit, ut pꝫ de aĩæ sẽsitiue opationibus, ac uegetatiuæ, cum senio corrumpanᷓ Sed aĩæ rõnalis operatio, nec antiquatᷣ nec senescit: ĝ ipsa corruptibilis non est ĝ p ꝯñs incorruptibilis. Minorẽ uero ꝓbat experiẽtia. Quia quanto magis quis senescit, tanto magis perficitur sapientia, & intelligentia, & silr prudentia. Qua de re Cicero senectutem cõmendat, cũ tali tẽpore magis uigeat operatio intellectus. Qr̃ relinquitur rõne operationis ipsam in corruptibilem fore. 7

Cicero senectutem commẽdat.

¶ Præterea illa suba q̃ ſm suum esse & durationem pendet ex corpore corruptibilis est. Sed rõnalis aĩa propriam operationem hꝫ q̃ non pendet ex corpore, ut intelligere, q̃ nullũ sibi determinat organum, ĝ duratio aĩæ non pendet ex corpore, ĝ ad corruptionẽ corporis: non corrumpitur sed de se ipsa corrumpi non põt, eoqꝫ ꝯrietatẽ non hꝫ, ut superius diximus ĝ remanet de se immortalem ac incorruptibile esse 8

¶ Ad huc formã oẽm in aliquo, ut in subiecto, uel ut in mã existẽtẽ, nil agere dicimus, nisi operatione ꝯpositi, qa forma non agit, nisi ſꝫ qꝫ hꝫ eẽ ſꝫ certũ ẽ formã eẽ nõ habere ni in ꝯposito, 9

Nõ seqᷣ qꝫ stãte aĩæ immortalitate datᷣ uiolẽtũ

ppetuū, qa ad rōnē uiolenti, reqrit̃ q̄ sit extra locū nālē & habeat prin cipiū sibi intrinsecū tēdendi illuc qd nō ꝯcedi tur aiæ quo ad unionem cor.

ergo sil'r ddm ē a ꝯsequentis destructione quæ nō agit operatione compositi ipsam p aliqm modum seperatā eē a mā, & subiecto, sed certū est aiam rōnalē agere operatione q̄ nec corporis, nec alicuius corporis pars ē: ut pʒ libro de aia, ḡ ipsa sepata inse, & in ominibus eius partibus est. Tunc sic. Quicqd eē hʒ a corpore separatum in se, & in suis operationibus hʒ, pereunte corpore nō de necessitate in se, & in suis operationibus perit, Sed huiusmodi dicimus eē animā rōnalem, ḡ ipsa corpore pereunte nō de necessitate in se, & in suis operationibꝰ perit, q̄re ddm est ipsam incorruptibilē esse, ac immortalem. Qua de re dixit phloꝝ princeps Arist. in I. de aia. Si quid igit̃ est aliqd aiæ ꝓprium, aut ꝓpria passio, ꝯtingit utiq; ipsam separari, si uero ē nulla ꝓpria ipsius non erit separabilis.

phloꝝ princeps Ar. I. d anima.

10

¶ Præterea inter obiectū & potentiam debet eē debita ꝓportio, & sic inter cognoscentis & cognitum. Sed obm intellectus, seu ipsius cognitū est perpetuūʒ, ḡ potentia ipsa est perpetua, ḡ intellectus ppetuus, & p ꝯñs ipsa aīa rōnalis. Sin aūt dicatur intellectus obiectum non esse perpetuū dicamus capiēdo ſm oēm positionem ipsius obiectum, dicimus esse ppetuū: tum ſʒ theologos qui ueritatem ꝓ fitentur quāqdem ppetuā esse dicūt. Et iō Aug. in libro soliloqoꝝ ex ueritatis ppetuitate, aiæ immortalitatem ꝓbat uolēs aīaʒ eē immortalem ex hóc qa subiectū ē ueritatis, q̄ qdem ueritas immortalis ē, tum ſm phlos quiqditatem rei mālis, ponūt quæ qdē quiditas

Aug. lib. soliloqoꝝ

incorruptibilis est:quare remanet obiectum ipsum eē incorruptibile,iō potentia incorruptibilis. Sin aūt dicatur p aduersarios aiam nō eē incorruptibilem eoq̧ scientia q̄ in aīa ut in subiecto fundatur ac obiectum quodā mō ipsius est, cum sit ex ueris,coreuptibilis sit per obliuione3 Dicamus q̧ intelligibilis spēs in aīa dupplicitter considerari pōt:uno mō ut ē accn̄s aīæ,& ut est ens in subiecto,& intellectu,& sic non ē obtm intellectus,hoc itaq̧ mō per obliuionē corrūpi pōt,alio mō consideratur per hoc q̧ ē rō rei,& nā,& sic non corrumpit̄ quare obtm ē intellectus,& incorruptibile ē:qua pp potentia ipsa q̄ intellectus est remanet incorruptibilis & p p̄ns ipsa anima. ¶ Amplius arguit̄ sic,& p̄suppono oēm uirtutem corruptibilem,corrūpi ab obto maximo excellenti,Hoc p̄suppositu3 p3 q̄a ois sensus corrumpitur a suo excellenti sensibili,& magis delectatur circa medium:q̄ circa extrema,ut habet̄ 2. de aīa Sed si anima rōnalis esset corruptibilis,qn̄ excellētiora intelligeret:corrūperetur quod tn̄ expsse non uidemus,immo eius oppositum eoq̧ excellens intelligibile perficit intellectū,ut uelle uī Arist.3. de aīa immo ob hanc causam uoluerunt phi intellectū a sensu eē distintum:qa sensus ob sensibile excellens corrumpit̄ intellectus uero pficitur,& iō intelligendo maiora:& maxima l3 perficiat̄,nō pp hoc peius intelligit minora imo pfectiori mō:ḡ remanet ipsam aīam omnino fore incorruptibilem. ¶ Ad huc certū est q̧ id qd̄ p se,& p̄mo 12

Et l3 8.phy. cō. 2. t.c.6. usq̧ ad 13. dicat̄ q̧ ab agente & uoluntate antiqua non p̄cedit nouu3 qa tenet de effectu completo,ī spēe non requirēte susceptiuum.non sic aīa et sic accidit mutatio ex parte passi & non agētis. lib. 2. de aīa

Ar.3.de aīa.

intelligit intellectus, est uniuersale, siue illud sit
13 magis ulē: siue minus nōn curo de hoc. Sed ule
ubiq; est: & semp aut.n.considerandū ē ulē, ꝑ
ut est in re: aut ut est in intellectu: non ut in re ē,
quia sic consideratum est in mã: & mã ꝯhendo
diuidit: sicq; ubiq; eē non pōt. Et cū mã subie/
cto sit transmutationi semper eē non posset: re
manet ḡ considerandū fore ꝓut ē in intellectu
separato a mã, & loco: & sic ubiq; erit: & semp
qua dere perpetuū erit. ḡ ab intellectu hꝫ ꝙ per
petuū ē. Si ḡ ita ē: aut tu dices intellectū fore ꝑpe
tuū, aut nō. sꝫ trāsmutabilē & corruptibilē. Si ꝑ
mo mō habeo itētū. s. ipsū eē ꝑpetuū, et icorrup
tibilē, & per ꝯñs aīaꝫ ipsam. Sin aūt secūdo mō
dicat͛ tūc hoc nefandū inconueniens sequæret͛:
perpetuitatē a transmutabili causari: & ꝑpositū
ad esse, iuuare oppositū quare oīo dđm ē ipsaꝫ
fore incorruptibilem. ¶ Præterea inpossibile ē
rem aliquam corrūpi ex eo: in quo ꝑfectio sua
consistit: tunc sic ꝑfectio: & corruptio ꝯria sūt:
ḡ mutationes. s. ad perfectionē, & corruptionē
sunt ꝯriæ: Videamus ḡ q̄ sit humanæ aīæ perfe/
ctio, & dicimus certe non consistere ni in quadā
abstractione a corpore & ideo aīa rōnalis nō ꝑ/
ficit͛: nisi uirtute: & scientia. Dicit͛.n. ipsa sciētia
perfectiori mō perfici: q̄ magis in mãlia ꝑ sciē
tiam considerat. Virtute aūt perficit͛: qa ipa uir
tute mediante corporis passiones aufugit: easq;
non sequit͛: sed ſm rōnem eas refrenat: & tem/
perat: quaꝛ dđm assero aīam ipsam minime pa
ti corruptionem ad corporis corruptionē. Si in

Et sꝫ dicat Ar. q̄ indiuisibile nō mouetur ḡ aīa non separatur. qa intelligitur, de indiuisibili quātitatiuo dꝫ motu physico nō de hoc motu aīæ q ē operatio: q ē cā illi essēdi in loco. ut hꝫ 8. phicoꝝ in ultimo. ꝙ primū mouens est in oriente Ari. concessit 8. ethycorum motum q ē actus ꝑfecti ḡ non repugnat aīaꝫ sic moueri.

corpore perficitur commō ut dictū est. Si aūt per aduersarios dicat̄ ꝙ aiæ perfectio non ꝯsistit nisi in separatione a corpore q̄tum ad eius operationē. Corruptio aūt ꝯsistit in separatione ſm eē ꝯ hoc faciliter obicere possumus: cū omnis rei operatio, sub̄am: & ipsius eē demonstrat, eoq; ſꝫ bonos methaphysicos unū qd'q; opat̄ ſm ꝙ ē ens: qa ꝑpria rei operatio: ipsius ꝑpriā nām se quit̄, & ideo alicuius operatio perfici non pōt: nisi eius substantia perfitiat̄: ḡ si ſm uos nil aliud est perfectio aiæ: nisi qa operatio aiæ ſm suā opationē perficitur in relinquendo corpus: dico ꝙ sb̄a sua corporea in esse suo per quæ diximus non deficiet, per hoc ꝙ a corpore separatur. Q aure omnino d̄d̄m e ipsam eē incorruptibilem. ¶ Præterea arguitur ꝑsupponēdo multa esse necessaria ꝓ uniuersi ꝯplemēto: ideo necesse est reperire ſm cōbinationem perfectam; creaturaꝝ differentias, tunc sic nulli dubiū ē reperiri in uniuerso sub̄am magnitudinem hn̄teꝫ q̄ incorruptibilis existit: ut corpora sunt cœlestia. Reperitur ēt ultra hanc sb̄a incorruptibilis quæ nec magnitudo est, nec magnitudini cōiūcta, ḡ ꝓ uniuersi complemento necesse ē reperiri sb̄am in corruptibilem inter ꝑdictas medium tenentem: itaq; non sit magnitudo: sed ꝯiuncta sit magnitudini. Sed hæc non ē nisi rōnalis anima, quæ magnitudinē non hꝫ, sed ꝯiuncta est magnitudini, ut puta corpori, ḡ d̄d̄m est ipsam esse incorruptibilē, atq; in mortalē. ¶ Ad huc Nam nulli dibium est reperiri primaꝫ māim: &

14 Anima separatā intelliget ꝑ nouū influxū speciez a supe rius. nec obstat ꝙ ab agēte āliquo nil nouī: qa uerificat̄ d̄ effectibus mālib⁹ educibilib⁹ a potētia mē nō sic hui⁹ species. & nō sequit̄ ḡ intelligit infinitas lꝫ i infinitū nec obstat ꝙ tūc eēt successio ꝑcepτuū ꝯcedi t̄ qa l'tis successio nō ē rōne cogitatiue tm̄. sed rōne finitatis itellct⁹ q simul pluri

ultimam formam:quæ non minus ē ad uniuersi perfectionem,q̄ mā prima,sed prima mā est incorruptibilis,ḡ ultima forma ē incorruptibilis sed ultima nālis forma est anima rōnalis,ḡ ipsa est incorruptibilis. ℭ Ad huc omne agens dignius est patiente,& sic fatiens sequitur esse honorabilius facto. Sed intellectus agens ut uult Arist.3. de aīa est potentia ipsius aīæ:abstrahēs conditiones māles a rebus quæ intelligi debent & sic facit actu intelligibilia,cū igitur intelligibilia actu in q̄tū huiusmodi incorruptibilia sūt
15 multo fortius ipse intellectus agens q fatiens est
16 erit incorruptibilis,qa nullum corruptibile pōt facere incorruplibile,ḡ aīa humana cuius lumē potentiaq; ē intellectus agens,est incorruptibilis.
17 ℭ Amplius arguit̄ sic.Et arguamus ratione Auicennæ inprincipio 6. de nālibus,ubi uult ꝙ hoc nomen aīa:illius rei q̄ nominat nomen non est ex essentia eius:uel ex p̄dicato in quo ꝑtinet̄ Sed ex accidente,quod accidit ei ut ē animare, & ideo dicit̄ aīa ab animando.Et pro fundamē to nr̄i argumenti capiamus ꝑpositionē libri de causis:ubi habetur ꝙ omnis anima nobilis pro qua rationalem intelligit tres habet operationes diuinam scilicet in tellectualem,& animalē. Habet autem diuinam operationem inq̄tum a causa:ipsam creante habet. Habet aūt intellectualem:inq̄tum est creata a prima cā positū est instrumentū intelligibile inq̄tū.s.de lumine suo influit intelligentiam.Habet aūt opationē aīalē in comparatione ad corpus. Tūc ḡ habito hoc

b⁹ intellecti onib⁹ infor mari nō pōt & tlis successio peripathetice negatur a p̄mo p̄ncipio tm̄ 12. meth. t.c.51.

Ari.3. d̄ aīa

Auicenna 6. d̄ nālib⁹.

ꝓ uero, arguaᷓ sic Quicq̄d in operatione sᷓbali ad corpus non dependet. l3 ad aliam causam, destructo corpore non destruiᷓ. sed destructis causis aliis ad quas dependet destruiᷓ. S3 aia rōnalis non dependet ad corpus, sed ad causas alias, ḡ non destruitur destructo corpore, sed destructis aliis causis ad quas depēdet, huius aūt argumenti maiorem ita ꝓbamus, q̄a nulli dubium ē ꝙ operatio nālis illius sᷓbæ, q̄ l3 sᷓbam sequiᷓ, & quæ l3 sᷓba ponitur posita sua nāli operatione. Minor uero ita ꝓbatur, q̄a illa operatio unicuiq; ē substantialior. quæ habetur in comparatiōe ad prius: a quo esse accipit & sᷓbam: q̄ illa q̄ habetur in cōparatione ad posterius. Sed ut dictū est paulo ante aīam diuinam: intellectiualemq; operationem habere in comparatione ad prius Animalē aūt in cōparatione ad posterius. S3 p̄ores eē destrui nō p̄nt, ergo aīa ipsa rationalis in operatiōe diuina, et intellectuali destrui nō p̄ōt, quaᷓ anima ipsa in se, & p se incorruptibilis remanet, l3 corrumpi posset per accn̄s. s. non amplius corpus animando, sed hoc nihil ad rem.

18 Nō seqᷓ si aia separata efficiᷓ inflexibilis ḡ nā possibilis efficiᷓ necessaria, q̄a ut rōnalis semp est libera imobilitatē aūt accipit a termino uie sicut graue imobilitatē a cētro, & si de se sit semper mobile.

❡ Præterea inconueniens est dicere nālē appetitum frustra fore: tūc sic, hō nāliter appetit manere ꝑpetuo, eoꝙ ut habeᷓ primo p̄hicoꝶ unū q̄dq; appetit eē & conseruari. Sed homo per intellectū eē apprahendit simpliciter, nō sicut bruta quæ nūc solū eē apprahendūt. ḡ cum hanc ꝑpetuitatem quo ad corpus percipere hō nō p̄ōt, ḡ necesse erit ꝙ percipiat ſm aiam, q̄ eē simpl'r & ſm omne temp⁹ apprahendit, ḡ d̄d m̄ ē aia3

19 ipsam eē incorruptibilē. ¶ Præterea nulla qdē
mālis uirtus, & corruptibilis, sup se nata ē refle
cti, quod aūt dixi manifestū est, sed rōnalis aia
suo proprio actu super se reflectit, cognoscēdo,
.s. se & amando, g͛ aīæ rōnalis uirt⁹ non ē mālis
& corruptibilis, sꝫ immālis, ac incorruptibilis,
tunc sic si uirtus est incorruptibilis substātia ip
sius aīæ dꝫ eē incorruptibilis, quare intentū ha
betur. ¶ Amplius permanentius est eē intelligi
bile, q̄ eē sensibile, & sic p ꝯñs incorruptibilius
Videamus g͛ quonaꝫ pacto sit id qđ per modū
primi recipientis se hꝫ in rebus sensibilibus, &
20 certe dicemus eē in corruptibilem ſm suā sub
stantiam, cum sit mā prima, g͛ multo fortius in
corruptibilior debet eē intellectus possibilis q
intelligibilium formaꝝ receptiu⁹ est, g͛ aia hu
mana cuius pars intellectus possibilis est, incor
21 ruptibilis remanet. ¶ Præterea dicis ne aiam
corrumpi corporis corruptione, tunc si hoc ue
rum esset, sequeretur ꝙ eius eē corporis debili
tate debilitetur, hoc aūt expræsse falsum ē, g͛ se
qt ipsam ad corporis corruptionem nō corrū
pi, si aūt dicat eius uirtutem debilitari corpore
debilitato, ut patet in freneticis, & aliquibus
febricitātib⁹ et litargicis, idqꝫ gen⁹alia, respōdē
do dicim⁹ hoc nō eē pp intellect⁹ debilitatē, sꝫ
qa uires qbus intellectus indiget debilitant, ut
puta imaginatio, memoria, & cogitatiua uirtus,
iō ipsa nec perse, nec per accñs corrūpit, sicut
uires sensibiles, quæ organo corporeo indigent
q̄ licet non debilitentur per se, debilitātur tñ p

Hic uide pri mum de aīa lect.7.t. cō. 47. ubi pci se Ari. dicit. loq̄ndo de sentiua & cō sideratiua, hagæ.n.mot⁹ non circula tio est.

accñs,ficut uifus debilitatur debilitato organo per accñs tñ ut patet qa fi uirtuti uifiuæ ꝑſe accideret aliqua debilitas,nũq̃ organo reſtaurato repararetur.Sed tñ oppofitũ uidemus,qa fi deperdito organo uifiua uĩtus debilitatur,reſtaurato organo reſtauratur & uirtus,& ideo dicit. Ariſt.primo de aĩa ꝙ fi ſenex accipiat organuꝫ iuuenis uidebit utiq; ficut iuuenis,intellect⁹ aũt organo non indiget corporeo,ideo nec per ſe, nec ꝑaccidens debilitat̃.Sed ſolũmõ uires qb⁹ indiget debilitantur,qua de re talis obiectio nil concludit.ideo rõ noſtra uera remanet,aĩam q̃dem humanam fore incorruptibilẽ. ¶ Ampli⁹ arguit̃,& capiamus hanc rõnem ab intellectus appræhenfione,& dicamus.Omne qđ intelligit ac aꝑhendit a tranſmutatione,& tempore illud expoliat,cum intelligat id abſtractũ acõditionibus mãlibus.hoc notũ ẽ & ꝓbatione non indiget.Sed qđ cũq; qđ nãliter facit rem eẽ incorruptibilem & in tranſmutabilem,ac in tẽporalẽ ẜm ſuam nãm ẽ intranſmutabile,& incorruptibile & hoc facit intellectus.ḡ ipſe erit in tẽporalis,& in tranſmutabilis,ẜm ſuam nãm,& ideo uult Ariſt. ꝙ intellectus eſt fimplex,& in miſt⁹. & nulli nihil hꝫ comune Qua ꝓpter pꝫ ipſum ſeparatũ fore a mã tranſmutabili,& temporali, & ẽ potentia ad oĩa.Quare dicendũ eſt aĩam ipſam humanã eẽ ĩ corruptibilẽ,ac in mortalem. ¶ Amplius Capio teſtum Ariſt.primo & ſecũdo cœli,nec non 3.de aĩa dicentis.Quod deus & nã nihil fruſtra faciunt.Et is idem Pħus ſecũ

Ari. 1.đ aĩa

22

Ariſt. oppofitio.

23

Ar. 1. & 2. cœli & mũdi & 3.đ aĩa Pħus 2.phyficoꝝ

do phycoꝝ asserit. Signum aũt ẽ ꝙ uanũ ẽ qm̃ dr̃ cum non fiat ꝑpter qđ aliud illius cã, ut ambular̃ depositionis cã ẽ, si uero nõ fiat ambulãti frustra dicimus ambulasse & ambulatio uana. Tũc sic Cũ.n. duæ qdẽ ul'es ipsi⁹ aiæ potẽtie: ut puta intellect⁹ potẽtialis. et uoluntas ꝓductæ fuerint ad hoc ut consequãtur primum ueꝝ, summũq; bonũ, & qa ista duo inuia ac in pl̃enti statu haberi non pñt, ut experiẽtia docet, & ut oẽs fere: præter Epicureorũ scola asserũt. si aia qdẽ corruptibilis, & mortalis esset, istæ qdẽ duæ potentiæ frustra ꝓductæ fuissent a sũmo opifice, a ut a sagace nã, quare necesse ẽ asserere aliam reperiri uitam, seu patriã in qua aia a corpore soluta summũ bonũ, seu ultimũ finẽ consequi ualeat, qua dere dicendũ oĩo fore necesse aiam eẽ immortalẽ. ℭ Amplius maxima August. est ut theologice arguã, ac omniũ theologoꝝ, nullum bonũ eẽ inremuneratũ, & nullũ malũ impunitũ. Sꝫ si aia mortalis eẽt, multa sꝫ pñtem uitã mala impunita, multaq; bona in remunerata remanerent, ḡ necesse ẽ aliam uitam ponẽr̃ p̃ter hac. Sꝫ hoc eẽ nõ põt quo ad corpus, cũ sensu apparet ipsum corrumpi, ergo necesse ẽ eẽ quo ad aĩaꝫ et sic per ɔñs aĩa remanet immortalis. Sin aũt ꝫ hoc per aduersarios dicat̃ hoc fieri posse in gñali resurrectioue, in qua sicut corpus qđ corrumpit̃ resuscitat̃, ita posset aĩa resuscitari. Salua coꝝ pace nihil dicunt, eoꝙ aĩa ut in precedẽti tractatu diximus, ex nihilo creata ẽ, si corrũperet̃ corrũperet̃ in nihilũ. Et iõ sic faciendo, aĩa

Nota ꝙ & si aĩa semper sit actus corporis qa est ꝑdicatũ essẽtiale ñ tñ semper actu a corp⁹, et sic nũq̃ definitio separatur a definito.

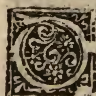
Aug. 24

illa non suscitaret, s3 de nouo alia crearet, quã nihil dicunt, iõ rõ nr̃a remanet uera. ℂ Ampli⁹ 25 arguitur, & capiamus hanc rõnẽ, rõne finis ipsius aĩæ. Ad remotionẽ ultimi finis principaliter mouentis oẽs alii remouẽt: ac annullant. Imo oẽs uani sunt. S3 finis ultim⁹ omnis rõnalis operationis est perfecta beatitudo, ergo si illa nõ esset, q̃cũq3 aĩa faceret frustra faceret, ergo si hoc inconueniens est, necesse est finẽ illũ ponere. S3 capiamus diffinitionẽ, seu (ut rectius dicam) descriptionẽ beatitudinis, dicimus ꝙ beatitudo ẽ status omniũ bonoꝝ congregatione perfectus, ubi aũt ẽ hoc necesse est eẽ immortalitatem, qñ aĩa per nãm apta nata est eẽ incorruptibilis ac immortalis. ℂ Vltimo arguit̃ sumendo testũ Arist. eiusq3 sententiã ĩ libello de bona fortuna ubi reputat magnũ esse inconueniens concedere deũ eẽ iniustũ, & iõ negat ipse deum curatorem eẽ bonoꝝ fortunæ ubi dicit si .n. bona fortunæ deũ curare dixerimus: ipsum prauũ iudicẽ facie mus. Qua de re si aĩa quidem mortalis eẽt oẽm diuinam iustitiam peremptam eẽ necesse foret, aut ꝙ ordo nẽ totaliter a diuina ꝓuidentia tolleret. q omnia exp̃sse falsa sunt. Q̃d̃ .n. hæc sequãtur apparet, eoꝙ experientia uidem⁹ multos homines s̃m deum, moralẽ, nãlemq3 legẽ uiuere, nihilo tñ m̃lti, infeliciter uiuunt, ac maxima cũ calamitate. Et sic e ꝯ m̃ltos maxima in ꝓsperitate uiuere, inquibus nulla moralis nãlisq3 lex uiget ac similiter non nulli uident̃ ab eoꝝ natiuitate magis intellectus capaces, non nullos uero min⁹

Ar: ĩ libello de bona fortuna.

Qua pp si aĩa qdem mortalis foret, oĩs quidẽ diuina iustitia: diuin⁹q; honor tã nõ oĩpotens, uel aliqua ignorans, q̃ oĩa non tñ dicere, immo audire pudet. Quæ tñ falsitas ab illa sanctissima lege tollit̃. ut ẽ textus L. ueluti. ff. de iustitia, & iuř Veluti erga deum religio sic, et patriæ, et parentib⁹ &c. Qua de re hac ratione & his quas supi⁹ posuimus absq; metu dicendũ assero, ut sancta fides tenet, ac phĩoꝝ ueritas ostendit, aĩam rõnalẽ incorruptibilẽ, immortalemq;, ac sẽpiternã for, ꝯ Epicuream sectam, ac ꝯnon nullos q hæretice loquentes a sanctissima ueritate deuiant, cum rectius esset potius tacere, q̃ tam nephande contra ueritatem loqui.

CAPITVLVM IIII. IN QVO RAtionaliũ aĩaꝝ immortalitas ꝓbat̃ gẽtiliũ authoritatibus atq; sermonibus.

Vm aũt multis quasi demostratiuis rõnibus aĩam ipsam rationalem ꝓbauimus eẽ immortalẽ. In pñiaꝝ tñ id idem phĩoꝝ, gentiliumq; autuoritatibus ꝓbabo, ne hii eoꝝ uana fatuitate gaudeant, iõ eoꝝ armis, ac suoꝝ testimonio eoꝝ sententiã destruere conabor. Et primo capiam⁹ phĩoꝝ sermões. Veni at ğ primo loco Platonis sentẽtia, prætermissis tñ omnibus rationibus quæ in libro ad phedonẽ discipuiũ de aĩæ immortalitate positæ sunt ubi multa de immortalitate ipsa loquutus est.

Platonis sẽ. in libro ad phædonẽ discipulum.

Audias qd in Thimeo asserit, ubi inducit deum, loqntẽ ad motorẽs, & stellas. Sic imitãtes ğ meã iusta effectũ uru3 solertiã ita instituite, atq; exercite mortalia, ut qb⁹ ꝓsortiũ diuinitatis parilitas cõpetit diuina pditũ firmitate fingatis, erit uero taleq; nobis obseq iustitiãq; colere ꝓspeseritis. Huius ğ uniuersi gñis sementem fatia3, uobisq; traddam, uos cætera exeq par ẽ ita ut immortalem, cœlestemq; nãm, mortali testu extrinsecus ambiatis, iubeatisq; nasci, cibumq; ꝓuideatis et in crementa detis, ac post dissolutionem quod credideratis facta luce secessione aĩæ, & corporis recipiatis. Inqua tñ authoritate exꝑsse p3 ipsam aĩam immortalẽ pdicare. Et idem Plato in eodem. Anima ẽ in mortalis, & s3 ꝙ uicerit passiones, uel uicta fuerit præmiabit, uel puniet post hanc uita3 Et idem Plato (ut dictũ est) sicut Macrobius in libro saturnalium, & Aulus gelli⁹ in libro noctiũ acticaꝶ referũt librũ adidit de immortalitate aĩæ, quẽ Cicero in latinum trãstulit: qui a Phedone denominatur socrati, ac Platoni discipulo ita asseruit: pfectus, et purgat⁹ hinc transiens habitabit cũ deo. Qđ ẽt Plato hãc habuisset opinionẽ audias Aug. 9. de Ciuitate dei c. 10. de eo ita loqntẽ Plato. n. cum de humanis ageret pr̃, inquid ipse misericors mortalia illis uincula faciebat, ita ğ hoc ipsũ qđ mortales sũt homines, corpore, ad misericordiã dei patris ptinere arb tratus ẽ, ne semper hui⁹ uitæ miseria tenerentur. Et Arist. phoꝶ princeps 2. de anima immortalitatẽ aĩæ demostrat, ubi dicit. De-

Idẽ plato.

Idem plato.

Macrobi⁹ i lib. saturnalium.

Cicero.

Plato.

August.

Ar. 2. đ aĩe t.c.21.

uegetabili,& sensibili,sm q contingit eas diui di diuisione corporis,et postea subiūxit de intel lectu aūt,& pspectiua potentia,nihil ad huc manifestū.s.q sic sit in corpore sicut uegetabilis, & sensibilis,& subiungit.Sed uidet gen⁹ aīæ al terg ee,& hoc solum contingit separari sicut ppetuū a corruptibili,reliq aūt partes aīæ manifestū est q non sunt separabiles. Ergo Arist. de parte intellectiua quæ humanum corpus infor mat intellexit Quare ex hac authoritate percipitur potentiam intellectiuam non ee in aliquo corporis organo,& pp hoc ē uirt⁹ in corpora qa ī corruptione corporis nā intellectus separa tur sicut perpetuum a corruptibili.Et idē Ari. eodem 2. sic ait Quod qdem igitur nō sit sepa rabilis aīa a corpore,aut pars quidem ipsi⁹ separabilis apta nata ē,non in manifestū est,quarun dam.n.partium actus ē ipsag.At uero sm quas dam nihil prohibet separari.s.p p hoc q nulli⁹ corporis sunt actus. Amplius qdem in manifestū ē si sic sit corporis act⁹ aīa sicut nauta nauis. Dupplicem qdem causam habemus ex hac authoritate,ut dicamus aīam rōnalem non corrūpi ad corporis corruptionem,sz separari a corpore. Anima.n.sm suum gen⁹ est corporis act⁹ & quædam animæ partes act⁹ sunt,quorundaz corporis partium,ut uegetatiuum,& sensitiuū sunt,& ideo non sepātur,sed aīa rōnalis non ē actus mālis .s. atq a corpore dependens alicuius corporis,nec partis corporis,g ex hac cā supra dicta authoritate percepta,aīa a corpore se

I dē Ar.ieodem 2.

paratur,& sic est incorruptibilis.Alia causa est ꝙ ipsa est incorpore sicut nauta in naui,& hoc ſm Platonem non aũt ſm ꝓpriam sententiam, regens,& mouens nauẽ.Nam certum ẽ ꝙ nauta separatur a naui,& tñ ipse non hꝫ actum regiminis nauis extra nauim,sicut simlr' aĩa separatur a corpore:lꝫ tñ ipsa separata corpus non regat,quare hic Arist.ipsam incorruptibilem posuit,a corporeq; separari & ad ipsiꝰ corruptionem non corrũpi.Et Is idem Ar. II. meth. ubi ꝯ Platonem loquens ait,ꝙ causæ mouentes p̃existunt,causæ uero formales sunt simul cum his quoꝝ sunt causæ:qñ.n.sanatur homo tunc sanitas est:& non prius ꝯ hoc ꝙ Plato posuit formas reꝝ præexistere rebus subdit,his dictis.Si aũt posterius aliquid manet,ꝑ scrutãdũ est.nã inquibusdam nihil ꝓhibet,ut si est aĩa tale non omnis.sꝫ intellectus.ex quo pꝫ cũ de formis loquatur,ꝙ uult intellectum q ẽ forma hominis, post mãm manere.s.post corpus. Et patet silr ꝙ lꝫ ponat aĩam esse formaꝫ ponit esse subsistẽtẽ,& per ꝯñs incorruptibilem.Et is idẽ Arist. primo de aĩa refert intelligere , & considerare marcescunt alio quodam interius corrupto,ipsum aũt impossibile est.Vnde percipere possumus intellectum,& per ꝯñs aiam ipsam intellectiuam esse incorruptibilẽ.Et si dicit intelligere & amare seu considerare corrũpi ipsa non eẽ intelletiuæ.aĩæ passiones dicimus,sꝫ illius,quod illud hꝫ.i.sunt passiones corporis hñtis aĩam intellectiuã:ſm ꝙ habet eam,quare sequitur testꝰ

Aristo. II. meth. ꝯ platonẽ loquẽs t.c.16.

Ar.I.ꝺ aĩa t.c.65.

ille corrupto hoc, neq; rememorat, nз amat, nō .n. illius erant passiones, sed comunis: ſm quod dictū ē intellect⁹ aūt diuinum aliquid, & impassibile ē. Quarē nō putandum est hac authoritate qua aliqui gloriantur Arist. sententiā fere aīam ipsam esse corruptibilem, qa dixit intelligerē, & considerare corrumpūtur, alio quodā interius corrupto, cum ipsi male Arist. uerba percipiūt quia intelligere non corumpit̄ corrupto intellectu, ſз corrupto fantasmate, ideo dixit aliquo quodam interius corrupto, hoc est organo fantasiæ, a quo abstrahit speties intelligibiles, & sic defitientibus intelligibilibus speciebus, deficit ipsum intelligere, non ꝙ intellectus ipse corrūpatur & ut hoc uerum sit subdit ut diximus: intellectus aūt diuinū aliquid, & impassibile ē q̄si dicat intellectum ſm se imposibile est corrumpi, quare ipsius Arist. sententia est ipsam intellectiuam aīam eē incorruptibilem. Et is Arist. I. eiusdem c. eodem ait, Intellectus aūt uidetur esse substantia quædam exn̄s, & non corrumpi. Maxime aūt cū corrumperet̄ ab ea quæ ē in senio debilitate núc aūt forte quem admodū in sensitiuis accidit. Si.n. accipiat senior oculum iuuenis, uidebit utiq; sicut & iuuenis, quare senium non est in substinendo aliquid aīa, sed in quo sicut infirmitatibus & ebrietatibus. Qua quidem authoritate non solū hēmus aīaз ipsam intellectiuam substantiam eē incorruptibilem sed huius conclusionis ē ꝓbatio cū rōnibus id ideз ꝓbaui hoc ꝑ rōne posui ibi ğ uideatur ubi diximus non

Arist. Sent. de anima.

Sensus uerboꝝ phi.

Ar. I. eiusdē c. eodem.

mus,non solum per se aiam ipsam non corrumpi,sed nec per accñs,ut alie formæ q̃ per accñs corrũpuntur,q̃ tñ ratio seu ꝓbatio est a moiori sic deducendo.Magis.n.deberet corrũpi corruptione corporis aia sensibilis,q̃ intellectiua,cuꝫ uirtus ipsa sensibilis affixa sit organo corporali quod minime de intellectiua dđm est.Sed sensibilis non nisi per accñs corrũpitur,inq̃tum est uirtus incorpore,& ad ipsius corruptionẽ corrũpit.ḡ intellectus nullo pacto corrũpi pót,nec per se,nec per accñs,cũ ad corporis corruptionem corrũpi non posset sicut sensibilis,eoq; non est uirtus q̃ sit alicuius corporis actus,& iõ dicit ipse non corrumpi senio,aut senii corruptione, cum ꝭm nãm:ipsa sola sit corruptio ut habetur circa principium quarti methauroꝝ ubi asserit simplici sane gñoni ꝓrium ꝑcise contingit putrefatio:omnis quippe ꝭm nãꝫ corruptio in hac uia est,q̃madmodũ senectus,& uetustas,cuntoꝝ finis.quare uerbis his uidet Arist.asserere aiam ipsam incorruptibilem eẽ.Et ipse Ar. 11. meth. ubi diuidit substantiam in mãm,& formã,& ꝯpositũ,uult q; forma non ꝑcedit magis tempor̃, sed rõne,neq; seqtur eam tẽpore nisi sola aia rõnalis.Audias ḡ qđ dicit si aũt remanet in postremo aliqua formaꝝ inqbusdã.n.non est impossibile,si aũt aia talis est dispositionis,non tota tñ sed intellectus glosandũ ḡ est.si aliqua forma remaneat post mãm suam tempore,ipsa nõ est nisi aia: non tñ tota.i.non omnis aia,quod intelligendũ est p p aiam humanã:ꝭm unam scolam q̃

circa principiũ 4. metheoroꝝ.

Ar. 11.met.

una est in tribus uiribus, cũ una sit cũ sensibili, & uegetabili in homine, manetq; intellectiua pars licet ipse potentie s̃m aliquẽ modũ manere põt, & manent sed de hoc alias. Secundũ illos q̃ q ani maꝝ pluralitatẽ ponunt dicendum est, remanet non tota .i. non omnis aĩa, quia non uegetabilis, nec sensibilis, sed solum aĩa intellectiua, quare cõcludendũ censeo ipsius Arist. sententia aĩam ipsam intellectiuam omnino fore incorruptibile3 Nota prudẽs lector Q̃d Herue⁹ qd̃ libeto p̃mo q. xi. determinauit cũ Scoto Ar. fuisse dubiũ de aĩæ immortalitate cũ suã sententiã nũq̃ exp̃sserit sed in 2. de aĩa. t. c. 21. similitudinnarie 21. meth. t. c. 17. ꝯditionaliter & dubitatiue & in primo de aĩa. t. c. 13. ꝯditionaliter, q̃ fuit semper dubius negat̃. ꝯñtia, qa dato q̃ sic eẽt nõ tñ ex p̃nominatis locis hr̃ immortalitas. S3 ex ꝓprio loco ubi determinauit mentem suã de immortalitate, nã primo de aĩa. t. c. 12. posita cõditionali. si intelligere ẽ phantasia aut non sine phãtasia non ẽ opatio ꝓpria & t. c. 13. ponit aliam si est aliqua opatio ꝓpria ꝯtingit eam separari, & in 2. lib. a t. c. 152. usq; 155. destruxit primã partem conditionalis .s. intelligere nõ ẽ sentire & in 3. libro a tex. 4. usq; ad 8. ꝓbat intellectũ nõ esse organicũ sed separatũ, & in tex. 20. conclusit. Separatus aũt est solũ in hoc q̃ uere est & hoc solũ immortale & perpetuum, qd̃ uere est .i. s̃m substãtiam, & qa prima pars cõditionalis excludebat ꝓpriam operationem ab aĩa & iõ non curans 2. partem .i. uel non sine phantasia ut puta non ob/

stante ꝓposito suo conclusit in tex.10.immortalitatē,& distulit ad tex.30.declarare quomō si ne phantasia non intelligit,ex quo p; ꝙ perperā dixit herueus Arist.fuisse dubiū in tāta re famosa.¶ Nūc aūt ad alioꝝ authoritates deueniem⁹.

¶ Veniat ḡ Cicero Quid ne ipse asserit.Nō ne in omnibus suis eloquiis immōrtalitatē aīæ affirmat.Ait.n.in Tusculanis q̄stionibus Non ē lugēda mors q̄ sequit̄ immortalitas,nō ne de aīa intellexit.Et idem in philippicis Breuis a nā nobis data est uita sed memoria bene actæ uitæ sempiterna,q̄ si non eēt longior q̄ hæc uita,qs eēt tam amens qui maximis doloribus & periculis ad laudem,gloriamq; conscenderet.Et idem in libro de senectute dicit.Apud xenophontē aūt moriens Cyr⁹ maior hoc dixit Nolite arbitrari omi hi carissimi filii me cū a uobis discessero nusq̄, aut nullū fore.Nec.n.dū eram uobiscū animum meū uidebatis,sed eum eē in hoc corpor̄,ex his reb⁹ quas gerebā intelligebatis. Eundē igit̄ esse creditote,ēt si nullū uidebatis. Ne uero claroꝝ uiroꝝ post mortē honores permanēt & si nihil ipsoꝝ animi efficerent,quo diutius memoriam sui teneremus Mihi nūq̄ qdē persuaderi potuit animos cū in corporibus essent mortalibus uiuere,cū exissent ex his emori.Et paulo post subdit.Veꝝ ex hac uita ita discedo tāq̄ ex hospitio, non tāq̄ edomo.Commorādi.n.nobis nā diuersorium dedit,non habitandi.Opræclaꝝ illū diē cū ad illud diuinoꝝ aīoꝝ concilium cœtūq; ꝓficiscar,cū quæ ex hac turba,& colluuione disce

Cicero.

Tuscu.q.

idē ī philippicis.

idē in libro ꝺ senectute.

Apud xenophontem.

Cyrus.

dam. Proficiſcar enim nō ſolū ad eos uiros de quibus antea dixi. ueꝝ et ad Catonem meū quo nemo uti melior natus ē, nemo pietate præſtan/tior. Et iſdem Cicero libro eodem, ubi introducit. Catonem ſic dicētē. Ego uros p̄res. p. Scipio Tuq; C. L. uiros clariſſimos, mihiq; amiciſſi/mos uiuere arbitror, & ea quidē uita quæ ē ſola uita nominanda. Nam dū ſumus incluſi in his cō paginibus corporis munere quodā neceſſitatis, & graui ope pfungimur. Eſt. n. cœleſtis animus, exaltiſſimo domicilio depræſſ⁹: & q̄ſi d̄mers⁹ ī terram, locū diuinæ nē æternitatiq; ꝯriūm. Sed credo deos immortales ſpiraſſe animos ī huma na corpora ut eſſent qui terras tuerent. q q; cœ/leſtiū ordinem contemplantes, imitarentur eum uitæ modo, atq; conſtantia. Nec me ſolū rō ac diſputatio īpulit, ut ita credere ſ; nobilitas ēt ſū/moꝝ phioꝝ, & authoritas. Audiebā Pythagorā pythagoricoꝝq; incolas pene nr̄os, q eſsēt itali/ci phi quōdā nominati, nūq̄ dubitaſſe qn ex uniuerſa mēte diuina delibatos aīos haberem⁹. Demoſtrabatur mihi p̄p quæ Socrates ſupmo uite die de immortalitate aīaꝝ diſſeruiſſet, is qui eēt omniū ſapientiſſimus oraculo apollinis iudicatus. Et idem Cicero: in de ſomnio Scipionis & 7. de re publica. ſed quo ſis Africane alacrior ad tutandam rem publi. ſic habeto. Omnibus qui patriam cōſeruauerint, ad iuuerint certū eſſe in cœlo, & definitum locū ubi beati æuo ſempiterno fruantur. Qua pp manifeſte apparet Ciceronem hanc affirmaſſe ſententiam his præhabitis

Catonem.

idē lib. eōdē

Idē Cicero ī de ſomno Scipionis. Et. 7. de re/publica.

authoritatibus. Et si qs diffusius uidere uoluerit huius oratoris, atq; phi sententiā, primum Tusculanarum q̄stionū librum legat, cū ibi prolixe de re hac loquat̃. ¶ Veniat ḡ Auerroes, & dicamus ipsum hanc affirmasse immortalitatē, q̄uis in ipsa unitatem ponat, dicit 11. meth. ꝙ aīa racionalis manet post morte3, & finis ꝓsperitatis eius erit si coniugatur primo motori, et appellat ipse primū motorem primū principiū, qd̄ est deus. Et idē 2. de aīa asserit ꝙ nulla pars aiæ separabilis sit a corpore, sed corrumpitur corruptiōe ipsius, non sequit̃ ex hoc ꝙ est perfectio corporis, eo ꝙ ipsa ē perfectio sicut nauta nauis, quiſ͛e paraṫ a naui intelligēdo de aīa intellectiua, quæ separaṫ a corpore. Et idē super 3. dē aīa. Nos ponimus intellectū mālem eē æternū, & incorruptibilem: speculatiua eē gn̄abilia, & corruptibilia qui quidē æternū ꝓperpetuo, et intransmutabili s̄m sb̄am ponit. ¶ Et Algazel id idem tenet, Audi ḡ ipsum loquentē. Cum separata fuerit aīa a corpore durabit eius cohærentia cū intelligentia agente, & perfitieṫ eius dispositio, & debilitabitur in delectatione, cuius esse non potest sermone explicari. Et idem loquens de maloru3 animabus asserit. Post mortem obmisso instrumento desiderate rei, manet desiderium eius, & amor in aīa, & hoc ē crutiatus eius. ¶ Et Isaac dicit Animæ maloꝝ deprimuntur sub tristi orbe, & cremebuntur in igne magno, Et idem in libro de diffinitionibus aīaꝝ sunt ordines tres animæ rōnalis, bestialis, & uegetabilis. Omnibus

[Marginalia: p̄mū Tuscu lanaꝝ.q. legat. — Auerroes. — 11.meth. — idē 2. d̄ aīa. — idē 3. d̄ aīa. — Algazel. — idem. — Isaac.]

aūt excellentior ē rōnalis, eoq; ipsa creata est ex intelligentia, & de nā eius, & ob hoc fact? ē hō rōnalis, disciplinæ per ceptibilis, discernēs inter bonum, & malū, & interea qui sit saluādus & dā

idem isaac. nandus. Et idem isaac in explanatione diffinitionis phie, phia ē assimilatio creatoris operib' ẞm uirtutem humanitatis ita esserit. Cā finalis hominis spiritualis est ut unio animæ cū corpoē sit ad hoc ut homini manifesteē ueritas particularium & discernat inter bonum, & malū, & faciat qd' expedit uiuens in sanitate, & iustitia quousq; remunereē, & coniungatar splendori intelligētie & pulchritudini sapientiæ, & fiat spūalis cōiunctus splēdori tanto ex ueritate creatoris, sine medio, quod est paradisus eius & summa bonitas & sublimitas integra, & pulcritudo eius perfecta, & pp hoc Plato dixit q; phia est cura, & sollicitudo mortis.

Hermes. ¶ Et Antiquus Hermes ita īqt

Lact. 7. diuina. īst. c. 13. cū hominis nām describeret ut Lactanti? refert libro 7. diuinaꝶ institutionum c. 13. idē ex utraq; nā in mortali, & mortali, unam faciebat nām hominis, eundem in aliquo quidem immortalē in aliquo aūt mortalem fatiens, & hunc ferens in medio diuinæ, & in mortalis nē, & mortalis mutabilisq; cōstituit. ut oīa uidens, oīa miretur.

Auicenna. ¶ Et Auicenna nō solum uerbis ipsius immortalitatem affirmat. Sed multis rationibus ex qui

Albert? magnus. bus non nullas in superiori capitulo (magno Alberto teste) accepimus. Qui quidem Auicenna

Auicenna. loquiē de aīa post mortem, ac de eius gloria: ei? q; pæna qui sic asserit. Cum fortunata fuerit aīa

pp habitudinem recipiendi infusionem ab intelligibili agente, & cofidenter locat pp cohærentiam sui insolubilem, supersedet a negatio regendi corpus, & ab his, quæ queniũt sensibus, non tñ cessat corpus retrahere eam, & impedire, & phibere a perfectione coherendi cũ ea, cũ aũt liberatur ab occupatione corporis post morteȝ remouet uelamen, & phibẽs & ducat spũaliter coherentia, qm̃ aĩa pertinet spũaliter, & intelligentia agens spũaliter, & infusio ex parte eius ẽ largissime. ¶ Et Galenus in libro de spermate, sicut lumen solis quod ẽ incorporale separatur ab aere, ab omni oculoꝝ intuitu sine corpore, sic & aĩa sine sui corruptione separatur a corpore. ¶ Et Ptholomeus astrologoꝝ princeps asserit in almagesti Quod scientie stellaꝝ in actionib⁹ &, honestatibus moꝝ laudabiliũ, non est necessitas parua immo nihil est imagis ad iuuans ad acuẽdos oculos mentis nr̃e, & intellectus ad considerandũ ea, q̃ operibus assimulantur diuinis, pp sublimitatem moderaminis, & e qualitatis, & paruitatem arrogantiæ, & qm̃ ipse facit eum q perseueranter eam inquirit hanc cœlestẽ pulcritudinem diligere, & ducit eum ad perseuerantiam diuturni studii, & iungit eum ipsi qđ aĩæ simile est propter bonitatem formæ: & assimilat eum creatori suo. Ex qbus dictis pȝ ꝙ perseuerantia studii facit amare cœlestia, & coniungit cœlestibus, & hoc intelligit post mortẽ, qa iam añ hoc dixerat ꝙ non est mortuus quẽ sapientia uiuificauit. Et similiter per totũ principiũ almege-

Galenus.

Ptholemeus in almagesti

sti.id idem app3. ¶ Et Alpetragoras astrologus loquitur inprincipio astrologiæcum de quoda3 mortuo phio loqueret, dixit q locus eius est inter santos, qd' eẽ non posset nisi aĩa post mortẽ maneret. Quibus g dictis exp̃sse p3 aĩam ipsam intellectiuam incorruptibilẽ fore. Quod quidẽ phi non solum dictis approbauere, sed ẽt facto, & opere, & ut ita sit Theobrot? phus, libro platonis de aĩæ immortalitate per lecto, se de pariete precipitem dedit, se ipsumq; inter fecit, ut Augustin? refert libro primo de Ciuitate dei 22.c. Et Lactãtius libro 3. diuinaꝝ institutionũ c.18. refert ista uerba. Multi ex his qui æternas eẽ aĩas suspicabant tanq̃ in cœlum migraturi essent sibi ipsis manus intulerunt. ut Cleantes. Crisippus Zeno, & Empedocles, &c. Romanus Cato, q fuit omni uita sua socratice ueritatis imitator. ¶ Et Lactantius ipse 7. diuinaꝝ institutionum asserit. c.13. Quod Polites quidam Milesium Apollinem consuluit, Vtrum remaneat aĩa post corpus an dissoluatur. Qui respondit Anima q̃ diu uinculis tenetur incorpoꝛ corruptibiles passiones sentiens, mortalibus cedit doloribus. cũ uero humanam solutionem per uelocissimam post solutum corpus inuenit omnino ad æthera fertur nunq̃ senescens, & manet in æternum. ¶ Qua de re apparet tũ ex phicoꝝ mentibus, tũ q̃ gentilium aĩa3 ipsam intellectiuam eẽ immortalem Et cum superius non nullas phicoꝝ authoritates duximus in p̃niaꝝ tũ non nullasq; alias. addaucemus Quid g Seneca dicit ad lucillum

Alpetragoras astrologus.
Vheobrot? plis,
Aug.1.libr. de ciuitate c.22.
Pactãti? lib. 3.diui inst. c.18.
Cleantes.
Crisippus.
Zeno.
Empedocles
Cato.
Lactãti? 7. diui ĩst.c.13.
Polites.
Milesius apollo.

Epistola 36. audias. Mors illa quam pertimesci mus, & recusamus, iter mutat uitam non eripit. Alius.n.expectat, qui nos reponat in lucem dies. Et idem in libro de naturalib⁹ quæstionibus ait. Si tranquille uolumus uiuere in expedito habenda est aĩa, ut siue illam insidiæ, siue ægritudines petant, quid aliud debeo nisi ut exeat exhortari, & cũ omnibus cã bonis emictere. Vadde inq̃ uade fortiter: uade fæliciter, nil dubitans fac quod quando faciendũ est. Si regẽ nã quæ gñauit expectat, & locus isto melior & tutior. ℂ Et Didim⁹ ad Alexandrũ dicit. Nos non sumus huius mundi incolæ, sed aduenæ, nec ita in orbem terrarũ uenimus: ut in eo libeat consistere, sed transire, properamus.n.ad patriam, legib⁹ nullis delictorumq; ponderibus p̃grauati. ℂ Et Valerius maximus lib. 2. c. primo immortalitatem aĩæ affirmat dicens fuisse more gallorũ mutuare pecunias, ut eos reciperent apud inferos. ℂ Et Salusti⁹ de coniuratione catiline asserit, Diuitiarũ & formæ glĩa fluxa atq; fragilis est, uirtus clara æterna q; habetur, q̃ præclara facies, magnæ diuitiæ, ac he uires corporis, breui dilabunt̃ ingenia, et egregia facinora sicut anima, immortalia sunt. ℂ Et Quintilianus asserit Si quis sciat qs sit finis bonorũ, quæ uera felicitas nũq̃ sibi uidebit̃ præ matura morte perire. Et Lucretius. Reddit idem retro de tẽra quod fuit añ in terrã, sed qđ missum ẽ ex æthereis oris, Id rursum cœli fulgẽtia templa receptant. ℂ Et Naso ille Ouidius id idem affirmare uidet̃: cum prudẽtes uiros: eorũ

Senca epist. 36.

idẽ in q̃oni nalibus.

Didim⁹ ad Alexand.

Quintilian⁹

Lucretius.

Naso Ouidius in methamorph. li. 9.

operatione.indeoꝫ numero reponit,ut pluries in methamorphoſeos libris,& maxime in no// no aſſerit,ubi Hærculis mortẽ inducit,ibiq̃ iup piter in hæc uerba ꝓrumpere. Nec niſi mater// na.Vulcanũ parte potentẽ,ſentiet,æternum eſt ame quod traxit,et ex pers.Atq̃ in mune necis, nullaq̃ domabile flamma Idq̃ ego defunctũ ter ra cœleſtibus oris Accipiã.

Virgilı⁹ 6. Eneydos.

℄ Virgilius 6. Eneydos aſſerit aĩam immortalẽ,ipſamq̃ a corpoꝛe ſeparari:diuinæq̃ iuſtitiæ ſubdi ſm q̃ meritoꝝ, ac demeritoruꝫ opera præmia conſequi.ubi ait Quin & ſupmo cũ lumine uita reliquit. Non tñ omne malum miſeris,nec funditus oẽs:Corpo// reæ excedũt peſtes,penituſq̃ neceſſe eſt. Multa diu concreta modis,inoleſcere miris.Ergo exer cent pænis ueteꝝq̃ maloꝝ:Supplitiã expẽdunt aliæ pandũt inanes. Suſpenſæ aduentos,aliis ſub gurgite uaſto:infectum eluit ſcelus, aut exurit igni.Quiſq̃ ſuos patimur manes:ex inde ꝑ am/ plum Mittimur Eliſium.Et pauci læta arua tene/ mus.Habes ḡ q̃ clare hic poeta ipſius immorta/ litatem ꝓfitet.

Cõtemptus epicureoꝝ.

℄ Qua pp ſpernẽdi ſunt Epicu/ ri nec non & illi qui talem immortalitatẽ nega/ runt,cũtam præclari p̃hi,tãq̃ p̃ſtantes uiri,uer bo,opereq̃,aĩam ipſam nunq̃ mori lucidiſſime teſtificati ſunt. Qua de re recte ꝯ Epicuros lo/ quutus ẽ Lactanti⁹ diuinaꝝ inſtitutionũ lib.2.c. primo ubi aſſerit.

Lactantius lib.2. diuin. inſt.

Nam dũ exiſtimant nulli deo nos cure,aut poſt mortem nil eẽ futuros : totos ſe libidinibus addiciunt,& dum licere ſibi putãt haurendis uoluptatibus ſitienter incumbunt,ꝑ

quas imprudentes in laqueos mortis incurrant. Ignorant.n.q̃ sit hominis rō:quam si tenere uellent.inprimis deum suū agnoscerent, uirtutem iustitiamq; seq̃rent̃,terrenisq; figmētis aīas suas nō substernerent,mortiferas libidinū uoluptates nō appeterent,deniq; se ipsos magni extimarent,atq; intelligerent plus eē in homine q̃ uidet̃.cuius uim conditioneq; non aliter posse retineri nisi cultum ueri parentis sui deposita prauitate suscepissent.Hæc ille.Quā clare ḡ illos redarguit qui deum otiosum in his inferioribus eē asserunt:ac aīam rōnalē mortalē.n ponūt.Cū certe mirandum sit,eoq; omnis humana nā hanc animæ immortalitatē ꝓfitet̃,ut nos ipsi experiri possum⁹.Quo ḡ pacto ad tā grādē insaniā Epycuri,ac nō nulli hæretici deuenerunt.id ut negassent? qđ non Academici,non Stoici:non philoꝝ omnium præstantissimi peripatetici,non uirtutum omniū ꝑditi morales negarent.Et quod peius est qui nullatenus literis insudarūt,nāli quadam inclinatione hoc dicere recusarunt.Discurramus oīa,ac singula meditantes non ne percipimus non solū q dei filium.summo sublimāt̃ honore,cum hoc ꝓ articulo habeant,id audeāt asserere,sed omnes fere huius seculi homines,& qui falsos coluere deos,id idē asseruerunt. Non ne uidebant ianum omniū deoꝝ patrē eē mortalem.Non ne iouem primū etherys,& dieꝝ filium?Cœliū fratrē Vraniū dictū? Saturnū?Opiʒ Thethim. Cererē primā.Vulcanū primū. Mercurium.Venerem.Taxium.Titanum.Iouem fm

ianus.
iuppiter.
Celius.
Vranius.
Dictus.
Saturnus.
Opis.
Thethis.
Ceres.
Vuulcanus.
Mercurius.
Ven⁹.
Taxius.
Titanus.
iuppiter fs.

ita certe. Quo g pacto ad tantam cæcitatem deuenerunt? Non ne uiderant patres illos phos q an ipsos pexisterat aiaz immortalitatē affirmare. Thales .n. Milesius q an ipsos fuerat, & q primus de rez nā disputauit, ut uelle uidet Cicero de nā deoz, & Isidorus 2. ethicoz libro. c. 3. primo dixerat aīas quidē intellectiuas fore immortales. Hoc idem. Solon atheniensis q cū eas immortales putaret Atheniensibus leges instituit: ut iuste sanctéq; uiuerent in hac uita: demū eorum aīæ in cœlis euolarent. Hoc Chilon teritius ex septem sapientibus, hoc Pithacus Mitilenus hoc Bians prienēsis, hoc Cleobolus, hoc Periander, hoc Alchiadamus Orator: q hac de cā pulcherrime mortis laudatiōnē scripsit. Hoc pherēcides Syrus phus dignissimus pytagicq; auditor qui ut Cicero uoluit libro Tusculanaz quæstionū, hominum aīas sempiternas eē asserit, hic .n. phythagoræ præceptor fuit. Hoc ille summ⁹ Pythagoras quis hoc absurdū dixerat. Animas hominū .s. de corpore in corpus transire, qd dicere uoluit ut eoz sempiternitatem oñderet. Hoc Alcineon phs dixit .n. ipsam eē imortalē, atq; instar solis moueri. Hoc Temistocles, hoc Aristodes, q duo Dyagoris tempore fuerūt, qua de cā hos ueritatem proferentes, min⁹ audire uoluit. Hoc aūt Anaxagoras: hoc Atheniēsis ille Empedocles: qui arbitrans aīas eē immortales se incēdiis dedit ut habet. ff. de iniusto repu. testa. l. Si qs filio § Qd si qs tedio uitæ. Hoc ēt uoluit omnium medicoz pater Hypocras chous. Hoc mo.

Thales milesius. Cice. de nā deoz. Isidor⁹ 2. li. eth. c. 3. Solō atheniensis. Chilō teritius ex 7. sapientibus. Pithac⁹ Mitilen⁹ Biās pene⁹. Cleobol⁹. Periander. Alchicidam⁹ orator. Pherecides. Sirus phus. Cicero lib. Tus. q. Sūm⁹ pythagoras. Alcineō ph⁹ Themistocles. Aristodes. Anaxago. Empedocl. hypoc. cho⁹

ralis ille phūs Socrates pm9 ethicæ inuētor,hoc Xe
nophon.Hoc sūm9 oīu3 archita nē tarātin9 oīu3
phorum q3 dignissim9 omni hōestate uirtuteq3 ple
n9 ut i suis pōt apparēre sententiis,hoc uoluit ut su
perius diximus diuus ille Plato,q de hoc libru3
ad Phedonem discipulū scripserat,Hoc Antiste
nes Atheniensis.cuius quidem tēpore Aristosip
p9 q summū bonū in uoluptate posuit,& sic aīas
perire Et epicur9 q uoluptatis assertor fuit aīas
cū corporib9 iterir̄ dixit fuerūt hui9 qdē Aristo
sippi Epicur9 fuit auditor.hoc Ermias hoc dēo
stenes,Hoc peripateticorum princeps Arist. cuius
non nullas duximus authoritates.Hoc xenophi
lus phūs.Hoc Phedon platonis discipul9 ad q̄m
librum de immortalitate aīæ editus fuerat.Hoc
Xenocrates calcidonēsis phūs:platonis auditor
qui Tātus erat ingenio:ut cū illū plato Arist.cō
pararet,alterum freno,alterum calcaribus indigerē di
cebat.Hoc Hermes ægiptius,cuius authoritatem
superius diximus,q ēt gentilium deos homines
mortuos eē asseruit,q & Termegist9 & Mercu
rius dict9 est.hoc Apuleus q ēt asseruit.Nihil est
deo similius,q̄ uir aīo perfecte bonus. Hoc ille
plotinus fidelis Platonis discipulus Porfirii quæ
præceptor Qui ut Augustinus refert 10. de ciui
tate dei.c.2. dixit Aīa3 rōnalē q̄ in cœlestib9 ha
bitare sedib9 n̄ dubitat nō habere supra nām ni
si dei,q̄ sicut sol lunam illuminat,ita deus aīam
illustrat.Hoc ēt theofrastus Chresi9:hoc Crates
Hoc Erisistratus medicus.Hoc ēt Tarētinus nē
Ennius poeta qui aīas persuadens esse immorta

Moralis Socrates• pm9 ethice inuentor.
xenophon.
Archita nē Tarantinus
Antistenes. atheniensis.
Aristosipp9
Epicurus.
Ermias.
Demostenes.
Ar. pipateticorum princeps.
Xenophil9.
Plato in phedone.
Xenocrates
Hermes egipti9 q & termegist9 & Mercurius dictus est.
Plotin9 fidelis platonis discipul9.
Aug. 10. de c.d.c.2.

les in monte Auentino,parco ad modũ sumptu contentus,& unius ancillæ ministerio uita fun- ctus est,hoc philo Alexandrinus p̃bus.Quid.n. de re hac Cicero sentiit prætermictendũ est, cũ superius sua dicta duximus Quid ne portius Ca to,Ciceronem legat in libro de senectute.Quid ne Maro,Salustius,& Ouidius sentierant tran seundum est silentio,cũ eorꝝ uerba superius ap posuimus:Quid Seneca ꝓtulerat dictũ ẽ.Quid ğ plura enarrare debeo,cũ fere oẽs tam p̃hi, q̃ oratores,& poetæ hoc firmiter sentierunt,istos tñ ut ueritatis testes adduxi,ne aduersarii iocũ- de in eorꝝ fatuitate gauderent.❡ Et cũ res ita sit ꝓ eorꝝ moiori dedecore in norstũ testimonium Sibillas (ut ita dicam)oẽs adducemus:❡ Veni- at ğ prima q̃ Persia dicta fuit:quæ non solũ aĩæ immortalitatem ꝓfexa est, sed de Cristo,ac de uirgine,apte ꝓphetasse dr̃.Veniat secũda Ly- bica dicta.nõ ne ipsa Hoc idẽ affirmauit?q̃ inter alia uaticinauerit de Cristi incarnatione,& de- beata uirgine.Quid terra q̃ Delphica dicebaẽ, quæ añ troyanum aduentum uaticinata est de- uerbi incarnatione absq; maris coytu,non ne ip sius immortalitatem ꝓfiteẽ?Veniat quarta quæ Cymea dr̃,non ne & ipsa cũ aliis id idẽ asse- ruit.Immo qđ plus ẽ uaticinata ferẽ multa de deo.Quid ne Erithea in babillone orta q̃ quin- ta ẽ,non ne ipsa hoc idẽ affirmauit? q̃ inter cæ- tera multa de iudeorꝝ regno uaticinauerit, nec nõ de Christi ĩcarnatiõe,& beata uirgine? Sexta Samia,q̃ cũ ipsi⁹ im̃õtalitate(ut eusebio placuit)

Cicero. Cato. Maro. Salust. Ouidius. Seneca. 1.Sibilla persia. 2.Libia. 3.Delphica. 4.Cymea. 5.Erithea. 6.Samia.

de Cristo,& uirgine prophetauit? Et Cumana,
7. Cumana. nomine al/methea. Almethea nomine septima i ordine,nõ ne id ꝓ tulit Quid ne Helespontina q̃ tempore Solonis fuerat,nõ solũ immortalitatem ꝓfexa ẽ, sed de Christo uaticinans dixit. Nascet̃ Iesus Christus
8. Helespontina. de casta.Nona uero phrigia fuit appellata; quæ cũ tali immortalitate,plus dixit dũ uaticinata fu
9. phrygia. it de descensu dei deolimpo,Decima uero & ul
10. tiburtina tima Tiburtina dicta est,cui⁹ nom̃ albunea fuit. hæc aũt summopere aiaꝝ immortalitatẽ ꝓfexa est & ultra hoc ut Augu, lib. 18. de ciuitate dei c.23. refert romanis cõsuluit post triũ dieꝝ ieiu niũ.Cæsarem Augustũ,dũ deificare uellẽt,ne id efficerent,& sic uaticinata ẽ dei aduentũ in 27. uersibus.quoq; caput hoc sonat iuditii signum tellus sudore madescet.Ecœlo rex ueniet per/se cl'a futurus &c.Quoꝝ ultimus hic fuit Deci/det ecœlo ignisq;,& sulphuris amnis. quo iu/ditium uenturũ ꝓphetasse uidet̃,& p ɔñs gñalem resurrectionẽ,& aiaꝝ immortalitatem. Et qđ plus ẽ(ut ipse Augustinus testat̃) Capitales literę hunc sensum reddunt.Iesus Christus dei filius Saluator.¶Qua ꝑ ꝓcludẽdũ censeo his gẽtiliũ:& phioꝝ authoritatibus satis sufficiẽter ipsi⁹ aiæ im̃ortalitatẽ for̃ ꝓbatã,dũ oẽs eam ꝓ/fiteãt̃:in sequti tñ capl'o id idẽ sanctoꝝ authoritatibus ꝓbabo,ne diminutim loqui uidear.

CAPITVLVM V. IN QVO ANIMAE rõnalis immortalitas ꝓbat̃ ueteris,ac noue legis authoritatibus.

Nunc

Vnc aũt ad ꝓphetaꝝ, ac sanctoꝝ authoritates me extendam, ipsius rõnalis aĩæ immortalitatem õndẽtes. Veniat ꝙ Salomon Sap. 3.c. ubi asserit Iustorũ aĩæ ĩ manu dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis, uisi sunt oculis inscipientium mori, & extimata est afflictio exit⁹ illoꝝ, & ab itinere iusto abierunt in extermineum, & qđ a nobis est iter extermini illi aũt sunt in pace. ℭ Et Dauid ꝓpheta psalmo 70. resurrectionis grã ipsius immortalitatem õndit. Quantas õndisti mihi tribulationes multãs & malas, & conuersus uiuificasti me, & de abissis tꝛæ iteꝝ reduxisti me. ℭ Et Iacob patriarca Gẽñ. 37. cũ a filiis perciperet de Ioseph Qđ fera pessima deuorasset eum, ita inqt. Descendã ad filium meum lugens ad infernum, quo nam pacto hoc diceret, si aĩa qdẽ ipsa mortalis eẽt. Et si hebrei, eoꝝ more intellect⁹ lumine priuati, textum hunc intelligere nesciẽtes, glosant ac dicãt Iacob non posse consolari filiorũ uerbis, iõ asseruit ꝙ dolorem filii mei portabo donec descendam ad ĩfernũ. i. ad sepulturam, qa infernum ob scuritatẽ uocant, quasi dicat usq; ad mortem. Sꝫ certe male intelligunt cũ sine dubio infernus obscuritas núcupaꝛ, inq̃tum diuino lumine priuãtur ſꝫ de hoc alias. Et Micheas. c. 7. ego aũt ad dñum aspitiam expectabo deũ saluatorẽ meum Audiet me deus meus. Ne leteris inimica mea super me qa cecidi. Cõsurgã cũ sedero in tenebris Et Thobias cũ cæcus fuisset his q ei insultabant

Salomon Sap. 3.

Dauid. ps, 70.

Iacob. Gẽñ. 37.

micheas. c. 7.

Thobias.

dicebat:Filii sanctorum sum⁹,& illã expectam⁹ uitam:quã deus daturus est his,qui fidẽ suã nũq̃ mutant ab eo.Et 2.machabeorũ 7. de septẽ fratribus cũ certe ni certi fuissent de aĩæ immortalitate mortẽ non subirent, du3 Anthiocus ꝯ fas eos carnes porcinas cõmedere compelleret,nec obedire uoluerunt,iuxit sartagines,& ollas eneas succendi, iuxitq; ei q prior fuerat locutus amputari linguam,& cute capitis abstracta summas quoq; manus eius,& pedes,præcidi.cæteris eiusdem fratribus,& matre inspitientibus. Et cum iam per oĩa inutilis factus eẽt,iuxit ignem ei admoueri & ad huc spirantẽ torreri ĩ sartagine in qua dũ diu crutiaret̃,cæteri una cũ matre inuicẽ se hortabãt̃ mori dicẽtes.Dñs deus in seruis suis cõsolabitur.Hoc g̃ mortuo.Secũdus capit̃,& cute capitis eius cũ capillis de tracta,interrogabant si manducaret prius:q̃ toto corpore ꝑ mẽbra singula puniret̃.At ille respõdens dixit non fatiam,non ideo qa frater meus crudeliter cõsecutus ẽ mortẽ negabo dñum:ꝑꝑ qđ & ille sequti loco tormenta suscepit,& in ultimo cõstitut⁹ sic ait.Tu qdem scelestissime in pñti uita nos ꝑdis s3 rex mundi:de functos ꝓ suis legibus,in æterne uitæ resurrectione suscitabit post hunc tertius illudit̃,& linguã pro postulatus cito ꝓtulit,& manus costãter oñdit,& cum fidutia ait E cœlo ista possideo.Sed ꝑꝑ dei legem nũc hæc ipsa despitio,qa ab ipso me maiora recepturum spero.Post hũc quartum uexarunt filr torq̃ntes Et cũ ad mortem eẽt ita retulit,poti⁹ ẽ ab homi

2. machabeorũ.c.7.

nibus morti datos, ſpem expectar̃ a deo iterũ ab ipſo reſuſcitandos. Tibi.n.reſurrectio non erit ad uitam, poſt hunc uexarũt quintũ quid plura: ut dimittam alia quæ geſta, dictaq; fuerint, ita ſe xtum ac ſeptimũ crutiarũt. Mater aũt præſens exiſtens filiis morientibus talia loquebar̃ neſcio qualiter ĩ utero meo apparuiſtis. Nec.n.ego ſp̃ũ & aĩam donaui uobis, & uitã, & ſingulorũ mem bra, nõ ego ipſa cõpegi, ſed mundi creator, qui formauit hominis natiuitatẽ, qui omniũ inuenit originẽ, & ſpũm iterũ nobiſcũ miſericordia re det ad uitam. Quibus omnibus mortuis mater cũ eis cõſunta eſt. Qua ꝰ cã iſti tam crudeles ſũ/ pſere crutiatus ſi aĩa ipſa eẽt mortalis. ❡ Et Eze chiel 37.c. clare aĩarũ perpetuitatem oñdit illas/ q; iterũ corporibus ꝓpriis uniri. Oſſa arrida au dite uerbũ dñi, Ecce ego intermittã ĩ uos ſpũ & uiuetis, & dabo ſup uos neruos, & ſubcreſce re fatiam ſuper uos carnem: & ſuper extẽdã in uobis cutem, & dabo uobis ſpũm, & uiuetis, & ſcietis qa ego ſum dñs. Si aũt ↄ hæc quis in ſur geret aſſerens nõ mortuorũ aĩas corporibus deꝰ glͦſus in reſſurrectione infundet: ſ; eas de no uo creabit: hoc.n. abſurdũ eẽt coñq; ipſiꝰ ꝓphe/ tæ intentionẽ cũ eorũ dictis ſeq̃retur homines il los de nouo eẽ creatos, nec q mortui erant: ipſi reſurgerent: Eſſetq; ↄ aliorũ ꝓphetarũ ſententiã q de reſurrectione loquunt̃ q ipſos eoſdem nu mero reſurgere aſſerũt, eẽt ↄ Iob qui aſſeruit, Scio q redemptor meꝰ uiuit et innouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſus circũdabor

Ezech. c. 37

pelle mea,& uidebo deũ saluatorem meũ. Qñ nihil supradicta rõ asseruit Ad alias q̃ authoritates aĩaꝝ immortalitatẽ ꝓbantes deueniamus

Dauid ꝑs.9 ¶ Dauid enim ꝑs.9.asserit Conuertanť peccatores in infernũ.Et ꝑs.15. qm̃ nõ derelinquas animam meam in inferno:nec dabis sanctũ tuũ

ꝑs.15

ꝑs.30 uidere corruptionem.Et ꝑs.30. Erubescant impii & deducanť in infernũ.Et ꝑs.48. sicut oues

ꝑs.48

Iob.7. in infernuo positi sunt.Et Iob 7. qui descẽdit ad

idẽ.c.21. inferos non ascẽdet Et is.c.21. in puncto ad infer

Eccl.9. na descendunt Et Ecclesiastes 9. corda filioruꝫ hominum impleñť malitia,& comptẽtu inuita

Hesay. 14. sua,& post hoc ad inferos deducenť. Et Esayas

Ezechiel.32 14.ad infernũ detraheris in ꝓfundũ laci.Et ezechiel 32..Omnes incircũcisi interfectiq; gladio descendũt ad infenũ.Nõ ne oẽs istæ athoritates aĩaꝝ immortalitatem sonare uidenť,cũ iam de uiuentibus hominibus nõ intelligantur. sed de mortuis non de corporib⁹,cũ rõne ꝓrietatis eis in sitæ corrumpunť,ad humũq; tendũt,q̃ de aĩa b⁹ ĩtelligẽdæ sint.¶ Quid aũt i noua lege đ aĩæ

Aug.lib.de spũ & aĩa. ꝑpetuitate dicať mox audias Augu.libro de spũ & anima c.18. q dicit Anima hꝫ mortẽ suá,cũ uita beata caret,q̃ uere aĩæ uita dicenda ẽ:sed immortalis ideo nuncupať,qm̃ qualicũq; ẽt cũ miseria nunq̃ desinit eẽ Et idem in libro de spũ,& anima immortalis est aĩa ne acreatoris sui simili

Idẽ đ spũ & aĩa.c.48.& i lib.de Ecc. dog. tudine discrepare uideať.Non.n.poterat eẽ imago,& siĩitudo dei si ullo mortis termino claudereť Et idem libro de spũ & anima.c.48.si talis liber erit dicendus fuisse Auguistini & in lib.de Eccle.Dogmatibus&c. Solum hominem credi

mus habere aīam substantiuā,q̄ exuta a corpore uiuit & sensus suos,atq; ingenia uiuaciter tenet nec cū corpore morit̄ sicut Aratus uel Arabus asserit nec post modicū inter uallum:sicut Zeno qa substantialiter uiuit. Et idem in encheridion asserit Tempus quod inter hominis mortem,et ultimā resurrectionem inter positū,est, aīas abditis receptaculis continet:sic una quęq; digna ē uel requie,uel erunna,p eoq; sortita est in carne cū uiueret Quæ tñ uerba ponuntur 13.q.2.c. tempus Et Luc.16. Mortuus ē diues & sepultus in inferno,non ne intelligendū ē eius aīam imortalem ad infernum descendere. Et Petrus 2. si.n. deus angelis peccantibus non pepcit,sed rudentibus inferni detractos in tartarū tradidit cruciādos Non ne q̄tū ad animā intelligit̄ q̄ si mortalis foret,minime dicta essent Et Matthei 5. Gaudete q̄a merces ūra copiosa ē in cœlis. Et idem 25. ibunt hi in supliciū æternū iusti aūt in uitā æternam. Et Anastasius Papa 13.q.2.c. hūc ait habēt fortitan illi iuxta longi doloris excusationem q uitam alteram nesciunt:q de hoc seculo ad melius eē transitum non confidunt. Nos aūt qui hoc credimus,& docemus,contristari nimiū de obeuntibus nō debemus at ut concludamus audiendus est Christus q 10.ca. Mattheus dicit Nolite timere eos q occidunt corpus,aīam aūt non pn̄t occidere. Sed potius eum timete q pōt aīam,& corpus perdere in gehennam. ¶ Et Hyeronim⁹ ad Banedictū,cū eūdem de in moderato dolore mortis filiæ reprahēderet ait Caritatis tuæ scrip

idē in enchiridion.

Luc.16.

2. petri.2.

Matheus 5.

Idem 25.

Anastasius Papa 13.q. 2.c.

Hyeronim⁹ ad bn̄dictū.

ta percepi, ingbus aīum tuū dolore commotum de filiæ dormitione cognoui. Non aliud: in te ad miratus sum. q̄ christiani pectoris inte ablatā fu isse. stupeo migꝫ fidei per intratū uulneribus or bitatis quē sopire debuerat spes resurretionis & regni cœlestis. Et idem Hyeronimus in quæstio nibus ad Eluidiam ait Oquanta beatitudo ꝓ par uis magna recipere, æterna ꝓ breuibus, pro mo rituris semper uiuētia &c. Hec ne diceret si aia mortalis foret. ℭ Et Gregorius libro 4. diale gorꝫ ita ait Tres uitales spūs creauit omnipotēs deus unū q carne non tegit̄ nec cū carne morit̄ Alium q carne tegit̄, sed nō cū carne morit̄: ter tiū q carne tegitur, & cū carne morit̄ primus ē angelicus spūs, secundus ē spūs humanus. Ter tius ē spūs iumentoꝝ, omniumqꝫ brutorū aīaliū ℭ Et Hyeronimus ad palmachiū, & Oceanū po nentes aīam eē immortalē, & post mortē conse qui posse ꝭm eaꝝ opera merita, ac de merita ita inqt. An putamus fratres ꝙ iocando ꝓ phie præ dicent, ridendo loquant̄ apl'i Christus iuditium infantiliter cōminet̄. S3 loci nō sunt ubi suppli tia intercedunt. S3 iocando passi sunt credantur & iocando locuti, Esayas serra secat̄. Daniel le onibus deputat̄ Paulus truncat̄ gladio, Petrus in cruce dñi exemplo suspendit̄ & hoc totū ut nos a peccatis sua doctrina reuocarent, ℭ Et Math. 12. Qui dixerit uerbū ꝯ spūm sanctū non remi ctet̄ ei, neqꝫ i hoc seculo, neqꝫ i futuro, an si mor talis eēt aia hoc ipse iam diceret̄. Et Dyonisius 4. c. de diuinis nominib⁹ ait ꝙ humanæ aiæ hñt

[Margin notes: idē hyeronimus ad eluidiam. — Gregorius lib. 4. dialogoꝝ. — Hyeronim⁹ ad palmachium ac oceanum. — Hesaias. Daniel. Petrus. Paulus. Matth. 12. Dionisi⁹ 4. de diuinis nominib⁹]

ex bonitate diuina ꝙ sint intellectuales:& ꝙ ha/
beant substantialem uitã,& in consuptibilẽ. Et
Math.25.c.dum de finali iuditio loquitur sic ait Matthe.25.
Cũ aũt uenerit filius hominis in sede maiestatis
suæ,& cõgregabunť añ eum oẽs gentes,& sepa
bit eos ab inuicem sicut pastor segregat oues ab
ædis,& statuet quidẽ oues adestris suis:ædos aũt
a sinistris Tunc dicet Rex his q a destris {eius e/
runt,Venite benedicti patres mei,possidete pa/
ratũ uobis regnũ a cõstitutione mundi, exuriui.
&c.Et Paulo post subdit,Tũc dicet his q asini/
stris eius erunt.Discedite a me maledicti in ignẽ
æternũ,q parat᷒ ẽ diabolo,& angelis suis.Quo
pacto ego hæretice q solo nomine Christi imita
tor uocaris,non aũt re,ista fieri possent.Si aĩæ q
dem intellectiuæ mortales essent.Quid p̄ra nõ
ne legiť Luce 16. de diuite epulone ꝙ illãter ro Luc. 16. de diuite epu lone.
gabat Abraam Lazarum,ut micteret intinctũ in
aquam digitum,nõ tc tũ,sed extremam partem
ad eum deferret,oriq́ꝫ eius imponeret. De quo Gregorius in omel.
Gregorius in omel' refert Guctam aq̃ petiit,qui
micas panis Lazaro negauit,nõ ne hic apertẽ im
mortalitas animsꝗ ostendiť,hoc idẽ oñdit Lu//
cas 6.c. Veh uobis q nũc ridetis,qa lugebitis &
flebitis,non nẽ immortalitatẽ eius oñdit. Non
ne redemptoris nr̃i uerba sunt Matthei 5. Beati matth.
q lugent qñ ipsi cõsolabunť,qñ g̊ consolabũť
nisi qñ eoꝝ aĩæ a corporibus separatæ ad para//
disi gaudia perueniant,quæ tñ non essent si aĩa
ipsa foret mortalis.Et Matthei 16. Quid ꝓdest matth.16.
homini si uniuersũ mũdũ lucretur,aĩæ uero suæ

detrimentum patief, aut quam dabit hō cōmu/tationē ꝓ aīa sua. Quid opus est amplius hic authoritates adducere cū oīa q̄ scripta sunt tum in utraq; lege, tumq; in libris doctoꝝ ecclesiæ hanc potissimā ueritatem directe uel indirecte cōcludunt. Et prætermissis tñ authoritatibus ad quæ sensu manifesta fuere deueniamus. Qui d.n. fuit

xp̄i discipli martires. opus redēptoris discipulis, eoꝝ bona relinquārī Christūq; pauperem imitari? ni spē immortalitatis aīæ? Quid martiribus sanctis q libenter gaudentes, mortem subire uoluerunt, coronaq; martirii coronari, q nō fortunæ bona, sed eoꝝ ꝓpriā uitam morti exponebant ni spe immortalitatis aīæ?

Heremite. Quid patres illi hæremitæ? uitam eorū fami, siti, frigorib⁹, imbrib⁹, pluuiæ, ponebāt ꝓ odoriferis condimētis pulueres, ꝓ saporosis ferculis crudas, ac agrestes herbas, ꝓ pluma in qua eoꝝ corpora labore lassa sternerent terrā; ꝓ sericis cooperimentis arietinam pellem, & id genus alia, pro quiete laborem, pro saturitatem famem, & ieiunia acerrima, pro sonno uigilias ꝓludis disciplinas, ac quasi in substētabiles passiones eligerunt. nisi spe in mortalitatis aīæ.

Sacre uirgines. Quid sacre Virgines quæ deo eaꝝ uirginitates uouerunt humanas uoluptates relinquentes, ni spe immortalitatis aīæ?

Cōfessores Quid tanti confessores totq; religiosi uiri eoꝝ diuitias relinquentes: parentes, fratres, sorores, consanguineosq; summis se exposuere laboribus. ni spe im̄ortalitatis aīæ? Si .n. ipsa cū corporibus interiret nō ne oīa ista uana fuissent? frustraq; laborassent. Taceāt ḡ ob

secro taceant tanq̃ ab omni ueritate,ab omniq; phiorum,gentilium sententia alieni ista ut asserant cũ si eius mortalitas uera foret,t õnalia a brutis quasi non different.imo eorum uitã more pecudũ transirẽt. O nephandam opinionẽ O iniqssimã sententiam q̃ negat hominẽ a dei silitudinẽ esse formatũ,& tñ ad eius silitudinẽ format⁹ ẽ ei⁹ q ad imaginem,ut genescos primo habet, si deus immortalis cũ hominis aïa mortalis? iõ aïam ip sam interire nõ dicimus,qm̃ ex dei spũ,q æter- nus est,originẽ cepit,ut dr̃ inspirauit in fatiẽ ei⁹ spiraculũ uite.s.spiritum dedit illi. Sileant g̃ cũ rectius sit eis silere,q̃ turpe loq. & si q̃ dixim⁹ p eorum confusione eis, non satisfecerint cũ eis aliquo pñt mago disserere,rõnariq; uellem,q sciret carminibus non nullis aïas ab inferis cieẽ ut eorum oculis ppriis eas uidissent,easq; loq , & futura prædicere.Quod hoc fieri posse, summi phi magni Alberti authoritas,nos certos ducit, qui tñ primo de aïa tractatu 2.c.6. asserit,certa axperientia uidisse aïam intellectiuam eẽ incor- ruptibilem,& post corporis separationẽ,uidisse mobilem,de qua re inter phos maxime dubitat ¶ Ego aũt ipsius uerba hic asseram. Sed id qd' uidet hanc dubitationẽ destruere ẽ quod Ab an tiquo Termegisto,& a Socrate,& nũc a diuinis incantatoribus asserit,q spiritus quos angelos aut demones uocant:& exute aïæ a corporibus suis,mouent de loco ad locũ,cuius ueritatẽ nos experti sumus in magicis:q̃ g̃ clare ipsius im̃or- talitatẽ oñdit.Qua de re ad presens nobis suffi

Authoritas magni Al- berti primo de aïa tracs tu 2.c.6.

tiat,tot authoritatib⁹ & exēplis aīaꝝ immortali tatem probasse.

CAPITVLVM VI. IN QVO PHILOSOPHOꝜ opiniones recitantur de tali immortali tate,& præsertim opinio epicuroꝝ.

Lures .n. ac diuersas sententias in uenimus circa huius rei difficulta tem.Cū aliqua sit phoꝝ scola,nō nulli inueniāt hæretici illam prosequentes qui omne summū bonū in uoluptate posuerant,& ideo aīam ipsam adei imaginem creatam corruptibilem posuere. Nō nulli aūt eius immortalitatem ꝓfitentes falso tū de ea intellexerunt,quo pacto ipsius immortalitas existerat,eoq̧ nec ad ad summi boni perfectam cognitionem,nec ipsius aīæ peruenire potuerūt. ¶ Nos aūt christianam religionē sequētes tanq̄ uerissimam, cū omniū alioꝝ phiorum sententia,quo pacto rōnalis aīa immortalis fuerat declarandū uenimus.Et anteq̄ ad ista deueniam⁹ sigillatim eorū sententiā ponemus,ſ3 notandum q̧ Scotus 4. sententiarū,dist.43.q.2.dicit dubium ē q̄d in hoc Ar. senserit.Varie.n.loquitur indiuersis locis unī ꝓbabile est q̧ in illa conclusione fuerit dubius tamen dicit q̧ ui detur Aristotilem magis declinare ad aīæ defiti entiamq̄ ad oppositū his duabus rōnibus prima ex tex ultimo 7.meth.ubi dicit q̧oēs partes quæ possunt remanere sunt elementa ad quod dr̄ q̧ non ualet ꝯñtia,partes elementares remanent,ḡ

omnes partes remanentes sunt elementares. pōt .n. eē formalis ut est aīa alr nō dixisset 12. meth. t.c.16. si qua aūt posteri⁹ manet.2.rō primo cœli textu.126. omne genitum corruptibile nec ualet quia maior intelligitur de ente habente contrarium intrinsece uel extrinsece qualis nō ē aīa & sic nihil cōcludit. ℂ Pro cuius quidem rei declaratione dicimus. Epicurei qui summū bonū in uoluptate posuerant ipsi⁹ mortalitatē: ac corruptionem profitentur. ℂ Alii aūt hæc negātes diuersi diuersi mode ꝑtulerūt rerꝫ cās, ac rōnes minime anne&entes. ℂ Epicureorꝫ uero error originem traxit, eoq; in rebus his inferioribus otiosum deū eē putabant, nec mundū ab ipso ꝓdu&um. Sed sponte sua omnia nata dixerunt, ut democriti sententiam sequentes at homos ponētis ex minutis athomis seu conglobatis oīa fieri: & per ꝯñs aīam ipsam rōnalē non a deo opifice creatam, sꝫ sicut omnia alia, ex his posuerant eē ꝓdu&am, & sic eē corruptibilem. Nō aūt aduertentes qua cā formatus sit hō, iō ad nihilū humanā uitā deduxerūt, cū in libidine, ī omniq; uoluptatum gñe, ipsius finē posuerant nō aūt ad capiscendam uirtutem nasci homines. Q̄r hominem more pecudū uoluptatibus subiugarunt, iō Epicur⁹ cū suis, Diacarch⁹ cū Democrito, & Aristippus, summopere errarunt, qui aīas ipsas cū corpore perire, dissoluiq; ausi sunt asserere q̄ tanq̄ ī pmis pncipiis errātes sumo pe errarūt circa finem. Cū ḡ hō ad summū bonū ordinat̄, tanq̄ ad ꝓprium finem, & hoc ſm omnē scolā, ſmq; ue/

Epicurus. Diacardus. Democrit⁹. Aristippus

ritatem, ipso q̃ adepto, ibi quietari op3. Sed ſm eos ſummũ bonum in uoluptate conſiſtebat: cũ quis q̃ ad ipſum peruenerat, ibi reſiſtere tanq̃ ad ultimũ finem neceſſe erat. Sed cũ uoluptas ipſi? ad corporis corruptionẽ corrũpat, q̃ ipſam aĩa3 ad ipſius corruptionẽ neceſſe erat corrũpi. Ideo q̃ Epicurus ſummũ bonũ uoluptatẽ eẽ ponebat, quia ut dictũ ẽ deum de his inferioribus curã ñ habeř aſſeruit. Qua pp cũ beatiorem iudicauit qui uſq; ad mortis terminũ, gaudiis, libidinibus epulentibus, ferculis, ſaporoſibus potib⁹, eius ui tã porrexerit oĩa ſibi ad uota ſuccedẽtia. Quid plra enarrare licet? Is. n. ſ3 cũ beatior qui omnẽ tam animi, q̃ corporis uoluptatem uſq; ad uitæ extremũ aſſequæreř. Nunc aũt explicandum ue nio, unde diſciplina hæc deſcendat, quouetueř, quibus ex cauſis originẽ trahat, quibus ue rõni bus motus fuerat Epicurus. nulla alia. n. urgente cã ut credo ni cũ bonis aduerſa, ut plm accidere cerneret, utputa exilia, paupertates, labores, ãgu ſtias, dolores, idq; genus alia, ẽ ꝯ malos ſoř bea tos abundari diuitiis, honorib⁹ affici, dignitates conſeq, potentia augeri, cerneretq; omniũ ſcele rũ gña in pune cõmicti, uirtutes ſine p̃mio, lau deq; exiſtere, & ultra hoc abſq; rõne, omniq; re moto ordine, circa annoꝝ tẽpora, mortẽ ſeuire cũ alios ad ſenectutem peruenire cerneret, alios in cunis mori, alios robuſtos, alioſq; infantes in terire: non nullos inflorida ætate (quã iuuentutẽ uocamus) extingui, præſtantiores non nullos in bello defici, uinciq; bonos in remuneratos, ma

los extolli, benefitiisq; donari, uirtute ꝑditos ui tuperari, omni scelere plenos, sublevari, nullaq; eis incomoda eueniř. Cũ.n. oĩa ista cogitaret nullam diuinam in istis inferioribus ꝓuidentiã eẽ existimauit, cuius nil in ordinate, iniusteq; ẽ effi cere, hæc oĩa tanq̃ iniuste acta uidebanť, quo pa cto ğ a diuina ꝓuidentia fieri possent? Ideo cõ cludit deum omnino foř ociosum nec de his re bus currã solertiamq; habere. Et quod pecus est ex hac cã retulit nullam dispositionẽ istis inferi oribus inueniri, cũ multa aliter q̃ fieri debuerint facta sint nec in ꝓ creanda sobole, ac aĩalibus ip sa diuina ꝓuidentia aliquid operať, eoq; oĩa ho minũ mẽbra pri⁹ suis operationibus inuenta fue rint. itaq; ipsaꝝ operatiões natæ sunt ex illis nec in uegitabilibus aliqd diuina ꝓuidentia dispo niť: ut augeantur, atq; uirescant, nascanturq;, ac frõdescant, cũ negat epicurus cũ suis aĩantiuz cã ista fieri, sȝ oĩa spõte sua nec ista diuinæ ꝓuiden tiæ aliqd utilitatis afferũt. Quo nã pacto nascãť hic dicere relinquať, tãq̃ ad hanc mãm inptinẽs liberat ẽt nos a metu mortis epicurus, cum dicat qñ nos sumus, mors nõ est, & qñ nos nõ sum⁹, mors ẽ. iõ mors nil ad nos Imo plus dicunt mor tẽ miseram nõ eẽ. Sed q̃ mortẽ ꝓcedunt. Cũ cor pore tñ aĩas quasq; mori, atq; corrũpi ꝑdicauit, quia qď cũ corpore nasciť, cũ corpore interire necesse ẽ, hæc.n. sũt q̃ ab Epicuro, a Dearco, nec non ab Aristippo asserta sunt. Cũ.n. turpissimæ uoluptatis assertores fuere, iõ finis hominis ẜm eos est ipsa uoluptas, ad hancq; homines nasci,

Epicurus.
Dearchus.
Aristipp⁹.

quare asserit omnino aĩas perituras. Ideo appetende sunt diuitiæ, ut omnes amenitates capere possimus. Quæ si nobis desitiant, clam, aut ui auferendæ sunt maxime cum ponãt deũ de rebus humanis minime habere solertiam, seruiendũ est ƀm eos uoluptatibus eo breui tẽpore desitiemus aĩa qdem & corpore. Qr̃ nullũ diẽ, nullamq; horam, nullũ deniquæ puntum sine uoluptate pertransire debemus, quũ oĩa nobiscum pereant. Et qđ peius ẽ inferorũ partes, minime fore timendas, & si uoluptas summũ bonũ ẽ, inferos inueniri falsum ẽ iõ mortem haud forti uiro eẽ metuendã, nec aliquem dolorẽ, & si utaẽ, aut cuicũq; pænaꝝ generi tribuaẽ, nihil se curare dicat hæc aũt sunt q̃ epicureoꝝ scola đ immortalitate aĩaꝝ sentiit. Qua de re si ista uera essent oẽm diuinam ꝓuidentiam, oẽm mundũ, oẽm rectitudinẽ, iustitiãq; dirimi necesse foret. O falsam uoluptatis assertionem, in q̃ Pseudo ille Machomeẽus oẽm suam multitudinẽ duxit. Ad hanc uoluptatẽ oẽs inuitauit. Iõ de eis dicer possum⁹ q̃ ꝯ eos maxime ꝯ epicurũ. A lactantio diuinaꝝ institu. lib. 3. c. 17. asseruntẽ ubi ait: præterea ut ad se multitudinẽ trahat: apposita singulis qb⁹ quæ moribus loqẽ. Desidiosum uetat literas discere Auaꝝ populari largitione liberat: ignauum ꝓhibet accedere ad rem publicã pigrũ exerceri. Timidum militare, inreligiosus audit deos nihil curare in human⁹, & suis comodis seruiens iubeẽ nihil cuiq̃ tribuere Omnia. n. sua cã facere sapiẽtem, fugenti turbam solitudo laudatur, q nimiõ

pseudo ille machomeẽus.

Lactantius lib. 3. diui institit. c. 17.

pcus ē discit a qua,& polenta,uitā posse tollerari Qui odit uxorem,huic enumerantur cælibatus,bona hñti malos liberos,orbitas pdicatur. Aduersus impios parentes nullum eē uiclm nē impatienti,ac delicato,dolorē eē omniū malo℞ maximū dr Forti.n.in tormentis beatum eē sapientem Qui claritati,ac potentiæ studet,huic pcipit reges coler,q molestiā ferre nō pōt,huic regiam fugere ita hō astutus ex uariis diuersisq modis circulum cogit Et dū studet placere omnibus,maior discordia secū ipse pugnauit.q inter se uniuersi hec ille.Quæ q̄tum epicureorum dicta uera sint in sequenti capitulo ostendemus.

CAPITVLVM VII. IN QVO REPROBat supradicta Epicureo℞ cū suis positio.

Vanta .n. illo℞,qui pdictam tradiderunt sententiam,demētia fuerit:nec lingua,nec calamus exprimere possunt,eoq; oīa eo℞ uerba summa sunt fatuitate plena. Ideo in psti capitulo,eo℞ dicta refutabimus Dicentes expresse falsum esse summū bonū in uoluptate cōsistere,nec corporis,ut Aristippus,nec animi,& corporis ut Epicurus,falsumq; sılr eē,ut dicant deū de humanis rebus minime habere sollertiam,aīamq; rōnalē fore mortalem,ac oīa q̄ i superiori capitulo,fm eo℞ opinionē per me posita sunt,in sequentibus oñdemus. Et anteq̄ ad istorum reprobationē ueniatus,scire debem⁹. Aristippus. epicurus.

Omnia quæ fiũt pp aliquem finẽ fiunt. Quod
Ar. 2. phy/ coꝶ. Arist. 2. phicoꝶ confirmat, ubi inqt. Omnia or
dinantur pp finẽ, & nõ solum intellectus, sed ẽt
idẽ lib. eod. nã agit pp finem. Et idem libro eodem ait Finis
idẽ 2. meth. hꝫ nãm optimi. Et idem 2. meth. retulit. Finis est
cã causarum, finis necessitat agens, & in causis
effitientibus, assentialiter ordinatis est deuenire
ibidem. ad effitiens primum. Et ibidẽ Qui ponut pcess
sum in causis finalibus, auferunt nãm boni. Qẽ
ponentes pcessum in causis finalibus in infini
tum auferunt finẽ. Ideo minime negari põt oĩa
fieri aliquo fine, hoc aũt habito aduertendũ est,
dupplicẽ eẽ finem, finis. s. sub fine, & finis ultim⁹.
ac principalis, quæ q dẽ distinctio pouit a sãcto
Boñ. i. 2. di/ stin. 15. Boñ. in. 2. dist. 15. Finis aũt sub fine hõ ẽ. Et q
hoc uerum sit audias Arist 2. phicoꝶ. c. 3. Sum⁹
Ar. 2. phico rum. c. 3. finis quodã mõ omnium eoꝶ quæ sunt. Qđ ẽt
ps. confirmat. Omnia sobiecisti subpedibus ei⁹
oues, & boues, uniuersa insuper & pecora cãpi,
Hoc ẽt Stoyci uoluerunt, asserentes hominũ cã
Lact. libr. 7. diui. inst. ad uers⁹ gẽtes. mundũ, & oĩa quæ in eo sunt, esse, facta. Qđ La
ctantius libro 7. aduersus gentes diuinarũ insti.
c. 4. ꝯfirmat dicens. Quis. n. uel tam in eptus, uel
tam otiosus ut agrediatur facere aliquid frustra
Ex quo nullam utilitatẽ, nullũ comodum speret.
Qui domũ edificat nõ id circo edificat: ut tan
tũ mõ domus sit, sꝫ ut in ea possit habitari. Qui
nauem fabricat nõ ideo insumit operam, ut tñi
nauis appareat: sꝫ ut ĩ ea nauiget. Itẽ q uas aliqđ
instituit, aut format, nõ ppea id facit ut tñi fecis
se uideat, sed ut uas illud effectuꝫ capiat aliquid
necessariũ.

necessariũ. Similiter cætera quæcũq; fiunt, non utiq; insuper uacuũ ſ3 ad usus aliquos laborant. Mundus igitur a deo factus ē. nō utiq; pp ipsum mundũ, nec. n. aut calore solis, aut lumine, aut aspiratione uento℞, aut humore hymbriũ, aut alimonia frugum, cũ sensu careat, indiget. Sed ne illud qu dē dici pōt, ꝙ deus pp se ipsum fecerit mũdũ, qm̄ pōt eē sine mũdo, sicut fuit antea. Et his omnibus q̄ in eo sunt, quæq; gn̄anť: deus ipse nō utitur, app3 ḡ aiantiũ cā mundũ eē cōstructũ, qm̄ his rebus: q̄bus costat aiantes fruunť, q̄ ut uiuere, ut costare possint, oīa his necessaria tēporibus certis subministrantur. Rursus cæteras aiantes: hominis cā eē factas ex eo cla℞ est, ꝙ homini seruiunt, & tutele, atq; usib⁹ data sunt, qm̄ siue terrenæ sunt, siue aquatiles non sentiunt mũdi rōnem, sicut hō hæc ille. Finis aũt principalis, ac ultimus est deus, ad cuius gloriæ non augmētationem in se, s3 æstensionem cũcta creauit u3 hominē, & angelos, ut glorificarenť, et beatificarenť. Qua de re feť a Lactantio firmiano lib. 7. diuina℞ inst. c. 6. id circo mundus factus est: ut nascamur, ideo nascimur, ut agnoscamus factorem mundi, ac nostri deu3 ideo agnoscimus: ut colamus, iō colimus, ut immortalitatem pro mercede laborũ capiamus. Quod ēt habeť a magr̄o sententiarũ lib. 2. di. prima ubi ferť Fecit. n. deus rōnalem creaturam ut summũ bonũ intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, possidendo frueret. Quare ḡ his dictis diceť debemus hominem pp aliquē finem fore ꝓductũ,

Lactātius li. 7. d. inst. c. 6.

Magr̄. sētēti a℞ lib. 2. d. I

q quidē finis summū bonū est, S3 hominis summum bonū eē non pōt nisi eius beatitudo, q̄ status est omnium bonoꝝ agregatione pfectus s̄m Boetium in 3. de consolatione, Talis quidē stat⁹ in p̄nti uita haberi non pōt. Voluptas aūt nō nisi hac in uita habet, ḡ uoluptas summū bonū hominis eē minime dicenda ē. Qua qdem rōne ēt habere possumus aiam intellectiuam minus fore mortalē. Quod aūt summū bonū beatitudo sit, iam pbatum ē cum disputauimus oīa ordinari ad finē, ac diximus ultimum finem ipsius hominis eē deum, qui perfecta beatitudo est: quod ēt expræsse uideri pōt. Nam certū ē q ipsa finis est hominis, ad quem nāliter peruenire desiderat. Sed unus quisq nāliter beatudinē ipsam appetit, ḡ ipsius summū bonum, seu finis beatitudo ē eoq finis hominis apellatur quo quis cū peruenerit beat⁹ erit, huius aūt argumenti minor iam nota ē singula discurrentib⁹, cū unus quisq uellet eē beatus, ideo eam pbare relinquimus. Aliquas sanctoꝝ dūtaxat hic authoritates adducemus. Et ueniat August. 13. de trinitate. c. 8. ubi asserit Ad appetendū beatitudinem natura cōpellit, cui summe bon⁹ creator hoc indidit. Et Aug. ibidem in principio si unus dixisset oēs beati eē uultis, miseri eē non uultis, dixisset aliquis quod nullus in sua non cognosceret uoluntate. Et Boetius lib. 3. Omnium mortalium cura quā multiplitium studioꝝ labor exercet diuerso quidem calle pcedit Sed ad unū tandem beatitudinis finem nititur peruenire &c. Qua pp relinqtur oēs

Boetius. 3. d̄ cōsolatione

Augu. 13. de trinitat. c. 8.

Aug. ibidē.

Boeti⁹ lib. 3.

beatitudinē appetere. Verū non nulli errarunt in quo beatitudo consistit, cū aliq in uoluptate, aliqui in moribus, aliq in speculatione scientiarū, quos tñ errasse ita pbamus si hominis summuz bonū (ut iam dictum ē) ipsa est beatitudo corporis, ac aīæ uoluptates mores sciārū speculationes, diuitiæ, pecuniæ, & id genus alia summū bonum esse nō possunt, qa beatitudo sine immortalitate esse non pōt. Sz quis in hac uita immortalis est ut experientia docet quo ḡ pacto diuitiæ, pecuniæ, coporisq̧, & animi uoluptates solatia q̄ ad corporis corruptionem corrūpunt, summū bonū esse possunt? quū ista non ni in pñti uita reperiant in breuiq̧ corrumpant. Ideo Bernardus libro de improbatione uitiorū .c. ultimo ait oīa quæ cernis uanarū gloria rerū Vmbra uelud tenuis uelociter cūta recedunt &c. Et qd maius est añ mortē deficere uidemus, cum in senectute defitiant ut clare recitat Cicero libro de senectute asserens Opclarū munus ætatis si quidē id aufert nob qd ē i adoloscētia uitiosissimū hæc ille. Nihilominus ea q̄ in mundo habent, inqbus homines beatitudinē reperire credunt: ut puta sūt diuitiæ, honores, gloria, potentia, sanitas, uoluptas, mundana scientia, filiorū, & parentū solatiuz & id genus alia, potius miseriæ reperiunt, & q̧ ita sit audias Iob .c.14. hō natus de muliere breui uiuens tempore replet⁹ multis miseriis. Et idē c.7. memento qa uentus ē uita mea & non reuertet oculus meus ut uideat bona. Et .c.20. Gaudium Hypocritæ ad istar puncti si ascenderit usq̧

Bernardus lib. de impbatione uitiorū .c. ultimo.

Cicero lib. de senectuz.

Iob .c.14.

Idem .c.7.

Idem .c. 20.

ad cœlum superbia eius,& capud eius nubes te-
tigerit q̃si sterquillinium in fine perdet̃.Et Ia-
Iacob.4.c. cob 4.c. Que est uita nr̃a uapor ad modicũ pa-
Ioh. prima rens,& de inceps exterminabit̃ Et Iohannis pri
cañ.c.2. ma cañ. c.2. Mundus transit & ꝯcupiscẽtia eius
Aug.lib.de qd ẽ.n.q̃ nõ ĩ breui trãseat,& euanescat ut fum⁹
simbolo tra & Aug.lib.de simbolo trectatu 10.Ecce ruinos⁹
ctatu.10. ẽ mũd⁹ ecce tãtis calamitatib⁹ repleuit deus mun
duȝ.Ecce amar⁹ ẽ mũd⁹.Et si sic amatur,quid fa
ceremus si dulcis eẽt.On.ũde in mũde,tenebras
pariens,quid faceres,si maneres,quem non deci
Idẽ.9.d̃ ciui peres dulcis,si amarus alimenta mentiris.Et Idẽ
ta.dei.c.15. 9. de ciuitate dei.c.15.Omnes homines q̃ diu in
Boetius .2. orbe mortales sunt miseri sunt.Et Boetius in 2.
Quam multis amaritudinibus humane fælicita-
tis dulcedo repleta ẽ,quæ & si fruenti iocunda
eẽ uideat̃,tñ quo minus longe cum uelit abir̃ re-
tineri non põt.Qua pp̃ concludendũ ẽ rõne fi-
nis uoluptates,& id genus alia,ipsius hominis sũ
mũ bonũ esse non possunt.Quod ẽt confirmat̃
q̃a ut dictũ est beatitudo est status omnium bo-
noꝝ agregatione perfectus,ḡ beatitudo finis est
bonus,ḡ ad ueritatẽ boni,qd̃ nos beatos facere
dȝ,requirit̃ exclusio omnis mali,& cuiuscunq;
ꝯrii.Sed talis exclusio in pñti uita esse non põt,
ḡ in pñti uita beatitudo non habet̃,Cũ aũt uolu
ptas,non nisi inpñti uita reperiat̃.ipsa igitur be
atitudo hominis esse nõ põt. Qd̃ aũt in pñti ui-
ta talis exclusio fieri nõ põt ꝓbatur,cũ nemo in
hac uita labores,dolores,angustias,calamitates,
& erũpnas quibus mortaliũ genus primitur põt

euitare. Q{d} ēt authoritate Hyeronimi cōfirma tur ad Heliodorū de nepotiani uita, ubi fert̃ cum de mūdo loq̄t̃. Vbiq; luct⁹, ubiq; gemit⁹, et plīma mortis imago. Id idem Boetio teste confirmat̃, qui 2. de consolatione ait. Quis ē tam cōposita fælicitatis, ut non aliqua exparte cū status sui qualitate rixet̃. Anxia. n. res ē humanorū bonorū cō/ditio, & quæ uel nūq̄ tota proueniat, uel nūq̄ tota perpetua sufistat, huic census esuberat sed est sibi pudori de gn̄e sanguis hunc nobilitas notuʒ facit, sed angustia rei familiaris inclusus mallet esse ignotus. Ille utroq; circūfusus uitam celibeʒ deflet. Ille nuptiis felix, orb⁹ liberis alieno cēsum nutrit heredi. Alius ꝓle lætat̃, filii filiæue deli/ctis mestus, illacrimat id circo nemo facile cum fortunæ suæ conditione concordat. Hæc ille Io cōcludeudū est in hoc mundo summū bonū mi/nime posse reperiri maxime cum oīa ista munda na, uana, caducaq; sunt, atq; fallētia in breuiq; d̄ fitientia q{d} de nā summi boni esse nō pōt. Qua de cā Vgo libro primo de aīa, hanc retulit sentē tiam, quam in nr̄o primo huius operis lib. duxi/mus. Inquiēs dic mihi ubi sunt amatores mūdi, q ante pura tempora nobiscū fuerunt? Nihil ex eis mansit nisi cinēs, & uermes, homines fuerūt sicut tu, comederunt, biberunt, riserunt, duxerūt in bonis dies suos in punto aūt descenderunt ad inferna hic caro eorū uermib⁹, illic aīa eorū æter/nis deputat̃ supplitiis, donec rursus infelici colle gio colligati sempiternis inuoluāt̃, incēdiis, hoc ēt confirmat Baruch. propheta. c. 3. dicēs. Vbi

Hyeronim⁹ ad heliodo/rū de nepo/tiani uita.

Boeti⁹ 2. li. đ ꝯsolatiōe

Vgo li. 1. de anima.

Barch. ꝓpriata. c. 3.

ſunt principes gentium,& qui dominant̄ ſuper terram,qui ludunt in auibus cœli,qui argentum theſaurizant & aurū in quo confidunt homines & non eſt finis acquiſitionis eoꝝ,q argentum fabricant,& ſolliciti ſunt,nec eſt inuentio operuꝫ illoꝝ Exterminati ſunt & ad inferos deſcēderūt hæc ille. Hoc ēt Salomon Eccľ primo q̄ uana ſint huius mūdi oĩa ita ait. Vanitas uanitatum,& oĩa uanitas. Hoc aſſerit Criſoſtomus ſuper Iohē Vanitas uanitatum inquid Salomon & oĩa uanitas, hunc uerſiculū ſi ſaperent,qui in potentia uerſātur in parietibus ſuis omnibus,& ueſtibulis ſcriberent in domo,in foro,& in egresſibꝰ& ingreſſibus,& ante oĩa in cōſcientiis ſuis,ut ſemper eū & oculis tenerēt,& corde ſentirent,qm̄ multæ ſunt reꝝ faties,& imagines falſæ quæ decipiunt in cautos. Iſtud opꝫ cotidie carmen ſalutare,& ī prandiis,& in cenis,& in omnibus conuentibus libenter unūquemq; ꝓximo ſuo canere a proximo ſuo libenter audire,qa uanitas uanitatum,& oĩa uanitas,& hæc ille. Et Auguſtinus in prima parte ſuppotationū,hanc uitam defitiendā,miſeramq; fore,& oĩa cum ipſa cōſiderans ita retulit. Vita hæc uita miſera,uita in certa,uita laborioſa,uita in munda,uita dn̄a maloꝝ,regina ſupboꝝ,plena miſeria,& erroribus quæ non eſt dicenda uita,ſed mors,in qua momentis ſingulis morimur per uarios mutabilitatis defectꝰ diuerſis gn̄ibus mortis. Nunq̄ g̃ q̄ diu uiuimus in hoc mundo poſſumus dicere uitam,quam humores tumidant,dolores extermināt ardores excitant

Salomon eccľ. primo

criſoſtomꝰ ſuper iohē.

Aug. pꝛima parte ſuppotationū.

uera morbidant. escę inflāt, ieiunia macerant: ioci dissoluunt, tristitię consumunt, sollicitudo coartat: securitas hebetat, diuitiæ iactant, paupertas deicit, iuuentus extollit, senectus incuruat, infirmitas frangit, meror deprimit, & his omnib⁹ malis mors furibunda succedit, similiterq; gaudio istius misere uitæ imponit, ita ut cū eē desierit nec fuisse puteť. Et idem Augustinus libro soli loquiorum ita refert, q̄ ēt authoritatem in nr̄o primo libro retulimus. Vita mea uita caduca, uita quæ quanto magis crescit, tanto magis decrescit, quanto magis ꝓcedit, tanto magis ad mortem accedit. Vita fallax, et umbratica, plena laq̄is multis. Nunc gaudeo statim tristor, nunc uigeo, iam infirmor, nunc uiuo statim morior. Nunc felix appareo, semꝑ miser, nūc rideo, iam fleo, sicq; oia mutabilitati subiacēt, ut nil una hora uno statu ꝑ maneat, hinc⁹ timor, hinc tremor, hinc fames, hinc sitis, hinc calor, hinc frig⁹, hinc langor inde dolor exuberat, subsequiť his omnibus in opinata mors, quæ mille modis miseros homines quotidie rapit, hunc necat febribus, illum opprimit doloribus, hunc cōsumit fame, illum siti extinguit: illum uero suffocat aquis: hūc perimit flammis hunc intermit laqueo: illum dentib⁹ bestiaꝶ fortium deuorat: hunc trucidat ferro: illuȝ ueneno corrūpit: alteꝶ uero tm̄ repentino terrore miseram uitā finire cōpellit. Et nūc super hæc oīa magna est miseria: qa cū nihil sit certi⁹ morte: nil incertius hora mortis: ignorat hō finē suū & cū stare putat, tollit: & perit spes eius. Nescit Aug. soli loquioꝶ.

aũt hõ:qñ:uel ubi:uel quomodo:moriať:& tñ ẽ certum ꝙ eum mori oporteat:hæc ille, Quare uita hæc beata dici non põt, nec in ea reperiri beatitudo:cũ oĩa uana, caduca, fallentia, & transitoria fint, Quod salomon Eccľ.2.c.considerans retulit. Magnificaui opera mea, edificaui domos, plantaui uineas, feci ortos & pomeria, & conseui ea cuntis gñis arboribus. Extruxi mihi piscinas aquaꝶ, ut irrigarem siluas lignoꝶ germinãtiũ possedi seruos, & ancillas, multamq; familiam, habui armẽta, quoq;:& magnas ouiũ greges, ultra oẽs qui fuerunt ante me, in Ierusalem, cohaceruaui mihi argentuȝ, & aurum, & substantias regum, & ꝓuintiaꝶ, feci mihi cantatores, & cantatrices, & delitias filioꝶ hominũ scyphos, & urceos in ministerio ad uina fundenda, & sup gressus sum opibus omnis, q fuerunt ante me in Ierusalem. Sapientia quoq; perseuerauit mecũ. Et oĩa quæ desiderauerunt oculi mei nõ negaui eis, nec ꝓhibui cor meum quin omni uoluptate frueret, & oblectaret se in his quæ parauerã, & hãc ratus sum partẽ meam si uterer labore meo. Cũ q; me conuertissem ad uniuersa opera quæ fecerant manus meæ, & ad labores inquibus frustra desudauerã uiddi in ombibus uanitatem, & afflictionem spũs, & animi, & nihil permanare sub sole &c. O ğ epicure hæc ğ audias, hæc pcipeř đ beřs, qa certe minime sũmũ bonũ ĩ uoluptate poneres. qua đ re his q̃ dixim⁹ epicuri, diarchi, & aristippi sẽtẽtiaȝ appȝ fořnullã, cũ falso ausi sunt summum bonum in uoluptatibus ponere.

Salomon' Eccľ·

CAPITVLVM VIII. IN QVO PROBAtur, ac nāratur summū bonum esse deum.

OS aūt his, iam præ narratis, ipsorumq; uerbis hēticis reprobatis, cū isidoro asserim⁹ summū bonū eē deū patrē, ut de summo bono dicit. I. c. qa deus ipse finis ē inter perfectiones. Et ideo ꝑ eoꝝ confusione maiori ꝓbare intendo deum. s. ipsius hominis eē sumū bonū, non aūt uoluptatē (ut illi posuerūt) Nā clare p3 aīam ad dei imaginē, & silitudinem eē producta, ideo ipsa eum intelligere pōt, ut uelle uidetur August. I5. de trinitate. c. 8. sic asserens Eo aīa imago dei est, quo eius capax ē: & particeps eē pōt. Sed prætermissis sanctoꝝ authoritatibus ad alia deueniamus dicētes. Nullus. n. negaret deum eē bonū infinitū. hoc ḡ stante tunc hō ꝑficiť cum ad eius summū bonū tanq̄ ad suū finem ꝑuenit. Sed nullū bonū creatū ad humani appetit⁹ perfectionē sufficere pōt. Ideo perfectā qetē ni in summo habeat habere non pōt, hoc aūt deus est. ḡ deus eius summū bonū est. Qua quidē re Augustinus libro confessionū ꝑpe principium asserit. Fecisti nos dñe ad te, & inquietū est cor nr̄u3 donec quiescat in te. Et ps Satiabor cum apparuerit gl̄ia tua. Qua pp Theologi rectius q̄ phi hoc intelligentes unanimiter asseruerūt sine dei uisione beatitudinē haberi nō posse, q̄ Augu. sententia 13. de ciuitate dei. c. 5. moti fuerūt, asse-

Aug. 14. de trinitate.

Aug. lib. cōfessionum.

Aug. 13. de ciuitate dei c. 5.

rentis. Beat⁹ nõ est nisi qui hʒ quæ uult, nõ aũt uo luptuose ĩtelligẽdũ ẽ ut Epicurei uoluerũ sʒ id idẽ phĩca rõne ꝯfirmat. Vnius aũt cuiusq; perfectio ſm rõnem attendit sed (ut habet 3. de aĩa) intel lectus obtum est quod qd' est. i. rei essentia. Ideo intantũ ꝓcedit perfectio intellectus, inq̃tum ali cui⁹ rei essentiã cognoscit, ut uideri põt. Si intel lectus aliquis scit alicuius effectus essentiam, per q̃ essentia cause cognosci nõ posset, ut si scit de cã qa est non dr̃ intellectus attingere ad causam simpliciter (q̃uis per effectum possit cognoscere de cã an sit) remanet tñ nãliter haberi desyderi um cognoscendi si scit eum æffectũ haberẽ causã ut sciat ẽt de causa qd ẽ, qđ quidẽ desideriuʒ ad mirationis ẽ, inquisitionem causans (ut circa pn cipium meth. dr̃) ut puta si aliquis cognoscens eclipsim solis, considerat ex aliqua cã ꝓcedere, q̃ qa nescit, de ea incipit admirari, & ad mirando in quirit, nec in ista inqsitione sistitur: quo usq; ad rei essentiam cognoscendã perueniat, si g̃ in tellectus humanus alicuius creati effectus essenti am cognoscens, de deo tanq̃ de prima cã non co gnoscat, eius quidem pfectio nõ dum ad primã causam attingit. sʒ ei ad huc nãle desideriuʒ inq tendi remanet Quare illum perfecte beatũ mini me eẽ fertur, eoꝑ ad perfectam beatitudinẽ req ritur ꝙ intellectus ad essentiã primæ causæ ptin gat, tanq̃ ad nobilissimum intelligibile, & iõ sua perfectio habebitur per unionẽ ad deum, sicut per obtum, in quo solummõ beatitudo consistit Qua de re sine dubio dicimus summũ bonũ esse

Epicuri.

claram dei uisionem, seu ipsum deum, quod idē est in quo qs ibi qescit, & nō sunt temporales uoluptates (ut ipsi uoluerunt) cū oīa illa uana fallentiaq; sunt. Solus aūt deus obtum est perpetuū & eternum. Qn̄ g̃ quis ad hoc peruenit, summū gaudium ei ad hibet. Et q hoc uerū sit Audias Bernardu3 Reuera illud ē summū, & uerū gaudium qđ non de creatura sed de creatore concipitur, qđ cū posfideris nemo tollet ate, cui cōpata omnis aliunde iocunditas meror est, omnis suauitas dolor ē, omne dulce amarum, omne pulchrū fetidū, omn: postremo quod delectari posfit molestum, cū dei bonitas in infinitum excedat oēm bonitatem creatā Delectatio q̄ erit in perceptione in mediate illi? bonitatis in infinitum melior erit omni perceptione creaturæ bonitatis. O Epicure quare hæc nō intellexisti? fortasse si intellexisses nō errasses. Et Iohannis c.17. hæc est uita æterna ut cognoscant te solum deū. Et Augusti. super 2. corrinthios 12. ibi beata uita infonte ui uo uiuit, Vnde aliquid spargit huic humanæ uitæ. Ideo propheta Dauid dicit quem admodum desiderat ceruus aquarū. Et Augustin? libro soliloquiorū q̄ per optime deum eē ultimū desiderabile, summumq; bonū, & non humanas uoluptates loquit. Circuiui uicos, & plateas, & hui? mūdi Ciuitates, q̄rens te, & non inueni. Quare male q̄rebam foris, quod erat intus. Misi nuntios meos oēs sensus exteriores, ut quærerent te, & nō inueni q2 male quærebam, iō.n. lux mea deus quæ illuminasti me, quia male per illos querebā, q2

Bernardus.

Ioh.c.17.

Aug.sup 2. corrint.12.

Aug.li. soliloquiorū.

tues interius,& tñ ipsi unde intraueras nesciue-runt.Nam oculi mei dicunt,si non fuit coloratū per nos non intrauit. Aures dicunt si sonitum nō fecit,per nos non intrauit.Nasus dicit si non olu it per me non uenit.Dicit gustus si non sapuit p me non intrauit. Tactus ēt addit,si corpulentus non est nihil de hac re me interroges Nō ita hæc sunt deus meus.Non .n.corporis,nec decus tem poris,nec candore lucis,nel colorem,uel dulciū melodiarū cantus,& quæcūq; dulce sonātia.Nō florū,& inguentorū,uel aromatum odores, non mella,uel manna gustui delectabilia.non cætera q̄ ad tangendū,uel ad amplexandū amabilia,nec alia oīa sensibus his subiecta quæro. Absit ut ita crediderim deū meū esse, quæ ēt brutalium sen-sibus comprædhendunť,& tñ cū deum meū quæ-ro,quæro nihilominus quandā lucem super oēm lucē,q̄ non capit oculus,quamdā uocē sup oēm uocem,quam nō capit auris,quæmdā odorē su-per oēm odorē,quem nō capit naris,quādā dul cedinem super oēm dulcorē,quam nō sapit gu-stus,quēdam amplexum quē tactus nō tangit.Et interioris qdem hominis me torquata lux fulget ubi locus non capit,ista uox sonat,ubi temp⁹ nō rapit,odor iste redolet,ubi flatus non spargit sa por iste sapit,ubi non est edacitas: amplexus iste tangitur:ubi nō diuelliť hic ē de⁹ meus:& nō ex timabiť alius ad ilium.Et ideo circuebam oīa q̄ rens pp te:& pp oīa derelinquens me. hec ille. Ex his g Augustini dictis percipere possum⁹ de um nr̄um summū bonū eē naturaliter a nobis in

quiſitū. Q͞d' ēt Iſidor⁹ deſūmo bono lib. I. c. 4. confirmat, ſæpe ad incorporeā creatoris &c. ibi uideas obſecro. Q̄not in mundo fuerunt homines ſunt: & erunt: quot ipſoꝝ gaudia: quot lætitie: quot exultationes: quot felicitates de diuitiis de choreis: de odoribus: de coloribus: de ſaporibus: de honoribus: de cæteris ꝑꝑ q̄ humani nr̄i ſenſus delectati ſunt: & aīa. Omnia ſimul collige & cum ſiˡ ea colligeris inuenies nihil eē reſpectu gaudii: quod habent beati de uiſione diuina hæc ille. Et ſiˡr Auguſtinus in libro ēt ſoli loquioru3 Veh cæcis oculis qui te non uident ſol illuminās cælum: & terram Veh caligantibus oculis qui te uidere non pn̄t. Veh auertentibus oculis ut nō uideāt ueritatem nequeūt. n. oculi aſſueti tenebris ſummæ ueritatis radios intueri: nec ſciunt de lumine aliquid extimare quoꝝ eſt in tenebrit habitatio. Tenebras uidēt: tenebras diligūt: tenebras approbant: de tenebris euntes in tenebras neſciunt ubi corruant & Ideo nanqꝫ ſi mortales miſeri conſpicerent quanta ſit creatoris dulcedo: nihil aliud guſtarent de mūdo. Quid eſt deus: qualis eſt: aut quantus cū ſit infinitus: certe compræhendi ne quaq̄ pōt ueꝝ de ipſo notitia aliqua haberet rōne quæ fecerat: aut creauerat. ¶ Quaꝑꝑ ut ne longior ſim: tunc ſaciamur cum ad noſtrum finem ꝑuenim⁹ ad noſtrū factore3 ad noſtrumqꝫ creatorem: ipſe eſt ſummū bonum deſiderandum: non diuitiæ: is amandus: nō libidines Is honorandus: non ſolatia: is extimandus: non oēs deniqꝫ corporis ac animi uoluptates. Quare taceat falſa Epicureorū ſcola tanq̄ omni fatui-

Aug. libro ſoli loquio.

te uanitateq; plena:ac tanq̃ nesciens mundū pp hominem:hoominem aũt pp deum eẽ ꝑductos ꝯ quam epicureoꝝ scolam recte Lactantius lib. 7.ibidem diuinaꝝ institutionum .c.5. loquutus fuit asserens.Reddamus nũc rõnem quare homi nem ipsum fecerit de⁹:quod si phi fecissent aut defendissent illa q̃ uera inuenerant:aut in proxi/ mos errores non incidissent hæc est summa:hic cardo rerum est,quem qui non tenuerit: ueritas illi omnis elabitur.hoc est deniq; qđ efficiat illis nõ quadrarẽ rõnem que si illis effulsisset:si sacra// mentum hominis omne cognouissent nunq̃ di/ sputationes eoꝝ,& omnem phiam de transuer so academia iugulasset:Sicut ḡ mundum nõ pp se deus fecit:qa comodus eius non indiget: sed pp hominem q eo utitur:ita ipsum hominẽ pp se.Quæ utilitas deo in homine in quit Epicurus ut eũ pp se faceret.s.ut eẽt qui opera eius intelli geret:qui prouidentiam disponendi,rõnem fati endi:uirtutem cõsumandi:& sensu admirari, & uoce ꝓloq posset. Quoꝝ omnium summa hæc est:ut deum colat is enim colit quijhæc intelligit is artificem rerum omnium:is uero patrem su/ um debita ueneratione ꝓsequit qui uirtutẽ ma/ iestatis eius de suoꝝ operum inuentione:incep// tione,perfectione metit.hæc ille.Non ne clarẽ as/ serit ultimum finem hominis esse deum:q qdẽ eius summum bonũ est:nõ aũt uoluptas(ut asse/ ruerunt) quare taceant,& ne amplius ista loqui audeant.Et ideo summũ bonum in pñti uita ha// beri non põt.ut ex dictis patet qa perfecte dei co gnitio in ea non percipitur:tũq; hæc uita finitur

Lactantius li.7. diui in stit.c.17.

summũ bonũ finem non hȝ, quare minime ibi reperiri censendum est, ꝙ ibi summũ bonũ est, ubi nec malũ, nec finis haberi pñt, hoc aũt circa ipsiꝰ dei uisionẽ inuenitur, quare ipse summũ bonũ ẽ, non aũt uoluptates, quæ corporis corruptione desitiunt. Nunc aũt cũ summũ bonũ qd sit habuimus, facile ex eo immortalitatẽ aïæ habere possumus. Qua pp concludẽdũ dico summũ bonũ non animi uel corporis eẽ uoluptatem, uel aliqd aliud a phis positum, quare summũ bonũ ẽ, qđ cũ cæteris aïalibus comune esse nõ possit, corporis aũt ac animi uoluptates comunes sunt omnibus, ꝙ ipsius hominis summũ bonũ eẽ non possunt. Ideo male loquutus fuit Aristipus qui summũ bonũ in corporis uoluptatbius posuerat ꝯ quẽ bñ loquutus est Lactantius lib.3.c.8. dum inqt Aristippo ne respondendũ qdeȝ dico, quẽ corporis semper uoluptatem tuentem, nihil ꝗ aliud q̃ uentri, & ueneri seruientem, nemini dubium est hominẽ non fuisse, sic.n. uixit, ut nihil inter eum, pecudemq; distaret, nisi unũ qđ loquabaẗ, ꝗ si asino, aut cani, aut sui facultas loquendi tribuatur, quærasq; ab his quid sibi uelint, cũ fæminas tã rabide cõsectanẗ, ut uix diuelli q̃ant, cibos ẽt potũq; negligãt. Cũ aut alios mares uiolẽter abigãt, aut ne uicti q dẽ absistant, sed a fortioribus sæpe contriti eomagis in sectentur. Cur ne imbres, nec frigora pertimescant, laborem suscipiant, periculũ non recusent? quid aliud respondebũt? nisi summũ bonũ eẽ corporis uoluptatẽ, eam se appetere, ut afficianẗ suauissimis sensibꝰ

Aristippus.

Lactãtiꝰ li. 3.c.8.

cosq; esse tanti ut assequændo eã, nec laborem sibi ullũ, nec uulnera, nec mortem ipsam recusandam putent &c. Et ideo nãm summi boni considerantes dicimus illud esse hominis summũ bonum, quod in aliquo alio aĩali reperiri non põt, nec qđ ad corpus fertur aut quod corrumpi possit. Ideo ponendum est ꝓ summo bono deũ tãq̃ nostrum principalem finẽ: quare ipsum omnium factorem contẽplari debemus: quia si interroget quis q sapientiam colit, qua cã natus sit, dei grã colendi natum esse: qui ideo nos ex nihilo ꝓduxit, ei ut seruiamus Et ideo hoĩs sũmũ bonũ ẽ in sola religione, que quidem ita ꝓpria est homini, ꝙ ipsi soli inueniꝰ oĩa alia q̃ in homine ut ꝓpria inueniri censenꝰ in cæteris omnibꝰ aĩalibꝰ inueniuntur. Quare soli homini datũ ẽ intelligere diuina. Qua de re certe locutus est Cicero qui ita inqđ: ex tot generibꝰ nullũ est animal præter hominem ꝙ habeat notitiam aliquam dei Et iõ dicimus cũ Lactantio libro 3.c.10 ipseq; in hominibus neq; tam mansueta, neq; tam færa, quæ non ẽt si ignoret qualẽ deum haberi deceat, tñ habẽdũ sciat: exquo efficiꝰ ut is agnoscat deum q unde ortus sit, recordeꝰ &c. Qua pp summũ bonũ deus est, nõ aũt uoluptas, quæ beluis cõmunicaꝰ, nec cum honestate coniungiꝰ, quare non modo summũ bonũ, sed ne bonũ dicenda ẽ uoluptas, cũ omne animi lumen extinguit, ut recte ait Cicero libro de senectute qui asserit. Quo circa nil tam detestabile, tanq̃ pestiferum, q̃ uoluptatẽ si quidem ea cum maior esset, atq; lõgior, omne animi

Cicero.

Lactãtiꝰlib. 3.c.10.

Cicero.ĩ li. đ senectute.

animi lumen extingueret. Et Paulo post seqtur, impedit.n.consilium uoluptas: rõni inimica, ac mentis (ut ita dicam) pstringit oculos, nec habet ullum cum uirtute cõmercium. Et inferius ait. Quorsum igitur tam multa de uoluptate, quia non modo uituperatio nulla, sed ẽt summa laus senectutis est, q ea uoluptates nullas magnopere desiderat. Et castissim⁹ omnium phiorũq; dignissimus noster tarentinus Archita hæc consi-derans per optime retulit. Nulla pestis capitali-or est q̃ uoluptas corporis: cuius auide libidines temerẽ, & effrenate ad pcipiendũ incitantur hinc patriæ pditiones hinc reꝝ publicarum euersiones, nullum deniq; scelus, nullum facinus est, ad qđ suscipiendũ non libido uoluptatis impellat, hæc ille. Et ideo non solum uoluptas bonum qd dicenda non est: sed nec diuitiæ, nec potesta-tes, nec gloria, nec honor, nec hominis memo-ria: eoq; oĩa ista fragilia, caducaq; sunt. Quare spernendus est Epicurus cum suis, tanq̃ ab omni ueritate alien⁹, eoq; quæ temperantiam tellũt (ut uoluptates effitiũt) minime summum bonũ esse possunt, ideo merito a Cicerone offitiorum primo reprobatur, qui asserit fortis uero dolorem summum malum iudicans, aut temperãs uoluptatem, summum bonum statuens esse certe nullo modo potest. Qua p-pter (ut cum ipso dicamus) cũ ita sint improntu ideo ampli⁹ disputatiõe nõ ĩdigem⁹.

Idem ibidẽ.

Idem ibidẽ.

Archita Tarentin⁹ omniũ phiorũ dignissim⁹ ac castissimus.

CAPITVLVM VIIII. IN QVO PROBATUR mundum & omnia a deo eē producta ab ipsoq; gubernari.

On .n. dubio sæpe sæpius legētes admirari dū hanc mām legerint, eoq; me de genere in genꝰ transgressurū asserent, nec hec ad aiaꝶ immortalitatem eē consonum si mundus & oīa a deo fuerint ꝓducta; an deus de hiis rebus curam habeat, eoq; oīa ista minime ad mām de immortalitate pertinēt. Quibus ita responderi mihi uisū est. Eoq; maxima phoꝶ sententia est, errātes circa principia, magis errant circa fines (ut phoꝶ princeps in phicis asserere uř) Et ideo ex uno ī conuenienti pľra sequuntur, ut is ibidem ꝓbať, si ergo errarunt circa principia Epicuri cū suis, ut (dū eoꝶ sententiam disputauimus) expresse diximus, ut puta deuȝ esse ociosum, oīa aūt se ipsis nasci atq; disponi, gubernariq;, summū bonū esse uoluptatem, nil a deo ꝓductū, non dubiuȝ ē circa finem errare, aīas qdem rōnales asserendo fore mortales, cum expresse exeoꝶ inconuenientibus id sequať. Et quia in superioribus capľis eoꝶ sententia cū suis rōnibus posita est. Ideo a dpñs (postq̄ in præcedenti capľo per me reꝓbatū sit uoluptates minime fore summū bonū) mihi uisum est oēs eoꝶ positiones aīaꝶ mortalitatem ducentes destruere, ut ipsis destructis facile ueritas nřæ quæstiunculæ de aīaꝶ immortalitate ap

pareat. Qua de re oib⁹ueniā peto nec hoc īdede c⁹mihi tāq̄ inepte scribenti tribuāt. Ideo ad rem ueniens in pn̄ti caplo mūdū & oīa a deo.s.esse ꝑductum productāq; ab ipso tanq̄ a prima causa oīa gubernari, atq; disponi, uegetabilia sensibilia, & intelligibilia, tanq̄ ab ipso ꝑducta ſꝫ anni ætatesq; corrūpi. Et (ut ad intentum ueniam) primo mundū a deo ꝑductū ita ꝓbabimus. Præter missis tn̄ omnibus illoꝝ sententiis, q mūdi æternitatē ponunt. Dicimus tres eē opiniones famosiores circa mūdi productionē, prima qdē pħorum aliquoꝝ quo pacto aliquid ex nihilo fieret intelligere nescientium. Quoꝝ quidē opiniones sigillatim referre ad presens nō eē opus censeo. Fuerunt.n. nō nulli qui oīa fortuitu facta eē dixerūt, quoꝝ capud Democritus & Epicurus fuere, & sic negauit democritus negauitq; Epicurus mundum a deo fore productū, cum fortuitu ꝑductus fuerat. ꝯ quos non nullos reperio asserētes ipsum eē factū, quod Democrit⁹ cū Epicuro negauit, tn̄ istos errantes inuenio, eoq; a deo de sui ipsius essentia factum eē prædicauerūt, Quæ ēt opinio, sequentibus haud cōsona uisa fuerit, & certe non in merito cū stulti eēt asserere assentiam dei nobilissimam, simplr in uariabilē: reꝝ uariabilium, corporaliumq; fieret mā, quæ quidem mā de se (ſm oēs) imperfecta ē, & non nisi forma perficit. ꝯ quos recte loquit Lactantius libro 7.c.3. Nam si hæc omia dei membra sunt. iam in sensibilis ab his constituit deus, qm̄ membra sensu carēt, & mortalis est, qm̄ uidemus mē

Opinio dicētium ē iā fortuitu facta eē.

Lactāti⁹ lib. 7.c.3.

bra eē mōtalia, possū enumerarē quotiēs repētinis quassatæ motibus, uel hiauerint tēræ, uel descenderint inabruptum, quotieńs demersæ fluctibus & urbes, & insulæ abierint in pfundum, frugiferos campos, paludes in undauerint, flumina, & stagna siccauerint, montes, ēt uel deciderint, abrupti uel planis fuerint adæquati, plurimas regiones, & multorum fundamenta montium latens & internus ignis absumit. Et hoc parum est si membris suis nō parcit deus, nisi homini ēt liceat aliquid uiderī corpus. Maria extruhuntur, montes excidunt, & ad eruēdas opes interiora terre uiscera effodiuntur. Qui q ne a rari qdem sine laceratione diuini corporis potest, ut iam scelerati, & impii simus, q dei mēbra uiolemus, patitur neq̄ uexari corpus, suum deus: & debilem se uel ipse facerē, uel ab homine fieri sinit, nisi forte diuinus ille Sensus, q mundo, & omnibus mūdi Partibus pmistus est, primā terre faciem reliqt, ac se in ima demerserit, ne qd doloris de assidua laceratione sentiret. hæc ille. Multis .n. aliis uisū fuit mundū ex existentibus principiis eē factum cuius rei inuentor sunt Anaxagoras ut uelle ur. Ari. 1. secundo q de aīa, & primo de gnone, uerum formas ponebat in mā latitantes, anteq̄ distincte essent intellectu. Plato uero cū suis ex pncipiis existentibus, ex mā. s. et forma mundū constare dixit. Verum inhoc tantum ab anaxagora alienus uidet: qa formas latitantes Plato ipse non posuerat, ut Pxagoras, sed mām perse, formas aūt. i. ydeas posuit separatas. Nō nulli aūt rerum

Opinio aliorum dicētiū mūdū ex existētib⁹ pncipiis eē factū, ut anax iuxta phū 1 2. q de aīa et 1. de gn̄one

mām,in humore Posuerunt,eoq; cunta ex aqua formata dixerunt ut Thales millesius, Nihilo tñ deum mentē eē,q̄ ex aqua cuncta formauerat af seruerūt.Quid ne q̄ alii sentierint pretermicto, ne longior uideat q tanq̄ dei omni potentiā con templari nescientes diuersi mode de hoc loquu/ ti fuerūt. ℭ Fuit ēt scda circa hoc opinio hereti corum quorundā q Manichei dicti sunt,asseren tium deū inuisibiliū omniu3 eē tactorē,non aūt uisibilium,hæc aūt opinio declaranda ad plens relinquat,cum hic de re hac locus disputādi nō sit.Nos aūt mundu3 ipsum ac oīa uisibilia, & in uisibilia a deo eē ꝓducta,ex nihilo sanctissime fidei adhærentes asserimus (ut a Mosæ primo geneseos accepimus dicente) In principio crea/ uit deus cœlu3 & terrā.i.cœlum & terrā ex nihi lo ꝓduxit ſm glosam,& ē tertia opinio:qua3 ēt multis aliis authoritatibus ꝓbabimus. Et primo gentiliu3 sñtiam ponā q ipsum a deo ꝓductu3 ponunt.l3 in mō ꝓducendi defitiant.Nā Orphe us,poetarum uetustissimus,deū uo⁊,& magnū primo genitum appellat,eoq; añ ipsum nihil fit genitum,s3 ab ipso sunt cuncta gñata. Et Macro bius libro primo de sompnio scipionis ait De⁹ qui prima cā ē;uocat unus omniu3,q̄ sunt,quæ q; uidenť esse:princeps & origo ē:hoc princeps Arist.2.meth.& in libro cœli & mūdi ac.8.phi/ co⁊ asserit in quo hoc duplici uia ꝓbať:primo rōne causæ efficientis cum sit deuenire ad unam causam q̄ omnium ultima cā ē,nec cā3 supra se habet,q a aliter ꝓcessus esset in infinitum. Alia

Thales mil lesi⁹.

Opinio heꝛ̄ tico⁊ q di/ cunť mani/ chei.

Ordhe⁹ po etaru3 uetu stissimus

Macrobius

Ar.2. meth. & 8. phico.

qdem uia id idem ꝓbatur rõne motus,eoq̨ nihil moueť a se ipso,hoc est q d educi de potentia ad actũ:ibi dicitur,q̨ est deuenire ad unũ in mobile quod fatiat oĩa moueri &c. Qui ẽt Ari.unã mentem mundo præ esse testať,ut certe ad Alexandrum in libro de mundo ait.Et.n.re uera Saluator,& genitor omniũ de⁹,quecũq;,& quomõ cuuq; fiunt in hoc mundo,de inde subdit. Nam pasſiones oẽs tanq̃ per aerem,quamq; super terram,quæ in aqua uere dicentur opera eẽ dei,& ſm nãlem Empedoclem omnia quæcũq; sunt.&

Ar.12. met post modum erit,ab eo ꝓcesserunt.Et 12.meth. ait.Ab hoc.n.principio dependet cœlum & tota nã.Hoc auctor de causis.hoc Plato:qui mũdũ

auctor.đ causis pllto. hoc perfectum,ac mirabilem a deo ponit fabricatum.Hoc Cicero Platonem sequens(ut in suo

Cicero platonẽ seq̃ns libro de legibus app3)deum supmum uocat:ab eo mundum ꝓduci ab ipsoq; regi argumentat⁹ est:ubi asserit.Nihil est prestantius deo ab eo igitur regi mundũ necesse est.Et idẽ 6.de re publi.

idẽ 6.đ rep. ca Nihil.n.est illi principi deo qui oẽm mundu3 regit:quod quid fiat in terris acceptius:q̃ concilia.cœtusq;.hominu3 iure sotiati quæ ciuitates

Seneca. appellanť.Hoc uoluit Seneca inde matura morte:ubi inq̃d Authoritatem:ac maiestate3 iudicis tui rectoris orbis terrarũ cœliq;:& deorũ omnium a quo ista numina quæ singuli adoramus:&

idẽ Seneca. colimus subſpensa sunt.Et idẽ Seneca in exhortationibus uoluit cu3 de deo loq̃reť asseruit,hic cum prima fundamenta molis pulcherrimæ iaceret:& hoc ordireť quo nec maius qcq̃ nouit nã

nec melius ut oĩa ſubducibus ſuis irẽt. Hoc ſum mus poetarum Maro Virgili⁹ aſſeruit q de deo ita loquutus eſt. 6. AEneidos principio cæluʒ:ac terras, campoſq; liquentes Latenteq; globuʒ lunæ Titaniaq; aſtra. Spiritus intus alit: tanq̃ infuſa perart⁹. Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet. Et alibi Deum nanq; ire per oẽs terraſq; tractuſq; maris: cœlumq; ꝓfunduʒ. Hinc pecudes armenta uiros genus omne ferarũ Quẽ q; ſibi tenuis naſcentem accerſeñ uitas. Et primo AEneyđ O q res hominumq; deumq; Aæternis regis imperiis: & fulmine terres. Hoc ẽt uoluit Ouidius ut ſæpe ſæpius dictis ſuis apparet. Hoc ẽt Sibillæ oẽs ꝓfitentur in eorũ carminibus: inq bus expreſſe ponunt deum oĩa cuncta creaſſe: in quibus uerſibus hæc ſententia inuenitur expreſſa. Vnus deus qui ſolus principatur: iſq; ampliſſimus memorañ hunc eẽ ſolũ deũ ſummum qui cœlum fecerit luminibuſq; diſtinxerit. Et alio loco teſtus eſt alterius ſibillæ ſed deus ſolus unus eminentisſimus q fecit cœlũ ſolemq;: & ſtellas: lunamq;: fructiferã terram: & aquæ tumores põti. Et alio loco ſolus eſt. deus creator ne ſʒ uirtus ipſe aũt ſtatuit figuram formæ hominũ ipſe miſcuit nãm omniũ in gñione uitæ: pʒ g̃ expſſe iſtorũ authoritatib⁹ mũdũ & oĩa ĩ eo exiſtẽtia a deo eſſe ꝓducta atq; gubernata. Cum qbus ueteris a nouæ legis authoritatib⁹ id idẽ ꝓbemus. ¶ Veniat g̃ Moyſes qui (ut dictũ eſt geneſeos primo) dixerit. In principio creauit deus cœlum & tẽrã. Et dd ps. 88. Tui ſunt cœli: & terra: orbẽ tẽrarũ

Virgilu⁹ sũ m⁹ poetarũ 6. Aeneides

idẽ 1. aeney

Ouidius.

Sibillæ oẽs.

Moyſes.

ps. 88.

& plenitudinem eius tu fundasti. Aquilonem &
p̄s.8. mar̄ tu creasti. Et p̄s.8. Q̄m̄ uidebo cœlos tuos
& opera digitoꝝ tuorum lunam & stellas quas
p̄s.23 tu fundasti. Et p̄s.23. Dn̄i est terra, & plenitudo
eius orbis terraꝝ, & uniuersa que habitant in ea.
Q̄m̄ super maria fundauit eam, & sup flumina
p̄s.18 præparauit illam. Et p̄s.18. Cœli enarrant glori
am dei & opa manū eius annuntiat firmamētū.
p̄s.99 Et p̄s.99. scitote q̄m̄ ip̄e ē dn̄s ip̄e fecit nos & nō
ipsi nos popul⁹ eius &c. Et p̄s. Bn̄dicite oīa ope
p̄s.148. ra dn̄i dn̄o. Et p̄s.148. Laudate eum oēs angeli
eius, laudate eum oēs uirtutes eius. Et Paulo post
fertur Quia ipse dixit & facta sunt: ipse mādauit
Hesay. 48. uit & creata sunt. Et Esayas 48. Ego primus, &
ego nouissimus, manus mea fundauit terram, &
Salomon dextera mea mensa ē cœlos. Et Salomon Eccl.1.
Eccl.1. Vnus ē altissimus creator omnipotens, rex me-
Iudith.13. tuendus nimis Et Iudith.13. Benedictus deus qui
creauit cœlum & terram. Multas .n. antiquæ le-
gis authoritates adducere possem sꝫ breuitatis
cā ommittantur. ¶ Veniant g̊ nouæ legis dicta
Ioh.1. Iohannes primo Omnia p ipsum facta sunt. Et
idē ibidem. idem mundus per ipsum fact⁹ est. Et Paulus eph̄
Paul⁹ eph̄.3 3. in deo qui creauit omnia. Et Apoc.10. Iurauit
Apoca. 10. per uiuentem in sæcula sæculoꝝ qui fecit cœluꝫ
Actuū 4. & & terram. Et Actuum 4. dn̄e tu fecisti cœlum &
17. terram Et 17. Deus qui fecit mundū, & oīa quæ
Hebrēo.1. in eis sunt Et primo In initio tu dn̄e terram fun-
coll. dasti, opera manū tuaꝝ sunt cœli. Et coll.1. in
in simbulo ipso condita sunt uniuersa quæ sunt in cœlo, &
paruulo. i t̄ra uisibilia & inuisibilia. Et in simbulo paruulo

quod Apostolorum nuncupatur Creatorem cœli & terre. Et in magno quod patrum dr̄ factorem coeli, & terræ uisibilium omniū & inuisibiliū Et Augustinus libro soli loquiorum ait. interrogaui terram si esset deus meus, & dixit mihi nō. Et oīa quæ in ea sunt, hoc idem cōfessa sunt interrogaui mare, & abissos, & reptilia q̄ in eis sunt, & responderunt Non sumus de⁹ tuus, quær̄ supra nos interrogaui stabilem uel flabile aerem, & inquit fallit̄ labor tuus, non sum ego deus, interrogaui cœlū, lunam, & stellas, nec nos sumus de⁹ tuus inquiunt. Et dixi omnibus his q circūstāt fores carnis mee, dicitis mihiq; nō uos estis dicite mihi aliquid de illo. Et exclamauerunt oēs uoce grandi ipse fecit nos. interrogaui ꝓ inde mundi molem Dic inq̄ mihi si deus meus es an non. Et respondit uoce forti, non sum inqt ego, sed per ipsum sum ego, quem quæris in me ipse fecit me, supra me quære, q regit me qui regit & te, hæc ille. Et idem August. lib. 10. confessionum interrogaui de deo meo, cœlū, solem, & lunam, & stellas, & responderunt Neq; nos sumus quod quæris. Et dixi omnibus q̄ circumstant fores carnis meæ. Dicite de deo meo aliquid. Et exclamauerunt uoce magna ipe fecit nos. iterrogatio mea, itētio mea & responsio eorum species eorum &c. Qua pp per ea quæ diximus concludendum mihi uisum est ꝯ Epicurum, Aristippū, & Diagoram, mundū a deo productū fore. Et si aūt ab ipo creatum dicimus Ab ipso per ꝯīis gubernari necesse ē. Et sic ꝯ eos dicimus, tanq̄ dei prouidentiam negā-

in simbulo magno.

Aug. li. soli loquiorum.

idē aug. lib. 10. ꝯfessionum.

tes,quæ a Stoycis dicta esse inuenimus mundũ sine rõne fieri non posse,nec sine maxima rõne ac prouidentia regi.Quod ẽt Cicero Academie disciplinæ defensor,ut in suis,inquibus de phia agit&ĩ li.đ đoꝝ nã.Hoc Plini⁹ q retulit ĩ panegi rico ad troianũ Augustũ Bñ ac sapiẽter maiores in stituerũt,Patres cõscripti,ut reꝝ agendaꝝ ita dicendi initium a præcationibus caperent. Qđ nihil rite nihil ꝓuidenter homines sine deoꝝ in mortalium opere,consilio:honore auspicaren tur.Hoc ẽt Liuius ab urbe condita libro 3. post Claudii Appii incarcerationem Fremebant tan dem deos esse,& si seras,non tñ leues,ex crude litate uenire pænas.Et in o rõne Pontii Erẽnii ad Sannites ait.Qđ si nihil cũ potentiore humani uiris relinquitur in opere,ad deos iudices intol lerandæ superbiæ confugiam,& præcabor.Et in debello punico libro 10. in orõne Locrensium aduersus Pleminium hoc idem uelle uideť. Hoc idem Auerroes 2. phycoꝝ ubi uult deũ hoꝝ in ferioꝝ curam solertiamq; habeř. Hoc expræsse Boetius qui in deconsolatione ita inquit O, tu q perpetua mundi rõne gubernãs.Terraꝝ,cœliq; sator,qui temp⁹ abæuo ireiubes.Et stabilisq; ma nens,dans cuncta moueri.ꝯ quos tñ qui dei pro uidentiam negant,recte loquutus est ẽ Lactanti⁹ diuinaꝝ institutionum libro 2.c.1. dicens q̃ ẽt authoritatem superius adduximus.Nam dũ exi stimant nulli deo nos eẽ curæ,aut post mortem nihil eẽ futuros,totos se libidinibus abdicũt. Et dum licere sibi putaut,haurennio uoluptatibus

Cic. achademie discipline defensor in lib. de de oꝝ nã.

Plini⁹ in panegirico.

Liui⁹ ab' urbe ꝯdita li.3

Idẽ i orõne põtii erẽnii ad sannite.

idẽ in đ bello punico.

Auerroes.

Betius deo ꝯsolatione.

Lactãti⁹ li. 2.c.1.

fitienter incūbunt per quas in prudentes in laque os mortis incurrant.ignorant.n.quæ sit hominis rō,quam si tenere uellent,imprimis deum suum ignoscerent,uirtutem,iustitiamq; sequærentur:terrenis figmentis aīas suas nō substernerēt deniq; se ipsos magni extimarent atq; intelligerent plus eē in homine,q̄ uidetur cuius uim ꝯditionemq; nō aliter posse retineri nisi cultum ueri parētis sui deposita prauitate susceperint hæc ille.Id idem experientia mostrat̄ q̄ oculi nate,tā oīa tamq; disposite in mundo eē uidemus,hominum ēt,ac brutoꝝ corpora,mirabili rōne disposita,prudenterq; ordinata cernim⁹. Anni quoq; tempora eoꝝ cursum seruantia,in imbribus.in frusibus impluuiis,in extiua caliditate:in frigoribus:in grandinibus,in producendis uirentia q̄q; uegetabilia idq; gen⁹ alia,quæ hoc in sæculo sūt ꝑspicim⁹. An sua sponte,fortuituq; eē possunt? certe non:qa si sic essent minime se ipsis ordinari possent:se ipsis tam uano ordine dispositione q; ꝑduci.Et qđ maius est:miror qua de re ad tā grandem peruenerunt errorem,ꝙ idem eē agēs & patiens,tam & tantum,respectu sui ipsius dicerent.Non ne ex eoꝝ sententia hoc sequeretur? certe sic,ꝙ si negatum fuisset,ita ꝑbamus,nō ne ordinans se h3 ut agens,ordinatum ut patiens? certe ita,sed si omnia se ipsis ordinarent̄,tūc ordinantis rōnē haberent.Et qa se ipsa ordinassēt ordinati rōnem tenerent,sed ordinans se h3 ut agens,ordinatum ut patiens:g̃ respectu unius:eēt agens,& patiens,quod dicere phoꝝ schola ab

horret.O q̄ nephiãdam Epicuri sententiã. O De
Nephãda sẽ tentia Democriti. Epicuri. Aristippi. & Diagore. mocriti,& Aristippi Diagore iniquam cogitatio nem,cum uos inprimis phiæ principiis,ac Dialeticæ errastis?ob quam causam errarunt patres illi,q oĩa sua sponte nata eẽ dixerunt:uel minutis seminis cõglobatis (ut Democritus uoluit)eoq; tam ornata res,tam magna,minime fieri,ordinariq; aliquo, non prudentisfimo auctore, regi ac sine rõne constari minime putandũ ẽ: Immo mũdũ & oĩa a deo patre ꝓductũ,ꝓductaq; ꝑꝑ hominẽ q̄d ĩm ẽst,sua ꝓuidẽtia gubernari,homo aũt ꝓductus(ut diximus)ut hac in uita uirtutẽ capere posset,ad deum fragili corpore relicto in cœlũ migraret.in quo ut perfectum summũ bonum deo frueret.Ideo recte ꝯ eoꝝ dicta sancta
Rom.eccl. mater Romana Ecclesia cãtat dominica 21. post Pentecosten,in missaꝝ introitu,ubi fert.In uoluntate tua dñe uniuersa sunt posita, & non ẽ q possit resistere uoluntati tue,tu.n. fecisti omnia, cœlũ,& teram,& uniuersa quæ cœli ambitu continentur,dñs uniuersoꝝ tu es &c. Errarunt ẽt quũ homines more pecudũ uoluptatib⁹ subiugauerint,ac aĩas cũ corporibus perituras posuere, quæ tñ aĩaꝝ perẽtio sequæretur si summũ bonũ in uoluptatibus poneret. Adeo reꝝ ꝓuidentia, ac gubernatio,ꝓductioq; tollerent (ut in huius capituli principio diximus) ꝯ quos recte loquut⁹
Lactantius li.7. diui in stit.c,6. est Lactantius libro 7. diuinaꝝ institutionũ.c.6. ubi ꝯ eos asseruit Ideo premio in mortalitatis afficimur ut similes angeles affecti:summ opatri ac deo in perpetuum seruiamus & simus æternũ

deo regnū.Hæc summa re℞ ē,hoc archanuȝ dei hoc mysterium mundi,a quo sunt alieni q̄ sequē tes pñtem uoluptatē,terrestribus, ac fragilibus bonis se addixerūt:& aīas ad cœlestia genitas su auitatibus mortiferis tanq̄ luto cænoue demer serunt, Quæram⁹ nūc uicissim an incultu deo℞ rō ulla subsistat,q simul nati sunt si iō tm̄ ab ho minibus colunt, ut præstent illis opes,honores, uictorias,quæq; alia non nisi ad pñs ualent,si si ne cā gignimur si in hominibus ꝓ creandis ꝓui dentia nulla uersat,si casu nobis met ipsis ac uo luptatis nr̄æ grā nascimur,si nihil post mortem sumus quod pōt eē tam super uacuū, tam inane tam uanum q̄ humana res,& q̄ mundus iste?qui cum sit incredibili magnitudine,tam mirabili ra tione constructus,tam reb⁹ ineptis uacet Cur.n. uento℞ spūs citent nubes? cur emicent fulgura? tonitrua mugiant? hymbres cadant? ut fruges tr̄a ꝓducat? ut uarios fœtus alat? cur deniq; oīs nā re℞ laboret,ne quid desit ea℞ rerū quibus ui ta hominum sustinet,si est in anis,si ad nihiluȝ interimus,si nihil ē in nobis maioris emolimēti deo? Quod si est dictu nephas nec putandū ē fie ri posse,ut non ob aliquā maximā rōnem fuerit constitutum quod uideamus maxima rōne costa re,quæ pōt eē rō in his erroribus praua℞ religi onum,& in hac persuasione pħo℞,qua putant a nimas interire? ꝑfecto nulla.Hæc ille.Quare eo rum dicta tanq̄ de liramēta relinquant. Nos aūt oīa a deo fieri,omnia q; ab ipso gubernari dici mus.Omnia sua uolūtate nasci, omniaq; dirimi

Quod Mattheus Vltimo.c. affirmat dicẽs,data
matth.c.ult. est mihi omnis potestas in cœlo & infra dicit de
Deutero.c. us.Quod ẽt Deutero nomio 32. fert Ego occi-
32. dam:& ego uiuere faciam uidete qꝛego sim sol⁹
ps.1.c.26. & non sit alius præter me.Et ps,126. Nisi dñs æ-
dificauerit domũ,inuanum laborauerunt q ædi-
ficant eam.Nisi dñs custodierit ciuitatẽ,frustra
uigilat q custodit eam.Ipse ḡ creator hæc uero i
feriora creata dicuntur. Quum nemo alius nisi
imprudens ac ab omni rõne alienus aliter assere
Lactãti⁹lib. ret.Et iõ dđm est cũ Lactantio libro primo.c.2.
1.c.2. Nemo ẽ tam rudis,tam feris moribus q nõ ocu
los suos incœlum tollens,tam & si nesciat nouis
dei ꝓuidẽtia regat,hoc omne qđ cernit alquã
tũ esse intelligat ex ipsa rerꝫ magnitudine:motu
dispõne,constãtia,utilitate.pulcritudine,tẽpera-
tione,nec posse fieri quin id qđ mirabili rõne ꝯ
stat,non nisi ꝯsilio maiore aliquo sit instructuꝫ
Et nobis utiqꝫ facillimũ ẽ exequi hanc partem:q̃
lꝫ copiose,sed qa multuꝫ inter phos,agitata res
est,& ꝓuidentiam tollentibus,satis respõsum ui
det ab hominibus argutis,& eloquẽtibus,& de
solẽtia diuine ꝓuidẽtia ꝑ totũ hoc op⁹qđ susce
pimus sparsim dicet nos necesse ẽ &c.Et ideo di
cimus(ut superius dictũ est)deus summa sapien-
tia ad aliquem finem mundũ,& oĩa q̃ in eis sunt
ꝓduxit,ad pñsqꝫ gubernat,si aũt quærat quare
elementa,fruct⁹ terre,aĩali quæqꝫ fecerat,nõ alia
de cã ni ut suam potentiam oñderet,ac ad homi
Lactãtius li. nuꝫ utilitatem eis ut uterent ideoqꝫ ea gubernat
7.c.3. Qua pp Lactantius libro 7.3.c. asserit Qui aũt

negat hominũ cã factũ hic nullam rõnem tenet, si .n. dicit ipsum fabricatorẽ sua cã tm̃ hæc opera eẽ molitum, cur ğ nos nati sumus, cur mũdo ipso fruimur? Quid sibi uult humani gñis cæterorũ animantiũ fictio? Cur aliena comoda intercipimus Cum deniq; augemur minuimur, interim? Quid hʒ rõnis ipsa gñō? Quid perpetua successio? Nimirũ uideri deus uoluit & suis uariis imaginibus, tanq̃ sigilla cõfigere, quibus se oblectaret, & nihilominus tñ si ita esset, curæ haberent animantes, præcipueq; hominẽ cui⁹ impio cũcta subiecit, hæc ille. Si aũt quærat̃ rursus quare hominem fecit? Fatuum eẽt dicere cũ Aristippo non ꝑp aliud nisi ut comedat, bibat libidinibus ac uoluptatibus singulis se tradat, uiuat & deniq; moriat̃, eoq; hoc maximũ sequæret̃ incõueniens, arbores uegetabilia quæq;, terram, elẽta & bruta oĩa homine ipso fore nobiliores, quod ꝯ oẽm ueritatem bonamq; phiam eẽ inuenim⁹ maxime ꝯ Arist. qui 2. phicorũ asseruit, finẽ esse nobiliorem his q̃ sunt ad finem Q̃r finem nr̃um alibi inueniri credendũ est: hoc est aliam reperiri uitam in qua hõ perueniat, & sit perpetu⁹, atq; immortalis, qa aliter a deo frustra ꝓductus esset ac seq̃ret̃ de ceteris creaturis maiorẽ solertiã habere deũ, q̃ de rõnabilibus, qđ aũt falsum est (ut insequæntibus capitulis ꝓbabimus) & iõ dicim⁹ eẽ a deo ꝓductum, ut ipso fruat̃, ut dictũ ẽ, & iã hac in uita dei manibus tuet̃, suaq; ꝓuidentia gubernat̃, tam hõ ipse, q̃ quæq; quæ hic eẽ reperiũtur, donec ad eorũ fineʒ perueniat. Et ideo certe Ar. 2. phiorũ

loquutus ē Lactantius libro 7.c.3. superius alle/
Lactātiꝰ lib. 7.c.3. gato asserens deū oīa ꝓducere, suo imperio oīa
gubernari. At quin mundus hꝫ rōnem, qua & co
stat, & regitur, ḡ & factus est, & si factus est, & re
soluetur. Reddant ḡ isti rōneꝫ si possunt cur aut
factꝰ in principio sit, aut postea resoluat. Quod
qa docere non poterat, Epicurus, siue Democri/
tus sua spōte natum esse dixit seminibus inter se
passim coeuntibus, qbus iteꝝ resolutis dissidiū
atqꝫ interitum sequiturum: Corrumpit ḡ quod
recte uiderat, & totam rōnēm penitus ignorātia
rōnis euertit, redegitqꝫ mundū & oīa quæ in eo
geruntur, ad similitudinem cuiusdam somnii ua
nissimi, si qdem rebꝰ humanis nulla rō subsistat
Cū uero mundum oēsqꝫ partes eius (ut uidemꝰ)
mirabilis rō gubernet cū cœli tēpantia & æqua/
lis in ipsa uarietate cursus astrorum, luminumqꝫ
cœlestium, tempoꝝ costans: ac mera descriptio
terraꝝ, uaria fecūditas, plana campoꝝ monumē
ta, & ageres montium, uiriditas ubertasqꝫ siluaꝝ
fontium saluberrima eruptio, fluminum opor//
tuna in undatio, maris opulenta & copiosa inter
fusio, uētoꝝ diuersa & utlis aspiratio. Cæteraqꝫ
omnia rōne summa costent, quis tam cæcus ē ut
existimet, sine cā eē factū: qbus mira dispositio
ꝓuidentissimæ rōnis elucetꝰ si ḡ sine cā: nec est:
nec fit qcq̄ omnino: si & prouidentia summi dei
ex dispositione reꝝ: & uirtus ex magnitudine: &
potestas ex gubernatione: manifesta ē: hebetes ḡ
Idē li.3.c.10 & insani: qui prouidentiā nō eē dixerūt. Et idē
ps 33. libro 3.c.20.ait. Quid ḡ nume errauit in uerbisꝰ
ueri si

ueri simile non est sed ni mirum id sensit: quod locutus est religioni minime seruiendum, quod si aperte diceret nemo pateret. Quis .n. non sentiat hunc mundum tam mirabili rõne perfectũ aliqua ꝓuidẽtia gubernari? Qñ qdẽ nil ẽ quod possit sine ullo moderatore consistere, sic dom⁹ ab habitatorẽ deserta dilabit,nauis sine gubernatore abit pessum: & corp⁹ relictũ ab aĩa defluit ne dũ putemus tantã illam molem aut construi sine artifice,aut stare sine rectorẽ tã diu potuisse hæc ille. Qua de re his quæ dicta sunt illoꝝ sententia remanet esse nulla. Nũc aũt ad eoꝝ rões confutandas pertransire mihi uisum est quibus tam enormia ausi sunt profiteri. Et sic ad intentum nostrum deueniemus: cum animaꝝ immortalitas se ipsa præse feret.

CAPITVLVM X. IN QVO RATIONES, seu motiua quib⁹ epicurei moti fuerunt destruuntur.

O ꝙ patres illi phĩ, Epicurum, & Aristippuз sequentes, suas intellectuales potentias sensibus occupauerint, cæcoq; errorẽ ducti, quonam pacto mundi huius res ꝑtendant, haud intelligere ualuerunt. Ad eoꝙ prætermisso fatierum rubcẽ, supradictas fatuitates asseruere. Qua de re quum in superioribus eoꝝ sententiam destruximus, causas qbus id ut assererent moti fuerant ad pñs destruere decreui.

Nam superius diximus ea cā tot,tantasq; fatuitates ꝓtulerint,eoq; cernerēt ut plm bonis aduersa accidere,malos quidem fore beatos:abundari diuitiis:affici honoribus,idq; genus alia: quæ a me suprapoſita sunt,minime conſiderātes aliā reperiri uitam:in qua iuſti bene,honæſteq; uiuētes condigno præmio pos ſint munerari, malos aūt æternis puniri ſupplitiis.Et ſi in hac uita illos deturpari,illoſq; omni uoluptatum mūdanoꝝq; honoꝝ gn̄e gloriari uideantur,quibuſq; uiſis eoꝝ rō reducet̄ in nihilum.Et ut certe uidere uideor falſa imaginatione proceſſerunt:quia ut ſæpe ſæpius in ſuperioribus capitulis diximus, ad ſummi boni perfectam cognitionem peruenire nequiuerunt.Ideo omnem hominu; ſpem,in huius breuisſimis ſeculi bonis poſuerūt,quæ certa experientia in breui deficere uidemus.Qr̄ ſi uerba in p̄s.33.poſita percepiſſent terrena hæc oīa caducaq;(ut ita dicaȝ)ueluti ſtercora negligerēt in quo multa,&magna a deo ſe diligentibus promiſſa expoſita ſunt ut fert̄ Guſtate,et uidete qm̄ ſuauis ē dominus,beatus uir q ſperat in eo Qua pp ut eoꝝ rō deſtruat̄,in pn̄ti capitulo aliā preter hanc reperiri uitam ꝓbaturus uenio.Quo ꝓbato ſine dubio hominū aīas neceſſæ erit eſſe immortales.Et ut ad quæ dicturus ſum deueniam. Aduertendū ē hos certe erraſſe,eoq; eoꝝ fines, eoꝝq; ſummum bonū:in pn̄ti poſuere uita,nullam credendo aliam poſſe uitam reperiri.Quar̄ q in laboribus,exertitiiſq; inſudant,nil quærunt ni bonum in quo lætari,ac qetari poſſent. Et qa

iam crediderunt id bonũ in diuitiis, in magnificentiis, in honoribus, in quocunq; uoluptatum gñe inueniri, ea pp eorũ ibi constituere finẽ, ac summũ bonũ. Nos aũt, hoc ut destruamus, triplicem uiam id minime eẽ possibile sumem⁹. Quarum prima comunitatis uia asserit quo ꝓbato aĩam rõnalem immortalem esse remanebit. Ad quam ꝓbãdam pro aĩæ ueritatis testimonio Angelicum sanctũ Thomam 1.2.q.2.4.ar. inuocemus ubi uult beatitudinem secũ aliquid mali nõ cõpati, quum qđdã ens sit per se bonum, A qua tñ sententia nemo credo discreparet, nemoq; illam negaret, qa si quid ibi mali includeretur quo pacto beatitudo ibi reperiret? Videamus ne an ista temporalia (quæ tu summũ bonũ appellas) solum bonis reperiant: itaq; nõ malis? certe nõ ut tua met rõ præse fert, cũ dicas dei ꝓuidentiam minime reperiri, eoq; malos uides ĩ punitos, honore. C affici diuitiis abũdari, bonos aũt non remunerari &c. g temporalia ista ẽt malis repe riuntur. Sed sic eẽ malũ est, summũ bonũ in malis reperiri, g summũ bonũ temporalib⁹ ipsis reperiri non põt. Non ne reꝝ magistra experientia nos docet, homicidas latrones, non nullosq; malis moribus plenos diuitiis abundar nec non honores, huiusq; mundi bona habere? certe sic. Erras g erras tu, qui tam leui rõne dei prouidentiã negasti, quum iustos puniri, iniustos quidẽ minime, immo beatos esse crederes, eoq; aliam reperiri uitam censendũ ẽ. in quo illos exaltari ad sũmũq; bonum peruenire, illos uero crutiari detur

S.Tho.1.2. q.2.ar.4.

pariq; censendum est. Quamqdem sententiam Augustinus omniũ doctoꝝ princeps lib. I. de ciuitate dei. c. 8. nobis palam dedit: ubi inqt. Placuit quippe diuinæ ꝓuidentie præparare in posterũ bona iustis, qbus non fruentur iniusti, & mala impiis, qbus non ex cruciabũť boni. Ista uero temporalia bona, & mala utrisq; uoluit eẽ coĩa ut nec bona cupidius appetãtur, quæ mali quoq; habere cernunť, nec mala turpiter euitenť, qbus & boni plerumq; affitiunť, inter ẽ aũt plĩm, qualis sit usus. uel eaꝝ reꝝ quæ ꝓspere, uel eaꝝ quæ dicunť aduerse &c. Quibus ĝ Bñ. percæptis eorum rõ tanq̃ fatua est relinquenda, cum illa temporalia, q̃ tu summũ bonũ asseris, ad æternã mõtem hominẽ reddunt, & qđ plus est, in hac qua uiuere dicimus uita pecudi, brutisq; rõnalem hominem sĩlem eẽ prædicant, eoq; ex illis mĩta sũt quæ homines habere dicimus, bruta ẽt habere uidemus. Qua cã recte loquiť Lactantius diuinaꝝ institutionũ lib, 3. c. 8. dicens. Cuȝ de offitio hominis agatur opȝ summũ summi aĩalis bonũ in eo constitui quod comune cum cæteris aĩalibus eẽ non possit, sed ut feris dentes, armẽtis cornua uolucribus pænne, ꝓpria sunt, sic homini aliquid suũ debet ascribi, sine quo rationẽ sue condictionis ammictat Nã qđ uiuẽdi aut gñandi cã datũ est, omnibus est qdem bonũ nãle summũ tñ nõ est, nisi quod est unicuiq; gñi ꝓprium, sapiens ĝ non fuit q summũ bonũ credidit animi uoluptatem, qm̃ siue ulla securitas, siue gaudiũ ẽ comunis est omnibus, hæc ille. Et ideo præsupponẽdo

Aug. li. I. de ciuitate dei c. 8.

Lactãti⁹ li. 3 diui. inst. c. 8

sumū bonū inueniri hac destructa parte, imposſibile .s. temporalia hæc summū esse bonū, dicendū restat præter hanc aliam inueniri uitam, in qua id inueniri posset, sin aūt ad hoc dictū fuerit haud hoc fore uerū, eoq; in p̄nti summū bonum inueniri pōt, q̄uis uoluptates deniq; id genus alia eē nō p̄nt. Virtutes tñ sciētiæq; speculatiue q̄ aïæ sunt bona id esse possent in p̄nti q̄ tñ uita reperiunt. Voluit.n. Arist: dū uiderat non aliam esse hominis cognitionem in hac uita q̄ per scientias speculatiuas q; perfecta fœlicitas haberi non pōt sed suo mō. Ad hæc aūt d̄d̄m & si min⁹, q̄ quos diximus, errarunt, repræhensione tñ non carent immo eodem in errore incidunt, eoq; nec ista p se acquiruntur, sed alio, quare summū bonū esse non pōt, maxime tñ cū defici uideant. qđ de nā summi boni non est, nec tñ sibi ꝓprium esse uidet. Ad quos tñ expugnandos audiendus est Lactāti⁹ libro ubi supra, capl'o q̄, eodē inquo asserit Qui scientiam summū bonū fecit, aliqd homini ꝓpriū dedit, sed scientiam alterius rei gr̄a homines appetunt non pp ipsam Quis .n. scire ꝯtentus ē nō expetēs aliquē fructū sciētie. Artes iō discūt ut execerāt. Exercent aūt uel ad subsidia uitæ uel ad uoluptatē, uel ad gloriam. Non ē igit summum bonū quod non pp se expetitur. Quid ḡ inter ē utrū scientiam summū bonū putemus: an illa ipsa quæ scientia ex se parit. i. uictū gl'iam, uoluptatem q̄ non sunt homini ꝓpria & ideo ne summa qdem bona. Nam uoluptatis & uictus appetentia non homini solum, sed ēt mu-

Idē lactāti⁹ ubi sup̄. c. eodē.

tis in eſt. Quid cupiditatis glorie? Non ne in eqs depræhendit̃ cũ uictores exultant uicti dolẽt Tã tus amor laudũ tanta ẽ uictoria curæ. Nec in merito ſummus poeta experiendũ eẽ ait Et quis cui ꝗ dolor uicto q̃ gloria palmæ. Quod ſi ea q̃ parit ſciẽtia comiũa ſunt cum aliis aĩalibus, non eſt ḡ ſummũ bonũ ſciẽtia hæc ille. Quare ſi nec ſciẽtie ſummũ bonũ dicendæ ſunt, ḡ uita alia reperienda eſt Nec ẽt uirtus ſummũ bonũ ponenda eſt

Cicer o. ut Cicero cum aliis uoluit aut uirtus cũ honeſtate ut Ariſt. cum hæc quoq; perimit ideo ſummũ bonum eſſe non põt, eoq; aliud eſt id quod eſt, aliud id quo eſt, lʒ .n. ſine uirtute ad ſummi boni terminũ perueniri nõ põt, tñ ſummũ bonũ dicẽda non eſt cum id ſit quo eſt. Quãuis rectius hii q̃ alii aſſeruerunt, errarũt tñ. Nec perſuadendum eſt facile ad ſummũ bonũ perueniri poſſe, ſed labore difficultateq;. Ad uirtutem tñ facile peruenit̃. Iddeo reperienda eſt alia uita in qua ſummũ bonũ iueniri poſſet. Et qui in pñti labore crutiatu dolore ſiti fame, uigiliis, abſtinentiis, ieiuniis, diſciplinis inſudauerint, tanq̃ bonos mores ſeq̃ntes, & tanq̃ neglecti, qui uirtubus præditi, diuitiis, honoribus caruere, perpetuati poſſent, illoq; ſatiari. Hii aũt qui in pñti patria in omnibus uolutatibus, gl̃a, diuitiis, honor̃, iocunditate, in hiſq; aliis libidinibus uitam duxere ætern's ſuppliтiis puniant̃. Quare uirtus q̃ ſolum in pñti uita habetur, tanq̃ id quo ad ſummuʒ bonũ peruenitur, ſummũ bonũ eſſe non põt. Qua pp recte aſſerit Lactantius quo ſupra dicens, ſuper ẽ ut eos

ēt re fallamus, qui uirtutem summū bonū puta// uerunt in qua opinione ēt Marcus Tullius fuit Marc⁹Tul. in quo multi inconsiderati fuerunt. Non.n.uirt⁹ ipsa est summū bonū, sed effectrix & mater ē sū mi boni, qm̄ pueniri ad illud sine uirtute non po test, utrumq3 intellectu est facile. Quæro.n.utrū ne ad pclaꝝ illū bonū facile pueniꝛ putēt, an cū difficultate, & labore? expediant acumen suum, erroremq3 defendadt, si facile ad illud, ac sine ul lo laboꝛ perueneri pōt summū bonū nō ē. Quid .n. nos crutiem⁹? quid cōsitiamus enitendo die bus & noctibus, qñ quidem tam in prōtu, id qđ quærimus iacet, ut illud qlibet sine ulla ꝯtētione animi depræhendat, sed si comuni quoq3, ac me/ diocre qđ l3 bonū nō nisi laboꝛ assēqmur, qm̄ bonoꝝ nā in arduo posita est. maloꝝ in præci/ piti. Summo igitur labore summū bonū assequi necesse est, quod si uerissimum est, ḡ altera uirtu te opus est ut perueniamus ad eam uirtutem que dꝛ summū bonū qđ ē i ꝯgruēs, & absurdū, ut uir tus pse ipsa3, pueniat ad se ipa3 si nō pōt ad ullū bonum, nisi per laborē perueniri, app3 uirtute3 esse per quā perueniatur, qm̄ in suscipiēdis, per/ ferendisq3 laboribus, offitiumq3 uirtutis ē, ergo summū bonū nō pōt esse id pp quod necesse est ad aliud perueniri &c. Et cū homini summū bo nū necesse sit haberꝛ, qđ qdē talis nē esse debeat, ut solius sit hominis, nec in aliud animal caddat animiq3 soli⁹ sit, corpori aliquid nō comunicās nec sine scientia, & uirtute contingat. Necesse ē ḡ aliam reperiri uitam, in qua homo tāq̄ ultimū

ſuum finẽ illud inueniat:ibiq̃ pmiet. Cum diui-na diſpoſitione ordinatum ſit,ne maiũ in punitũ bonũ quidem in remuneratum relinquat, & ne humana opa infructuoſa uideantur,ac fortaſſe arbitret tot tantoſq̃ labores deperdi:ſi uita cœleſtis minime reperiret. Cum aũt hoc eſſet incõſonans:neceſſe eſt reperiri uitam,in qua q hæc ſuauia:mundanaq̃ bona neglexerit:dum taxat: imitando uirtutes: poſſet meritis affici. Et ideo futura præſentibus: & diuina terrenis: perpetuaq̃ breuibus,in uia anteponere debem⁹ Quia ſi uitiis pditi ſunt temporalibus pmiari uident:uirtutibus aũt fulciti ſempiterna uita do tant. Quare temporalia pmia ſunt uitiorũ:ſempiterna uirtutum. Et ideo per quæ dicta ſunt:ſatis appʒ quantã anguſtiam antiquorũ philorũ pre clara ingenia patiebãtur:a quibus ſoluti fuiſſent ſi ad ſummũ bonum ueramq̃ fœlicitatem poſt uitam hanc nos peruenire dixiſſent. aĩa hominis exñte in mortali. Et ideo dicam⁹ nil aliud hominis eſſe ſummũ bonũ,nullamq̃ aliaʒ eſſe ultimã fœlicitatem ni dei cognitionem,quam humana mẽs:human⁹ q̃ intellectus habet:in alia uero ipſo immortali remanẽte:permodum quo ipſum ſubſtantiæ ſeparate intelligunt. Qua de re exclamauit Mattheus 5. dñs mercedem in cœlis nobis pmiſit,& 22. dicit q̃ ſancti erunt ſicut angeli. Quare ſi omnia hæc Epicurus Ariſtippus:di agoras & alii arbitrarentur: haud tam inconſona aſſererent: p quæ ẽ dicta ſunt eoruʒ ratio nulla eſſe remanet.

[Margin notes:] Anguſtie antiquoruʒ philorũ declarantur. — cognitio dĩ dei ultima hoĩs felicitas. — Matth. 5. & 22. — Ꝯcluſio pn-cipalis iſfert

CAPITVLVM XI. IN QVO PROBATUR ratione insatiebilitatis in pñti uita nõ reperiri summũ bonum.

Vnc aũt ad idem ꝓbandũ insatiabilitatis rõne deuenimus, ꝙ beatitudo aufugit, & ꝙ ita sit ita ꝓbamus Beatitudo non põt in pñti uita reperiri: ğ alia danda est: in qua inueniri posset. Et Capiamus Sancti Boñ. sententiam in quarto distintione 49. ubi uult beatitudinem eẽ finem appetitum satians: Sed in pñti uita appetitus nunq̃ satiatur: cum nil in presenti uita sit ꝙ humanuʒ posset satiare appetitũ: ğ cũ homines beatitudinem: appetant: ut sæpe sæpius in superioribus ꝓbauimus: alia ut sit uita necesse est inqua ipsa reperiat. Huius nostre rõnis minorem ita ꝓ̄bamus. Non .n. diuitiæ: non honores non magnificentie, non dominationes: non denicꝫ oĩa huius mundi bona: hominis appetitum satiant, immo quanto quis diues, tãto ditior eẽ appetit: quanto magis honoratur: tanto honorari querit: q̃tocꝫ magis dominat, tanto magis: uc magis dominari maluerit: quæ oĩa nos ipsi experimur in dies. ideo maiori ꝓbatione non indigemus Quare recte loquutus ẽ Seneca Epl'a ad Lucillũ. Cõgerat inte qcq̃d multi locupletes possident: & ultra priuatum pecuniæ modũ, fortuna te ꝓuehat, auro tegat, purpura uestiat, & ad hoc modus delitiaꝶ, & opum, te perducat, ut terram marmoribus abscondas: non tñ tibi habeẽ

Boñ. 4. sẽt dist. 49.

Seneca ad. Lucillum

liceat.sed & calcare diuitias. Accedant statuæ:& picturæ:& qcquid ars ulla elaborauit, maiora his capere disces. Nulla .n. desideria infinita sunt & falsa opinione nascentia, ubi desinant nõ hñt &c. Qđ aũt humanus appetitus satiari non põt multorũ exemplo ostendemus. Quid ne Ninus post belum patrem, secundus assyriorũ rex? non ne habito paterno regno multa plura habere op tauit? certe sic. Quia cũ assiriis regnauerit, non contentus, noua impii cupiditate, ad lybie usq; fi nem puenit, minimeq; contentus, totius citra in diam orientis populos sibi subegit: tandem cupi dus multa alia ut acquirat sagicte ictu uitam fini uit? Quid ne Semiramis, suaq; uxor, q̃ non con/ tenta uiri imperio babilloniaz suo addidit impe rio, ac dominio, deinde totam ethiopiam, demũ bellu3 indis intulit. Quid Neapis, q lȝ argiuis re gnauerat. Et Agilaum fratrem in regno p̃fecis set maioris gloriæ cupidine ductus, ad ægiptios transfretauit? Quid Iuppiter qui ut regnum si bi uendicaret Saturnum p̃rm fugauit? Quid Mi nos qui morte Androchei filii cretensi regno a// theniense addidit? Quid Tantalus qui suo non contentus dominio: aduersus troiez dardaniæ re gem bellum intulit? Quid Perseus qui postq̃ ac/ risium argiuorũ regem intermisset mirenis prin cipatum obtinuit q̃ non contentus, persiam sibi uendicauit, cui nomen dedit. Athelantem mau rorũ regem obsedit, multaq; hic fecerat. Quid Salomon ille sapiens quitantaz uim auri, & argẽ ti, in Iherusalem cõgregauit, ut argentuz pro ni/

Marginal notes: ninus · Semiramis. · Neapis. · Iuppiter. · Minos. · Tantales. · Perseus. · Salomon

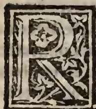
hilo reputaret,q iter oēs alios ditissim⁹uiddeba tur,an putas maiora non uelle? Quid arbates q non contentus medoꝝ regno: Sardanapallo de uicto orientis monarchiam obtinuit? Quid Ro mulus qui imperii cā fratrē3 interemit multa de inde ꝯ sabinos,aliosq;,ꝓ sui imperii additione fecerat?Quid Tullius osti. q nō cōtentus roma noru3 imperio,in albanos bella tulit,de inde in absinos?Quid Phallaris qui diuitiaꝝ,ac regni desiderio tyrannice uiuere uoluit? Quid tarqui nus priscus? Quid Nabuc Donosor? qui multa cū finitimis bella gessit,ac cu3 egiptiis,postq; iu deam,& syriam sibi subiugauit,qui q̄tum fece/ rat,iam iam Danielis scripta referunt,q tandem superbia elatus,ac non contentus imperio statuā auream suo nomine edificare fecerat,tandem a/ deo punitus annis septem,ut bos fœnum comē/ dit? Quid Seruius tullius? Quid Cyrus persa/ rum rex?qui regno,nec auro,& argento satiari potuit,qui totam asiam totumq; orientem in su/ am redegit potestatē? Quid cambises.Cyri fili⁹ Quid darius persaꝝ rex? Quid xerses filius q a Ieronimo potentissimus rex appellatus est & merito cum quinquies mille milibus & ducentis octuaginta duobus millibus hominum , terra, mariq; totam inuasit gretiam,& cū mille ducētis sex nauibus pontē in helesponto mari struxit.Et tñ non contentus? Quid athaxerses?Quid dari us nothus dictus?Quid athaserses secundus qui imperii desiderio Cyru3 fratrē interfecit? Quid philippus Alexandri magni pater?Quid Alexā

Arbates. Romulus. Tullius hostillius Phallarius. Targni⁹ priscus nabuc Dunosor. Serui⁹ Tul. Cyr⁹. Cambisces. Darius. Xerses. Athaxerses Dari⁹ noth⁹ dictus. Athaxenses Philipp⁹ p̄r Alexandri.

der magnus cuius gesta adhuc prædicantur, ac usq; ad extremum secundi diem p̄dicabuntur, q̄ si hic enarrare uellē: calamo deficerē: & tñ quasi totius mūdi imperio adepto, dicer̄ ꝓrupuit Mūdus nō sufficit mihi, Quid de romanoꝝ impio dicere uolo? Non ne romani totum orbem sibi uendicarunt: ut quæq; hystoria refert? Quid dicam de Pōpeo, de Iulio Cæsare? Quid de Octauiano Augusto? Quid fere de totius mūdi dominis? an eoꝝ diuitiis, honoribus, regnis, imperiisq; contenti fuere? certe non. quid de hodiernis regibus, principib⁹, & qui sacre religioni dediti sunt: an satiantur eoꝝ dominiis? certe non. quanta. n. de hoc exempla temporibus nostris uidimus. Sed de hoc alias. quare ne lōgius sim cōcludendum puto insatiabilitatis rōne his in tēporalibus bonis minime beatitudinem reperiri posse. Ea re nostræ rōnis minor remanet uera. cū necesse sit ad ipsam tanq̄ ad ultimū finem peruenire Ideo aliam uitam reperiri dicimus in qua ipsa beatitudine fruemur quæ gloria dei ē. quǣ ꝑ optime ait p̄s Satiabor cū apparuerit glīa tua quod Aug. libro confexionum cōfirmat Reddite p̄uaricatores ad cor: & in hærete illi soli q fecit nos, state in eo, & stabitis, quiescite in eo, & requiescetis, quare itis in aspera, qm̄ istud bonū qđ quæritis, uel amatis, ab illo est.

Alexāder. Philippi filius. Romanoꝝ imꝑium Pompeus. Iulius Cæs. Octauianus Augustus. p̄s. Aug. libro ꝯfessionum

CAPITVLVM XII. IN QVO ID IDEM probat̄ exempleritatis uia.

Eſtat aũt tertia uia q̃ exemplaritatis ẽ,id idẽ ꝓbare,qđ multoꝝ exemplo patere põt,ut ſanctoꝝ Apoſtoloꝝ,Martiꝝ,oniũq; aliorum opera nos inſtruunt,qui laboribus fami,ſiti doloribus,crutiatibus,,diſciplinis,ac ieiuniis deniq; morti ſe tradiderũt, an ne iſta feciſſent,ſi uita alia non reperiret ? certe non Quare recte hanc ſententiam Rabinus in ſermone omniũ ſantoꝝ nobis oſtendit aſſerens Apoſtolis ſubiectũ eſt triũphale martirũ nomẽ,q per diuerſa tormentoꝝ genera, Chriſti pasſionem non laceſcentibus præcordioꝝ mentibus imitabant. Alii nãq; ferro perẽpti. Alii flammis exuſti,alii flagis uerberati,alii uectibus ꝑforati alii crutiati patibulo. Alii pelagi ꝑiculo demerſi, Alii ui decoriati. Alii uinculis mãcipati. Alii linguis priuati. Alii lapidibus obruti. Alii frigoꝛ afflicti. Alii fame crutiati. Alii uero truncatis manibꝰ:ſiue cæteris ceſis mẽbris ſpectaclm ꝯtumelie in ppl'is nudi ꝑ ꝑ nomẽ dñi portauer,hæc ille Qđ ẽt Pauli authoritate ꝓbat q de ueteris teſtamẽti patribus ad hebreos II. ita loquutꝰ ẽ.defiti et.n.mihi tẽpꝰ enarrari de gedeon,Barach,Saraphõ,rethe,dauid:daniele:& ꝓphetis q ꝑ fidẽ uicerũt regna:operati ſunt iuſtitiã:adepti ſunt repromisſiones.Obturauerunt ora leonum:extinſerunt inpetum ignis : effugarunt atiem gladii: conualuerunt de infirmitate : fortes facti ſunt in bello , caſtra uerterunt : exterorum : accеperunt:mulieres de reſurrectione mortuos ſuos

Rabinus in ſmone omniũ ſãctoꝝ

Paulus ad hebre.II.

Alii aũt distenti sunt, non suscipientes redempti onem, ut meliorem inuenirent resurrectionem. Alii uero ludibria, & uerbera experti, insuper & uincula: & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt. Circuierunt, in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti quibus dignus non erat mundus, in solutidinibus errantes: in mõtibus, in speluncis, & in cauernis terre, & hi oẽs testimonio fidei, hac ille. quare hoꝝ testimonio sinemetũ asserere audemus aliamreperiri uitam, inqua eoꝝ operum merita consequi ualeant, eo pacto quo operati sunt. quum in hac uita beatitudo consequi non possit, & ideo redentor nr̃ dei filius, q̃m iesum uocamus, suis moribus, suisq; gestis suaq; doctrina, usq; ad crucis mortem, in p̃nti uita beatitudinem non reperiri, sed in alia nobis palã dedit. qua ꝑꝑ ꝑ optime loquut⁹ ẽ Lact. lib. 7. diuinaꝝ institutionũ. c. ultimo dicẽs proinde si patiẽtes. Si beati eẽ uolumus, cogitanda, ac præponenda nobis sunt nõ tm̃ terentianã illa molendũ esse usq; in pristinum uapulandum, habendæ cõpedes, sed his multo atrotiora carcer, chatenæ, tormenta patienda, substinẽdi dolores mors deniq; ipa & suscipiẽda ẽ et ferẽda cũ liq̃at cõsciẽtie nr̃e nec fragilẽ istã uoluptatẽ sine pœna, nec uirtutem sine prœmio fore, Vniuersos igiẽ op3 operam dare, ut uel se q̃ primum ad rectam uiã dirigant, uel sub sceptis, operatisq; uirtutibus huius uitæ laboribus patienter ex actis, consultorẽ deum habere mereanẽ: pater .n. noster ac dñs q

Lactãti⁹ lib. 7. diui insti. c. ultimo.

condit firmauitq; cœlum, q ſolem cum cæteris ſideribus induxit,q libratam magnitudine ſua terram uallauit montibus, mare circum,dedit amnibuſq;.diſtinxit Et qcq d eſt in hoc oper mũ di conflauit,ac perfecit enihilo per ſpectis erro/ ribus hominum ducem miſit q nobis iuſtitiæ ui am panderet,hunc ſequamur omnes,hũc audia mus huic deuotisſime pareamus qm̃ ſolus ut ait lucretius.Veridicis hoĩum purgauit pectora dic tis.Et finẽ ſtatuit torpedinis,atq; timoris.Expo/ ſuitq; ſummũ bonũ quo tendimus oẽs. quid fo/ ret atq; uiaꝫ moſtrauit limite ꝓno. qua poſſem⁹ ad id recto contendere curſu.Nec moſtrauit tñ ſed ẽt præceſsit ne qs difficultatis gr̃a iter uirtu/ tis horreret.Deſerat̃ ſi fieri põt uia perditionis & fraudis,inqua mors uoluptatis illecebris ad o pta celat̃. Et q̃to qſq; annis in ſenectutẽ uergẽ/ tibus appropinquare cernit illum diem,quo ſit ei ex hac uita migrandum,cogitet,q̃ purus ab// ſcedat,q̃ innocens ad iudicium ueniat,non ut fa tiunt quidẽ cœcis mentibus nixi q iam deficiẽ/ tibus in hoc admonent̃ inſtantis ultimæ neceſsi/ tatis,ut cupidius,& ardentius hauriendis libidi/ nibus intendant. qua ex uoragine liberet:ſequiſ̃ q; dum licet,dũ facultas adeſt.Sed q̃ ad deum to ta mente conuertat,ut illũ dieꝫ ſecurus expectet, quo pñs dñsq; mundi deus,de ſingulorꝫ factis, cogitatiouibuſq; iudicabit. quæcũq; igit̃ ex pe/ tuntũr non tm̃ negligat,ſed effugiat, potioreq; aĩam ſuam iudicet q̃ bona iſta fallatia quorꝫ in/ certa,& caduca poſſeſsio eſt, Migrẽt.n.cotidie,

& multo uelotius exeunt:q̃ intrauerant. Et tñ si nobis usq; ad ultimũ liceat istis frui aliis certe relinquænda sunt. Nihil nobiscum ferre possumus nisi uitam bñ:atq; innocenter actam. Ille ad deum copiosius:ille opulent⁹ adueniet:cui astabũt continentia:misericordia:patientia:caritas fides hæc est hæreditas nostra q̃ nec eripi cuiq̃ potest nec transferri ad aliũ. Et quis ẽ q hæc bona parare:& acqrere sibi uelit? Veniant q esuriũt:ut cœlesti cibo saturati sempiternaʒ famẽ ponãt. Veniant qui sitiunt:ut aquam salutarem de perenni cœlesti fonte plenissimis faucibus trahant : hoc cibatu:atq; potu dei:& cæci uidebũt:& surdi audient:& muti loquenť & claudi ambulabũt : & mortui reuiuiscent. Et stulti sapient:& egroti ualebũt. Quisqs.n.corruptelas trã uirtute calcauerit:hũc arbiter ille summus:et uerax ad lucẽ uitã q; ꝑpetuam suscitabit. Nemo diuitiis:nemo fascibus:nemo regia potestate confisus sit, immortalem ista non faciunt. Nam qcũq; rõnem hominis abiecerit:ac præsentia secutus in humũ se ipse ꝓstrauerit, tãq̃ desertor dñi : & Imperatoris & patris sui punieť. hæc ille. Qua ꝑ ꝑ quæ dicta sunt:ac tam mirabili Lactãtii authoritate quã de uerbo ad uerbum (ꝓ ipsum nõ habẽtibus) extraximus nostram rationem, ꝯ Epicureoꝝ:cum suis sententiam, ueram esse asserimus.

CAPITVLVM XIII. IN QVO ID IDEM PROBATVR.

Nunc

Vnc aũt id idem non nullis aliis rõnibus per maiori nostræ ueri tatis de lucidatiõe ꝓbabo ueni at ꝙ id idem alia rõ probans, ex beatitudinis diffinitiõe sumpta quam ẽt rõne in .c. de summo bono posuimus. Nam certũ est beatitudinem finem esse,statuꝫꝗ omniũ bonoꝝ congregatione perfectũ,qua qdẽ diffinitione intuentibus pꝫ aliam reperiri uitam qđ sic deducendum puto.Nam ubi ipsa est,immortalitatem ibi esse necesse est,p ꝯñs ꝗꝫ aliam reperiri uitã,qđ ex fine ꝓbare uolo:Cũ phicoꝝ sententia sit,ꝙ finis ultimꝰ principaliter mouet agentem, quare illo remoto, oẽs remoueri dicimus,sicꝗ quiꝗꝫ uani essent.Sed omnis operationis rõnalis finis ultimus beatitudo perfecta est, ego illam eẽ tanꝗ̃ ultimum finẽ ad illamꝗ peruenire necesse est.Sed ut dictũ est,suaꝗ diffinitione costat,ipsam esse omniũ bonoꝝ congregatione perfectaꝫ,quæ quidẽ perfectio in pñti uita haberi non põt ut in.c.superius posito,cuꝫ de summo bono agerem ꝓbatum sit:qa ubi talis perfectio,ibi im̃ortalitas,ꝙ necesse est ponere ꝯ istos aliam uitam,in qua talis finis acquirat̃,sed hec non acqritur corpore,sed aĩa,ꝙ aĩam ipsam dicimus esse immortalem Quod aũt unũqđꝗ rõnale animal appetat beatitudineꝫ iam probatum ẽ atꝗ sensu pꝫ intuenti,ideo hic ꝓbare relinquamus,ꝙ hõ natus ẽ ad beatitudinẽ,ut pueniat tãꝗ̃ ad finẽ,Sꝫ ubi beatitudo:ibi pfecta securitas,ubi pfecta securitasibi im̃ortlĩtas. Et iõ ubi mors

accidere pōt ut in pñti uita accidit:ibi timendũ esse necesse est,cum mors ipsa ultimum sit terribilium:& ꝓ ꝯñs ab omnibus formidat, & iõ ibi perfecta securitas esse non pōt.Quare dđm est aliam reperiri uitam quæ sempiterna sit,in q̃ talis beatitudo reperiať,ac in qua non temporalibus ac caducis bonis qui mereri uidentur,præmiari posſint,sed sempiternis.¶ Ad huc id idez alia rõne ꝓbamus.Nullum.n.bonũ in remuneratũ,nullumq; malũ impunitũ eẽ debet,non soluz ſm christianam religionẽ:sacramq; theologiam sed ſm morales,immo ꝙ magis est asserere,audeo omnium intellectũ huic ad hærere sẽtẽtiæ, nec ipsi negare possunt:sed si alia non reperiret uita,bonũ in remuneratum,malũ impunitũ esse accideret,g̃ necesse est ipsam omnino reperiri dđm fore.Ad hæc.n.exequænda opus est,ꝙ cũ sit,ubicunq; summa iustitia reperiť,ibi iusta

Cicero. uerbo. meritoꝝ retributio eẽ debz,utCiceronis uerbis apparet in epl'a de rei publicæ casu ubi ferť Iustitia est costans,& perpetua uoluntas ius suum unicuiq; tribuens,q̃ tñ diffinitio habeť.ff.de iustitia & iure.l.iustitia.Et instituta de iustitia & iure,sed multi sunt qui eoꝝ meritis in uita præsenti minime præmiantur,multiq; q̃ eoꝝ malis, atq; delictis haud puniunť,g̃ necesse est reperiri uitam aliam inqua ista fieri oporteat.Et sic Epicureoꝝ rõ nihil ad rem.Sin aũt diuina iustitia a non nullis insane uiuentibus negareť,quæ negari non posset ipsam multis authoritatibus ꝓbamus.

Hyeremias: Veniat g̃ primo loco Hyeremias 12.asserẽs

iustus qdem tu es domine. Et Esayas 51. Salus
aūt mea in sempiternum erit, & iustitia mea no/ Hesay. 51.
defitiet. Et idem 59. indutus est iustitia ut lori Idem 59.
ca. Et Baruch primo dn̄o dn̄o nr̄o iustitia. Et da Baruch. 1
uid ps. 100. iustus dn̄s & iustitiam dilexit Equi dd ps. 100.
tatem uidit uultus eius Et ps. 18. iustitie dn̄i re ps. 18
cta letificātes corda. Et ps. 30. iustitia tua libera ps. 30
me. Et ps. 39. annūtiaui iustitiam tuā in ecclesia ps. 39
magna. Et ps. 7. deus iudex iustus & fortis Et ps ps. 7.
144. iustus dn̄s omnibus uiis suis. Et ps iustitia ps. 144.
de cœlo ꝓspexit. Et ps. 70. Memorabor iustitie ps. 70.
tue solius. Et ps. 84. iustitia an̄ eum ambulabit. ps. 84.
Et ps. 47. iustitia dn̄i plena est terra. Et ps. 88. iu ps. 47.
stitia & iuditiū ꝑparatio seddis tuæ. Et 1 : 0. iusti ps. 88
tia eius manet inseculū seculi hoc idem hētur in ps 110.
glosa in .l. iustitia .ff. de iustitia & iure, his ḡ au/
thoritatibus satis ꝓbatum putaui diuinam repe
riri iustitiam. ¶ Ad pn̄s ꝓbandū remanet qua
de cā in uita hac omēs malos peccatores de suis
malis nō puniant̄. immo potiꝰ, ibi diuitiis glīa,
honor̄ dignitate, abundare uidemus. Et ꝙ hoc
ueꝝ sit audias Iob 12. abūdāt tabernacula ꝑdonū Ioh. 12.
Et Hyeremias. c. 12. q sic deum alloquit̄ Quare Gyeremias.
uia impioꝝ ꝓsperatur, bn̄ omnibus qui præua/ 12.
ricant̄, & iniquæ agunt, plantasti eos & radicem
miserūt, ꝓfitiunt & fatiunt fructū. Et Abacuch Abacuch.
1. c. Quare non respicis super inique agentes, & 1. c.
taces deuorante impio iustiorem se? O epicure
Oq; aristippe Odyagoras Odemocrite, si isti sē
tentiæ respondere scieritis tam erroneam sentē
tiam haud asserere auderetis. Quū aūt ꝓsperā/

tes illi in pñti minime puniantur, eos iustitia di/
sponente infuturam patriam necesse est puniri,
æterna pæna, atq; se uera. Q d aũt ita sit audias
Au. 20. li. d ciuit. dei. c. 2 August. 20. lib. de ciuitate dei. c. 2. Nũc aũt & ma
la terre æquo animo discimus, quæ patiuntur
& boni & bona non magni pẽdere, quæ adipiscũ
rur, & mali. Ac p hoc ẽt in his rebus inquib⁹ nõ
apparet diuina iustitia, salutaris ẽ diuina doctri/
na. Nescimus. n. quo iuditio dei, bon⁹ ille sit pa/
uper, malus iste sit diues, iste gaudeat quẽ p suis
pditis moribus crutiari dæbuisse meroribus ar
bitramur, cõtristetur ille quẽ uita laudabilis gau
deŕ debuisse psuadet exeat de iuditio nõ solũ in
ultus, ue℞ ẽt dãnat⁹ innocẽs aut iniqtate iudicis
ps⁹, aut falsis obrutis testimoniis, ecõtrario sce
lestus aduersarius eius non solum impunitus, ue
rum ẽt uindicaturus insultet impius, optime ua/
leat, pius langore tabescat. Latrocineñŕ sanissi/
mi iuuenes, & q nec uerbo quẽq̃ lædere potue/
runt, diuersa morbo℞ atrocitate affligãŕ, infan/
tes utiles rebus humanis in matura morte rapiã
tur, & q uideñŕ nõ nasci debuisse, diutissime in
super uiuat plenus criminibus, sublimeŕ honorĩ
bus, & hominem siñ quærela tenebre ignobilita
tis abscõdant, & cætera huiusmodi: quæ qs coli/
git? qs enumerat? q̃ si haberent in ipsa ueludin
obsurditate cõstantiã ut in hac uita in qua hõ si/
cut sacer. ps eloquiŕ Vanitati silis factus ẽ, & di
es eius uelud umbra pretereunt non nisi mali adi
piscerenŕ transitoria ista bona, atq; terrena, nec
nisi boni talia paterenŕ mala: posset hoc referri

ad iuditium iustum dei siue ēt benignū ut qui nō
erant asecuturi bona eterna,q̄ fatiunt beatos tē-
poralibus deciperent̄,uel ꝑ malitia sua,uel pro
dei misericordia consolarent̄ bonis,& q nōn e-
rant passuri eterna tormēta tēporalibus uel pro
suis quibuscūq;,uel quantuliscūq; peccatis affli-
gerent̄,uel pp implendas uirtutes,exercerentur
malis'& cætera ibi uide. Audias g̃ q̄ recte ſmo
nem hūc Aug. ꝓtulit Ad cuius rei confirmatio- Aug.
nē aliā ipsius Augustini authoritatē quā insupe-
rioribus capitulis ad duxim⁹,hic ēt adducamus
quæ talis ē,Placuit qppe diuinæ ꝓuidentiæ præ-
parare in posteꝝ bona iustis,qbus non fruet̄ in
iusti,& mala impiis,quibus non excutiabunt̄ bo
ni,ista uero temporalia bōna,& mala,utrisq; uo
luit eē cōmunia,ut nec bōna cupidius appetant̄,
q̄ mali quoq; habere cernūt̄,nec mala turpiter e
uitent̄,qbus & boni plerūmq; affitiunt̄,inter ē
aūt plurimū qualis sit ulus,uel eaꝝ reꝝ,q̄ pro-
spere,uel eaꝝ q̄ dicunt̄ aduerse.Nā bon⁹ tēpora
libus nec bonis extollit̄,nec malis frangit̄. Mal⁹
aūt huius scemodi in fœlicitatē punit̄,qa fœlici
tate corrūpit̄.Ondit tñ deus sæpe ēt inhis distri
buendis euidentius operationem suam. Nam si
nūc omne peccatū manifesta plecteret pœna,ni-
hil,ultimo iuditio reseruari putaret̄.Rurs⁹ si nul
lū peccatū nūc puniret,aperte eius diuinitas nūl
la eē diuina ꝓuidentia crederet̄,silr in rebus se-
cūdis. si nō eam deus qbusdam petentibus eui-
dentissima largitate concederet,nō ad eūm ista
pertinere diceremus, itemq; si oia ea petentibus

daret non nisi pp talia pmia seruiendum illi eē arbitrarent, nec pios nos faceret talis seruitus, sed potius cupidos, & auaros &c. his q̄ Aug. dictis facile qbus ue patres illi moti fuere rōnibus rñderi pōt Quadere taceat illa peruersissima ac nephāda scola. Et sicut diximus in alia uita illos puniri, ita ḋḋm ē q uirtutibus se dederunt, q̄uis in uia tēporalibus bonis minus extolli uidentur, cū fragilia sint, ac nil ualētia respectu futuri seli gloriæ, in futura tñ uita ipsi distribuente iustitia diuina præmiant, quum tñ distributiua iustitia ita ordinatū sit, sicq; pmisit ut p3 p pphetā ps. 36. q malignāt. exterminabūt. Et puerbiorū ini qtates suæ capiēt ipiū & funib⁹ peccatorū suorū constringet. Et puerbiorū 11. Simplicitas iusto
puerbiorū. 11. ru3 diriget eos & supplantatio peruersorū uasta
puerb. 13. c bit illos. Et puerbiorū 13. c. peccatores perseqt
puerb. 14. malū & iustis retribuet bona. Et puerbiorū 14. Domus ipsorū delebitur tabernacula iustorū ger
Iob. 34. minabunt Et Iob 34. Opus hominis reddet illi
Apoca. 20. de⁹ & iusta uias singulorū restituet. Et Apocl. 20 Ecce uenio & merces mea mecū, ē dare unicuiq;
Galat. 6. ſm opera sua Et galat. 6. Quæ. n. seminauerit hō
ad corinth. 1. 3. hæc metet; Et 1. ad corinthios 3. Vnusq̄sq; p priam mercedem accipiet ſm suum laborem. Et
thim. 2. c. 4. 2. Thimothei. c. 4. Deus ē iudex iustus. Et Ephe
Ephesios. 6. sios. 6. unus q̄sq; qd cūq; fecerit bonum hoc per cipiet. Quibus ue authoritatibus ḋḋm est distri butiuam iustitiam inueniri, itaq; id ordinari. Et iō cū talis distributio in pñti uita fieri nō uidet, aliam ponere uitam, in qua hæc fiant censendū ē.

Vbi deus ꝓ fœlici obto uidetur ibiq; ipsa felicita-
te utetur, nec q̄ terrena ista beata esse dicuntur cum
potius miserrima sint, ideo recte sentiit August. Aug.
asserens Ideo deus fœlicitatib⁹ huius seculi ama
ritudinem miscet, ut alia quæratur fœlicitas, cuius
dulcedo non est fallax &c. Q̄r rōne iustitiæ quā
non solū sancti sʒ ēt omnis recta rō laudat, phi
morales nālesq; cōmendant, præter hanc aliam
reperiri uitam necēsse ē, cū nil bn̄ iusteq; actum
ad exitum malum peruenire debeat, nunc aūt ad
alia id probantia transeamus.

CAPITVLVM XIIII. IN QVO ID IDEM ꝓbatur per aīaꝶ uirtutes, ac operationes.

Vamuis aūt sufficienter intentio
nē nr̄am ꝓbaui tn̄ aliis rōnibus
ꝓdictā nr̄am sententiam ꝓbatur⁹
uenio, quā tn̄ rōne ab aīæ uirtuti-
b⁹, operationibusq; sumpsi q̄uis Lactantius li. 3. diui instit. 12.
breuiter in. c. ubi argumenta ueritatem ꝓbantia
posui non nullas obiectiones ab ipsis captas adu
xi. Q̄r ut ad intentū deueniam, ita arguamus. Nā
q̄dam sunt corporis uirtutes, ac opationes, q̄dā
aīæ, q̄dam aūt ꝯiuncti, uirtus aūt utriq; refertur, q̄
cū ad corpus referatur fortitudo dr̄, cū uero ad a
nimam, aīæq; fortitudinem uocamus, de corpo-
ris q dē fortitudine ad pn̄s loq non opus esse cē
seo, ad aīæ fortitudinem ueniamus, q̄ cū in malis
sit, inuisibilisq; ad dei similitudinem formata, cū
inuisibilibus intangibilibusq; passionib⁹ certari

necesse est. Quæ nam dicenda sunt aīæ aduersan tia, nisi peccata, uitia, ac cupiditates, q̄ si aīaȝ sub iugauerint, ad se ipsas traherint, ipsasq; aīa ipsa ā plexa fuerit, maculata impuraq; reddeť, sin aūt uicerit uirtus, aīaq; ipsa ipsas fugauerit in macu lata puraq; remanebit. Q̄r ḋḋm ē, aiam ipsam ea re ꝯ tales passiones prudenter resistere, ut sem piterna uita frueret, sicud si uinceret in sempi terna dānatione esse necesse foret. Et sicut cor poris fortitudo suos uincens hostes, tēporalē ui tam asseqť, ita aia suas uincens passiones, sempi ternā expetit. Virt⁹ aūt si dolofs, laboresq;, usq; ad extremū diem sine præmio semp tulerit, qua cā quā q̄dem iustitia præmiari nō debet? Et cuȝ non in p̄nti uita, eoq; ibi tale p̄mium reperiri nō pōt, cū terrena ista, fragilia, caducaq; spernerit, uniuersaq; contēpsit, iō cœlesti patria dotari de bet, q̄ sempiterna est. Quā pp recte locutus est Lactantius lib. 3. diuinaꝶ institutionū. c. 12. asse rens, si necesse est ex se aliquid magni boni pari at, q̄a substentati, & separati usq; ad mortē, labo res sine præmio esse nō possint, si nullū præmiū quod ea dignū sit in terra reperieť q̄n q̄dem cū cta q̄ fragilia sunt & caduca spernit. Quid aliud restat nisi ut cœleste aliquid effitiat, quia terrena uniuersa cōtemnit, & altiora nitať q̄a humilia despicit. Id uero nil aliud eē pōt q̄ immortalitas hæc ille. Ideo uitā immortaleȝ ab ista aliā pone re necesse est. Quod ēt senecaȝ in libro de matu ra morte asserete inuenimus, in quo uoluit nil a liud uirtutis p̄miū eē, ni immortalitatē. Ait enim

Lactantius li. 3. diui instit. c. 12.

uirtutē laudans,una res est quæ nobis immortali tatem donare possit,& pares diis facere, hoc ēt Stoyci uoluere;qui sine uirtute queq̄ beatū haud effici posse asseruerunt,quare beata uita uirtutibus mediantibus educit & sic ipsa uirtus præmium nuncupat,iō uitæ beatæ cā uirtutē appetim⁹ nō sui ipsius cā,s; hæc qdē beata.s.uita corporalis ista eē nō pōt,cū corporis cā,malis subdita sit Et qs beatus extimari non pōt,ni fuerit incorruptus ut ipse idē epicurus affirmat,qa cū sempiternus deus sit,ipsu; incorruptū ac beatū uocat, sed ut dictū ē,beatitudo ē status oiu; bonorum agregatione pfectus,g ad hoc ut pfecta sit,nil ei desi cer,nilq; qd eam in mutare posset inuenire op; quare nil incorruptū ē,ni qd imortale est,& sic ipsu; fore beatū dicimus cū id corrūpi,ac dissolui non pōt,qd tñ in pñti uita fieri impossibile ē Iō aliā reperiti uitam dicimus,in qua talis imortalitas inueniat. ¶ pp hoc id: ; ēt uirtutis rōne pbat.Nā certo experimento uidemus oia tēporalia corruptibilia fore,ad tempusq; corrūpi,ut lib.1.c. de tēpore asseruimus,ac ad pñs Ciceronis authoritate pbamus,q ita retulit.Nil.n.ē qd sit humanis manibus laboratū,qd nō aliqn ad i terit⁹ reddigat,ul iniuria hominū,uel ipsa fractu re oiu; uetustate &c. Et ita sir uitia quæq; tēporalia eē dicimus,ut libidines,iræ,cupiditates,idq; genus alia,ut nos ipsi experiri possumus.Nam omnis ira q̄tūcūq; intēsa ad ultionis receptionē seddat.Si de libidinibus loq uolumus,libidinis uoluptas corporis est finis, Quid de cupiditate,

Stoyci.

Cicero

moa ne habita satietate, rerum quas optat inter imitur? Quare uitia quæq; singulis discurrentib? haud permanere pñt, omniaq; finiuntur indubi tanter recedunt, redeuntq;. Ad uirtutem ḡ reuer tentes, an ipsa interimi pōt, a suo subiectoq; di scedi, ac ab illo q eā semel ceperat? certe non, dū tñ recipienti firmiter fixa fuerit, nec ad hoc dici pōt q exēplo uidemus non nullos uirtutibus utē tes, post breue tēporis spatiū; uitiis, illas relinquē do, se dedicari, cū respondendo dicimus, hoc mi nime uirtutem cōprehendere, nec sibi stabile uir tutū collocauit domitiliū, firmiterq; ipsas rece perit, nec ipsarū habitū q dedifficili (p̄hoꝝ sentē tia) remouet, acq̄siuit, eoꝝ q uirtutibus sese de derunt, inqbuscūq; eoꝝ actibus ipsis utunt, cuꝫ ipsisq; uersant, nec ad uitioꝝ appositionē libidi num, uoluptatum, honoꝝ, dignitatum remoueri possunt; quare uirtus ipsa ꝑpetua est. Quia q̄d re firmiter ꝓbata, aīaꝝ immortalitas eē ꝓbat, & sic per p̄ñs alia uita, eoꝝ talis uirtus accñs in sub iecto, si aūt ipsa perpetua est, eius q̄dꝫ subiectū p petuū ē, tale aūt subiectū aīam esse dicimus, ḡ aīa ipsa perpetua est, sed incorpore perpetuari non pōt, ḡ aliam uitam quaꝫ æternā uocamus reperi ri necesse est. Qua quidē rōne motus Cicero in tusculanis ac consi derans uirtutis p̄miū, non eē nisi post mortē, retulit summū bonū, non nisi ho mini post mortē contingere. Cum dicat: Fidenti animo, si ita res foret gradieē ad mortem, in qua aut summū bonū aut malū nullū esse cognouim? &c. Qr satis uirtutū rōne aīam ipsaꝫ im̄ortalē

Cicero. in tusculanis

esse ꝓbatum ē. Qḋ id idem argumento ex ipsi⁹ operationibus sumpto ꝓbare intendo. Nã oẽs corporꝝ operatiões corruptibiles sunt, ac deficientes, eoꝙ corpora ipa fragilia sunt atqꝫ caduca iõ eorꝝ operationes ad eorꝝ defectionem deficiũt dm ē Animæ uero operationes æternas dicim⁹ ut exemplo uidem⁹ in his q̃ pñtia contēpserũt, iustitiæ, pietati, scientiis, uirtutibus, prudētiæ, castitati, omniqꝫ uirtutum gñi se dederunt, in memoriam monumēta ingeniorꝝ, factorꝝqꝫ magnorum relinquærunt Qr̃ hæc operãdo indebile uirtutis nomen (q̃ operatio aïæ ē) q̃ si uere q̃ oïa immortalia sunt, ideo ipsã immortalem eẽ dicim⁹ ac in æterna uita premiari. Qḋ ẽt nos experientia docet. Quæ nam corporꝝ desideria sunt: rõne semper id appetunt quod temporale ē, & ꝑ ɔñs mortale. Non ne uoluptatem, potũ, cibum, indumentũ, qetem, delectationem optant? certe sic, & tñ ꝑse sine aïæ adiutorio appetere nõ pñt. aïa uero quid desiderat? non q̃ fragilia sed quæ æterna ut uirtutis famam, nominisqꝫ memoriam, patiẽtiam, abstinentiã, idqꝫ genus alia, quæ omnia eterna sunt, ideo ipsam perpetuam, ac immortalem esse dicimus: Quare his concludimus rõnibus sententiam nostram fore uerissimam.

CAPITVLVM XV. IN QVO ID IDEM ꝓbat̃ hominis ac partiũ ɔpositione.

VT aũt huic materiæ finem imponã, unica alia rõne id idẽ ꝓbabo, quæ cõposi-

tionis rõ nuncupatur. Certum .n. est hominum componentia principia mãm esse, & formam, q̃ aĩa est. Et ideo ex corpore costat tanq̃ ex mã, ex aĩa uero tãq̃ ex forma. Altera uero pars q̃ corp⁹ ẽ rõne materiæ, quã corruptionis causam eẽ dici mus, ad mistæ priuationis gr̃a corruptibilis est. Altera uero cœlestis, ac incorruptibilis. Et ideo rõne talis compositionis duplicem uitam reperi ri dicimus: unam quam temporalẽ uocamus, cui corpus subdita est, atq; ei mors subcedit, rõne materiæ (ut dictum est) aut primorꝝ parentũ pec cato, aut quæ ex qualitatum primarꝝ distemperã tia accidit. Alteram tñ sempiternam: q̃ q̃dẽ aĩæ attribuitur: cum principia corruptibilia non ha beat. Harꝝ .n. duarꝝ una a nã tributa est, natiuita tis tempore, altera uero q̃ animæ ẽ, non ni laborẽ maximaq; cũ difficultate acq̃ritur, cui uite æter ne ipsius aĩæ dãnatio opponitur, de qua tñ uita

Lactãti⁹ lib. 7. c. 5. recte loquutus ẽ Lactantius libro 7. c. 5. Nã q̃a hõ ex duabus rebus costat, corpore atq; aĩa, quo rum alterum terrenũ est alterum cœleste: duæ ui tæ homini attribute sunt, una tẽporalis: quæ cor pori assignatur, altera sempiterna, quæ aĩæ subia cet. Illam nascendo accepimus, hanc assequimur laborando: ne immortalitas homini ut ante dixi mus sine ulla difficultate constaret: Illa terrena ẽ sicut corpus: & ideo finitur: hæc uero cœlestis si cut aĩa, & ideo terminũ non habet. Illam primã nescientes accipimus: Hanc secundam scientes. Virtuti enim non nature daẽ, quia uoluit nos de us uitam nobis, in uita couparare. Id circo hanc

nobis pñtem dedit,ut illam ueram & perpetuā aut uitiis ammittamus,aut uirtute mereamur.In hac corporali non est summū bonum:qm̄ sicut necessitate diuina nobis data est:ita rursus diuina necessitate soluet.itaq; finē habet:summum bonum non habet.In illa uero spirituali:quā per nos ipsi acquirimus:summū bonū cōtinetur:qa nec malū pōt habere:nec finē:cuius rei argumētum nā & rō corporis pbet,Cætera nanq; aīalia in humū uergunt:quia terrena sunt:nec capiunt immortalitatem:quæ de cœlo est:hō aūt rectus in cœlum spectat:quia præposita ē illi immortalitas:nec tñ uenit nisi tribuatur homini a deo. Nam nihil inter esset inter iustum,& iniustum:si qdem omnis hō natus immortalis foret:ḡ immortalitas nō sequela naturæ:sed merces premiumq; uirtutis est.hæc ille.Quare uitam aliam quā æternam uocamus reperiri necesse est de qua habet Machabeoꝝ.2.c.7.Rex mundi definitos nos ꝓ suis legib⁹ in æternæ uitæ resurrectiōe suscitabit Et Sap.5.iusti aūt in ꝑpetuū uiuent.Et 1.Petri 5. deus omnis grē uocauit nos in æternam gloriā suam.Et.2.c.1. abundanter administrabitur uobis in troytus in æternum regnum domini nr̄i: & saluatoris Iħu Christi.Et Galathas 6. Qui seminat in spiritu de spiritu metet uitam æternam bonum aūt fatientes nō defitiamus.Et Iohannis 3. sic deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret ut omnis qui credit in illum non pereat sed habeat uitam eterna.Et 10.c. Oues meæ uocem meam audiunt,& ego agnosco eas & se

Machabeorum.2.c.7.
Sap.5.
1.Petri.5
&.2.c.1:
ad galathas.6.
Ioh.3.
idē c.10.

quuntur me:& ego uitam æternam do eis Et.c.6
idẽ 6.c. hæc est uoluntas patris mei qui misit me ut oīs
q uidet filiũ:& credit ĩ eo:nõ peat s; hẽat uitã æ
Idẽ.3.c.17 ternã. Et 17.c. hæc ẽ uita æterna ut cognoscant
te ueꝝ deum & quem misisti Iesum christum Et
Matth. 19. Matthei 19. Omnis q reliq̃rit domũ:uel fratres:
aut sorores,aut patreȝ:aut matrẽ:aut uxorẽ:aut
filios aut agros:ꝓꝑ nomen meum centũplum ac
cipiet:& uitam æternam possidebit: & Matthei
idem 21. 25. Ibunt hii in supplitium æternum iusti aũt in
uitam æternam.Et Augustinus 17.de trinitate ui
ta æterna est in illa contemplatione:in quã deus
non ad pœnam uidebit:sed ad gaudium sempi
Aug.li.soli ternum de qua etiaȝ æterna uita ita idem Augu
loquioꝝ. stinus in libro soli loquioꝝ loquitur. O regnum
æternũ:regnum omnium seculoꝝ:ubi lumen in
defitiens:& pax dei quæ exuperat omnẽ sensum
in qua sanctoꝝ animæ requiescunt:& lætitia sem
piterna,super capita eorum gaudium:& exulta
tionem obtinebunt : & fugiet dolor & gemitus.
O q̃ gloriosum ẽ regnum quo tecum dñe regnãt
omnes sancti.ammicti lumine,sicut uestimento
habentes in capite suo coronam de lapide præti
oso.O regnũ beatitudinis æterne:ubi tu dñe spes
sanctoꝝ,& corona gloriæ:fatie ad fatiem uide
ris a sanctis:letificãs eos undiq; in pace tua q̃ ex
uperat omnem sensum Vbi gaudium infinitum
lætitia sine tristitia:salus siñ dolore:uita siñ mor
te:omne bonum sine omni malo:ibi iuuentus nũ
q̃ senescit:ibi uita terminũ nescit:ibi de cor nũq̃
pallescit:ibi sanitas nunq̃ marcesci:ibi gaudium

nūq̄ decrescit:ibi dolor nūq̄ sentitur ibi gemit⁹ nūq̄ auditur:ibi triste nihil uidetur:ibi lætitia sē per habetᷓ:ibi malum nullū timetur:qm̄ summū bonū posſidetᷓ:quod est semper uidere fatiē dn̄i uirtutū.hæc, ille.Et Bernardus de contēptu mundi ait illuc spūs dirigendus ē: quo ē iturus:illuc festinare debemus:ubi semper uiuamus: & ubi nunq̄ mori amplius timeamus:si sic amam⁹ istā labilem:& caducam uitam.ubi cum tanto laborᷓ uiuimus:ubi comedendo:bibendo:dormiendo: uix necessitatibus carnis satisfacimus:multo magis amare debemus æternam uitam,ubi nullum laborem sustinebimus:ubi summa semper iocūditas summa fœlicitas:& felix beatitudo:ubi,similes erunt homines angelis,& fulgebunt iusti: sicut sol in regno p̄ris eoꝶ &c.Remanet ḡ ꝓbatum per quæ diximus præter hanc aliam reperiri uitam:quam eternam uocamus inqua uirtuosiores:iusti ac bene:sanctæq; ī temporali uita uiuēte condigno præmio remunerari possent:& in qua diuina ꝓuidentia illos præmiat:atq; honorat:quia eos temporalibus tanq̄ caducis bonis: haud præmiare ei consonum uisumest. Et sicut dictum est de bonoꝶ prœmiatione ita depunitione maloꝶ intelligendū esse credatᷓ:cum hoc diuinæ iustitiæ expediat bonos remunerari: malos uero puniri.Quare ut dicit Augusti.19.libro de ciuitate dei 13.c. Ordo est parium disparium q; rerum sua cuiq; loca tribuens dispositio. Et idē libro 5.c.9.deus nil inordinatum reliquit:ḡ unicuiq; suus proprius tribuitᷓ loc⁹ Et ideo Theo

Bernardus, de ꝯtemptū mūdi.

Augu.19. ciuitate de .c.31.

Doctor .S. Riccardus d̄ media uilla Boñ.in.4 dist.44.

logi sacri ut doctor sanctus Riccard⁹ de media uilla:& Bõ ñ.in.4.distintione 44.asseruerunt si cut se habȝ misericordia dei ad electos:ita se hȝ eius iustitia ad re,pbos,& malignos:sed dei mi/ sericordia electis locum preparauit amenũ,:de litiosumq; in quo eternaliter uiuerent:ut cœluȝ empireũ,g̃ dei iustitia re,pbis p̃parat̃ uilissimus ac horrend⁹ locus in quo æternaliter punietur. Qui tñ locus qui mundanis uoluptatib⁹ diuitiis q; se se dederunt:preparat̃ cum corporalis sensi bilitas animæ oppugnet contrariet̃q; dum con/ sotiatæ fuerint quia aĩa:opũ fugam,uoluptatum laboris dolorisq; remissionem & p consequæns mortis contẽptionem quærit.Corpus uero cupi ditatem libidinem,opes diuitias,omniũq; uaria/ rum uoluptatumq; suauitatem:iõ aĩæ bona cor/ poris mala dicimus Ecõtraq; corporis mala,aĩæ bona eẽ asserimus:Qua de re hæc illa non consi derans epicurus dei prouidentiam negauit falsa illa rõne bona.s.aduersa semper accidere paup/ tatem,labores exilia idq; genus alia malos,uero beatos esse:augeri potentia,honoribus,diuitiis, & cætera quæq; quæ hic confutare relinquantur eoq; cum superius eoꝝ positioneȝ posuimus dif fusius de re illa loquutituimus,tum quia omnia ista corpori actribuunt̃ corporisq; præmia sunt non aũt animæ quibus ne æternali punitione pu nitur,sed qui patienter labores dolores angusti as paupertates in temporali uita tollerant:æter/ nali præmio in æterna uita præmiantur. O g̊ epi cure quid ne cum tuis disseras?Quare hæc per

cipere

cipere non potueras? Caueant ḡ rationales oēs cum epicuro hæc afferere,& mentibus suis illud Lactantii lib.7. diuinarũ institutionũ.c.5. in luce sciat dicentis Ergo quia uirtutem ꝓposuit homi ni deus,lʒ aīa & corpus ꝯsotiata sit,tñ cōtraria sunt & impugnant in uiceʒ animi bona mala sūt corporis:idest opum fuga uoluptatum interdictio doloris mortisꝙ; conceptus. Item corporis bona mala sunt animæ,hoc est cupiditas,& libido,quibus & opes appetuntur & suauitas uaria ruʒ uoluptatum qbus eneruatus animus extinguit. ideo necesse est iustum & sapientē in omnibus malis esse qm̄ maloꝝ uictrix est fortitudo Iniustos aūt indiuitiis,in honoꝛ in potestate:hæc .n. bona corporalia & terrena sunt.Illi aūt terrenam uitam agunt,nec assequi immortalitateʒ q̄unt,quia se uoluptatibus dediderūt quæ sunt uirtutis inimicæ itaꝗ hæc temporalis illi æterne debet esse subiecta sicut corpꝰ aīæ. Quis quis ergo aīæ uitā maluerit uitam corporis contēdat necesse est nec aliter eniti ad summū poterit,nisi q̄ sūt ima despexerit.Qui aūt corporis uitam fuerit amplexus,& cupiditates suas interraʒ deiecerit illam superiorem uitam consequi non pōt. Sed q mauult male uiuere,in æternum male uiuet ad tempus,& afficieꝛ omnibꝰ molestiis,& laboribꝰ q̄ diu fuerit i tr̄a ut hēat diuinū ac cœleste solatium,& q maluerit bñ uiueꝛ ad tēpꝰ,male uiuet ī æternū,qa dānabiꝛ dei sententia,ad pœnaʒ,quia cœlestibus bonis terrena ꝓposuit.ꝓpterea igiꝛ coli se deꝰ ex petit,& honorari ab hoīe,tāq̄ pr̄,

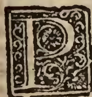
Lactātiꝰli.7 diui inst.c.5

ut uirtutem & sapientiam teneat,quæ sola im̃or talitatem parit.Nam quia nullus alius præter ipsum,donare eam põt,q̃a solus possidet pietatẽ hominis,qui deum honorauerit,hoc efficetur p̃mio ut sit in eternũ beatus,sitq; apud deũ,& cũ deo sẽper &c.Qua pp̃ ut huic rei finem imponam unum quemq; exhortari uolo cum beatam uitam,ac æternam inueniri ꝓbauimus ad eam p̃parare cogitant quũ illa delitiosa sit,hæc quid laboriosa illa tranquilla.hæc inq̃eta. Illa firma hæc instabilis.hæc secura,hæc piculosa.Illa certa,hæc dubia,Illa pericula non formidans,hæc illis plena ẽ illa,aũt tñ bonis,uirtutibusq; utentibus attribuitur.Hæc quidem bonis,ac malis comunis est,deniq; cũ breuissima,momentanea,& caduca hæc sit,illa uero perpetua,& seampiterna illam amenus uirtutem q̃rentes,illã sequamur uirtutibus utentes! Ad beatitudinem summam ẽ curramus uirtutem in hac uita operando ut illa mediante ad p̃mium diuinũ beatitudunis deueniamus Cum recte inquid Lactantius libro 7. c.1. Nam quid ꝓdest aut fallsis religionibus liberari aut intelligere ueram? Quid aut uanitatem falsæ sapientiæ ꝓuidere,aut q̃ sit uera cognoscere?Quid inq̃ ꝓdest cœlestem illam iustitiam defendere?Quid cum magnis difficultatibus cultum dei tenere? Quæ est summa uirtus nisi cum diuinum p̃miũ beatitudinis perpetue subsequatur?de qua est nobis in hoc libro differendum, ne priora oĩa irrita & in fructuosa uideantur,si hoc cuius causa illa suscepta sunt,in incertũ re

Lactãti lib. 7.diui insti. c.primo.

linquamus ne quis forte arbitretur tantos labo-res,in cassum suscipi dum eorum cœlesti mercede diffidit,quam deus statuit ei,qui hæc suauia,terræ bona ꝓ sola nudaq; uirtute contēpserit,satis & huic pti faciamus tum testimoniis diuinarum literarum,tum ēt ꝓbabilibus argumentis ut æque clarum sit,& futura p̄sentibus & diuina terrenis,& perpetua breuibus,esse anteponenda,q̄ntempo ralia sunt p̄mia uitiorum,sempiterna uirtutū,hæc ille.His ḡ q̄ dicta sunt facili ōndi pōt rationalem aīam fore immortalem qđ in pn̄tiarum ꝓbare in tendebamus sed ꝓ maiori huius rei ōnsione ad alia q̄ dicere decreuimus deueniemus.

CAPITVLVM XVI. IN QVO NON nullorum aliorum sententia de animarum immortalitate ponitur.

POstq̄ Epicureorum Diagore Democriti Aristoteniq; cū suis falsa3 sē-tentiam destruximus ad aliorum dicta uenire æquum esse putaui. Quum .n. pliorum aliorum omnium opinio sit aīam quidē rōnalem omnino incorru ptibilē fore,atq; in mortalē.Et si in altis a sacro sancta ueritate deuiauerint de quorum numero sto ycos,ac pythagoricos eē inuenimus. Qui omēs aīarum immortalitatem ꝓfitent.& si id erroneu3 asseruerint aīas ipsas de corporibus in alia mi-grare corpora,cū id.s.quod cū corpore nascit, cū corpore perire necesse st euitare nequiuerint

Et ideo aĩas non naſci dixerunt ſed ĩ corpora in ſinuari ac de aliis in alia corpora migrare, cum aliter aĩaꝝ immortalitatem fieri putare non potuerunt. Hoꝝ aũt opinionẽ hic aſſereẽ minime mihi uiſum eſt, tum quia cũ de pytagoricoꝝ ſententia peregi intractatu de aĩaꝝ creatione, queꝫ ante hunc feci, ſatis loquutum eẽ putaui, tum qa ad pñs de hoc diſputare tempus non eſt, ſed tñ de aĩaꝝ in mortalitate ꝙ ſatis eſt, hoc, ipſam ꝓfiteri dixiſſe. Quid de hoc Plato ẽt ſentierit & alii iam ſupradiximus, cum omnium phoꝝ ſententiam de hac re loquentium poſuimus, iam dictum ẽ in præcedenti tractatu. Platonem aĩaꝝ finitatem ponere, ac ipſas in ſua multitudine poſt corpora remanere. Et ad eaꝝ infinitatem euitãdam aĩas dixit diuerſis uniri corporibus determinato qdem tempore, non tñ eo mõ, ut pythagorici poſuerunt. Quidam tñ alii aliter hanc in mortalitatem conceſſere eoꝙ dixerant de omnibus aĩabus quid unuꝫ omnibus comune, & ſeparatum poſuerunt, quod intellectũ agentem uocabant, ut fuit Alexander cum ſuis, q intellectũ agẽtem poſuerat eẽ ſeparatum, & omne ueꝝ intellectũ poſſibile & per ↄñs aĩam intellectiuam, multiplicari dicebat ad ſpeciei humane indiuiduoꝝ multiplicationem, ut iam recitat. Comẽtator 3. de aĩa, quẽ corruptibilem aliaꝝ nãlium formaꝝ more Ponebat Quã quidẽ opinionem ſequutꝰ eſt Thomas Gaietanus eruditus in doctrina .B. .T. quo ad hoc ꝓpoſitum declinauit a uia pfati Doctoris & non ſolum tenet Ariſt. fuiſſe dubiũ

Quid plato ſentierit.

Alii aliter.

Opinio Alexandri đ aĩa

Comẽtator de aĩa.

sed ꝑcerto sensisse aīæ mortalitatē & rōnes sue non concludunt u3 prima quare aīa non habet o perationē ꝓpriam q̄a non ē sine phantasia quia sat est ꝙ non sit organica:ut ꝓbatum ē 2. de aīa & 3.t.c.4.&.8. Nec 2. ꝙ Ar. loquens de intelle/ ctu possibili 3.de aīa.t.c.7.dicit absolute ꝙ ē se/ paratus,& in textu 20. loquens de intellectu agē/ te dicit,ꝙ ē separat⁹ i eoꝙ uerē ē.i.ī essēdo,ḡ de in tellectu possibili ītellexit sēpationē formalē & d̄ intellectu agēte formalē & p existētiā;nec illa rō cōcludit,q̄a ī tex.7.3.de aīa intēdit ph̄i⁹ d̄ utraq; separatiōe intellectus possibilis sicut & ī tex.20. q̄a easdē ꝯditioēs sub eisde3 terminis attribuit ābob⁹.imo si possibilis sic m̄lto magis intellect⁹ agens,honorabilius ē agens patiente,ḡ uterq; ē separatus formaliter & exn̄r;uel neuter,aliter cō paratio esset equoca,& iō qd' dicit in hoc ꝙ ue/ re ē,nō deb3 exponi ī essendo(ut Thom.Caiet.) sed ex eoꝙ ē substia & ommitat̄ sua falsa imagi/ natio huius uiri qui tot falsitates,& ꝯditiones h3 in hac re,quot uerba protulit tum quo ad funda menta sue positionis de aīæ mortalitate/tū quo ad reprobationem expositionis.B.7.in 3.de aīa t.c.20. Non reminiscimur tum quo ad expositi/ onem suam,q̄non solum consona non ē Arst.s3 expresse ꝯria:sed de hoc alias uita superstite,et hoc primaꝝ qualitatum nobilissima mixtione, ac eiusdem mistionis dissolutione,quod sic esse dicebat,quia ipsum corporis formam eē posue/ rat,& uirtutem causati ex elementis,super quā3 formam agens intelligentia in radiat,q̄ aīæ hois

pars non est, sed separata, uoluit.n.ꝙ forma addita materie prime, magnam in simplicibus operatur diuersitatē, itaꝙ unum facit ignem, aliud aquam, aut aerem, & quartū terram, qn̄ uero non unica forma operatur, mirabiliorē diuersitatem facit, Vult.n.ipse ꝙ forme elītares ſm aliquē modum in ꝯpositis remanent, & insuper additiuntur eis forme compositoꝝ, qn̄ ḡ elementa ab excellentiis permixturam recedunt, operaᷓ mineralia in nā, et lapides quoꝗ sunt forme nāles, secundus aūt recessus animata perficit, quoꝝ potentior est forma, quam mineralium, & ita per gradus maioris, & minoris temperātie, & aequalitatis, & elementa uenientia ad medium ſm misturam tandem perfitiunt formā que intellectꝰ possibilis uocatur, q̄ potentia est omnia intellectualia, actu uero nullum. Et ꝙ plus ē dicit, ꝙ hic intellectus est in corpore hominis sicut rasura & planatio in tabulam & non sicut ipsa tabula, sꝫ potius corpus est sicut tabula, intellectus uero ē sicut ꝑparatio tabule, ad scripturam, nec dicitur esse separatus a corpore, sed potius ab intelligibilibus. sicut priuatio q̄ dicit habilitatem ad recipiendum, seperata est ab his, qui recipit sicut ēt rasura & planatio, separata sunt a scriptura, & sicut quelibet priuatio media, separata est ab actu, priuatio est, inquo subicitur a mā sic priuatio ē separatio materie, non tñ̄ ipse actus, & sic intellexit ut dixit. Arist. cum intellectum separatū esse dixerat. Quibus habitis, dicimus ſm eum intellectum possibilem esse formam nālem resultan

tem ex nobilissima mixtione elementorum, & sic per pñs corruptibilem, quod sic esse ēt ostendit dicens, uoluit.n. Arist. ut in anime diffinitione app3 2. de aia, aiam fm substantiam corporis eē actum seu endelchiam, stante hoc uero, tunc uniuoce omnes aie partes act⁹ sunt organici corporis, quare necesse est intellectum corporis esse actum, sicut formam corporalem, & sic erit forma ex elementis mista. ¶ Præterea non perficitur mē corporalis potentia, nisi per formam, q̄ est in ipsa potentialiter, & educitur de ipsa p motum, & mutationem, certum .n. ēst rationalem animam, seu intellectiuam, corporis hominis eē perfectionem, quod mā corporea est, quare op3 q potentialiter sit in ipso corporis semine, & educatur de ipso per motum, & mutationē, nullū aūt sē paratum, incorporeum est potentia in corpore, eductum de ipso per motu3, & mutationē quare intellectus possibilis q hominis perfectio est, forma est corporis, & operans in corpore ut alie forme, & per pñs corruptibilis est, ac ipsa3 cum corpore perire, ac alterari corporis alteratione hæc enim Alexandes qui quantam ueritatē eorū smones asseruerant sua pō ostendit, ponēs primam perfectionem q̄ ad secundam præparatio ē, hoc est ad intelligibilia suscipienda facta ē a complexione elementorum, eorum omnes clamant, & maxime suus præceptor Arist. q intellectus ē egrediens ab extrinseco, non aūt ab elementis, factus, neq; potentialiter exñs in eis, cum intellectus uirtus incorporea sit, quæ incorporeas & Hæc Alexā.

immortales res discernit, ex elementis ducatur quare taceat, ut inferius dicemus ubi ipsaꝫ ĩ mortaleꝫ esse oñdemus, ac ēt hæc sententia reprobata est, tum in tractatu an aĩa educta sit de potentia materiæ, tũ in tractatu de aĩarum creatione.

Auerroes. Opinio.

¶ Aliqui uero id intellectum possibilem esse dixerunt ut Auerroes Non nulli uero aliter asserue runt dicentes inconueniens minime fore aĩas separatas existere actu infinitas qui eoꝝ falsitatem taliter excusabant, esse .n. infinitum actu in his quæ non hñt ad inuicem ordinem est esse infinitum per accidens, infinitum aũt per se, & in habẽtibus ordinem impossibile ẽ actu inueniri, id tñ per accidens (ut dictum est) inconueniẽs esse nõ iudicant. Quæquidem positio uidetur esse Auicenæ & Algazelis quæ tñ omnes opiniones quã tam ueritatem obtineant ad pñs speculari opus esse nõ censeo. Veniamus ẽ ut quæ pro ueritate faciunt inducamus.

CAPITVLVM XVII. QVOD NOTABILIA, ueritatem ostendentia continet.

1. notanduꝫ p ueritatis claritate.

IN præsentiaꝝ aũt quid ſm ueritatem dicendũ sit declaraturus ueniuo pro cuius quidem rei declaratione. Primo notanduꝫ dico Vnũ quodqꝫ naturaliter appetere esse suo mõ. Quo quidem stante asserendum eẽ nõ dubito, appetitum naturalem in nulla re frustra posse. Cuꝫ aũt homo res naturalis sit, naturalite:

ꝙ esse desiderat, eius tñ desiderium cognitionē sequitur, cum desiderium in rebus cognoscenti bus sequit̃ cognitionem, quare hōini perpetuita tis appetitus eē dicimus, tunc sic. esse omne ꝑ ſe appetibile ē, ideo op; ab intelligente, q esse sim pliciter appræhēdit ut appetat̃, quæ tñ operatio intellectus est, qui esse absolute, & ꝑm omne tem pus appræhendit. Quare intellectum hñs, ut hō est, nāliter esse semper desiderat, ac appetere di cimus. Non sic in hñtibus sensum, cū sensus esse ni sub hic, & nunc nō cognoscat. Omne aūt nāle desideriu;, nālisq; appetitus omnis frustrari nō debet. Sed hō contrariorū rōne in eo reperto rum esse perpetuum habere non pōt, nec pars q̄ corpus ē: ꝙ altera pars, quæ intellectualis substan tia est, est incorruptibilis, & sic hominē ꝑm intel lectiuam animam incorruptibilem esse dicimus.

¶ Secundoq; notandum prædico dupliciter ali quid dr̃ corrumpi. Et per se, & per accidēns, il lud perse corrumpi dicimus quod ꝯriuni habet per accidens aūt id corrumpit̃, qđ alterius cor ruptione corūpit̃, exquo pendet eē eius, qđ est ut iam insuperiorib⁹ dictū est, Anima aūt nec ꝑ se, nec per accidens corrumpi pōt, quod probo Qđ aūt non per se ꝓbat̃, qa id qđ ꝑ se, alicui cōuenit, ab ipso cui conuenit inseparabile est, & sic silr id qđ per se ad aliquid consequit̃, ab eo remoueri non pōt, qđ exemplo manifesto ꝓba mus, par, uel impar, perse insequitur numerum, quia oīs numerus par uel impar ē, & a numero separari impossibile est. Et sic dicimus in homi 2. notādum.

ne,eoq; ab hoc non remouet ut sit animal: Esse aũt per se conuenit formæ,q̃ tñ forma actus est ut omnibus notum est,& sic esse per se consequi tur formam. Quia unũqd'q; h3 esse per suam ꝓ priam forma3. Qua de re a forma,esse nullo pa/cto põt separari,immo oĩa alia ab ipso habet es/se dicunt. Et mã q̃ pura potentia est,ab ipsa for/ma acquirit esse in actu. Et sic composita omnia ex mã et forma cõrũpũt eoq; formã ãmictũt,ex q̃ hñt eẽ,ac ad q̃ eẽ ꝯseqtur,si .n. q̃ dixim⁹ oĩa uera sunt,quo nã pacto aĩa ipsa per se corrumpi põt? quæ forma est,quum impossibile sit formã a se ipsa separari. Quare impossibile reddit sub sistentẽ formam,per se desinere,cum sit per se esse hñs,quia eẽ separari non põt ab aliquo esse hñte,nisi ab eo esse separet,quare necesse ẽ aĩa3 ipsam esse incorruptibilem: cũ h3 esse ut forma q̃ ipsius esse cã ẽ. Et iõ impossibile ẽ:q; ab ea esse separet. Nec ẽt forma ipsa per se subsistens ꝑ ac cidens corrũpi,ac gñari põt.i.ad alicuius gñati uel corrupti,gñonem,uel corruptionẽ,gñari,at q; corrumpi: sicut.n.eẽ per gñationem acquirit & ꝑ corruptionem ammictit,sic alicui gñari,& corrũpi cõpetit. Quare quod ꝑ se h3 eẽ,nõ põt gñari,uel corrumpi,nisi per se. Ideo illæ formæ quæ mãles esse dicunt,quæ non ut accidentiã al teri existunt,per accidens corrũpuntur,q̃a fiunt & corrumpunt per compositorum gñonem,& corruptionem. Et iõ uegetabilis forma,& sensi/bilis,nõ sunt ꝑ se subsistentes,& semper,sed alte ri,puta composito existunt,l3 nõ ut accidentia,

ut dictum ē. Quare cū in mā generantur, sic ibi-
dem corrumpunt. Et ideo dicunt per accidens
corrumpi, qa inq̃tum formæ sunt, per se corrū-
pi non pñt, sed per accidens .i. corrupto compo
sito corrūpūt, inq̃tum deficit esse ꝯpositi quod
est per formam. Et iō brutoꝝ aīæ corruptis cor
poribus corrūpunt, secus ē de intellectiua aīa, q̄
non ad alterius gñonem gñatur, & ideo ad alte-
rius corruptionem non corrūpit, cū h₃ eē per se
ab omni corpore remotum, quare nō posset cor
rūpi nisi per se corrūperet, qđ tñ eē impossibi-
le per me superius ꝓbatum ē, ac ēt cū ꝯrium nō
habeat, ut inferius dicemus. ¶ 3. considerādū
censeo pro huius difficultatis dilucidatione ma 3. notan.
iori. Nullam formam corrumpi posse ni tribus
modis, uel per ꝯrii actionē, uel sui subiecti cor-
ruptione, uel sue causæ defectu. Videamus an aīa
ipsa aliquo istoꝝ modoꝝ corrumpat? Quid ne
est ipsa corruptio? dr̄ iam q̄ ē qñ unum contra-
rium ab alio destruitur, ut cū calor frigidi actio
ne corrūpit. Corruptio aūt formæ 2. mō sumpta
est, cum ad destructionem subiecti, suæ potentie
destructio sequit, ut p₃. Nam cū ocul⁹ destruit:
uis uisiua sua ēt destructione ꝯsumit: 3. aūt mō ē
cum effectus, per causæ defectū destruitur, ut p₃
exēplo, defitiēte .n. solis præsentia, aeris lumen
deficit. Nam certum est solis præsentiam aeris lu
minis esse causam. His omnibus ueris habitis hu
mana quidem aīa ꝯrii actione corrumpi nō põt
cū ei aliquid ꝯriu₃ nō sit, nec composita ex mā
& forma, eoq; impositis ex mā & forma, nō con

trarioꝝ reperiť. Sed corruptio non inueniť ni/
si ubi rō ꝯcioꝝ reperiť, cum ſm phȝ 1. & 2. de
gñone, & corruptione, gñoes & corruptiones
ex ꝯriis, & i ꝯria ſunt, & ideo aīam dicimus ēe
incorruptibilē, eoq; rō ꝯrietatis in ea non repe/
ritur, cum ibi materia non ſit.. & ſi ſm aliquos
ut in præcedeuti tractatu diximus pro eius fun
damento, aliqua mā in ipſa reperiatur quam ſpi
ritualem uocant, tñ non eſt ſicut mā gñbiliuȝ &
corruptibiliuȝ, quæ cauſa corruptionis eſt, rōne
contrarietatis, Immò ſm ſanctum doctorem di/
cimus corpora cœleſtia non eſſe corruptibilia,
& ſi ſm eum ibi reperiatur mā: eoq; mā illa ꝯ/
rietati ſubiecta non eſt: nec eiuſdem rōnis cum
illoꝝ inferioꝝ mā, q̄to magis de aīa d̄ d̄m ſit in
qua non ni(ſm aliquos dico) ſpiritualis mā repe
riť, aut ſm ueritatem nullam, ſed de hoc ſatis ſu/
perius dictū eſt. Q̄ ſ' aūt in aīa intellectiua aliqua
ꝯrietas reperiri non poſſit, ità ꝓbatur, eoq; ſm
ſui eſſe modum recipit, & ea q̄ in ipſa recipiunť
abſq; ꝯrietate ſunt, immo & ꝯria q̄ intellectu re
cipiunť, ꝯrioꝝ rōnes non hñt, & ſunt abſq; ꝯri
etate, ſed in intellectu ꝯrioꝝ rō: una ꝯrioꝝ ſciē
tia dř. Quare impoſſibile eſt rōne talis ꝯrieta-
tis q. ſ. ē a ꝯrio in ꝯriū, aīam eſſe corruptibilē,
& mortalem. Nec ēt corrumpi pōt corruptione
ſui ſubiecti. Cum iam ſæpe ſæpius diximus, ac in
mediate ad præcedens notabile poſuimus aīam
humanam per ſe eſſe ſubſiſtentē, & formam eſſe
a corpore ſm ſuum eſſe non dependentē, ut ue-
getabiles, & ſenſibiles formæ ſunt, quare ad cor

ruptionem subiecti corrumpi non pōt. Nec ēt corrūpi poterit ꝑ ꝑ suæ causæ defitientiam, cum causam non habeat nisi æternam, quæ deus glo sus ē, quam quidē rem hic ꝓbare non opꝫ, cum satis hoc ꝓbaui in tractatu de aīaꝝ creatione, ubi iam ꝓbatum remanet inmediatam causam ipsam ipsius aīæ esse deum, ex nihilo ipsam creā tē, iō hic ꝓbare relinquatᷣ, illuc ḡ recurratᷣ. Ibi ꝙ hæc ꝓbatio accipiatur. Quare hoc nr̄uꝫ nota bile concludendo dicimus, aīam ipsam omnino fore incorruptibilem, nec ullo pacto corrumpi posse. ℭ Quarto notemus: ꝙ hac de causa mul/ti asserere ausi sunt humanam aīam esse corrup/tibilem: & mortalem, quia intellectum, qui eius pars est, esse corruptibilem: & mortalem posue/rant. Quam ēt opinioneꝫ Ari. attribuebāt. Qđ expræsse falsum est, eoꝙ de intellectu distingue/re nesciuerunt. Qua de causa dicamus intellectū multipliciter sumi, ad pn̄s tn̄ Quatuor sumam? primo quidē mō: ꝓ tota aīa intellectiua, itaꝙ ali qn̄ ꝓ intellectu: aīam intellectiuam intelligimus Secundo modo sumitur pro ipsius nālibus potē tiis: quibus mediantibus ipsam aīaꝫ actiue & pas siue: ad speciem intelligibilem: & intelligendi ac tum concurrit: q̄ qdē potentiæ intellectus agens & intellectus potentialis nūcupanᷣ. 3. aūt modo ꝓ intellectu in actu: uel habitu: speculatiuo, seu practico sumiᷣ: intelligendo tn̄ per intellectū in actu: intelligibilem spēm: uel intellectionē actua lem: per intellectum aūt in habitu: habitum intel ligibilem. Quarto modo sumitur intellectus ꝓ

4. notan.

4. sumiᷣ intellectus.

ĩtellectu passiuo: seu cogitatiua uirtute: q pp eiꝰ ꝓpinqtatẽ ĩ pfectiõe ad ĩtellectũ ꝓprie dictũ in tellectus dr. Hac ḡ distinctiõe habita: nulli dubiũ sit: intellectum primo: & secundo mõ sumptum: esse perpetuum: & immortalẽ: p q̃ superius diximus: Sed 3. 4. q̄ modo sumptus gñabilis est: & corruptibilis: quod sic esse ꝓbetur. Primo q̄ sit gñabilis. Nam fm phum, intelectiuam animã in sui principio: & creatione: est sicut tabula rasa: in qua nihil de pictum est: ḡ si capiatur intellectus in actu: uel habitu: speculatiuo: inq̃tum gñantur in ipso intelligibiles spẽs in actu: uel habitu: gñabilis dicit. Et q̄ sit corruptibilis p3: quia omne quod dependet ab aliquo corruptibili in conseruari corruptibile est. Cum aũt intellectus in actu uel habitu: huiusmodi sit: ex quo fantasma p̃supponit: quod corruptibile ẽ: a quo incõseruari dependet: ideo intellectus hoc mõ sumptus corruptibilis est. Et ita silr d̃d̃m est ipsum intellectũ fore gñabilem: & corruptibilem: si 4. mõ sumat, cum uirtus cogitatiua corporea uis sit: quæ clare patet ipsam gñari: atq̄ corrũpi. Si aũt aliqñ appareat Arist. dixisse intellectum fore corruptibilem: de 3. & 4. mõ intellexisse d̃d̃m ẽ, nõ aũt 1. & 2. mõ cũ ia incorruptibilis ẽ: ut ipse Ari. sæpe sæpius (ut ex eius dictis accipi põt) asseruit. De triplici aũt intellectu: dicimꝰ: hanc triplicitatem a cõmentatore accepimus 3. de aĩa: in quo
3. de aĩa, tres distinguit partes: in anima humana cuiꝰ uerba hæc sunt. Opinandũ est q̄ in aĩa sunt tres partes intellectus: quaꝝ una est intellectus recipiens

secunda aũt effitiens ꝫ. aũt factũ:illaꝝ duas ipse ponit æternas ꝫ. aũt gñ:bilem:& corruptibileꝫ: quam intellectũ passiuũ uocat:& est ille qui pro uirtute cogitatiua,seu pro imaginatione accipit. Et iõ subiungit ipse comẽtator intellectus passi uus ẽ corruptibilis:& absq; hoc nihil intelligiť: per intellectum aũt passiuũ intelligo uirtutẽ ima ginariam &c.sed de hoc alias. ℭ 5. consideran/ dũ aĩam humanam eẽ incorruptibileꝫ:ex hoc ẽt sumi põt.s.ex ipsius intellectus parte:cum intelle ctꝰ ipse ea quæ recipit incorruptibilia sunt:q̃uis in se ipsis sint incorruptibilia. Quod clare patet qa intellectus intelligit spẽs intelligibiles prout sunt in mãles:cũ appræhensiuus sit reꝝ in uñi:& ideo dñr speties ipse esse incorruptibiles Et om ne qđ recipiť:recipiť ẜm modũ eius inquo est: ğ si sunt in mãles:& incorruptibiles spẽties:q̃ in intellectu recipiuntur:opꝫ ipsum intellectum tã q̃ recipientẽ esse incorruptibilẽ,intellectus aũt pars est ipsius aĩæ:ut dictum est:ideo aĩam ipsaꝫ remanet eẽ incorruptibilẽ. Qđ ẽt cõfirmare itẽ do:qa ut dixímꝰ oẽ qđ ꝛcipiť ĩ aliquo ut ĩ subto recipiť ẜꝫ recipiẽti is modũ nõ aũt recepti:ut ha beť a Boetio. Nã certũ ẽ ꝙ intelligibile recipiť in intellectu:ğ ẜꝫ modũ intellectꝰ recipiť : non aũt intelligibilis. Discurramus aũt circa oĩa agentia Claꝝ ẽ eoꝝ actus a suis passiuis recipiť ẜm pote statem patientium:ut pꝫ de calore solis. Nam ali ter recipiť a semine plantæ:aliter a semine aĩalis aliter aũt ab ecto:in ecto uero est rarificans tm̃: in semine aũt plantæ dissoluit pullulareq; facit:

5. notãduꝫ.

Boetius.

in semine, uero aïalis dissoluit,& format: & sic discurrendo per alia. Quare ita d̄ dꝫ est de intel ligibili quod in intellectu recipitur: quia ſm modum intellectus recipit. Omne aũt intelligibile (ut iam modo diximus) est sub rõne simplicis: & perpetui:& transmutabilis: ḡ potestas intellectus: est simplex & perpetua:& per ꝯñs incorruptibilis & sic ipsa aïa cuius pars est ut dictum est remanet ēt incorruptibilis ideo notandum uerũ uerꝝ est.

6. notandũ. ¶ 6. uero notet̃ quod ēt dum de Epicureoꝝ circa summũ bonũ errore disputauimꝰ ac ēt aliam uitam reperiri ꝓbauimus, aliis uerbis expræximus ꝙ ad talem immortalitatem ꝓbandam multiplici uia deuenire poterimus. Nos tñ in hoc cũ santo Boñ in 2. sententiaꝝ dist. 19. Aug. modũ in 12. de trinitate & in lib. de ciuitate dei sequæmur: ad illam ex finis cõsideratione deuenire: eoꝙ finis ſm pħm 2. pħicoꝝ imponit necessitatem his quæ sunt ad finẽ Et iõ notemꝰ: præsupponendo unum: de quo nullus sanæ mentis dubitat: ni quis insipientia ductus atqꝫ prædi tus .s. unum q̄ ↄ̄qꝫ rõnale aïal: ad participanduꝫ summam beatitudinem esse ꝓductũ: & hoc rõne aïæ rõnalis. Q̄d tñ esse uerꝝ nos ipsi experiri possumus. Cum oẽs uolumus esse beati: hoc ḡ habito, An beatus esse possit: qui bonum quod habet põt ammictere? certe non. in bonis istis temporalibus beatitudo eẽ non põt: cũ ea ammictere possumus: ac circa ea miseri sumus: timoris dolorisqꝫ causa ut exemplo uidet̃: cotidieqꝫ experimur pl̃mas doloris timorisqꝫ causas: nos ipsos

Boñ. 2. sent. dist. 19.
Augu. 12. d̄ trinitate.

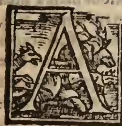
ipsos habere. Quare necesse est si aiam beatitu/ dine capacem, factam eē dicimus, φ ipsa per nāз sit immortalis quā ēt immortalitatē. S. ipse Boñ. lib. dist. ut supra ex causæ formalis māliscз par te ita ꝓbaſ. Quia ut iam mō diximus aīa ē facta ad participandā beatitudinē, q̄ qdem in solo sū mo bono consistit, & iō facta ē dei capax, quare ad ipsius imaginem, & siřitudinē, ḡ si imago dei est, deo assimilaſ, si aūt ipsa iam periret dei ima go nō eēt. Ideo ddm ē ipsam omnino in morta/ lem. Id idem exparte mē ꝓbaſ ab eodem ibidē sic, eoφ ipsum quo est aīa, siue for ma tante ē di/ gnitatis, ut aīam ipsam dei imagine insingnitaз reddat, q̄ nobilissima ꝯditio ē: mā uero (sз cum dico) q̄ huic forme unitur tāto appetitu ei con/ iungiſ, ut ita eius appetit⁹ terminaſ, ut nullo pa cto aliam formam appetere quæat, eoφ optima colligantia ad inuicem coniunguntſ. Cū aūt q̄ bo na rōne iuncta sunt, nō ē dei uelle dissolui. Qua de re glosus de⁹ qui ipsius aīæ actor fuerat, ipsi⁹ qз continuus conseruator existit. Ex quibus iḡ di ctis facile aīaɋ immortalitas præse fert, hoc aūt notandū ut dixim⁹ a. S. Boñ. extraxim⁹. ¶ Nūc aūt ad ultimum considerandū deueniem⁹, quod id sit sumptum, tñ ab hominis intellectione, ꝑ quo considerandum est hominem inteltigeř me/ diante principio, quod forma habēs esse dicitur non tñ ens solum sicut quo aliquid est, ut Sanct⁹ Thomas refert. Nam in Aristot. libris expertis patet & maxime in 3. de anima intelligere actum 3. de ala. expletum per corporale organum nō esse. Eoφ

aliquod corporale organum omnium sensibiliũ rerum naturarum receptiuum inueniri non potest, qa expresse a pħo habetur recipiens omne denudatum esse a natura recepti, ut exemplum ponunt phylosophi de pupilla quæ colore caret Organum autem corporale omne aliquam sensibilem naturam habet. Videamus uero de intellectu. dicimus sine dubio nos intellectu intelligere qui omnium sensibilium naturarum est cognoscitiuus, ideo oportet ut remotus sit ab intelligibilium natura, & ideo ipsius operatio quæ intelligere est, per aliquod corporale non exercetur. Et per hoc intellectus operatio est sine corporis comunicantia, q̃uis dum corpori unita est, habet obiectũ in corpore. s. fantasma: & ideo q̃diu anima in corpore est, sine fantasmate intelligere nonpõt: nec reminisci nisi mediante uirtute cogitatiua, & memoratiua per quas fantasmata præparanť. Et propter hoc intelligere q̃tum ad hũc modum, similiterq; reminisci corpoř destructo destruitur non autem corrumpitur eius sustãtia Ex quibus dictis apparet intellectum per se habere operationem inqua non comunicat corpus. Nam certum est unumquodq; operari eo modo quo est. Et ideo quæ habet esse per se, operanť, per se, & sic e contra. Non habent per se operationem, quæ per se non operantur. Capiamus ue exemplum de calore, qui certe per se non calefacit, sed calidum: Ex quo clare patet: q intellectus quo homo intelligit habet esse non dependens a corpore, sed supra omne corpus Et sic per cõns

Intellectus h3 operatione inqua nõ comunicat corpus.

patet q̄ tale intellectiuum principiū omnino nō est quid compositum ex materia, & forma, cum species in ipso in materialiter recipiuntur ut dictum est. Et sic etiam apparet, q̄ tale principium, sit forma habens esse. Et ita per consequens q̄ sit incorruptibile, quod expræsse declarat phus libro de anima asserens, intellectus est quoddam diuinum & perpetuum. Quare siquis quæ dicta sint recte considerare uoluerint, humanam aīam esse incorruptibilem omnino percipient.

CAPITVLVM XVIII. QVOD QVOmodo phylosophi, & præsertim Arist. ac theologi animam immortalem prædicant declarat.

Nteq̄ ad argumentorum in oppositum solutionem ueniam, non nulla alia tū ex theologorum, tumq̄ phorum mentibus, præsertim ex principiis principis Arist. summiq̄ ac fidi sui comentatoris Auerrois dicere decreui. Pro qua quidē re notandū q̄ aliquod eē mortale tripliciter dicitur, sicut triplipliciter asseritur eē non ens, ut uelle uidetur Comentator 12. meth. qui triplex non ens distinguit. in non ens simpliciter, ut nihil, in non ens in aliquo, sicut priuatio quia ipsa priuatio teste phylosopho 4. meth. est in subiecto negatio, quare est non ens in aliquo. Dicitur non ens tertio mō qđ in actu minime ē,

Aug.
Auerro.
Comētator 12. meth. distinguit triplex non ens

Vel aliter primo modo dicitur non ens simplr, uel non ens substantialiter, & illud est φ sm suaz subũantialem formam corruptum ẽ, ultimo mõ dicitur non ens accidentaliter, ut omne mutabile est non ens, eoq; omne qđ mutatur aliquid dimittit, & aliquid assumit, cum mutare nil aliud ẽ ni de alio in aliud ire, & sic mors qua aligd mortale denominatur ẽt tripliciter sumitur, & sic aliquid dicitur mortale quod annihilabile est, ac in nihilum reducitur, quod respicit primũ non entis modum 2. aliquid mortale dr̃, omne mãle annexam priuationem hñs, quã priuatione mã ad corruptionem ducit, & sic ẽ causa corruptionis primo physicoȝ, & sic respicit sm nõ entis modum Qđ uero tertium respicit mutabile omne mortale nuncupať. Qua distintione habita dicamus omnem creaturam ad non ens duci 1. 3. φ modo consideratum, quia ex nihilo est, & mutabilis est quos duos mortalitatis modos damascenus libro 2. c. 3. considerans dixit quod naturaliter incipit, naturaliter definit. i. finitur, & sic dicere possumus oẽm creaturam esse mortalez, cum duos istos modos babeat cõmunes, & per ꝯñs mortalitates heæ duæ comunes, ac gñales sunt, omni creaturæ. Veȝ tñ nõ est secundus mortalitatis modus gñalis, qa non nullæ reperiunť creaturæ, q̃ mãles non sunt, nec oĩa mãlia annexam hñs priuationem, ut de una forma substantiali in aliam mutare possit. Nunc aũt ad propositum reuertentes asserimus φ gñalis est unus mortalitatis modus, alius uero ſpãlis, primus uero om/

Damascen⁹ lib. 2. c. 3.

nibus conuenit creaturis. Et ideo cum loquitur
aplus I. ad Thimotheum .I. dum dixit regi aũt I. ad thimo.
seculorum immortali, & inuisibili soli deo, acce
pit ſm primũ modũ, & sic silr in fine capli dicẽs
de deo, ꝙ solum habet in mortalitatem, ac si di-
cat ꝙ solus deus est rex seculoꝝ, & istius princi
patus solus princeps quia omnis creatura dicit
gñaliter mortalis: deꝰ aũt immortalis, quo pacto
ꝗ solus deus dicat esse immortalis, & quare om
nis creatura mortalis sit, uno trium modorum,
reliquatur ad pñs cum hoc hic speculari non de
cet: In pñarum aũt dicamus ꝙ dum quæro utrũ
aĩa mortalis sit, uel immortalis, non est intelligẽ
dum ꝑut li mortale sumitur secundo modo, qa
dubium non est, ipsam esse mortalem capiendo
generalem mortalitatis modum omni creature
competentem ut declaratum est. & ideo d̃d̃ mẽ
aĩam esse immortalem capiendo modũ ſm mor
talitatis quia suum esse substantiale amictere nõ
pot quam tñ immortalitatem aĩæ tripliciter do-
ctores esse ostendunt. I. ut deo comparatur 2. ut
ad alia 3. ut ad suum actum, qui intelligere est.
Comparatur ad deum qa ad dei imaginem est ꝑ
ducta atq; siltudinem. Ad imaginem ſm poten-
tias uel suas non organicas uires. i. ſm memoriã
intelligentiam, & uoluntatem. Ad siltudinem ue
ro dupliciter & ſm suam essentiam, quæ non ꝑ
organicas potentias perficit, uel q̃tum ad actus
& uirtutes & alias perfectiones, quæ in potentiis
sunt, pro qua quidem causa sicut deus immorta
lis ẽ, ita anima q̃ ad eius imaginẽ & similitudinẽ

facta est, immortalis denominatur, & ideo deus hac similitudine & imagine fecit eā immortalē
2. sent. d. 16 & indissolubilem, ut uelle uidetur 2. sententiarum dist. 16. & ideo tum rōne essentiæ, & naturæ, tū rōne potentiæ est immortalis. Dicitur ēt ipsa immortalis pro ut ad alia comparatur. i. ut comparatur ut ipsa hoc aliquid ē 2. ut comparatur ad mām in quo 3. ut ad alias intellectuales potētias primo mō quia est hoc aliquid, & potest habere ac habet pse esse, & quod per se esse habet, phorum sententia corrumpi non potest, nisi ratione materiæ ex qua est & sic (ut diximus paulo ante) cum aūt anima in materialis sit, nec ex præiacēti mā componitur, atq; ducitur ut insuperiorib? pbatum aūt, iō necesse est eam esse immortalē & incorruptibilem. Est ēt immortalis put comparatur ad materiam in qua quia licet aīa sit in mā tñ non est educta de potentia materiæ ut superius probauimus, sed ab extrinseco aduenit at
Arist. 16. de animalibus. q; atoris ut uoluit ipse Arist. 16. de animalibus quia ipsa habet operationem excellentem suam materiam q̄ oportet effici per uirtutem non organicam, ut potentia est intellectiua, quæ ſm philosophum nullius corporis est actus, ut inferius declarabo. Et q̄uis sit in materia: ut ei? perfectio tñ non est educta ab ipsa, nec per corpus esse acquirit: licet acquirat esse in corpore, & ideo non corrumpitur corrupto corpoř. Est ēt incorruptibilis ut ad suum genus. i. ad alias intellectuales substantias comparatř. Nemo enim negaret omē intelligibilum genus incorruptibilitatem habeř

& si in intellectualibus ipsis gradus diuersi reperiantur supmi.s.medii,& infimi:omnes.n.incorruptibilitatem possident. Anima uero intellectiua q̃uis infimũ intellectualium cõtineat gradum (comentatore teste) oportet ꝙ incorruptibilitatem habeant,& per ꝯñs esse incorruptibilẽ,hoc enim Aristot. non negauit maxime de intellectu possibili quaꝫ posuit ut paulo post declarabo in corruptibilem & intellectus ipse pars aĩæ intellectiuæ est,atq; in ipsa fundaẗ g̃ opꝫ ipsam esse ĩcorruptibilẽ.Est ẽt immortalis aĩa ipsa rõne sui intelligendi actus,nam ut sæpius insuperioribus declarauimus intelligere anima corpoř,ac mã̃ abstrahit cum intelligat abstractum ac remotis materialibus condicionibus ut puta hic,& nunc & per ꝯñs opꝫ esse incorruptibilem,quia ut declarauimus omnis corruptibilitas accidit rõne materiæ,patet ẽt ratione obti obtum intellectꝰ ulẽ est,& ipse est qui facit ulitatem in rebus,ulę .n.semper ẽ,& ubiq;:& ideo ulia de se incorruptibilia sunt,quař oportet aĩam talis obiecti rõne esse incorruptibilem patet ẽt eius immortalitas ex actu appetitus qui intelligendi actum consequiẗ cum appetitus sequatur ad omnem actum cognoscendo,ad actum enim cognoscendi sensitiuum,sequiẗ actus appetitꝰ sensitiui.& sic ad actum cognoscendi intellectiuum actus intellectiui appetitus sequitur.Cum ergo unus quisq; intellectiuo appetitu immortalis esse desiderat,g̃ rõne talis appetitus oportet aĩam eẽ immortalẽ ex ea parte quã tale hꝫ desiderium:ex uirtute sci Aug.

licet non corporea, nec organica, & ideo sua nã ex qua tale est, desiderium incorruptibilitatem habet, non aũt rõne corporis. Qua pp concludẽdum est his rationibus aĩam esse immortalem. nũc uero quid Arist. & cõmẽtator de ipsa senserint ueniam agressurus.

CAPITVLVM XVIIII. IN QVO ARIstotilis ac cõmentatoris opinio de aiæ immortalitate recitatur.

Arist.

Cõmentator.

On .n. dubium ẽ. Ari. eiusq; fidus Cõmentatorẽ uelle, intellectiuam aĩam eẽ incorruptibilẽ uerũ aliter ipsi de ipsa sentierunt q̃ sacri theologi, ac ueritatum indicatores, iõ theologorũ opinione declarata, ad ipsorũ sententiã declarandã deuenio, asserens ſm eos, aĩam intellectiuã siue sit intellectus posibilis, siue agẽs, siue ex ipis q̃d cõpositũ. Incorruptibilẽ eẽ, nõ aũt gñabilẽ, & corruptibilẽ: Quãuis .n. ſm eorũ doctrinã, hoc nomen intellectus, multipliciter sumi põt (ut iam superius diximus) Et pro uirtute cogitatiua, pro intellectu possibili, agẽte: speculatiuo q intellectus ẽ actu intelligens, pro intellectu in habitu, & intellectu adepto, q iam isti sint hic declarare relinquat. Certũ .n. ẽ Ar. uoluisse intellectũ

Arist.

1. mõ sũptũ, p uirtute cogitatiua, nõ eẽ incorruptibilẽ, cũ ipsa ad ppriarũ dispõnum corruptionẽ corpori humano corrũpat, hic ingrendũ est

de intellectu agente:& possibili,speculatiuo,& in habitu,utrũ perpetui eẽ dicant̃,nuãli idẽptitate, ꝑ qua re notãdũ sententiã fuisse Arist. possibilẽ intellectum humani corporis nõ eẽ formã mãlẽ: cũ hoc theologi nõ negant,cũ eam dicant eẽ formẽ subsistentẽ,nec ẽt agens simplr,& ulr huma næ aĩæ intellectiuæ subã mãlis forma nõ est,qꝺ ꝓbant multis rõnibus ꝑsertim qa si talis esset forma s̃m suam subam forma.s.humanũ corpꝰ substantialiter informãs,& ei dãs eẽ actu formaliter,ipũ ꝑ accñs extẽsũ eẽ diceremꝰ,corporis extẽsiõe,cũ q̃libꝫ talis forma teste Ar.8.phicoꝝ extensa sit extẽsione mẽ,ꝓbat ibi ꝙ uirtus in magnitudine nõ põt ꝑ tẽpus infinitũ mouere ibi g̃ recurrat̃.ut eius ꝓbatio inspitiat̃,quar̃ eẽt intellectiua potentia saltim per accñs extensa,si suba aĩæ eẽt extensa s̃m corporis extensionẽ,imo seq̃ret̃ ut sentire,intelligere incorpore eẽt,& sic ad inuicem minus different,q̃ oĩa hæretica sunt in phia. ¶ ꝑpdicũt ipsi dicis tu aĩæ ĩtellectiuæ sbaꝫ formã eẽ humanũ corpꝰ informãtẽ,nec ꝑ accñs extensam:sꝫ sicut punctus seu unitas indiuisibilẽ g̃ non minus inconueniens assereres q̃ qꝺ prius dictũ ẽ:qa sequeret̃ ipsam sil̃ mouere:& q̃escer̃ uno motu saltem per accñs:quod absurdũ ẽ dicer̃:cum impossibile sit,qꝺ sic esse declaro possibile .n. est aliqua corporis parte moueri:altera quiescente quiescit,quare anima ipsa intellectiua qescer̃t,& moueretur multa ꝗ alia in ꝯuenientia sequerẽtur si ipsa forma esset dans esse simpliciter s̃m eos,quæ hic declarare non decet

Arist.

Ar.8.phic.

cum an forma sit, uel minime hic nõ disputam⁹, sed de eius im̃ortalitate: quã ut dixi, ipsi immortalẽ ponũt, quia oĩs forma gñabilis & corruptibilis ẽ forma mãlis, ipsa aĩa intellectiua mãlis nõ ẽ q̃ corruptibilis nõ ẽ, g̃ incorruptibilis maior ẽ nota ut in supiori caplo dixi per primum phicorũ & p̃mũ de gñone, q̃a oĩs gñõ, & corruptio est in mã, i eodẽ deb3 eẽ gñõ, & forma q̃ generatur. Q̃ r̃ uolũt p̃stantissimi isti uiri intellectiuã aĩam ñ eẽ humani corporis formã, eẽ sbale specificũ dantẽ: sed ponunt ipsam eẽ formam intrinsecus operantem, quoꝝ opinio circa hoc relinquatur, cũ nõ agimus (ut iã dixi) an forma sit dans eẽ specificũ &c. sufficit g̃ ẽm istoꝝ sñtiam intellectiuã aĩa3 siue capiat̃ p intellectu agente, siue p intellectu possibili, siue p utroq3 ipsam eẽ im̃ortalẽ atq3 incorruptibilẽ, de qua dixit 2. de aĩa q̃ separatur hoc ab hoc, tãq̃ ppetuũ a corruptibili Et 16. de aĩalibus q̃ intellectus solus ẽ ab estrinseco ueniens. Et 12. meth. uult q̃ nõ est incõueniens n3 phibet aliquã partem post ꝯpositi corruptionẽ remanere. id intelligens p aĩa intellectiua. Q̃ r̃ cũ ista uera sint, dicamus ẽm omnium scientiam ipsam eẽ im̃ortalẽ, oĩa aũt q̃ de ipsa aĩa sentierint an. s. sit unica in omnibus hominibus, an m̃ltiplicabilis ad indiuiduoꝝ multiplicationem; & alia omnia relinquant̃ cum in superioribus iã multa de ipsa dicta sint. ad p̃ns uero ad argumentorum in oppositũ solutionem audacter deueniam.

CAPTIVLVM XX. IN QVO RESPONdet ad obiectiões aiaꝝ immortalitatē ꝓbātes.

NE aūt eoꝝ obiectiones insolute remaneant & tali dementia, ac fatuitate gaudeant ad eoꝝ solutionē uenio. Quare ad primā respondendo dicimus, ut iam in medi ate añ habitis caplis diximus duȝ notabilia ueritatem oñdentia posuimus in 2. notando ꝙ esse ꝯsequitur formā, & iō ut refert .S. Doctor esse ꝯparatur ad formam sicut p se insequens ipsam. Non sicut effectus ꝯparat̃ ad agentis uirtutē, ut exēplo loquamur patet.n.de motu q ad uirtuteȝ mouentis sequit̃. Nunc ḡ his habitis ad obonem respōdeamus, quādo lȝ ipsi aliqd mouet̃ tpẽ in finito mouentis uirtutis infinitatem demostret, tñ hac de re ꝙ aliqd posset esse tpore infinito infinitatem formæ per quam aliquod est: non de demostrat & ut hoc certius appereat ponemus exemplū. Nam dualitas semper ē par, nō tñ hac de re ipsius infinitatem ostēdit, nec a simili hoc qđ aliquid elt tpore infinito, illius qui cā essendi est infinitam uirtutē, demostrat. Quare non ualet si aīa hȝ uirtutem durandi tpore infinito, ꝙ eius uirtus sequatur esse infinita, sicut non ualet hæc ꝯñtia habeo uirtutē habēdi hoc ḡ habeo. Qr̃ obiectio illa nil ꝯ ueritatē cōcludit, & iō nō sequitur aīam humanam eē corruptibilē ut ipsi uoluerūt. ¶ Ad ꝯfir. dr̃ ꝓ lȝ ille due sint nō tñ denominant, qa non sunt ꝓprie, sed solum intelligere, ¶ A secundam obiectionē Respōdeam?

q̃do ꝙ qñ ibi dr̃ operationem aĩæ ledi, uel impe diri ad corpoꝝ læsione3 d̃d̃m est hoc eẽ per ac cidens tm̃ mõ, eoꝙ aĩa magna ad corp⁹ inclina tione inclinatur, imo corpori, suas operationes cõmunicat, & uirtutes sensitiue immediate sub/ ministrãt ipsi uirtuti intellectiuæ. Qua pp lesis organis corporeis, ac sensitiuis uiribus impedi/ tis, intellectus operatio q̃diu in corpor̃ est impe diri necesse est, nihilo minus intellectus ipse re/ manet in lesus, uel dicat̃ esse per accidẽs, eo mõ ut diximus, quia l3 intellectus ipse seperatus sit a corpore, nihilomin⁹ in sua operatione indiget corpore, puta fantasmatibus, ipsius operatio im pedit̃ ad eoꝝ impeditionẽ immo hoc mõ sum/ ptus intellectus ipse corrũpit̃, ut in notabilibus expræsse patet. ℂ Ad ꝯfir. dicitur qꝺ loquitur de intelligere aĩæ ut non separata ut apparet ex q̃stiõe mota .3. de aĩa. t. c. 36. ℂ Et ꝙ possit aĩa i telligere separata per Ar. hr̃ 9. meth. t. c. 22. ꝙ ta lis ignorantia in nobis non ẽ sicut cecitas, & nõ ꝓ hoc statu ex 2. meth. g̃ ꝓ alio statu. ℂ Nec te moueat si sunt duo modi operandi g̃ aĩa non eẽt una numero, q̃ a hoc ualet qñ uterq3 est nãlis & nõ unus nãlis alter uero præter nãlis. ℂ Ad 3. quidẽ obiectionẽ Respondemus. cõcedendo in telliger̃ cũ fantasmate esse propriã aĩæ operatio nem: cum ipsa corpori est unita separata aũt aliũ intelligendi modum habebit. Et iõ non sequitur ꝙ intelligere qꝺ aĩæ ꝓpria operatio est, nõ põt eẽ sin̄ fãtasmate, g̃ destructo fãtasmate destruit̃ aĩa, S3 beñ sequit̃ destructo fãtasmate destruit̃

intelligere put est operatio aiæ in corpore existente, cū in corpore aīa fantasmate indiget p obiecto. Et sic ad corruptionem fantasmatis corrumpit intellectus tertio mō sumptus ac 4. mō ut in notabilibus exposuimus, Et eo mō responderi pōt ad confirmationē, concedendo maiorē negando tñ aiæ operationem non posse esse sine corpore cū hoc uer͞ꝫ sit qñ unita est corpori sed separata aūt ut diximus aīa ipsa indiget alio tñ mō, quia ipsius intelligere non explebr p respectū ad aliqua obta in corporeis organis exñcia, ut fantasmata sunt sed per se ipsam intelliget, eo tñ mō ut substātie quæ totaliter ꝫm esse a corporibus separate sunt, a quibus subtiis ꝫm ueritatē prætermissis: Tñ plonis, Auerrois Et Auicennē sñtiis tanq̄ a superiobus subiectis ad perfectius intelligendum uberius influentiam recipit. Nec in merito hoc eē pōt quia cū aīa ipsa sit in ꝯfinio corpoꝝ, & in corporeaꝝ substātiaꝝ quasi in orizante exñs æternitatis, & tēporis recedens ab infimo appropinquat ad summū. Qr̄ cū totaliter a corpore separata est: assimilabitur subacis separatis q̄tū ad modum intelligendi, ac & habendi intelligentiam influentiam eoꝝ recipiet. Qr̄ pꝫ ꝙ licet intelligere nr̄uꝫ ꝫꝫ modū pñtis uitæ corrupto corpore corrūpatur, ut obones cōcludūt tamē post separationē a corpore alius modꝰ altior intelligendi succedit, eo mō ut dictum est. Qr̄ non sequitur aīam ipsam eē corruptibilem ut conati sunt ostendere. ¶ Ad confirmationeꝫ dr̄ falsa est formaliter quo ad animam & quo ad

operationem, & si uera sit quo ad exertitium qđ ē per accidēs ex quo nō deducit̄ cōclusio 1. posterioꝝ. ℂ Ad 4. autē dicamus id ueꝝ eē de formis, q̄ subā ꝑ se existētes nō sūt, ut sūt forme māles, uegetabiles et sēsibľes q̄ ad ꝑfecti corruptionē corrūpunt̄, sed iam multotiens diximꝰ rōnalē aīam huiusmodi non esse cū eam per se existentem eē ꝓbauimus, iō eoꝝ oōo nisi ueritatis obtinet. ℂ Ad ꝯfir. dr̄ ꝙ si totalr̄ refert̄ ad: essētiam conceditur si uero ad essentiam & potentias negatur nec miꝝ si potentia sit abstractior essentia abstractione ab organo, quum se habeant tanq̄ excedens, & excessum. ℂ Ad 5. oōnem sic respondere opꝫ, concedendo corruptibile, & in corruptibile differre ẜm genus, tñ ad argum. dicimus ꝙ id sequeretur ꝙ diuersorum gñum eēnt ẜꝫ nalē gñis ꝯsiderationē, si aīa humana, & iumētoꝝ ꝑ se ī gñe collocarēt̄, & sic corruptibile & ī corruptibľe necessario gñe different. Et si ẜm .S. Doct. possent in aliqua cōmuni rōne conuenire, qa ẜm logicam cōsideratione possunt in uno comuni esse gñe. Sed; certū est aīam ipsaꝫ non esse ī gñe sicut species, sed sicut speciei pars, eoꝙ mā, & forma non per se sunt in p̄ñto subæ sed per reductionem cū solū primæ subæ sunt ꝑ se in p̄ñto, ut habet̄ aphoꝝ principe ī lib. p̄ñtorum, sed tam cōpositum cuius pars est aīa humana, q̄ id cuiꝰ pars aīa est iumentoꝝ, corruptibile ē ꝑꝑ hoc nō ꝓhibet eē unius gñis hoc mō: tñ considerando non tñ sed ea de re aīam esse corruptibileꝫ. 12. meth. t. c. 36. Deductio qualis opti

ma intelligit de nobis ꝑ hoc statu hoc idē dixit primo ethicoꝝ ꝙ non sumus felices simplr, sꝫ ſm quid.i. in hoc statu. ¶ Ad eoꝝ ḡ cōfirmati/ onē q̄ ex Salomonis uerbis li. Ecclesiastes trahūt asserim⁹ ille in lib. illo (ut fere cōmuniter docto res oēs tenēt) ut rōcinans loquit̄ .i. nunc ex sapi entum, nunc ex stultoꝝ seu impioꝝ persona, di/ cunt cōmuniter oēs ibi loquutū fuisse ex ꝑsona stultoꝝ quaſ nihil dicūt. ¶ Nos aūt aliter respō/ deamus Angelici Doctoris .S.T. rōnem sumen tes ꝙ qñ dr̄ unus est interitus hominū, & iumen toꝝ ueꝝ ē q̄tū ad cōpositi corruptionem, q̄ qui/ dem est utrobiqꝫ per separationē aīæ a corpore lꝫ in hominibus post separationē humana aīa re maneat, iumētoꝝ uero minime, sed corrūpitur, Et cū in ipsa confirmatione dicūt ꝙ hō, & aīalia hñt simile principiū gñonis, ueꝝ est q̄tū ad cor/ pus, eoqꝫ sicut hō, ita oīa alia aīalia ex terra fa/ cta sunt, nō pp hoc sequit̄ hoc esse q̄tū ad aīam cūm brutoꝝ aīa ꝑducat̄ aliqua corporea uirtu/ te humana uero soluꝫ a deo (ut supra ꝑbauim⁹) Qđ aūt hoc ueꝝ sit audias qđ Gñ.1. fertur ubi q̄tum ad bruta aīalia dr̄ ꝑducat trā aīam uiuen/ tem q̄tum uero ad hominē spirauit in f. e. sp. u. Qđ ēt demostrat̄ ecc. Vltimo ubi asseritur do nec reuertat̄ puluis in terrā suā uñ erat, & spūs reddeat ad deū, q dedit illū, sic simplr q̄tum ad ꝑcessum uitæ dicimus quo ad corpus esse similē ad qđ pertinet & hac de re dr̄ in Eccl̄. similiter spirant oīa & sup. a ꝭ. fum⁹ afflatus ē in narib⁹ nostris, & sermo scintillæ &c. Non aūt sicem ꝑ/

cessum dicimus q̄tum ad aīam cū experientia ipsa oñdat, eoq; hominē intelligere percipim⁹, & non ni mediante ipsa intellectiua aīa. Alia aūt aīalia ne q̄q̄ quare falsum ē qđ fert nihil h3 hō iumento amplius, Et iō loquutus est in persona impiorꝝ. Et simīr dicimus interitum esse silem q̄tū ad corp⁹ nō aūt q̄tū ad aīam, & hæc sit ad illam obonem respōsio. ¶ Nec obstat q cū sit uegetatiua & sensitiua separata erit otiosa qa iste non sunt ꝓprie sed ꝯiuncti, quo ad intelligeř nō ociabiť. ¶ Ad aliā ꝯfirmationem dicimus q unū ē eē corporis, & aīe, uerꝝ esse illud nec ex corpoř aīa h3, sed ex deo, tñ illud esse h3 corp⁹ per aīā3, ac corpori per aīam cōmunicať, ut ēt destructo corpore remaneat illud eē aīæ, ut ꝑ corruptionē corporis non corrūpať aīa. ¶ Nec obstat q si accñs nō est separabile, ḡ nec aīa cum eē aīæ sit subsistens & non eductū, non sic aūt accidētis eē. ¶ Ad 6. obonē respōdēdo assero unū annotatione dignū Qđ sicut posse creari aliquid nō dř potentia passiua sed solū creantis actiua potētia, q tñ aliquid ex nihilo ꝑduceř pōt, ita a simili cū aliqd in nihil uertibile dř creature potentia ad non eē minime importatur, sed poti⁹ talis potentia est in creatore, qa hac de cā reuertiť in nihil qa creator amplius esse in eo nō influit. Dř ḡ aliquid corruptibile per hoc q in est ei potentia ad non esse, quare non ꝯcedenda ē, qđ h3 principiū ex nihilo, est uertibile in nihilū. sed bene uerū ē si sit de uoluntate creatoris, ut ei amplius eē non influat. Verꝝ nota q pōt dici corruptibilis

in q̄tum

in q̃tum in eſt ei potẽtia ad non eſſe, quare nõ cõcedẽda ẽ qđ h3 principiũ ex nihilo, ẽ uertibile ĩ nihilũ: S3 bñ uerũ eſt ſi ſit de uoluntate creatoris ut ei amplius eſſe nõ influat. Verũ nota q̃ põt dici corruptibilis in q̃tũ in ẽ ei potentia ad nõ eſſe ut in caplo cũ de theologorũ ſniã loquut⁹ fui dictũ eſt, nõ tñ hac de cã ſequit aĩam eſſe corruptibilẽ ut ipſi aſſeruerũt, Ad Salomonis aucto. dicimus iam loquutum eſſe in impiorũ pſonam ut iam ſuperi⁹ dixi, uel ſ̃dm id intelligi q̃ ad cõpoſitũ, ſeu ad copus. ❡ Nec obſtat q̃ ſi eẽt ſeparata nõ ɔſideraret a pſo niſi ſub rõne principii & non ut forma qa illud tenet in abſtractis ſpẽ completis. ❡ Ad 7. obõnẽ cũ .S.Doct. reſpõdeamus p qua quidẽ Reſponſione ſcire debemus q̃ ea oĩa q̃ ad inuicem proportionata coaptataq̃ ſunt op3 ſimul multitudinẽ, uel unitatẽ unũqđq̃ ex ſua cã recipere. Nã ſi uni⁹ eſſe ab altero depẽdet, unitas, eiuſq̃ multiplicatio, ẽt ex illo depẽdere dicimus, alio qn ſi aliter eẽt, ex alia intrinſeca cã depẽderet. Quid ne ḡ dicimus de mã, & forma non ne op3 formã & mãm ſemper eſſe ad inuicẽ pporcionatas? certe ſic, qa ut pñantes oẽs aſſerunt actus pprius ſit in ppria mã. Qua dẽ neceſſe ẽ, mihi uẽ mãm & formã ſe inuicẽ ĩ multitudine, & unitate conſequi. ſi aũt eſſe formæ depẽdet a ma, ipſi⁹ multiplicatio, unitaſq̃ a mã dependet. ſi uero non ab ipſa mã minime aſſerẽdũ ẽ formas multiplicari ſm mẽ multiplicationẽ, ac ipſius pportionẽ. i. ſimul cũ mã, non aũt ita q̃ dependeat unitas, uel multitudo ipſi⁹ formæ, a mã

Sed iam multótiens superius diximꝰ aīā humanam formam esse ſm esse suū a mā non dependētē q̄re seqꝫ ꝙ multiplicanē aīæ ſꝫ ꝙ corpora multiplicanē, non tñ multiplicatio corpoꝝ erit cā multiplicationis aīaꝝ. Et iō nō opꝫ ꝙ destructis corporibus cesset aīaꝝ pluralitas, nec in ꝯuenietia in obone posita sequunē, nō primū, qa id sequereē ꝯ eternitatem mūdi ponentes. Nos aūt christianā religionā. uerissimā sequētes illā æternitatē negamus, & ꝑ ꝯñs infinitatē. Nec ēt ſꝫ sequitur, qa iam diximus quo nam pacto ipe multiplicanē ad corpoꝝ multiplicationē, iō nō corrūpunē ad corpoꝝ corruptionē, quare remanēt in eaꝝ multiplicitate. Et iō non una ut ſm inconueniens dicebat. Nec 3. ꝙ tota desinat, quia non corrūpiē ad corruptionē corporis, cū habeat eē per se exñs, & a mā non dependens, quare nihil dicunt. ℭ Nec obstat auth. 12. meth. t. c. 49. ꝙ illę subtiæ non multiplicantur numero, quia intelligiē de suba cōpleta in spetie, & nō unibili, qualis non est aīa, exquo ualet argumētū de aqua cōgelata quo ad eē qđ sumit aīa a primo agēte cōmensuratū corpori: qđ se hꝫ ut occasio seu rō. ℭ Ad 8. obonē respondetur ueram eē maiorem si intelligamus de forma inherente, & mām informante, maxime si forma sit specifica, & hñs ꝯriū, sed forma separata, & subsistens ſꝫ se æterna esse pōt, aut ꝑpetua ut rectius loquaē. ℭ Nec obstat ꝙ diuersi mode se habeat aīa in pueritia & senio q̄tum ad suū modū nālē intelligendi stā te sua immortalitate, qa unibilis est mē, & uenaē

scētiā à sēsu.repugnat aūt subētie penit⁹ī māli& nō unibili.¶ Ad 9. obonē audacter dico minus hoc seq̄ si aīa mouet destructo cōpoī q̄ ei accidē taliter uniat,et qñ dr̄ q̄ accñs ē qd̄ adest,& abest ꝑter subiecti corruptionē ꝯpositi.s.ex mā,& for ma Et iō si referat ad ꝑncipia cōpositi subiecti ueꝝ non est.Nam legentibus primū ph̄icoꝝ ex/ præsse p3 primam mā3, esse in gn̄abilē,& in cor ruptibilem. Et iō recedēte forma in sua essentia manet,& ideo forma non ei accidentaliter unie/ batur,sed essentaliter.Nam ei uniebatur ꝭm esse unū similiter aīa unit corpori ꝭm esse unū ut cla re p3. Q̄r licet post corpus maneat tñ ei subali ter unitur non aūt accidentaliter.Q̄d̄ aūt mā 1. non remanet actu post formā nisi ꝭm actūm alte rius formæ,ipsa uero humana aīa in eodē actu manet qd̄ ꝯtingit,quia aīa humana est forma & actus,mā uero prima ens in potentia. Q̄r his di/ ctis non sequit hominem eē ens per accñs. Nec ꝭm inconueniens sequit,cū iam ꝓbauim⁹ ei nō accidentaliter uniri,& ideo ad talem unionē per ipsam aīam sequit speciei ꝯstitutio.¶ Nec ualet ꝯñtia,si de foris uenit.i. ab agente extrinseco & non educta,ḡ non forma,quia non præcedit du/ ratione quod repugnat causæ formali 12. meth. t.c.16. Ad 10. obonē respondeo d̄d̄o aīam eē p se subsistentem,nec ualet quod dicūt q̄ si per se subsistens est,q̄ eēt qd in gn̄e collocatū,uel i spē Et l3 sit hoc aliq & per se exñs,non tñ per se h3 speciei cōplementū,nec ē hoc aliquid sicut suba completam hn̄s spēm,cū sit speciei pars q̄ qdē

speties cōpletam spēm hꝫ, nec ualet, nō ē in spē, nec in gn̄e, ḡ non est per se exn̄s, negāda ē ꝯn̄ia, quia est per se exn̄s ut pars, hn̄s spēm cōpletam, quare expræsse non sequit̄ argumentū .s. ipsam corrumpi ad corporis corruptionem. ¶ Ad 11. obōnē dicere uolo, ꝙ maior illa uera est de illis q̄ diuersificant̄ diuersitate ꝯplexionis corporis p se, secus est de intellectiua aīa, q̄ non per se, sed solū p accn̄s alterat̄ corporis p mistione. hoc ē rōne interioris sensus sibi in operando deseruiē tis .i. fantasmatis rōne inq̄tum ab ipso accipit, & iō nō sequit̄ ꝙ aīa ad corporis destructionem destruat̄. ¶ Ad obōnē in 12. d̄d̄m esse puto ma iorem illā fore negandā eoꝙ non omne qd̄ de struit̄ per sue formæ subālis destruit̄ destructio nē, quia hō destruit̄ per suæ formæ substātialis a corpore separationē. Sed maior illa intelligen da est de formis q̄ non sunt subē per se existētes. aīa uero (ut dictū est) p se exn̄s ē, iō illoꝝ rō, ni hil ꝯcludit. aīa & si sit immortalis pōt esse p̄n cipium nutri. sen. & Aug. quia nam præcise sic, & q̄a unibilis. ¶ Ad 13. assero huic obōni esse respondēdū eo modo sicut obōni 3. diximus fal sum. s. eē nullam operationē posse remanere in aīa si seperetur a corpore, eoꝙ ille operationes q̄ organis non exercent̄, iam permanent, ut sunt intelligere, & uelle secus est de operationibꝰ aīæ nutritiue & sensitiuæ q̄ nō manēt eo ꝙ per cor porea organa exercent̄. Quo nā pacto hæc op̄a tio q̄ intelligere dr̄ i aīa separata sit i Responsio ne tertie obōnis dixímꝰ ibi uideat̄. ¶ Ad autho

ritatem aūt Arist. quā in eoꝝ obōne posuit q̄ re fert intelligere hominis corrūpit̃ quodam mō al terius corrupto dr̃ ut ibi dixi, p̄hi dictū eē intelli gendū, ꝙ opatio intellect⁹ quā hꝫ in corpore im pedit̃, uel corrūpit̃, pp aliquā læsionem factā in organo imaginationis, uel alterius uirtutis sensi bilis, uel ad eoꝝ corruptionē, & sic intelligēt no strū corrūpit̃ corrupto corpore sꝫ modū p̄ntis uitæ, Et iō non ē credendū p̄hm sibi ipsi ꝯdice re ut diceret eē corruptibilem, & mortalē, & po stea ꝓbet in 3. de aīa: ut pꝫ ex partis ī eius libris ipsum eē incorruptibilē. Et impassibilē. ¶ Ad authoritatē aūt Arist. quā eē in 3. dē aīa asserūt, ubi dicit p̄iorum princeps non reminiscimur post mortem eoꝝ q̄ sciuimus in uita. dicimus ꝙ secus est de intellectione, secus de reminiscentia qa reminisci cū sit act⁹ p̱ organū corporeū exer citus, ut pꝫ p̱ ipsum Arist. in lib. de memoria de reminiscentia non pōt remanere in aīa post cor pus nisi equiuoce reminisci uocat̃ .s. ꝓeoꝝ in telligentia q̄ p̄us nouit quaꝫ opꝫ aīæ separate ad eē, & eoꝝ q̄ prius nouit in uita quū spēs intelligi biles ī intellectu possi in delibiliter recipiant̃ Et iō nil eoꝝ rō ꝯcludit ꝙ humana aīa corrūpatur. ¶ Ad 14. obonē d̄d̄m ē ꝯcedendo intellectiuā aīam esse humani corporis formā, negando tn̄ qn̄ dicūt si est forma est corruptibilis, cū exp̄sse id falsum sit. Ad ꝓbonē qn̄ dicūt ꝙ si est forma ei sm̄ esse unita tunc ipsa eēt m̄alis, qd̄ ꝓbāt qa oīs forma q̄ est perfectio m̄e, ē m̄alis Ad illud Dicimus negando oēm formā q̄ ꝓfectio est m̄e

esse mālem nisi dicam? aliquā formā dupliciter eē mālem, uno mō ꝯmuniter, alio mō ꝓprie: cō/muniter qa mām informat illa dr̄ ꝓprie forma mālisq; solū uigore dispōum qualitatiuaꝝ ab a/gēte māli de potentia mē educit̄. Hoc ēt ſupius diximus. Tūc ad argumētū dicamus si forma ip sa primo mō sumat̄, dico aiam intellectiuam eē mālē inq̄tū mām informat, ad differētias intelli gētiaꝝ cælestiū, q̄rū nulla ē aliquo mō. pfectio mē. Sed 2. mō ipsa intellectiua aīa non est forma mālis, sed per se existēs: sed oīs alia forma subā/lis quæ in mā est bn̄ est hoc secundo mō mālis Et qn̄ dicunt sed omnis forma mālis est corrup tibilis ꝯcedendū ast de forma māli secundo mō sumpta, q̄ in mā inmersa forma ē non sequit̄ de forma pmo mō sumpta: q̄ perse exn̄s ē. Et sic re manet eoꝝ argumētū solutū & aiam ipsam esse incorruptibilem. Quamuis eē aiæ nō sit eductū h3 tn̄ necessariam habitudinē ad corp⁹ unde su/mit̄ rō sue ꝓductionis & cōmēsuratiōis hinc re cte diffinit̄ p corpus 2. de aia.t.c.4. quia accidē tia & forme diffiniūt̄ p subta. ¶ Ad 15. obonē asserēdū ē, ꝙ aliq̄ forma pōt habeȓ i mā determi natas dispōnes dupliciter uno mō simpl'r ad hoc ꝙ ipa sit, alio mō nō simpl'r si uero 1. mō accipi/ at̄ sic ueꝝ est ꝙ corrūpitur forma illis dispōni/bus corruptis, & hæc est qualibet forma educta de potentia mē, qa simpl'r requirit determina/tas dispōnes in mā, Aia aūt itellectiua has deter/minataꝫ dispōnes simpl'r nō requirit, eoꝙ pōt eē absq; mā & eius dispositionibus, ut post eius a/

corpore separationē p3,si aūt ſo mō accipiat.C.
non absolute & simpliciter ut sit, sed ut sit tm̄ in
mā,sic dico aīam ipsam illas requirere inq̄tum
semper requirit eē in mā,& hoc mō ipsas dispo
sitiones requirere non tollit eius immortalitatē,
sed bū primo mō & sic nihil dicunt. Quo nam
pacto aīa fantasmata requirat sæpe sepius superi
us diximus ideo hic relinquatur. ¶ Ad 16. obo/
nem dico Q dr̄ ratio essendi simpliciter aīæ intel
lectiuæ non est esse:illud quo aliquid ē hō, sicut
est de aliis formis sūbalibus,quæ proprie māles
sūt,ut p3 exemplo q̄a ratio essendi simplr̄ aīæ e/
qui qd̄ sit illud quo aliquid ē æquus,& id genus
alia,sed ista ratio essendi aīæ intellectiuæ non est
in corpore humano. Et ideo cū non est illud quo
aliquid est homo,non est amplius in corpore hu
mano,& ideo non seq̄tur ꝙ sit corruptibilis cū
argumentū ꝯcludat de formis illis q̄ simplr̄ mā
les sunt. Et ad eoꝝ argumentū neganda ē minor
Et ad eius ꝓbationem Respondendū est ut supe
rius diximus.s.ꝙ rō essendi simplr̄ aīæ intelle/
ctiuæ non est esse illud quo aliq̄d est hō. ¶ Ad
17. nos qui Christū ueꝝ redemptorem sanctæ fi
dei caput imitamur dicimus,separationē illā nō
esse nālem,sed uiolentam,q̄a semper forma uel
let suam inducere operationem,sed eē in mā. Et
ideo d̄d̄m ē s3 fidē,reunionē alias fieri,q̄n dn̄s
ueniet iudicare uiuos & mortuos Et q̄n dicunt
ꝙ non est uiolenta q̄a post separationem h3 no-
bilius esse d̄d̄m est esse uiolentam:inq̄tū priua/
mur,perfectione sua quæ ab uno quoq̄ appetit

qđ non sequtur illā esse corruptibilē, & per ꝯñs mortalē. ¶ Ad 18. respondetur fm illos q aiam aliquā cōpositionē includere dicūt, ꝙ illud ue.ꝝ est oēm .s. subam ꝯpsiotam eē corruptibilem, si sit composita ex mā & forma corporalibus, atꝗ ꝯrium habentibus: si uero minime, non opȝ. Et ad cōmentatorem dicimus ꝙ omne cōpositū ex mā est nouū, uel q̄tum ad suam subam: uel q̄tuȝ ad suum accñs aliquod sibi de nouo aduenies, id nouum intelligendū est, quare ipsum cœlū ꝯpositum ex sua suba, & qualitate ē nouū q̄tū ad ubi, & aīa intellectiua noua est q̄tū ad intelligere, Et q̄tū ad spēs de nouo ab ipsa receptas: quas prius easdē numero non habebat, quare nihil dicunt q̄uis fm aliam uiam argumentū non est ꝓcedendū. ¶ Ad 19. ferť ꝙ lȝ aīa corpusꝗ ad unuȝ hominis esse ꝯueniant. illud tñ esse corpori ab aīa ē: inq̄tum eē suū, inquo subsistit, cōmunicat corpori inq̄tum eius forma est, ut sepe sæpius dictū ē quare ad corporis remotionē aīa remanȝ, eoꝙ suum esse corpori non comnicat iō icorruptibilis aīa ipsa reddiť. ¶ Ad 20. obōnē respondeo fm eos q unicam ponunt formam in cōposito, quā obo ista ꝯ ipsos ꝓcedat. Et dico ꝙ aīa intellectiua in corporis introductione fert secuȝ uim aīæ sensitiuæ imo uirtus sensitiua eius potentia est, quare nō corrumpiť sensibilis in homine, sȝ incorruptibilis est cū eadem sit in suba cū rōnali aīa, bene uerū ꝙ aīa sensibilis in brutis corruptibilis est. ¶ Ad 21. Respondemus qđ peccatum tollit totaliter grām, non aūt tollit essentiā

rei. Remouet ğ aliquid de inclinatione siue de habilitate ad grãm. Et inq̃tũ quod libet peccatũ magis inducit de ꝯria dispositiõe, dr̃ quod libet peccatum adimere aliquid de bono nature qd̓ habilitas est ad grãm ne quaq̃ tñ totũ nature bonũ tollit, qa semper sub ꝯriis dispõnibus potẽcia remanet, lȝ magis, ac magis elõgata aba&u Et sic eoꝶ rõ nihil ad rem hanc tñ responsioneȝ a sancto Doct. accepimus. ¶ Ad 22. d̃d̃m ꝙ non sequitur. corpus eẽ incorruptibile, qa uitam ab aĩa recipit quæ incorruptibilis est, qa lȝ aĩa ipsa quæ cã est uitæ, incorruptibilis sit corpus tñ qd̓ uitam recipit est trasmutntionis subtm. Qua de re a dispositione recedit qua aptum natum ẽ ad uitam recipienduȝ qua pp homines incorru tionem necesse est euenire Quare pñtia illa non sequitur ğ aĩa humana .s. non semper manet sed tam diu q̃ est in corpore quia iam remanet, ut dictũ est, iõ eoꝶ rõ remanet soluta. ¶ Ad 23. assero aĩam intellectiuam eẽ formam hñtem eẽ, ab eo cuiꝰ forma est non dependenteȝ, ut eius operatio q̃ intelligere est oñ dit, eoꝙ abstracta ẽ ab omni corpoꝛ, & si illo ꝓ obto idigeat. Et iõ eoꝶ maior simpliciter uera nõ ẽ nisi de formis mãlibus, uel d̃d̃m ꝙ non hȝ eẽ nisi in corpore ut forma, & sic ueꝶ ẽ ɓm ꝙ est forma, non aũt ɓm suam essentiam, & qñ arguunt aĩaȝ nõ esse formã humani corporis per accñs qd̓ tñ ex nr̃a respõsione sequeretur, dicimus id sequi negare, quia anima ẽ forma p suã essentiã, & ꝙ põt aliq̃d competere ei inq̃tũ talis forma est, ut puta forma ꝑse

exñs,non q̃ ei competat inq̃tũ est forma,sȝ inq̃ tum talis forma ut dictũ est,& exemplo declara/ re possumus.Nã intelligere non ꝯuenit homini inq̃tũ aĩal,lȝ hõ aĩal sit s̃m suam essentiã,ideoq̨ ni hil dicũt.¶Ad 24.obonẽ d̃d̃m q̃ ueꝝ ẽ q̃ aĩa humana non pertingit ad illum intelligendi mo dum quo sub̃æ intelligunt superiores,qa sic eẽt omnino sub̃a separata,ut ipse sunt.sȝ aliquo mõ ad intelligendum ꝯuenit qquidẽ modꝰ ad eiꝰ in corruptibilitatem suffitiens ẽ,& iõ coꝝ rõ rema net nulla.Cõparatio aũt quaȝ faciũt nulla ẽ,si qs q̃ diximus recte percipiet.¶Ad 25.ita respõde mus,intellectũ possibilem non corrũpi corrupti one mediæ cellulæ,ni quo ad actũ q̃ ex fantasma te est.Et si a non nullis quærat̃,quare non fit in a ctu alio? Respondẽdũ ẽ responsione dignissima fortiores motus in aĩa,sẽper debiliores exclude re Q̃r cum sensuum motus,& fantasiæ,in hẽtibꝰ corruptũ caput,fortiores sint motibꝰ intellectꝰ i terioribus,non ita dep̃hendũt motꝰ intellectiue, ni aliq̃n in reuelatione,q̃ ueræ intelligentiæ sine fantasmate existẽtes,i s̃o d̃ sõno:&uigilia a p̃ho rum principe uocant̃.Q̃r per q̃ dicta sunt.si mi nus sequit̃ q̃ destructo corpore destruit̃ aĩa, si/ cut destructa media cellula destruit̃ intellectus, sic minime aĩam intellectiuam corruptibilẽ eẽ di cimus.¶Ad ultimam uero obonẽ dicimus q̃ lȝ aĩa habẽt uirtutẽ ut sit semp,nõ tñ illã uirtutẽ sẽ per habuit,quare non opȝ q̃ semper fuerit, sȝ ut in futuꝝ nũq̃ defitiat.Qua de re nõ sequit̃,q̃ nõ habeat eẽ,post non esse,nec q̃ sit ꝯ fidẽ. Immo

id poti⁹ sequit͡ qđ sanctaChristiana religio ten3
¶ Nõ aũt ad eoꝝ authoritates r̃spõdeam⁹ Et ad salomonẽ dicim⁹,ut iã dictũ ẽ,ibi loquutũ fuisse in p̃sona stultoꝝ,& impioꝝ:& iõ loqt͡ ibi ꝑcio nãdo.Et pp semp refert id quoq3 ẽ uanitatẽ,ut͡ dicam⁹ intellexisse quo ad corpus nõ aũt quo ad aĩam.Ad id de 2.sapiẽtie đđ3 simĩr loquutũ fuis se impioꝝ sñtia.Et ut id ueꝝ sit suis dictis ꝓbe/ mus.Non ne sequit͡ qđ dixerunt impii cogitan tes non recte.demostrant ğ in impioꝝ persona3 fere loquutũ.¶ Ad diui Ipocratis authoritatem dicimus ibi mentẽ,aĩalem uirtutẽ uocare,sitã tñ in organo,si tñ mentẽ egrotare dicimus,non ni/ si per accñs id est inq̃tũ .s. morb⁹,sensum impe/ dit influet̃ sicut in cãcro accidit,ubi sensus a ma lancoliæ frigiditate impedit͡,itaq3 locus insensibi lis efficit͡.Qđ aũt uirtus p accñs egrotare põt: percipim⁹ Arist. s̃mone,primo de aĩa ubi refet ꝙ si senex accipiat oculum iuuenis uidebit utiq3 sicut iuuenis.sic aũt a nõ nullis tali authoritati re/ spondet͡:Ego aũt cũ sim minimus inter arcium p̃hiæ,ac theologiæ doctores & non medicus.qd in hac authoritate medici sentierint sic dicere ꝓ nunc mihi ocurrit saluo semp meliori iuditio ꝓ qua qdem re notemus 1. ut in comento exponi/ tur] p mentẽ,tã sensu3 q̃ intellectũ intelliget̃ pos sumus,& tã interiorẽ sensum,q̃ exteriorẽ,itaq3 lymens ampliat͡ ad omnem cognoscitiuã uirtu tẽ,siue interior,siue exterior.Et in tali comento habetur,ꝙ mẽs tripliciter sumi põt,primo mõ ꝓ qualibet uirtute interiori tñ,siue cognosci/

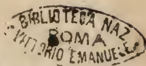
tiua,siue non qualr dicimus cogitatiuã,siue memoratiuã,& alias uirtutes men e. 2. ꝓrogatiua tm̃,eo mõ sicut princeps Auicenne sumit prima tertiis.c.4. de permistione rõnis 3. mõ accipitur indifferenter ꝓ qualibet uirtute compræhẽsiua, siue occulte,siue manifeste. Quib⁹ habitis notarẽ debemus im ꝓprie attribui eẽ sanũ,uel ægrũ uirtuti,mentiq;,ut se tenet ex parte aĩæ cũ ipsa quid cõpositũ ex mã,& forma non ẽ,eoq; uirtus, seu mens ut sic uita est,& non uiuens.Hoc tñ mõ frequenter authores utunt̃ sanã uirtutẽ,aut ægram denominates. ¶ Promittendũq; simlr aliquam egrotare uirtutẽ,aut mẽbrũ dupliciter accidit,nocumẽtũq; in suis recipere actionibus,primo per proprietatem,siue sua essentia. ẽo ꝑ cõmunitatẽ primo modo ꝑ ꝓprietatẽ ꝯtingit,cũ in alicuius mẽbri,uel uirtutis organo,est dispositio ꝑ se,& in mediate lædens opones illius organi,ꝑ comunitatẽ uero,cũ operatio alicuius mẽbri est dependẽs ab alio,qđ impeditũ ẽ rõne cui⁹ impedimẽti opatio mẽbri depẽdẽtis nocumẽtũ recipit. Capiamus ne exẽplũ primi,ut si epiglotus rõne alicuius dispositionis ꝑter nãm in eo existentis impediret̃ a uocis formatione:de ẽo exẽplũ ponem⁹ ut si spasmarent̃ lacerti pectoris uñ non posset dilatare,nec pulmo,ꝑ ꝯñs aerẽ attraere,& recipere.Vñ epiglotus impediretur a uocis formatione.similiter de eodẽ est dđm si ad ipsum trãsferatur spũs grossus disconueniẽs uiosini.Vñ oculus lædditur,uel si fiat appilatio ĩ neruo optico ꝑꝑ quã ꝓhibeatur transire spũs aĩalis ad oclm,

unde tunc læderetur oculus per comunitatẽ. Qr̃ ãđ ẽ mẽtẽ lædi,uel ægrotar̃ oĩbus hẽtib⁹ causam doloris,illaq; non sentiẽtibus,uel p cõmunitatẽ,uel p ꝓprietatẽ intelligi possumus.Exquibus patere põt,ꝙ capiẽdo mẽtẽ ꝓ cognoscitiua uirtute quacũq; siue exteriori,siue ĩteriori organo sensitiua apꝓximatã,& illa nõ sentiãt ægrotat mens.Et simĩr si capiatur ꝓuirtute cognoscitiua interiori tm̃ non qcũq; hñt causam doloris plurimã:& illa non sentiunt ægrotant mente p ꝓprietatem.Et sic p ut iam mõ diximus mẽs p cõmunitatẽ ægrotat,exquibus dictis si quis ea q̃ dixi recte perceperit ꝓcedi põt in casu intellectũ ægrotare,eoꝙ ipsum sensibiliter impediri põt ĩ sua opatione,eo mõ ut superi⁹ diximus,qa ægritudine in suis operationibus sensibiliter impediri põt,Et si illa ĩ intellectu subiectiue non fit. S ĩ sensitiuo organo,cũ hoc mõ patiente sensu,intellectus patitur,ut habetur ab Arist.primo posteriorꝝ ubi fertur.Manifestũ est ꝙ si qnis sensus deficeret,necesse est scientiam illi is deficer̃ sensus & sic ur̃ pati intellectus,p ẽt ex dictis nocumentum posse aliquam uirtutẽ recipere,ac pati per cõmunitatẽ.Non aũt aliquo pacto per ꝓprietatẽ sicut est intellectus in istis .n. mens ægrotat p cõmunitatẽ quia qđ ſm nãm transmitti deberet: non transmittitur.Et ideo intellectus semper p communitatem ægrotat,qñ sensus exteriores leduntur,ac interiores,non aũt p essentiam cũ eo modo ægrotare non potest,sic Ex qb⁹ habes ut oboni in ꝯtrium responder̃ ualeas.Mens ꝓpria

ægrotare non dr̃,sed eo modo ægra fertur inq̃tũ p mẽbrorum ægritudinẽ,mẽtis operatio impeditur,ac in suas operationes exire non potest organorum defectu,non aũt suo. ¶ Habes ergo egregie lector quo nam pacto Diuus ipocras dictũ suum intellexit. Qua de re nil actum est,dum in eorum testimonio Ipocratis dicta tulerũt. ¶ Ad pñs uero ad eorum ultimam authoritatẽ soluendã uenio quæ quidem phiorum principis ẽ de morte,& uita pro qua solutione dicendum:ibi loquutum fuisse de triplici corruptione quãuis quidem superius posuimus. Et ea de re alias hic dicere opus eẽ non cẽseo. Et similiter intellexit princeps ipse de aĩa,que a mã non separatur sicut aĩa est sensibilis.& similiter uegetabilis:quæ omnes corporum destructione destruuntur. sed secus ipse de intellectiua retulit dũ eam pbat non eẽ sicut in corpore:nec eam a mã ductam:cum per se exñs sit. Et iõ nullo illorum trium modorum corruptionem habet. Quare omnino incorruptibilis in mãlisq; humana ipsa anima redditur. Ideo taceant illi tam nephandam sentẽtiam,non solum Christianæ ueritati exorbitatem pfiteri. Sed phiorum q̃ pluri mis fereq; omnibus quam cunq; legem sectantibus. Et sic huic difficultati finem imposui. ¶ Ad dei gloriosissimi laudẽ, ac intemeratæ uirginis. Legentes omnes obsecrans, ut si quid benedictum percipient,non mihi sed a quibus extraxi doctoribus laudem, gloriamq; tribuãt. sin autem quid mali extraxerim,tum difficultati materiæ, Tum q; meæ ignorantiæ tribuant, si quis

autem nō legens omnia nostra scripta in hoc uo lumine a prora ad puppim, uel non intelligēs & rēprahēderit ea tunc constat ex odio eum repræ hendere, uel ex ignorātia, & ego talium hominū parū curo rephēsiones, quum hæc sit humani in genii ꝯditio, ut qđ unus ꝓbat, alteri displiceat. Omnia tamen nunc a me in hoc opere dicta, & quæ alibi (uita superstite) inposteꝝ in methaphy sica, nec non in sacra scriptura dicentur, meq́ꝫ ip sum, semper subiitio cēsoriæ limæ sedis Aposto licæ, ac correptioni sacro sanctæ Rom. Eccl'l. usq́ꝫ ad mortem. Et sic finis impositus est huic opi per me Fratrem Antonium Marraphā de Mar- tina in Die Assumptionis Dei Pare Virginis 1550. Neapoli in nostro Regulari Conueutu Sancti Dominici Regnante Carolo 5. Impe- ratore semper Augusto.

Ad laudem indiuidue Trinitatis.

REGISTRO

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X
Y Z AA BB CC DD EE

Omues sunt quaterni.

¶ Neapoli Arte & industria Mat- thiæ Cancri Brixiensis De Mē se Ianuarii. Anno M D L. Sede Apostolica uacante.